فیض و عطا نمای سخن فهمی زبان

غنیة اللغات

در مطبع نولکشور بطبع آمد لاکنشن تحسین و آفرین باد

برچیده از کتابخانه دیجیتال هندوستان http://dli.iiit.ac.in
باز تکثیر از کتابخانه کتاب فارسی http://www.KetabFarsi.com

جدول فہرست ابواب و فصول غیاث اللغات

صفحہ	نام باب و فصل وغیرہ
۳	باب الف فصل الف ممدود مع الف
۴	فصل الف ممدود مع بای موحدہ
۵	فصل الف ممدود مع تای مثنات فوقانی
۶	فصل الف ممدود مع ثای مثلثہ
۷	فصل الف ممدود مع جیم فارسی
۸	فصل الف ممدود مع حای مہملہ
۹	فصل الف ممدود مع خای معجمہ
۱۰	فصل الف ممدود مع دال مہملہ
۱۱	فصل الف ممدود مع ذال معجمہ
۱۲	فصل الف ممدود مع رای مہملہ
۱۳	فصل الف ممدود مع زای فارسی
۱۴	فصل الف ممدود مع شین مہملہ
۱۵	فصل الف ممدود مع شین معجمہ
۱۶	فصل الف ممدود مع صاد مہملہ
۱۷	فصل الف ممدود مع ضاد معجمہ
۱۸	فصل الف ممدود مع طای مہملہ
۱۹	فصل الف ممدود مع ظای معجمہ
۲۰	فصل الف ممدود مع کاف فارسی
۲۱	فصل الف ممدود مع لام
۲۲	فصل الف ممدود مع میم
۲۳	فصل الف ممدود مع نون
۲۴	فصل الف ممدود مع واو
۲۵	فصل الف ممدود مع ہای مختفی
۲۶	فصل الف ممدود مع یای تحتانی
۲۷	فصل الف مقصور مع بای موحدہ
۲۸	فصل الف مقصور مع تای قرشت
۲۹	فصل الف مقصور مع ثای مثلثہ
۳۰	فصل الف مقصور مع جیم
۳۱	فصل الف مقصور مع حای مہملہ
۳۲	فصل الف مقصور مع خای معجمہ
۳۳	فصل الف مقصور مع دال مہملہ
۳۴	فصل الف مقصور مع ذال معجمہ
۳۵	فصل الف مقصور مع رای مہملہ
۳۶	فصل الف مقصور مع زای فارسی
۳۷	فصل الف مقصور مع سین مہملہ
۳۸	فصل الف مقصور مع شین معجمہ
۳۹	فصل الف مقصور مع صاد مہملہ
۴۰	فصل الف مقصور مع ضاد معجمہ
۴۱	فصل الف مقصور مع طای مہملہ
۴۲	فصل الف مقصور مع ظای معجمہ
۴۳	فصل الف مقصور مع عین مہملہ
۴۴	فصل الف مقصور مع غین معجمہ
۴۵	فصل الف مقصور مع فا
۴۶	فصل الف مقصور مع قاف
۴۷	فصل الف مقصور مع کاف عربی
۴۸	فصل الف مقصور مع لام
۴۹	فصل الف مقصور مع میم
۵۰	فصل الف مقصور مع نون
۵۱	فصل الف مقصور مع واو
۵۲	فصل الف مقصور مع ہا
۵۳	فصل الف مقصور مع یای تحتانی
۵۴	باب بای عربی
۵۵	فصل بای موحدہ مع الف
۵۶	فصل بای موحدہ مع بای موحدہ
۵۷	فصل بای موحدہ مع تای قرشت
۵۸	فصل بای موحدہ مع ثای مثلثہ
۵۹	فصل بای موحدہ مع جیم عربی
۶۰	فصل بای موحدہ مع حای مہملہ
۶۱	فصل بای موحدہ مع خای معجمہ
۶۲	فصل بای موحدہ مع دال مہملہ
۶۳	فصل بای موحدہ مع ذال معجمہ
۶۴	فصل بای موحدہ مع رای مہملہ
۶۵	فصل بای موحدہ مع زای فارسی
۶۶	فصل بای موحدہ مع سین مہملہ
۶۷	فصل بای موحدہ مع شین معجمہ
۶۸	فصل بای موحدہ مع صاد مہملہ
۶۹	فصل بای موحدہ مع ضاد معجمہ
۷۰	فصل بای موحدہ مع طای مہملہ
۷۱	فصل بای موحدہ مع ظای معجمہ
۷۲	فصل بای موحدہ مع عین مہملہ
۷۳	فصل بای موحدہ مع غین معجمہ
۷۴	فصل بای موحدہ مع فا
۷۵	فصل بای موحدہ مع قاف
۷۶	فصل بای موحدہ مع کاف عربی
۷۷	فصل بای موحدہ مع لام
۷۸	فصل بای موحدہ مع میم
۷۹	فصل بای موحدہ مع نون
۸۰	فصل بای موحدہ مع واو
۸۱	فصل بای موحدہ مع ہای مختفی
۸۲	فصل بای موحدہ مع یای تحتانی
۸۳	باب بای فارسی
۸۴	فصل بای فارسی قبل الف
۸۵	فصل بای فارسی مع بای موحدہ
۸۶	فصل بای فارسی مع تای قرشت
۸۷	فصل بای فارسی مع ثای مثلثہ
۸۸	فصل بای فارسی مع جیم عربی
۸۹	فصل بای فارسی مع چیم
۹۰	فصل بای فارسی مع حای مہملہ
۹۱	فصل بای فارسی مع خای معجمہ
۹۲	فصل بای فارسی مع دال مہملہ
۹۳	فصل بای فارسی مع ذال معجمہ
۹۴	فصل بای فارسی مع رای مہملہ
۹۵	فصل بای فارسی مع زای فارسی
۹۶	فصل بای فارسی مع ژای فارسی
۹۷	فصل بای فارسی مع سین مہملہ
۹۸	فصل بای فارسی مع شین معجمہ
۹۹	فصل بای فارسی مع صاد مہملہ
۱۰۰	فصل بای فارسی مع ضاد معجمہ
۱۰۱	فصل بای فارسی مع طای مہملہ
۱۰۲	فصل بای فارسی مع ظای معجمہ
۱۰۳	فصل بای فارسی مع عین مہملہ
۱۰۴	فصل بای فارسی مع غین معجمہ
۱۰۵	فصل بای فارسی مع فا
۱۰۶	فصل بای فارسی مع قاف
۱۰۷	فصل بای فارسی مع گاف فارسی
۱۰۸	فصل بای فارسی مع لام
۱۰۹	فصل بای فارسی مع میم
۱۱۰	فصل بای فارسی مع نون
۱۱۱	فصل بای فارسی مع واو
۱۱۲	فصل بای فارسی مع ہای مختفی
۱۱۳	باب تای مثلثہ
۱۱۴	فصل تای مثلثہ مع الف
۱۱۵	فصل تای مثلثہ مع بای موحدہ
۱۱۶	فصل تای مثلثہ مع جیم عربی
۱۱۷	فصل تای مثلثہ مع خای معجمہ
۱۱۸	فصل تای مثلثہ مع دال مہملہ
۱۱۹	فصل تای مثلثہ مع رای مہملہ
۱۲۰	فصل تای مثلثہ مع زای فارسی
۱۲۱	فصل تای مثلثہ مع سین مہملہ
۱۲۲	فصل تای مثلثہ مع شین معجمہ
۱۲۳	فصل تای مثلثہ مع صاد مہملہ
۱۲۴	فصل تای مثلثہ مع ضاد معجمہ
۱۲۵	فصل تای مثلثہ مع طای مہملہ
۱۲۶	فصل تای مثلثہ مع ظای معجمہ
۱۲۷	فصل تای مثلثہ مع عین مہملہ
۱۲۸	فصل تای مثلثہ مع غین معجمہ
۱۲۹	فصل تای مثلثہ مع فا
۱۳۰	فصل تای مثلثہ مع قاف
۱۳۱	فصل تای مثلثہ مع کاف
۱۳۲	فصل تای مثلثہ مع لام
۱۳۳	فصل تای مثلثہ مع میم
۱۳۴	فصل تای مثلثہ مع نون
۱۳۵	فصل تای مثلثہ مع واو
۱۳۶	فصل تای مثلثہ مع ہای مختفی
۱۳۷	فصل تای مثلثہ مع یای تحتانی
۱۳۸	باب جیم عربی
۱۳۹	فصل جیم عربی مع الف
۱۴۰	فصل جیم عربی مع بای موحدہ
۱۴۱	فصل جیم عربی مع تای قرشت
۱۴۲	فصل جیم عربی مع ثای مثلثہ
۱۴۳	فصل جیم عربی مع جیم عربی
۱۴۴	فصل جیم عربی مع حای مہملہ
۱۴۵	فصل جیم عربی مع خای معجمہ
۱۴۶	فصل جیم عربی مع دال مہملہ
۱۴۷	فصل جیم عربی مع ذال معجمہ
۱۴۸	فصل جیم عربی مع رای مہملہ
۱۴۹	فصل جیم عربی مع زای فارسی
۱۵۰	فصل جیم عربی مع سین مہملہ
۱۵۱	فصل جیم عربی مع شین معجمہ
۱۵۲	فصل جیم عربی مع صاد مہملہ
۱۵۳	فصل جیم عربی مع ضاد معجمہ
۱۵۴	فصل جیم عربی مع طای مہملہ
۱۵۵	فصل جیم عربی مع ظای معجمہ
۱۵۶	فصل جیم عربی مع عین مہملہ
۱۵۷	فصل جیم عربی مع غین معجمہ
۱۵۸	فصل جیم عربی مع فا
۱۵۹	فصل جیم عربی مع قاف
۱۶۰	فصل جیم عربی مع کاف عربی
۱۶۱	فصل جیم عربی مع لام
۱۶۲	فصل جیم عربی مع میم
۱۶۳	فصل جیم عربی مع نون
۱۶۴	فصل جیم عربی مع واو
۱۶۵	فصل جیم عربی مع ہای مختفی
۱۶۶	فصل جیم عربی مع یای تحتانی
۱۶۷	باب چیم
۱۶۸	فصل چیم مع الف
۱۶۹	فصل چیم مع بای موحدہ
۱۷۰	فصل چیم مع تای قرشت
۱۷۱	فصل چیم مع ثای مثلثہ
۱۷۲	فصل چیم مع جیم عربی
۱۷۳	فصل چیم مع چیم
۱۷۴	فصل چیم مع حای مہملہ
۱۷۵	فصل چیم مع خای معجمہ
۱۷۶	فصل چیم مع دال مہملہ
۱۷۷	فصل چیم مع ذال معجمہ
۱۷۸	فصل چیم مع رای مہملہ
۱۷۹	فصل چیم مع زای فارسی
۱۸۰	فصل چیم مع ژای فارسی
۱۸۱	فصل چیم مع سین مہملہ
۱۸۲	فصل چیم مع شین معجمہ
۱۸۳	فصل چیم مع صاد مہملہ
۱۸۴	فصل چیم مع ضاد معجمہ
۱۸۵	فصل چیم مع طای مہملہ
۱۸۶	فصل چیم مع ظای معجمہ
۱۸۷	فصل چیم مع عین مہملہ
۱۸۸	فصل چیم مع غین معجمہ
۱۸۹	فصل چیم مع فا
۱۹۰	فصل چیم مع قاف
۱۹۱	فصل چیم مع کاف عربی
۱۹۲	فصل چیم مع لام
۱۹۳	فصل چیم مع میم
۱۹۴	فصل چیم مع نون
۱۹۵	فصل چیم مع واو
۱۹۶	فصل چیم مع ہای مختفی
۱۹۷	فصل چیم مع یای تحتانی
۱۹۸	باب حای
۱۹۹	فصل حای مہملہ مع الف
۲۰۰	فصل حای مہملہ مع بای موحدہ
۲۰۱	فصل حای مہملہ مع تای قرشت
۲۰۲	فصل حای مہملہ مع ثای مثلثہ
۲۰۳	فصل حای مہملہ مع جیم عربی
۲۰۴	فصل حای مہملہ مع چیم
۲۰۵	فصل حای مہملہ مع حای مہملہ
۲۰۶	فصل حای مہملہ مع خای معجمہ
۲۰۷	فصل حای مہملہ مع دال مہملہ
۲۰۸	فصل حای مہملہ مع ذال معجمہ
۲۰۹	فصل حای مہملہ مع رای مہملہ
۲۱۰	فصل حای مہملہ مع زای فارسی
۲۱۱	فصل حای مہملہ مع سین مہملہ
۲۱۲	فصل حای مہملہ مع شین معجمہ
۲۱۳	فصل حای مہملہ مع صاد مہملہ
۲۱۴	فصل حای مہملہ مع ضاد معجمہ
۲۱۵	فصل حای مہملہ مع طای مہملہ
۲۱۶	فصل حای مہملہ مع ظای معجمہ
۲۱۷	فصل حای مہملہ مع عین مہملہ
۲۱۸	فصل حای مہملہ مع غین معجمہ
۲۱۹	فصل حای مہملہ مع فا
۲۲۰	فصل حای مہملہ مع قاف
۲۲۱	فصل حای مہملہ مع کاف عربی
۲۲۲	فصل حای مہملہ مع لام
۲۲۳	فصل حای مہملہ مع میم
۲۲۴	فصل حای مہملہ مع نون
۲۲۵	فصل حای مہملہ مع واو
۲۲۶	فصل حای مہملہ مع ہای مختفی
۲۲۷	فصل حای مہملہ مع یای تحتانی
۲۲۸	باب خای معجمہ
۲۲۹	فصل خای معجمہ مع الف
۲۳۰	فصل خای معجمہ مع بای موحدہ
۲۳۱	فصل خای معجمہ مع تای قرشت
۲۳۲	فصل خای معجمہ مع ثای مثلثہ
۲۳۳	فصل خای معجمہ مع جیم عربی
۲۳۴	فصل خای معجمہ مع چیم
۲۳۵	فصل خای معجمہ مع حای مہملہ
۲۳۶	فصل خای معجمہ مع خای معجمہ
۲۳۷	فصل خای معجمہ مع دال مہملہ
۲۳۸	فصل خای معجمہ مع ذال معجمہ
۲۳۹	فصل خای معجمہ مع رای مہملہ
۲۴۰	فصل خای معجمہ مع زای فارسی
۲۴۱	فصل خای معجمہ مع سین مہملہ
۲۴۲	فصل خای معجمہ مع شین معجمہ
۲۴۳	فصل خای معجمہ مع صاد مہملہ
۲۴۴	فصل خای معجمہ مع ضاد معجمہ
۲۴۵	فصل خای معجمہ مع طای مہملہ
۲۴۶	فصل خای معجمہ مع ظای معجمہ
۲۴۷	فصل خای معجمہ مع عین مہملہ
۲۴۸	فصل خای معجمہ مع غین معجمہ
۲۴۹	فصل خای معجمہ مع فا
۲۵۰	فصل خای معجمہ مع قاف
۲۵۱	فصل خای معجمہ مع کاف عربی
۲۵۲	فصل خای معجمہ مع لام
۲۵۳	فصل خای معجمہ مع میم
۲۵۴	فصل خای معجمہ مع نون
۲۵۵	فصل خای معجمہ مع واو
۲۵۶	فصل خای معجمہ مع ہای مختفی
۲۵۷	فصل خای معجمہ مع یای تحتانی
۲۵۸	باب دال مہملہ
۲۵۹	فصل دال مہملہ مع الف
۲۶۰	فصل دال مہملہ مع بای موحدہ
۲۶۱	فصل دال مہملہ مع تای قرشت
۲۶۲	فصل دال مہملہ مع ثای مثلثہ
۲۶۳	فصل دال مہملہ مع جیم عربی
۲۶۴	فصل دال مہملہ مع چیم
۲۶۵	فصل دال مہملہ مع حای مہملہ
۲۶۶	فصل دال مہملہ مع خای معجمہ
۲۶۷	فصل دال مہملہ مع دال مہملہ
۲۶۸	فصل دال مہملہ مع ذال معجمہ
۲۶۹	فصل دال مہملہ مع رای مہملہ
۲۷۰	فصل دال مہملہ مع زای فارسی
۲۷۱	فصل دال مہملہ مع سین مہملہ
۲۷۲	فصل دال مہملہ مع شین معجمہ
۲۷۳	فصل دال مہملہ مع صاد مہملہ
۲۷۴	فصل دال مہملہ مع ضاد معجمہ
۲۷۵	فصل دال مہملہ مع طای مہملہ
۲۷۶	فصل دال مہملہ مع ظای معجمہ
۲۷۷	فصل دال مہملہ مع عین مہملہ
۲۷۸	فصل دال مہملہ مع غین معجمہ
۲۷۹	فصل دال مہملہ مع فا
۲۸۰	فصل دال مہملہ مع قاف
۲۸۱	فصل دال مہملہ مع کاف عربی
۲۸۲	فصل دال مہملہ مع لام
۲۸۳	فصل دال مہملہ مع میم
۲۸۴	فصل دال مہملہ مع نون
۲۸۵	فصل دال مہملہ مع واو
۲۸۶	فصل دال مہملہ مع ہای مختفی
۲۸۷	فصل دال مہملہ مع یای تحتانی
۲۸۸	باب ذال معجمہ
۲۸۹	فصل ذال معجمہ مع الف
۲۹۰	فصل ذال معجمہ مع بای موحدہ
۲۹۱	فصل ذال معجمہ مع تای قرشت
۲۹۲	فصل ذال معجمہ مع ثای مثلثہ
۲۹۳	فصل ذال معجمہ مع جیم عربی
۲۹۴	فصل ذال معجمہ مع چیم
۲۹۵	فصل ذال معجمہ مع حای مہملہ
۲۹۶	فصل ذال معجمہ مع خای معجمہ
۲۹۷	فصل ذال معجمہ مع دال مہملہ
۲۹۸	فصل ذال معجمہ مع ذال معجمہ
۲۹۹	فصل ذال معجمہ مع رای مہملہ
۳۰۰	فصل ذال معجمہ مع زای فارسی
۳۰۱	فصل ذال معجمہ مع سین مہملہ
۳۰۲	فصل ذال معجمہ مع شین معجمہ
۳۰۳	فصل ذال معجمہ مع صاد مہملہ
۳۰۴	فصل ذال معجمہ مع ضاد معجمہ
۳۰۵	فصل ذال معجمہ مع طای مہملہ
۳۰۶	فصل ذال معجمہ مع ظای معجمہ
۳۰۷	فصل ذال معجمہ مع عین مہملہ
۳۰۸	فصل ذال معجمہ مع غین معجمہ
۳۰۹	فصل ذال معجمہ مع فا
۳۱۰	فصل ذال معجمہ مع قاف
۳۱۱	فصل ذال معجمہ مع کاف عربی
۳۱۲	فصل ذال معجمہ مع لام
۳۱۳	فصل ذال معجمہ مع میم
۳۱۴	فصل ذال معجمہ مع نون
۳۱۵	فصل ذال معجمہ مع واو
۳۱۶	فصل ذال معجمہ مع ہای مختفی
۳۱۷	فصل ذال معجمہ مع یای تحتانی
۳۱۸	باب رای مہملہ
۳۱۹	فصل رای مہملہ مع الف
۳۲۰	فصل رای مہملہ مع بای موحدہ
۳۲۱	فصل رای مہملہ مع تای قرشت
۳۲۲	فصل رای مہملہ مع ثای مثلثہ
۳۲۳	فصل رای مہملہ مع جیم عربی
۳۲۴	فصل رای مہملہ مع چیم
۳۲۵	فصل رای مہملہ مع حای مہملہ
۳۲۶	فصل رای مہملہ مع خای معجمہ
۳۲۷	فصل رای مہملہ مع دال مہملہ
۳۲۸	فصل رای مہملہ مع ذال معجمہ
۳۲۹	فصل رای مہملہ مع رای مہملہ
۳۳۰	فصل رای مہملہ مع زای فارسی
۳۳۱	فصل رای مہملہ مع سین مہملہ
۳۳۲	فصل رای مہملہ مع شین معجمہ
۳۳۳	فصل رای مہملہ مع صاد مہملہ
۳۳۴	فصل رای مہملہ مع ضاد معجمہ
۳۳۵	فصل رای مہملہ مع طای مہملہ
۳۳۶	فصل رای مہملہ مع ظای معجمہ
۳۳۷	فصل رای مہملہ مع عین مہملہ
۳۳۸	فصل رای مہملہ مع غین معجمہ
۳۳۹	فصل رای مہملہ مع فا
۳۴۰	فصل رای مہملہ مع قاف
۳۴۱	فصل رای مہملہ مع کاف عربی
۳۴۲	فصل رای مہملہ مع لام
۳۴۳	فصل رای مہملہ مع میم
۳۴۴	فصل رای مہملہ مع نون
۳۴۵	فصل رای مہملہ مع واو
۳۴۶	فصل رای مہملہ مع ہای مختفی
۳۴۷	فصل رای مہملہ مع یای تحتانی
۳۴۸	باب زای فارسی
۳۴۹	فصل زای فارسی مع الف
۳۵۰	فصل زای فارسی مع بای موحدہ
۳۵۱	فصل زای فارسی مع تای قرشت
۳۵۲	فصل زای فارسی مع ثای مثلثہ
۳۵۳	فصل زای فارسی مع جیم عربی
۳۵۴	فصل زای فارسی مع چیم
۳۵۵	فصل زای فارسی مع حای مہملہ
۳۵۶	فصل زای فارسی مع خای معجمہ
۳۵۷	فصل زای فارسی مع دال مہملہ
۳۵۸	فصل زای فارسی مع ذال معجمہ
۳۵۹	فصل زای فارسی مع رای مہملہ
۳۶۰	فصل زای فارسی مع زای فارسی
۳۶۱	فصل زای فارسی مع سین مہملہ
۳۶۲	فصل زای فارسی مع شین معجمہ
۳۶۳	فصل زای فارسی مع صاد مہملہ
۳۶۴	فصل زای فارسی مع ضاد معجمہ
۳۶۵	فصل زای فارسی مع طای مہملہ
۳۶۶	فصل زای فارسی مع ظای معجمہ
۳۶۷	فصل زای فارسی مع عین مہملہ
۳۶۸	فصل زای فارسی مع غین معجمہ
۳۶۹	فصل زای فارسی مع فا
۳۷۰	فصل زای فارسی مع قاف
۳۷۱	فصل زای فارسی مع کاف عربی
۳۷۲	فصل زای فارسی مع لام
۳۷۳	فصل زای فارسی مع میم
۳۷۴	فصل زای فارسی مع نون
۳۷۵	فصل زای فارسی مع واو
۳۷۶	فصل زای فارسی مع ہای مختفی
۳۷۷	فصل زای فارسی مع یای تحتانی
۳۷۸	باب ژای فارسی
۳۷۹	فصل ژای فارسی مع الف
۳۸۰	فصل ژای فارسی مع بای موحدہ
۳۸۱	فصل ژای فارسی مع تای قرشت
۳۸۲	فصل ژای فارسی مع ثای مثلثہ
۳۸۳	فصل ژای فارسی مع جیم عربی
۳۸۴	فصل ژای فارسی مع چیم
۳۸۵	فصل ژای فارسی مع حای مہملہ
۳۸۶	فصل ژای فارسی مع خای معجمہ
۳۸۷	فصل ژای فارسی مع دال مہملہ
۳۸۸	فصل ژای فارسی مع ذال معجمہ
۳۸۹	فصل ژای فارسی مع رای مہملہ
۳۹۰	فصل ژای فارسی مع زای فارسی
۳۹۱	فصل ژای فارسی مع سین مہملہ
۳۹۲	فصل ژای فارسی مع شین معجمہ
۳۹۳	فصل ژای فارسی مع صاد مہملہ
۳۹۴	فصل ژای فارسی مع ضاد معجمہ
۳۹۵	فصل ژای فارسی مع طای مہملہ
۳۹۶	فصل ژای فارسی مع ظای معجمہ
۳۹۷	فصل ژای فارسی مع عین مہملہ
۳۹۸	فصل ژای فارسی مع غین معجمہ
۳۹۹	فصل ژای فارسی مع فا
۴۰۰	فصل ژای فارسی مع قاف
۴۰۱	فصل ژای فارسی مع کاف عربی
۴۰۲	فصل ژای فارسی مع لام
۴۰۳	فصل ژای فارسی مع میم
۴۰۴	فصل ژای فارسی مع نون
۴۰۵	فصل ژای فارسی مع واو
۴۰۶	فصل ژای فارسی مع ہای مختفی
۴۰۷	فصل ژای فارسی مع یای تحتانی
۴۰۸	باب سین مہملہ
۴۰۹	فصل سین مہملہ مع الف
۴۱۰	فصل سین مہملہ مع بای موحدہ
۴۱۱	فصل سین مہملہ مع تای قرشت
۴۱۲	فصل سین مہملہ مع ثای مثلثہ
۴۱۳	فصل سین مہملہ مع جیم عربی
۴۱۴	فصل سین مہملہ مع چیم
۴۱۵	فصل سین مہملہ مع حای مہملہ
۴۱۶	فصل سین مہملہ مع خای معجمہ
۴۱۷	فصل سین مہملہ مع دال مہملہ
۴۱۸	فصل سین مہملہ مع ذال معجمہ
۴۱۹	فصل سین مہملہ مع رای مہملہ
۴۲۰	فصل سین مہملہ مع زای فارسی
۴۲۱	فصل سین مہملہ مع سین مہملہ
۴۲۲	فصل سین مہملہ مع شین معجمہ
۴۲۳	فصل سین مہملہ مع صاد مہملہ
۴۲۴	فصل سین مہملہ مع ضاد معجمہ
۴۲۵	فصل سین مہملہ مع طای مہملہ
۴۲۶	فصل سین مہملہ مع ظای معجمہ
۴۲۷	فصل سین مہملہ مع عین مہملہ
۴۲۸	فصل سین مہملہ مع غین معجمہ
۴۲۹	فصل سین مہملہ مع فا
۴۳۰	فصل سین مہملہ مع قاف
۴۳۱	فصل سین مہملہ مع کاف عربی
۴۳۲	فصل سین مہملہ مع لام
۴۳۳	فصل سین مہملہ مع میم
۴۳۴	فصل سین مہملہ مع نون
۴۳۵	فصل سین مہملہ مع واو
۴۳۶	فصل سین مہملہ مع ہای مختفی
۴۳۷	فصل سین مہملہ مع یای تحتانی
۴۳۸	باب شین معجمہ
۴۳۹	فصل شین معجمہ مع الف
۴۴۰	فصل شین معجمہ مع بای موحدہ
۴۴۱	فصل شین معجمہ مع تای قرشت
۴۴۲	فصل شین معجمہ مع ثای مثلثہ
۴۴۳	فصل شین معجمہ مع جیم عربی
۴۴۴	فصل شین معجمہ مع چیم
۴۴۵	فصل شین معجمہ مع حای مہملہ
۴۴۶	فصل شین معجمہ مع خای معجمہ
۴۴۷	فصل شین معجمہ مع دال مہملہ
۴۴۸	فصل شین معجمہ مع ذال معجمہ
۴۴۹	فصل شین معجمہ مع رای مہملہ
۴۵۰	فصل شین معجمہ مع زای فارسی
۴۵۱	فصل شین معجمہ مع سین مہملہ
۴۵۲	فصل شین معجمہ مع شین معجمہ
۴۵۳	فصل شین معجمہ مع صاد مہملہ
۴۵۴	فصل شین معجمہ مع ضاد معجمہ
۴۵۵	فصل شین معجمہ مع طای مہملہ
۴۵۶	فصل شین معجمہ مع ظای معجمہ
۴۵۷	فصل شین معجمہ مع عین مہملہ
۴۵۸	فصل شین معجمہ مع غین معجمہ
۴۵۹	فصل شین معجمہ مع فا
۴۶۰	فصل شین معجمہ مع قاف
۴۶۱	فصل شین معجمہ مع کاف عربی
۴۶۲	فصل شین معجمہ مع لام
۴۶۳	فصل شین معجمہ مع میم
۴۶۴	فصل شین معجمہ مع نون
۴۶۵	فصل شین معجمہ مع واو
۴۶۶	فصل شین معجمہ مع ہای مختفی
۴۶۷	فصل شین معجمہ مع یای تحتانی
۴۶۸	باب صاد مہملہ
۴۶۹	فصل صاد مہملہ مع الف
۴۷۰	فصل صاد مہملہ مع بای موحدہ
۴۷۱	فصل صاد مہملہ مع تای قرشت
۴۷۲	فصل صاد مہملہ مع ثای مثلثہ
۴۷۳	فصل صاد مہملہ مع جیم عربی
۴۷۴	فصل صاد مہملہ مع چیم
۴۷۵	فصل صاد مہملہ مع حای مہملہ
۴۷۶	فصل صاد مہملہ مع خای معجمہ
۴۷۷	فصل صاد مہملہ مع دال مہملہ
۴۷۸	فصل صاد مہملہ مع ذال معجمہ
۴۷۹	فصل صاد مہملہ مع رای مہملہ
۴۸۰	فصل صاد مہملہ مع زای فارسی
۴۸۱	فصل صاد مہملہ مع سین مہملہ
۴۸۲	فصل صاد مہملہ مع شین معجمہ
۴۸۳	فصل صاد مہملہ مع صاد مہملہ
۴۸۴	فصل صاد مہملہ مع ضاد معجمہ
۴۸۵	فصل صاد مہملہ مع طای مہملہ
۴۸۶	فصل صاد مہملہ مع ظای معجمہ
۴۸۷	فصل صاد مہملہ مع عین مہملہ
۴۸۸	فصل صاد مہملہ مع غین معجمہ
۴۸۹	فصل صاد مہملہ مع فا
۴۹۰	فصل صاد مہملہ مع قاف
۴۹۱	فصل صاد مہملہ مع کاف عربی
۴۹۲	فصل صاد مہملہ مع لام
۴۹۳	فصل صاد مہملہ مع میم
۴۹۴	فصل صاد مہملہ مع نون
۴۹۵	فصل صاد مہملہ مع واو
۴۹۶	فصل صاد مہملہ مع ہای مختفی
۴۹۷	فصل صاد مہملہ مع یای تحتانی
۴۹۸	باب ضاد معجمہ
۴۹۹	فصل ضاد معجمہ مع الف
۵۰۰	فصل ضاد معجمہ مع بای موحدہ
۵۰۱	فصل ضاد معجمہ مع تای قرشت
۵۰۲	فصل ضاد معجمہ مع ثای مثلثہ
۵۰۳	فصل ضاد معجمہ مع جیم عربی
۵۰۴	فصل ضاد معجمہ مع چیم
۵۰۵	فصل ضاد معجمہ مع حای مہملہ
۵۰۶	فصل ضاد معجمہ مع خای معجمہ
۵۰۷	فصل ضاد معجمہ مع دال مہملہ
۵۰۸	فصل ضاد معجمہ مع ذال معجمہ
۵۰۹	فصل ضاد معجمہ مع رای مہملہ
۵۱۰	فصل ضاد معجمہ مع زای فارسی
۵۱۱	فصل ضاد معجمہ مع سین مہملہ
۵۱۲	فصل ضاد معجمہ مع شین معجمہ
۵۱۳	فصل ضاد معجمہ مع صاد مہملہ
۵۱۴	فصل ضاد معجمہ مع ضاد معجمہ
۵۱۵	فصل ضاد معجمہ مع طای مہملہ
۵۱۶	فصل ضاد معجمہ مع ظای معجمہ
۵۱۷	فصل ضاد معجمہ مع عین مہملہ
۵۱۸	فصل ضاد معجمہ مع غین معجمہ
۵۱۹	فصل ضاد معجمہ مع فا
۵۲۰	فصل ضاد معجمہ مع قاف
۵۲۱	فصل ضاد معجمہ مع کاف عربی
۵۲۲	فصل ضاد معجمہ مع لام
۵۲۳	فصل ضاد معجمہ مع میم
۵۲۴	فصل ضاد معجمہ مع نون
۵۲۵	فصل ضاد معجمہ مع واو
۵۲۶	فصل ضاد معجمہ مع ہای مختفی
۵۲۷	فصل ضاد معجمہ مع یای تحتانی
۵۲۸	باب طای مہملہ
۵۲۹	فصل طای مہملہ مع الف
۵۳۰	فصل طای مہملہ مع بای موحدہ
۵۳۱	فصل طای مہملہ مع تای قرشت
۵۳۲	فصل طای مہملہ مع ثای مثلثہ
۵۳۳	فصل طای مہملہ مع جیم عربی
۵۳۴	فصل طای مہملہ مع چیم
۵۳۵	فصل طای مہملہ مع حای مہملہ
۵۳۶	فصل طای مہملہ مع خای معجمہ
۵۳۷	فصل طای مہملہ مع دال مہملہ
۵۳۸	فصل طای مہملہ مع ذال معجمہ
۵۳۹	فصل طای مہملہ مع رای مہملہ
۵۴۰	فصل طای مہملہ مع زای فارسی
۵۴۱	فصل طای مہملہ مع سین مہملہ
۵۴۲	فصل طای مہملہ مع شین معجمہ
۵۴۳	فصل طای مہملہ مع صاد مہملہ
۵۴۴	فصل طای مہملہ مع ضاد معجمہ
۵۴۵	فصل طای مہملہ مع طای مہملہ
۵۴۶	فصل طای مہملہ مع ظای معجمہ
۵۴۷	فصل طای مہملہ مع عین مہملہ
۵۴۸	فصل طای مہملہ مع غین معجمہ
۵۴۹	فصل طای مہملہ مع فا
۵۵۰	فصل طای مہملہ مع قاف
۵۵۱	فصل طای مہملہ مع کاف عربی

صفحہ	نام باب و فصل وغیرہ
۱۷۱	فصل دال مہملہ مع جیم عربی
″	فصل دال مہملہ مع حای مہملہ
″	فصل دال مہملہ مع خای معجمہ
″	فصل دال مہملہ مع ذال معجمہ
″	فصل دال مہملہ مع رای مہملہ
″	فصل دال مہملہ مع زای معجمہ
″	فصل دال مہملہ مع سین مہملہ
″	فصل دال مہملہ مع شین معجمہ
۱۷۶	فصل دال مہملہ مع صاد مہملہ
۱۷۷	فصل دال مہملہ مع ضاد معجمہ
″	فصل دال مہملہ مع طای مہملہ
″	فصل دال مہملہ مع ظای معجمہ
″	فصل دال مہملہ مع عین مہملہ
″	فصل دال مہملہ مع غین معجمہ
″	فصل دال مہملہ مع ف
″	فصل دال مہملہ مع قاف
۱۷۸	فصل دال مہملہ مع کاف عربی و فارسی
″	فصل دال مہملہ مع لام
۱۷۹	فصل دال مہملہ مع میم
۱۸۰	فصل دال مہملہ مع نون
۱۸۱	فصل دال مہملہ مع واو
۱۸۲	فصل دال مہملہ مع ہای ہوز
۱۸۳	فصل دال مہملہ مع یای تحتانی
۱۸۴	**باب ذال معجمہ**
″	فصل ذال معجمہ مع الف
۱۸۵	فصل ذال معجمہ مع بای موحدہ
″	فصل ذال معجمہ مع تای قرشت
″	فصل ذال معجمہ مع رای مہملہ
″	فصل ذال معجمہ مع کاف عربی
۱۸۶	فصل ذال معجمہ مع لام
″	فصل ذال معجمہ مع میم
″	فصل ذال معجمہ مع نون
″	فصل ذال معجمہ مع واو
۱۸۷	فصل ذال معجمہ مع ہای ہوز
۱۸۸	فصل ذال معجمہ مع یای تحتانی
۱۸۹	**باب رای مہملہ**
″	فصل رای مہملہ مع الف
۱۹۰	فصل رای مہملہ مع بای موحدہ
″	فصل رای مہملہ مع تای فوقانی
″	فصل رای مہملہ مع ثای مثلثہ
″	فصل رای مہملہ مع جیم
″	فصل رای مہملہ مع حای مہملہ
″	فصل رای مہملہ مع خای معجمہ
″	فصل رای مہملہ مع دال مہملہ
″	فصل رای مہملہ مع ذال معجمہ
″	فصل رای مہملہ مع رای مہملہ
″	فصل رای مہملہ مع زای معجمہ
″	فصل رای مہملہ مع سین مہملہ
″	فصل رای مہملہ مع شین معجمہ
″	فصل رای مہملہ مع صاد مہملہ
″	فصل رای مہملہ مع ضاد معجمہ
″	فصل رای مہملہ مع طای مہملہ
″	فصل رای مہملہ مع ظای معجمہ
″	فصل رای مہملہ مع عین مہملہ
″	فصل رای مہملہ مع غین معجمہ
″	فصل رای مہملہ مع فا
″	فصل رای مہملہ مع قاف
″	فصل رای مہملہ مع کاف
″	فصل رای مہملہ مع لام
″	فصل رای مہملہ مع میم
″	فصل رای مہملہ مع نون
″	فصل رای مہملہ مع واو
″	فصل رای مہملہ مع ہای ہوز
″	فصل رای مہملہ مع یای تحتانی
″	**باب زای معجمہ**
″	فصل زای معجمہ مع الف
″	فصل زای معجمہ مع بای موحدہ
″	فصل زای معجمہ مع جیم
″	فصل زای معجمہ مع حای مہملہ
″	فصل زای معجمہ مع خای معجمہ
″	فصل زای معجمہ مع دال مہملہ
″	فصل زای معجمہ مع رای مہملہ
″	فصل زای معجمہ مع زای معجمہ
″	فصل زای معجمہ مع سین مہملہ
″	فصل زای معجمہ مع شین معجمہ
″	فصل زای معجمہ مع صاد مہملہ
″	فصل زای معجمہ مع ضاد معجمہ
″	فصل زای معجمہ مع طای مہملہ
″	فصل زای معجمہ مع ظای معجمہ
″	فصل زای معجمہ مع عین مہملہ
″	فصل زای معجمہ مع غین معجمہ
″	فصل زای معجمہ مع فا
″	فصل زای معجمہ مع قاف
″	فصل زای معجمہ مع کاف
″	فصل زای معجمہ مع لام
″	فصل زای معجمہ مع میم
″	فصل زای معجمہ مع نون
″	فصل زای معجمہ مع واو
″	فصل زای معجمہ مع ہای ہوز
″	فصل زای معجمہ مع یای تحتانی
″	**باب سین مہملہ**
″	فصل سین مہملہ مع الف
″	فصل سین مہملہ مع بای موحدہ
″	فصل سین مہملہ مع تای قرشت
″	فصل سین مہملہ مع ثای مثلثہ
″	فصل سین مہملہ مع جیم عربی
″	فصل سین مہملہ مع حای مہملہ
″	فصل سین مہملہ مع خای معجمہ
″	فصل سین مہملہ مع دال مہملہ
″	فصل سین مہملہ مع رای مہملہ
″	فصل سین مہملہ مع زای معجمہ
″	فصل سین مہملہ مع سین مہملہ
″	فصل سین مہملہ مع شین معجمہ
″	فصل سین مہملہ مع صاد مہملہ
″	فصل سین مہملہ مع ضاد معجمہ
″	فصل سین مہملہ مع طای مہملہ
″	فصل سین مہملہ مع ظای معجمہ
″	فصل سین مہملہ مع عین مہملہ
″	فصل سین مہملہ مع غین معجمہ
″	فصل سین مہملہ مع ف
″	فصل سین مہملہ مع قاف
″	فصل سین مہملہ مع کاف
″	فصل سین مہملہ مع لام
″	فصل سین مہملہ مع میم
″	فصل سین مہملہ مع نون
″	فصل سین مہملہ مع واو
″	فصل سین مہملہ مع ہای ہوز
″	فصل سین مہملہ مع یای تحتانی
۲۶۸	**باب شین معجمہ**
″	فصل شین معجمہ مع الف
″	فصل شین معجمہ مع بای موحدہ
۲۶۹	فصل شین معجمہ مع بای فارسی
″	فصل شین معجمہ مع تای فوقانی
۲۷۰	**باب صاد مہملہ**
″	فصل صاد مہملہ مع الف
″	فصل صاد مہملہ مع بای موحدہ
″	فصل صاد مہملہ مع حای مہملہ
″	فصل صاد مہملہ مع خای معجمہ
″	فصل صاد مہملہ مع دال مہملہ
″	فصل صاد مہملہ مع رای مہملہ
″	فصل صاد مہملہ مع عین مہملہ
″	فصل صاد مہملہ مع غین معجمہ
″	فصل صاد مہملہ مع ف
″	فصل صاد مہملہ مع قاف
″	فصل صاد مہملہ مع کاف
″	فصل صاد مہملہ مع لام
″	فصل صاد مہملہ مع میم
″	فصل صاد مہملہ مع نون
″	فصل صاد مہملہ مع واو
″	فصل صاد مہملہ مع ہای ہوز
″	فصل صاد مہملہ مع یای تحتانی
۲۷۱	**باب ضاد معجمہ**
″	فصل ضاد معجمہ مع الف
″	فصل ضاد معجمہ مع بای موحدہ
″	فصل ضاد معجمہ مع جیم
″	فصل ضاد معجمہ مع حای مہملہ
″	فصل ضاد معجمہ مع خای معجمہ
″	فصل ضاد معجمہ مع دال مہملہ
″	فصل ضاد معجمہ مع رای مہملہ
″	فصل ضاد معجمہ مع عین مہملہ
″	فصل ضاد معجمہ مع غین معجمہ
″	فصل ضاد معجمہ مع ف
″	فصل ضاد معجمہ مع لام
″	فصل ضاد معجمہ مع میم
۲۷۲	فصل ضاد معجمہ مع نون
″	فصل ضاد معجمہ مع واو
″	فصل ضاد معجمہ مع ہای ہوز
″	فصل ضاد معجمہ مع یای تحتانی
۲۷۳	**باب طای مہملہ**
″	فصل طای مہملہ مع الف
″	فصل طای مہملہ مع بای موحدہ
″	فصل طای مہملہ مع حای مہملہ
″	فصل طای مہملہ مع رای مہملہ
″	فصل طای مہملہ مع سین مہملہ
″	فصل طای مہملہ مع شین معجمہ
″	فصل طای مہملہ مع صاد مہملہ
″	فصل طای مہملہ مع غین معجمہ
″	فصل طای مہملہ مع فا
۲۷۴	فصل طای مہملہ مع قاف
″	فصل طای مہملہ مع لام
۲۷۵	فصل طای مہملہ مع میم
″	فصل طای مہملہ مع نون
۲۷۶	فصل طای مہملہ مع واو
۲۷۷	فصل طای مہملہ مع ہای ہوز
″	فصل طای مہملہ مع یای تحتانی
۲۷۸	**باب ظای معجمہ**
″	فصل ظای معجمہ مع الف
″	فصل ظای معجمہ مع بای موحدہ
″	فصل ظای معجمہ مع رای مہملہ
″	فصل ظای معجمہ مع عین مہملہ
″	فصل ظای معجمہ مع فا
″	فصل ظای معجمہ مع لام
″	فصل ظای معجمہ مع میم
″	فصل ظای معجمہ مع نون
″	فصل ظای معجمہ مع ہای ہوز
″	فصل ظای معجمہ مع یای تحتانی
″	**باب عین مہملہ**
″	فصل عین مہملہ مع الف
۲۸۰	فصل عین مہملہ مع بای موحدہ
۲۸۱	فصل عین مہملہ مع تای فوقانی
″	فصل عین مہملہ مع ثای مثلثہ
″	فصل عین مہملہ مع جیم
۲۸۲	فصل عین مہملہ مع دال مہملہ
″	فصل عین مہملہ مع ذال معجمہ
۲۸۳	فصل عین مہملہ مع رای مہملہ
۲۸۴	فصل عین مہملہ مع زای معجمہ
″	فصل عین مہملہ مع سین مہملہ
″	فصل عین مہملہ مع شین معجمہ
″	فصل عین مہملہ مع صاد مہملہ
″	فصل عین مہملہ مع طای مہملہ
″	فصل عین مہملہ مع ف
″	فصل عین مہملہ مع قاف
″	فصل عین مہملہ مع کاف
″	فصل عین مہملہ مع لام
″	فصل عین مہملہ مع میم
″	فصل عین مہملہ مع نون
″	فصل عین مہملہ مع واو
″	فصل عین مہملہ مع ہای ہوز
″	فصل عین مہملہ مع یای تحتانی
۲۸۵	**باب غین معجمہ**
″	فصل غین معجمہ مع الف
″	فصل غین معجمہ مع بای موحدہ
″	فصل غین معجمہ مع جیم فارسی
″	فصل غین معجمہ مع دال مہملہ
″	فصل غین معجمہ مع ذال معجمہ
″	فصل غین معجمہ مع رای مہملہ
۲۸۶	فصل غین معجمہ مع زای معجمہ
″	فصل غین معجمہ مع زای فارسی
″	فصل غین معجمہ مع سین مہملہ
″	فصل غین معجمہ مع شین معجمہ
″	فصل غین معجمہ مع صاد مہملہ
″	فصل غین معجمہ مع ضاد معجمہ
″	فصل غین معجمہ مع طای مہملہ
″	فصل غین معجمہ مع ف
″	فصل غین معجمہ مع لام
″	فصل غین معجمہ مع میم
″	فصل غین معجمہ مع نون
″	فصل غین معجمہ مع واو
″	فصل غین معجمہ مع ہای ہوز
″	فصل غین معجمہ مع یای تحتانی
۲۸۷	**باب فا**
″	فصل فا مع الف
۲۸۸	فصل فا مع بای موحدہ
۲۸۹	فصل فا مع جیم عربی
″	فصل فا مع حای مہملہ
″	فصل فا مع خای معجمہ
″	فصل فا مع دال مہملہ
″	فصل فا مع ذال معجمہ
″	فصل فا مع رای مہملہ
″	فصل فا مع زای معجمہ
″	فصل فا مع سین مہملہ
″	فصل فا مع شین معجمہ
″	فصل فا مع صاد مہملہ
″	فصل فا مع ضاد معجمہ
″	فصل فا مع طای مہملہ
″	فصل فا مع ظای معجمہ
″	فصل فا مع عین مہملہ
″	فصل فا مع غین معجمہ
″	فصل فا مع ف
″	فصل فا مع قاف
″	فصل فا مع کاف
″	فصل فا مع لام
″	فصل فا مع میم
″	فصل فا مع نون
″	فصل فا مع واو
″	فصل فا مع ہای ہوز
″	فصل فا مع یای تحتانی

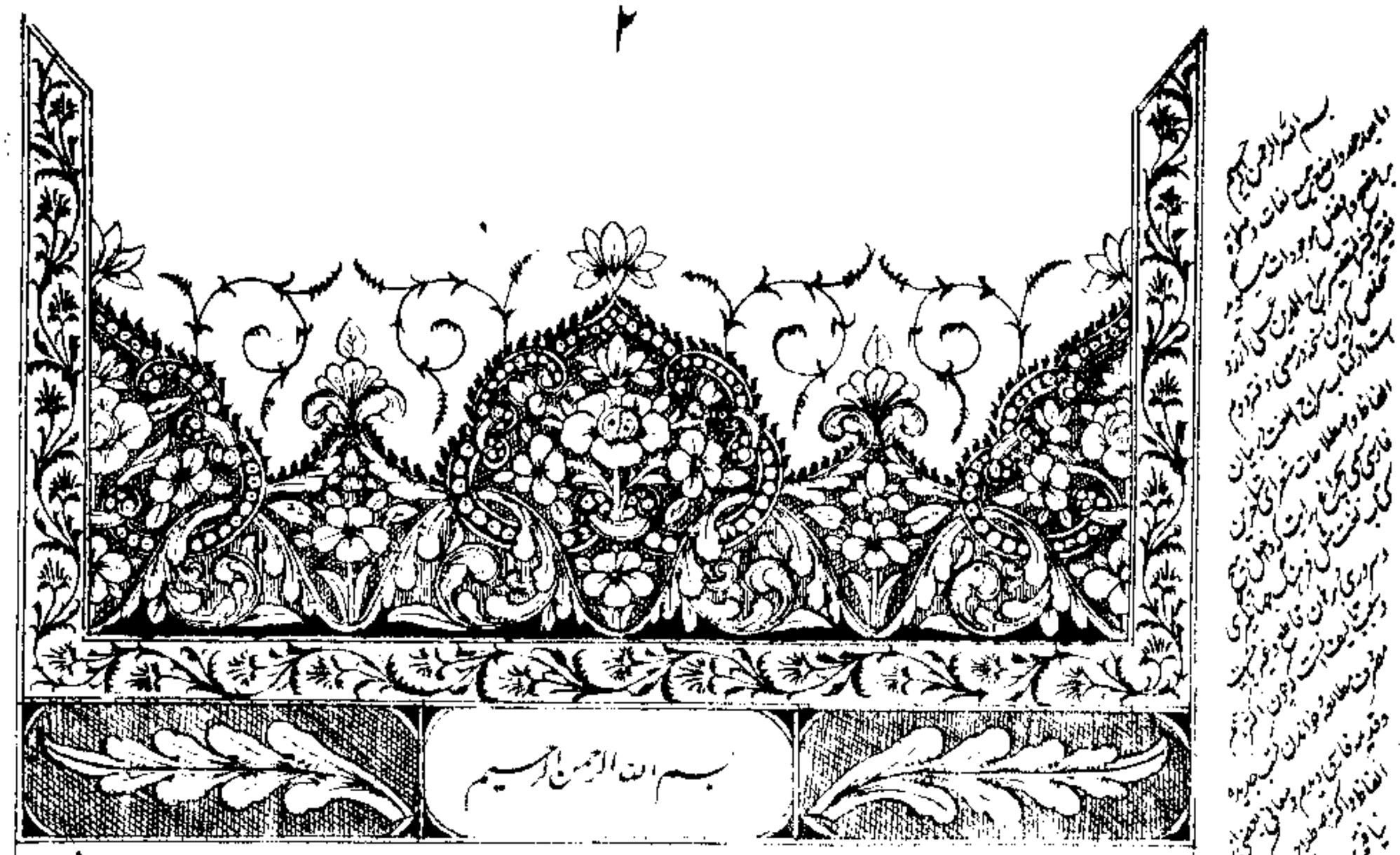

بسم الله الرحمن الرحیم

صدف آلی بیان و صحاف جواهر تبیان حمد محمودیست که دکتیای قاموس اسمش تاج اسامی رباب مبنگ ست لطائف کارستان قدرتش بحر نست
که زبان گویا با حصا ای ملیش از فرط بسیامانی خویش دلتنگ بلوان شد مغز قدش معدن قلوب بحر الجواهر عرفان بختاش عنایتش کنز اسرار و شوار سخت آسان
بیان کشف بعض اسرار شش دولت جهانگیری بقلم میسر و شهد اسخن بکاب بینی نامش مؤید بظفر و حصول قلعه شدیدت بگهر زیر نعمت مهذبیت که رهگم کردگان ظلمت آباد
غوایت ایجاد بایت شهستان عنایت سایند و بحسام حی منزل که بثبوت سالتش بزبان طاعت بیخ کفر منقطع گردانید اشاعت انوار فیوض اسرار اسلام موجب افتخار
عرب مکی مرتبه بسلام فردوس شمام بر تبیش باعث بهار عجم چند اطلاع منتخب دیوان نعت که بسر تلذذ تکرار ثنایش جان غمگین سرور می تند بکر محامد آل اطهار چار شربت مدایح
اصحاب خیال دل حزین را از تحفه نمده خوشدل می اما بعد رای عالم آرای دانشمندان شنفته مخفی نماند که چون بعضی احباب تعلیم تعلم نظم شعر فارسی بدریافت صحت لغات و معانی
آن تلاش کتب بهر میگردند و با وجود بهم رسیدن یکدو کتاب طلب نمی رسید ناچار ازین جهت ان استکشاف آن نموده بجهت تسهیل تدریس کتب و بجهت دعا کتاب کافی میگردند لهذا ضعیف
عباد رب العالمین محمد غیاث الدین بن جلال الدین بن شرف الدین اصلح الله شانهم نور جنانهم ساکن بلده مصطفی آباد عرف ام پور متعلقه پرگنه شاه آباد لکهنو کار سنجهل مضاف
صوبه دار الخلافت شاهجهان آباد با وجود موانع علائق کثرت اشکال و ازدحام در وقت رسیدن طلبا و اشتغال تالیف تصنیف بعض کتب مثل مفتاح لکهنو شرح سکندرنامه و نسخه باغ و بهار
و انشاء و غزلیات و قصائد و غیره در عرصه چهارده سال بعبارت سهل عام فهم این کتاب تالیف نموده که مشتملست بر تحقیق حلیه و معانی لغات ضروری بشیر الاعمال عربیه فارسیه ترکیه کنایات
و اصطلاحات و مباحث بعض علوم که درین کتب مندرجست مثل گلستان و بوستان سعدی و یوسف زلیخای جامی و نیرنگ عشق ضمیمت و انشای ابن حسینی و انشای دهوام و انشای یوسفی
و انشای نیر و انشای جامع القوانین خلیفه شاه محمد و کشایش نامه شخصی طوطی نامه ضیاء الدین نخشبی و بهار دانش عنایت الله و رساله عبد الودود هانسوی و مجموع الصنائع نظام الدین احمد
و نصاب ابو نصر فراهی و انوار سهیلی حسین واعظ کاشفی و مکاتبات علامی ابو الفضل و انشای طاهر وحید و شرطه ایرانی تفرشی و نلدمن فیاضی و سکندرنامه و مخزن اسرار نظامی و مثنوی مولانا روم
و دیوان صائب و دیوان حافظ و قران السعدین و تحفة العراقین و قصائد خاقانی و قصائد انوری و توقیعات کسری و گل کشتی سیر و خیالات زمانه بازار و رقعات منشی شرطوری
و رسائل طغرای مشهدی و حسن و عشق و وقائع نعمت خانی و قصائد عرفی و قصائد بدیع و مثنوی لوی و مکارم اخلاق ناصری شیخ نصیر الدین طوسی و دیگر کتب فارسی کتب طبیه و غیره و صحت

اکثر الفاظ محاورات بفرط احتیاط در تحقیق لغات این صحیفه موجز بدو کتاب لغت اکتفا نکرده بهزار سعی و جستجو التجا نموده شد بقاموس شیخ مجد الدین محمد فیروزآبادی مسمی بمحیط
و صراح ابو الفضل محمد و کنز اللغات ملا رؤف محمد و منتخب اللغات ملا عبد الرشید که آنرا رشیدی بی نیز گویند و بحر الجواهر محمد بن یوسف و لب اللباب جلال الدین سیوطی و کشف اللغات محمد عبد الرحیم مدار
شیخ الهداد سهرمی و مؤید الفضلا محمد لاد و لطائف اللغات عبد اللطیف و دبیل اللغات عطاء الله برهان قاطع محمد حسین متخلص بهمدانی و فرهنگ جهانگیری جمال الدین حسین انجو و رشیدی فارسی
ملا عبد الرشید مذکور و چراغ هدایت و سراج اللغات سراج الدین علیخان آرزو و مصطلحات الشعرای ارسته و جواهر الحروف و بهار عجم شکیبه و بهار و فرهنگ سروری جلال الدین محمد قاسم و لغات ترکی مزیل الغلط
و شمسی شرح مقامات حریری و رساله معربات عبد الرشید و مجموع اللغات ابو الفضل بن مبارک و شرح اشعار عبد الباسط و چهار شرح و نصاب ابو نصر فراهی و مال احمد بن مصبح و شرح
بیاضی مسمی از یوسف بن یانع سوم از نظام هروی چهارم ملا ادری و بعض تفاسیر مثل حسینی و بیضاوی و مدارک و بحر مواج و مهذب اللغات و نفائس الفنون و زبدة الفوائد و آئین اکبری
و تقویم البلدان و حدود الامراض و رساله اوهام الخواص محمد بن حاج و چندین رسائل قواعد خارجی و فصول اکبری و جاربردی و کتب علم هیئت و طب و رسائل عروض و موسیقی و نجوم و تواریخ و تذکره
و شروح ثقات و دیگر کتب که بیان آنها موجب تطویل است حرف اول لغت ابتدا و حرف ثانی فصل مقرر ساخت بجهت دریافتن لغت مطلوب غایت تقریب و آخر نیز پیدا و در بعض جا
برای آسانی تفهیم اشکال هم تحریر نموده و بنا بر سند تحت هر لغت نام کتابی که آن لغت از آن تحقیق رسیده مرقوم کرده مگر بعض جا این التزام ترک نیز شده است اختلاف و اتفاق کتب هم بیان یافته
و برای دریافت لغت کی یونانی و سریانی و رومی و هندی معرب کتابت شارت رفت چون بسبب بعضی موانع نفس لغت فارسی صلح نوشتن نتوانست لهذا بنا بر شناخت الفاظ فارسی
و فارسی علی مستبان کرده شود هر لغتیکه سند آن از قاموس یا صراح یا منتخب یا کنز یا بحر الجواهر باشد بیت و اگر سند آن از جهانگیری یا رشیدی یا برهان یا لب اللغات باشد خاصیت سند دیگر کتب
هر دو زبان تا بیت این بجهت چند آثار و بیت دیگر بیان کرده می آید بدانکه هر لغتیکه در آن حرفی از حروف شش گانه که ثای مثلثه و حای حطی و صاد و ضاد و طا و ظا و عین و قاف باشد آید
دیگر آنکه هر لفظیکه در آخر آن تای فوقانی قبل مفتوح باشد بیت دیگر آنکه هر لفظیکه اول همزه که بالف شهرت دارد واقع شود و قبل از حرف آخر نیز الف باشد بیت دیگر آنکه هر لغتیکه ابتدای
همزه که مشهور بالف است یافته شود یا تای فوقانی یا میم اکثر چنانست که عربی باشد دیگر آنکه هر کلمه بوزن فکر و شکر یا بوزن فاعل بکسر عین باشد اکثر چنانست که عربی باشد پس لفظیکه در آن یکی
از این علامات مذکور یافته نشود بحتمل که فارسی باشد و هر لفظیکه در آن بای فارسی و جیم فارسی و زای فارسی و کاف فارسی یا واو و یای مجهول یا قبل آخر آن یکحرف یا دو حرف ساکن باشد فارسیست و از
اسمای بعضی کتب لغت بجهت تخفیف و اختصار لفظ لغات و غیره حذف کرده چنانچه کشف اللغات لطائف اللغات برهان قاطع مؤید الفضلا و مدار الافاضل کشف منتخب و لطائف برهان
مؤید و مدار نوشته و چون این کتاب مسمی بغیاث اللغات موسوم است سنه یکهزار و دو صد و چهل و دو هجری تاریخ سید هفت تاریخ شد این سلوک عالم غیب بعد شهود جلوه گر
گردید اول معیار فضائل دوم صیقل الفاظ سوم خاتم اعتلا چهارم نظاره عجائب پنجم اعلام ستر ششم و مدرج کتب هفتم تحقیقات کبار درین اثنا بعض مهمات از غلبه شوق مطالعه اش
رسیده نظر ثانی نداده با وجود عذر بسیار نقلش بر داشته باطراف بردند چون اتفاق نظر ثانی افتاد بنسبت نسخه سابق چیزی محو و ثبات و زیادت و نقصان بوقوع آمد و سخنهای سابق بحسب مستبعد
خود با اصلاح پذیر نشدند امید از اهل انصاف و تمیز نیست هر جا که درین کتاب نقصانی پدید آید معذور داشته معاف سازند و زبان ملامت را حصه نگیرند و اصلاح پذیرند من الله توفیق و صلی الله علی النبی

باب الالف الممدودة

فصل الف ممدوده مع الف آیینه سکندر چون سکندر شهر اسکندریه سرحد فرنگ معمور کرد و در آن شهر بر کناره دریا برای آگاهی از شورش اهل فرنگ منارهٔ بنا کرده آیینه از حکمت
طلسم ساخته بر آن نهاده و دیدبانی معین کرد تا تهیه آمدن ایشان در آن آیینه دیده فوج سکندر را آگاه گرداند و بارها بدین تدبیر شکست دادند بار سوم بدیان غفلت کرد اهل فرنگ آمده شهر اسکندریه را
خراب کردند آن آیینه را در میان دریا انداختند چون سکندر را خبر شد باز آن آیینه را از دریا برآورده بر منارهٔ نصب کرد از آنوقت ایشان بر آن تصرف نیافتند از کشف اللغات برهان و در تواریخ
سبحة العالم مسطور است که در شهر اسکندریه بلیناس بطلمیوس اسکندر منارهٔ عظیم ساخته بود بلندی صد گز و بر سر آن آیینه نصب کرده که قطر آن هفت گز و در آن شب یک گز و تقریبا چون بدین
در آن نگریستی هر چه در اقلیم واقع بودی در آن آیینه ظاهر شدی **آیینه دار** خادم که آیینه پیش رو گذارد و بمعنی مقابل و روبرو بمعنی ظاهر کننده عیب یا خوبی **الف با ممدوده** کسر همزه و سکون میم
از الفاظ و اسمای مقلوب بالیست که ماخوذ از بالیدن باشد **آیینه پیل** تا بهای هندی صیقل و جلا که دیگها بالا بر گستران پیل صیقل کنند تا نظم بر پیل شد شرح سکندرنامه از خاکی نژاد شریف احمد آبادی

آئین زیب و آرایش طرز و شیوه از زبان دری و هایم نوشته که بمعنی داد و گرفتن و بستن و نهادن و کردن و بازکردن و نازه کردن مستعمل است **آئینه**
پیش نفس داشتن حالت بیهوشی تمام آئینه پیش نفس گذاشته حال نفس یافت کنند اگر آئینه کدر شود زنده است والا مرده **آئینه** مرکب از آئین بمعنی آرایش
و ایی نسبت چه از دیدن آئینه زینت و آرایش میکنند یا آنکه وصل آئینه و آئین باکسلان آئین گویند ظاهر است که آئینه در اصل از آئین ساخته شده بود از بهار عجم **آئین بندی** زینت
و آرایش که در چهار شهر هنگام قدوم سلاطین کنند از رشیدی **فصل الف ممدوده مع بای موحده آبا** بدان ایجاب است که در اصل ابو بود و او مفرد و جمع هر دو شده گشت
آب فیض و نعمت و نور و رونق و درخشندگی و تیزی تیغ و طراوت و روشنی نام ماه و می آن باده و باده کهن از بنده است بانک تفاوت ما بعد است و از دو نیز لفظ آب و آبه که گل نسبت است
آب شراب و شراب بمعنی سرخانه و گوارا به کاف فارسی همگنب که بر سر مقابر سازند از لطایف و شرح نصاب و شمسی و بهار عجم **آب طرب** شراب **آبدست** بمعنی دستمال
آب بمعنی رونق و نگار و صنعت از قرآن العزیز و بهار عجم **آب لوج** بواو معروف و جیم عربی بمعنی فضه و بهمه نیز آمده و بضم مرب آن از رشیدی و برهان **آب سرخ** شراب
آب منجمد بالله بود **آب مروارید** بیماری نزول آب در دو چشم که نابینا میگرداند از چهار شربت و برهان **آب سند** بسین مهمله سکون نون و بالای که **آب رنگ**
بمعنی حلاست از رشیدی و برهان **آب دزد** بضم دال مهمله و سکون زای معجمه نوعی از رنگ آب که بهنا و زرین آب جاری شاه بلغ را بهمین معنی آورده و بمعنی ظرفی تنگ سر که و تنگ و ظرف
که بهندی آبخور گویند از چراغ ابدیت و بهار عجم **آبخور** بمعنی نصیب و قسمت و بمعنی خانه و تالاب مردم بهائم از آنجا آبخورند از برهان **آباد** ضد ویران و بمعنی آفرین و ستایش و آبادان مزید علیه آباد
از بهار عجم **آب گوه** بیماری نزول آب در دو چشم که نابینا میگرداند از چهار شربت و برهان **آبخور** بمعنی نصیب و قسمت و بمعنی سوخانه و تالاب هر که مردم بهائم از آنجا آبخورند از برهان
آبار بر وزن سوداری بمعنی سرخ و سفید و در عربی جمع بیر که بمعنی چاه است تعلیقاتی دیگر و باز از برهان و غیر آن **آبلار** ریشه و در کشمیر **آبشخور** زیادت تسمیه و او معدوله زروی و قسمت و محل قاعده
و جای آبخوردن و نام حیوانات از بهار عجم **آبشار** رنگ آب که از بالا بپائین بریزد **آبکو** بکاف عربی کسیکه مردم از آب نان او نفع نبرند از بهار عجم **آب انگور** شراب انگوری **آب انار**
شراب سرخ از شرح سکندر نامه **آبخضر** آبحیات **آبگیر** بکسر کاف فارسی تالاب حوض از رشیدی و کشف و برهان **آبخیز** بمعنی موج و بمعنی زمینیکه هر دو آن کنند آب آید از رشیدی **آب باز**
بمعنی شناور **آب شیراز** شراب **آب گردش** بیماری که از خوردن آبهای مختلف خصوصاً در سفر هر سه بمعنی زدی قسمت از بهار عجم **آب و رنگ** سفید و شنگرف و زعفران
ابی صفائی رنگ چهره باشد و آنرا گلگونه و غازه گویند شرح دیوان خاقانی از سلول **آب خشک** پیاله بود **آبشال** بسین مهمله بمعنی باغ از جهانگیری **آب و گل** بکسر کاف فارسی
کنایه از قالب بشر **آب جام** شراب **آب بر آمینه ریختن و زدن** سمت که در قفای شخصیکه بسفر میرود چند برگ سبز بر آئینه گذاشته آب بر آن بریزند که سلامت باز آید از جهانگیری
آب از پی ریختن و گریستن آمینه و چشم تر کردن آمینه و آبینه از پی داشتن اینهمه اصطلاحات شگون و دلیل از سفر و از اصطلاحات **آبین** بر وزن آیین
نام پدر فریدون از جهانگیری و رشیدی **آبسالان** بمعنی نام از برهان **آبستان** آفتابه که بدان وضو کنند آبدست بمعنی ضو و الف و نون برای نسبت **آبان** نام ماه شمسی و آبدست
اندازه آفتاب و برج عقرب و آن ماه هندی که گهن ست باندک پیش و پس مطابقت و نام روز دهم از ماه شمسی از رشیدی تا لفظ عقرب **آبدان** تالاب بمعنی ظرف آب از برهان **آبرفته** و جوانمرد
بعد از حال صحت از سر نو کامیاب شدن **آبروشن** در اصطلاح بمعنی رونق **آب آتشین** شراب تند **آب بیلجام خوردن** مطلق انسان و خود را عاشق کردن **آب و سبد**
کردن اکتساب بیفایده آبجا و بیدا آبحیات **آب از دهان رفتن و بدان گردیدن** کنایه از آب حسرت بدان کردن **آب دست و پای کسی ریختن و کردن**
کنایه از خدمتگاری کردن **آب زیر کاه انداختن** مکاری و حیله گری **آب چشم کسی گرفتن** بیماندن آب بر سر کسی **شتن و سر دادن** ذرب دادن **آب بسمان**
بستن تلاش بیهوده و حصول آنچه میسر نباید اینهمه اصطلاحات از اصطلاحات **آبخور کردن** اندک توقف کردن از شرح سکندر نامه **آب بخور کردن** دنگ کردن از رشیدی
آب و رغن تکلف کردن و رغن آبی از اطلاق **آبگرفتن** بیماری که از فساد آب پیدا شود **آب بر روی کار آوردن** رونق و خوبی کار پیدا کردن
و دست بکار حاصل نمودن **آب دهان خوردن** بمعنی تحمل کردن از شرح قرآن العزیز **آب دندان** قسمی از حلوای نفیس مجاز از شیرینی و صفت و صفیر بودن و اصطلاح
از آن مرغ و دانه و آن دانه از رشیدی و صراح است و بهار عجم **آب سند** شهر سند از رشیدی **آب بهوست افگندن** بدون بیجی دانه تخم کردن

آب و جگر داشتن تونگر و صاحب مقدور بودن از برهان آب در دیده داشتن حیا کردن آب رخسار غالب بجا هیبت و شیر نازه مدخل
آب کمان بمعنی زور کمان از بهار عجم ابرو آبی خ و سهل ا صافت تر کی آن بخش و صفای چهره و بمعنی جاه و اعتبار مجاز است و عرف غلب صفا بطور باشد
انگشتری بخش عمل است از بهار عجم آب رجو کنایه از دولت فرمانروایی و بمعنی کامیاب آباره بمعنی حساب از مرج اللغات آب کینه خرید شیشه بسنگ شکاف از بهار عجم گویند
که مدان می و گلاب و مثل آن نهند معلوم نیست که از این هر دو معنی کنایه مجاز است از برهان شرح و بهار عجم نوشته که آبگینه بمعنی شیشه و ملوراً بمعنی مجاز است بمعنی شراب عجاله مسترح بمعنی تجاه
الکامه آبیت ترش که از حمرت مستعد و رست کنند آب و دوا غیر باری از شرح آب آبیق طرفان آب بمعنی آب تاله که در پرده چشم بیند و بنا گرد اندوهی سیاه در آن بمعنی سیاه
کاب بمعنی از شرح قرآن سعدی بهار عجم و شرح سکندر نامه چهار شربت آب بان آمده بمعنی کمال شایق و مشتاق چیزی و غرب آبامی علوی نصر بن مهمه بکسر لام بمعنی بر آبلندی
و بلند از فلک از زهت ستاره آبی نام هیچ که از آبی گویند هیچ که آب خنده بمعنی خراب خنده که مرا تمثیل بجا از شربت آبی شدن عاملة بمعنی هم خوردن عاملة نوشته است و بمعنی
که با سفید می و زیبا باشد و بمعنی انکار کنند و چه که هم عاملة آبا که بمعنی انکار است آب بازی بر دو معجمه بمعنی شناور آبیاری آب رسانیدن بیخ درختان را فصل
الف ممدود مع نای فوقانی ها آتشپا بتقدیم الف طاقت ترکی آب گویند آتش بد و آفتاب آتش خ شراب آتشکا آتش دان و گرم کردن و مطبخ نشان
آتشخوار نام مرغیست که آتش میخورد و در شیدی بمعنی گویند که آن نوعی از سیمرغ هندی را نیز گویند آتشگر بکاف فارسی چیزی که آتش را منتقل دیگدان باشد از آتش بالنج
و کسر فوقانی هر دو درست است از جهانگیری و مرج اللغات برهان ملتبس آتش محلول آب گرم و روغن گرم و کنایه از شراب عبارت و گرمی آتش زبان
که از تفتن گویند بیانش و لفظ تفتن مطلوب است و بمعنی حقایق نیز آمده از شرح سکندر نامه برهان آتش زبان کنایه از فصیح الکلام و تیز زبان آتش هنگان آتشی که هنگان بستان محرر
زنند تا چون باران بر شتاب گیاه و نور آید از مؤید الفضلا برهان آتون نی که بجز از نعلبند خواندن مراد شیدی آتشکده کاو در دهان عربی نگاه آتشی با چوب از کبابی آتش
میکنند و شعل میکنند آتشکده بکسر کاف فارسی چیزی که آتش را منتقل دیگدان باشد از آتش نه چقماق و بمعنی چوب یا چیزی که بدان آتش را میکنند از شرح مثنوی آتش فروزی در عظم
که با حاطه یک فرسنگ بر برای سوختن ابراهیم علیه السلام افروخته بود و الفقیر حیرت داشت که چهار فرسخ آن بحیات نگذشتی بجا الهی آن آتش را نخفته شد از سیاه آن
انواع گل و ریحان پدید آمد آتشدستی ظلمه و جالاکی و تیزدستی و چلبی آتش فارسی آتش کوه که بعهد بادشاهان پیش نشست سفارش بر دو آتش از آنکه هیچ کس خاموش شود و بار
از آتش فارسی نیز گویند و آن تبی چند است که بدن ظاهر شود و سوزان باشد و در اوائل رواج بسیار و این مرض غیر اشکال است و بمعنی ثانی مجازاً از معنی اول مناسبت شدت سوختن و تیزی
از حیث فصل الف محدود مع تای مثلثه آتا نشانهای قدم رسول صلی الله علیه وسلم ابن جمع آثار است و بمعنی افعال آتا طبیعت بکار آتش سرخ و آتش آب
ترکی کردن علی ما یقتضیه بهار عجم نوشته که آتا بمعنی عرض و نیز در کلام استادان آمده و آنچه آتا بمعنی پیرزن مردم نشسته و کتاب لغات بی دفاع بتای مثلثه یا سین مهمله بمعنی اسلاف
منظر نیامده ظاهراً مجاز بعض هند و سنانیان فارسی است چون شیخ تگرفته حکم اصطلاح پیدا کرده تا جا باید نوشت آتم بتای مثلثه گناهگار از کشف کتر آتام بهم کسر اول
گناه است فصل الف محدود مع جیم عربی و فارسی آخر بضم جیم عربی و سکون ای مهمله خشت پخته یعنی خشتی که با آتش پخته باشد از کشف منتخب آتام بهم آتم
بکسر اول گناه است از مرج اللغات بمعنی زمین هموار از بهار عجم اجل با سر جیم عربی بر چه با مهلت باشد و گاهی کنایه از عالم آخرت باشد از کشف منتخب اجال جمع اجل که بمعنی مرگ
و مالا استعمال آن بمعنی مرگ و مرت باشد آجام جمع اجم بفتحتین جمع جمه بمعنی نیستان و نیزه زنان و نیستان پس آجام جمع الجمع است از کثرت اللغات احد و احد بمعنی
دشمن سوهان و نامهوای سلم چیزی از قصیده برهان فصل الف ممدود مع حای مهمله احاد بجای مهمله بدل اغال جمع احد که بمعنی یکی است از کشف آحاد بمعنی اول
نامه دوم عشرت اثاث و اسباب از کفیه نامه چهارم الوف نگاهی لفظ احاد بمعنی عوام الناس آمده چرا که مردم عوام اکثر فرد فرد کار بسیار و حفظ خواص امر عادات نیستند
فصل الف ممدود مع خای معجمه اخشیج بیای مجهول و جیم عربی بمعنی خشه مخالف است کاوه با اضافت یعنی یکی از عناصر اربعه که خاک و باد و آب و آتش است
از جهانگیری رساله در شیدی و برهان و در شرح نوشته که اخشیک اصل است و اخشیج مبدل آنست معرب آن آخ کلمه تحسین آفرین لطافت و بهار عجم بمعنی خوشحال

آخوند بالف ممدوده و فتح خای معجمه که بوی خمیر دارد و واو معدوله و سکون نون بمعنی استاد و معلم و بضم خا نیز آمده و کسانیکه بالف غیر ممدوده و سکون خا و فتح واو خوانند غلط کنند
بکسر خای معجمه و ذال معجمه گیر تا آخر بکسر خای معجمه بمعنی ضلال و بفتح خا بمعنی دیگر که بهندی جمله لفظ دیگر او باشد تا آنکه لفظ دیگر مرادف لفظ دوم باشد از صراح و کشف و مؤید
و سراج اللغات نوشته که آخر بضم خای معجمه مخفف آخور که بمعنی علف اسپ است و بمعنی استخوان که زیر گردن و بالای سینه انسان است بهندی هنسلی گویند آخور بواو معدوله
جای چریدن اسپان جای علف خوردن و مطلق و امثال آن و این مخفف آخوار است که بمعنی ترکیبی آن مشهور است لیکن مجاز بمعنی جای چریدن مقرر گشته و مجازاً بمعنی گاه که اسپان
خورند و بمعنی گاه بسته نیز آمده و بمعنی مطلق آرامگاه و نشیمن اگرچه برای انسان باشد از رشیدی و بهار عجم و برهان آغشیک بای مجهول و کاف فارسی بمعنی هندو مخالف است
و مجاز باعتبار حدیث بمعنی یکی از عناصر اربعه که خاک و باد و آب و آتش است از جهانگیری و رشیدی و برهان و سراج اللغات نوشته که آغشیک اصل است و آغشیج مبدل است
نه معرب آن آخرین تحویل کنایه از قیامت آختن برکشیدن و اکثر با تیغ مستعمل میشود از رشیدی و سراج اللغات و برهان آخور سنگین مقام بی علف
فصل الف ممدوده مع دال مهمله آداب جمع ادب و بمعنی علم عربی و این را از آن ادب گویند که بدین نگاه داشته میشود خود را از خلل در کلام عرب و آن نه قسم است
علم لغت علم صرف علم اشتقاق علم نحو علم معانی علم عروض علم قافیه این شش اصول اند و علم رسم الخط و علم قرض الشعر آن علمیست که بسبب آن شعر یکسالم از عیوب
باشد سالم از عیوب و علم انشا نثر از خطب و رسائل و علم محاضرات یعنی علم تواریخ و مانند آن این چهار فروع اند از منتخب آدرخش بفتح رای مهمله التی است که بدان سپرم سوراخ کنند
بهندی ستالی گویند آدرخش بدال موقوف بمعنی صاعقه و برق از سراج اللغات آدم وجه تسمیه آنکه از ادیم الارض یعنی از روی زمین آفریده شده بود و بعضی
گویند که از گندم گون بود و بصورت از ادمت خورد است از ادمت بالضم بمعنی گندم است و آدم بمعنی شتر سفید و آهوی سفید که بر پشتش خطهای سیاه باشد نیز آمده از لطائف و شرح نصاب و بعضی
از تفسیر جلالین و بعض محققین نوشته اند که لفظ آدم را کلام ابو البشر است از ادیم یا از ادمت مشتق گفتن صحیح نباشد چرا که آدم لفظ عجمی است ادیم و ادمت عربیست پس اشتقاق
از عربی متصور نمیشود و آداب فا ضله خصائل پسندیده و نیز کنایه از حکمت و شجاعت و عفت و عدالت آدینه بمعنی معروف بر زبان خاقانیه در بلاد و ترکی نام روز جمعه است و در کتاب
بعضی نموده است آدینه بدال معجمه تحقیق کرده چه آذین بمعنی زینت و آرایش است و آدینه نسبت جمعه روز آرایش مسلمانان ظاهر است آدم ثانی حضرت نوح علیه السلام آدم اول نوعی جنبه ناجوری که بسبب
آدمی میباشد از بهار عجم فصل الف ممدوده مع ذال معجمه آذرگشسب بهم کاف فارسی و فتح شین معجمه و سکون سین مهمله و بای فارسی بمعنی آتش خنده که عبارت از قبا است و نام آتشخانه چون
آتش بعض شعله زن بهمان لهذا باسم برق مسمی گردید و بعضی گویند که این مخفف آذرگشسب است چرا که بنا کرده بادشاه گشتاسپ است از سراج اللغات و شرح سکندرنامه و رشیدی آذر
بضم ذال معجمه آتش و نام ماه شمسی فارسی آن مدت ماندن آفتاب است در برج قوس که ماه هفدهم است باندک کم و بیشی با این مطابقت دارد و نام روز نهم از هر ماه شمسی فارسی بفتح ذال معجمه
مخفف آذر که نام ماه روز است و آن مدت ماندن آفتاب است در برج حوت و این با ماه هندی چیت باشد تقریباً مطابقت دارد و در کتب لغات مسطور است که شیر زرتشتی از لغات فرس بمعنی آتش
از بضم ذال مهمله میخواند لیکن اکثر بفتح ذال معجمه قافیه است از جهانگیری و رشیدی و هر دو و برهان و کشف بهار عجم و مؤید و برهان بفتح ذال مهمله بمعنی آتش و بفتح ذال معجمه
نام ماه و نام روز نهم و در سراج اللغات بضم ذال معجمه بمعنی آتش و در بهار عجم بفتح آن و در جواهر الحروف نوشته که آذر و بذال معجمه معرب آذر که بمعنی آتش است مبدل است که ذال معجمه بزبان فارسی
نمی آید آذر بفتح ذال معجمه نام ماه روز و مطابق آن هندی چیت که بفتح جیم فارسی باشد از منتخب کشف و برهان و سروری و مدار آذرش بکسر ذال معجمه و ذال مهمله نیز آمده و شین معجمه بمعنی آتش از موید و برهان بمعنی
و بمعنی هر سبکه بر استانه و خانه استوار کنند آذربایگان نام شهری از آذربایجان سرحد آن سایگان که مملکت عرب و پایه دار الامارت آنجا شهر تبریز و تفصیلش در آذربایجان مرقوم خامه از برهان و غیره
از این معنی آذین بندی آتش از بهار عجم و برهان و جهانگیری و اذان گوشها بمعنی آذوقه و اذوقه هر دو بذال معجمه شهر دار و بمعنی قوت و تمک ظاهر از ابر هر دو بیت لهذا در فصل آن نوشته
فصل الف ممدوده مع رای مهمله آرد و بر آرد موقوف بفتح را بمعنی آنچه از نان غله حاصل شود از جهانگیری و برهان و مؤید آرا و آرا خرد ال مهمله روز بیست و پنجم هر ماه شمسی
و بمعنی آرد نیز آمده و بفتح اول و سکون ثانی از رشیدی و سراج اللغات برهان آرش بفتح رای مهمله و سین معجمه نام پهلوان ایران که در تیر اندازی بعالم نظیر خود نداشت گویند که در فرش گشتاسپ
چهل منزل رفته بود و نیز بفتحتین از ابرج نامی از جهانگیری و رشیدی و مؤید و برهان و بمعنی دیگر از اندرون شکم براه دهن برآید ظاهر از کیست بلفظ دل گرفتن از

آرام جمع ریم که بمعنی آمیزش است و در فارسی قرار و سکون هم صیغه امر بمعنی و بلفظ دادن و تنهی و بدون گرفتن مستعمل از بهار عجم آرزم بتقدیم رای مهمله مفتوحه بر زای معجمه ساکن بمعنی
جنگ و کارزار آستین فشاندن و آستین زدن کنایه از ابراء کردن چیزی بر آن چنانکه آستین دامن بسجاده ایشان است زیبوز جهانگیری اران ملکیست از ولایت آذربایجان آزدهن
حاصل شدن که زواد مصطلحات آزمی بدال مهمله از شقالوآری بکسر دال مشدد بمعنی آخر حسبان و سن که بآن پای چهارپایه بندند نمرای نصاب شدی تخفیف یا
مجهول و فارسی اسم فعل است بمعنی قبول دارم هم برای ایجاب بمعنی بلی بدون مکلمه است چنانکه در هندی بس این قوانین لسانین شد باز از چراغ هدایت آرای جمع رای که بمعنی فکر و مبنای
دلست انه صراح و قاموس منتخب این لفظ و اصل آرای بود بوزن اضال با ابدال کسره زا بهمزه چرا که بعد الف آمده بود آرا و شد بعد تخفیف کردند یعنی همزه را که عین کلمه بود بجای رای که
فاکه بود آوردند و رای را بجای همزه نهادند آرا شد و همزه بهم آمدند اول مفتوح دوم ساکن پس همزه ثانی را بالف مبدل کردند آرا شد بوزن اعمال در استعمال فارسی بجای همزه الف بسند
فصل الف ممدوده مع زای معجمه عربی و فارسی **آزدهشت** کوزیشت آتوخ بفتح زای فارسی و خای معجمه بمعنی گوشت پاره که بر اندام آدمی پدید آید بهندی مسه
از سراج اللغات و برهان **آزاد** کسیکه او مملوک کسی نباشد و نام درختیست که در جرجان روید و آنرا درخت طاق نیز گویند چون بهاء عجم بجیم فارسی است و بمعنی مطلق آزاد بسر است
هست کنند و بمعنی مجرد و بی عیب و کامل از سراج اللغات و نیز در سراج اللغات از رشیدی نقل کرده که سوسن آزاد آنست که بگیاهش است و بعضی نقل کرده که سرو آزاد گویند که درخت
آزاد باشد و سوسن سفید را آزاد گویند که از بانگ آن آزاد است صاحب جهانگیری نوشته که اگرچه زیادت هاء لفظ آزاده بجهت بیان حرکت است چنانکه جامه و جامه بمعنی پیاله شراب خوری
آزاده بدون آنجا مستعمل میشود که اختیار رهائی او بدست دیگر باشد و آزاده بجای مستعمل میشود که اختیار رهائی او بدست همین کس باشد **آزر** بفتح زای معجمه نام پدر حضرت ابراهیم خلیل الله علیه السلام اهل تاریخ گویند که نام او آشا است و اکثر اهل عرب تبسر را نیز پدر
گویند لهذا مخالف قرآن نیست و منتخب کشف مدارک آزر در لغت معروف است صاحب جهانگیری صاحب **آژ** بزای معجمه بمعنی حرص **آژنگ** بفتح زای فارسی و سکون نون و فتحه
کاف فارسی بمعنی چین و شکنجها که در حالت پیری بر چهره اندام پیدا میشوند و بمعنی سیو نیز نوشته اند از لطائف و شیدی برهان **آزرم** بفتح زای معجمه و سکون رای مهمله شرم و حیا
و شفقت و مهربانی و بزرگی و عزت و عدل و راحت و آشتی و صلح و لطافت و غضب و نام دختر سر و اشکال و غم و اندوه و گناه از لطائف جهانگیری و برهان و **آزمون** امتحان
و آزمایش از برهان **آزردن** بفتح زای معجمه و ضم آن غلطست چرا که مخفف آزاریدن است از کشف **آزقه و آزوقه** بزای معجمه و ضم زای معجمه کنایه از قوت قلیل چه در اصل آب
قه بود باضافت بیانی زقه بضم و تشدید قاف در عربی بمعنی دانه و آب است که طائر از گلو بر آورده در دهن بچه اندازد و دوا که بشیر مادر در دهان طفل ریزند
بجهت تخفیف با را حذف کردند چنانچه در آخر که در اصل آبجور بود و قاف را مخفف کرده اند و گاهی بشباع ضمه را واو نیز پیدا کنند و مجاز بجاز علاقه مشابهت طلب بسیار
اطلاق باشد و بذال معجمه و لفظ اول بالفتح آن غلطست **آژده** بزای فارسی و فتح دال مهمله بمعنی بیم و شکنجه از جهانگیری و برهان بمعنی نشان ظلمیدن چیزی و شکنجه
فصل الف ممدوده مع سین مهمله **آسا** بمعنی مثل مانند در ترکیب اسم بمعنی آسوده کننده و بمعنی نیاز از بهار عجم و غیره **آسیا** مخفف آسیا که در اصل آس آب بود بوزن آسیا
بوده که در حقیقت دو الف است حرفی یا لفظی در ابدال الف اول بیای تحتانی بدل شود و آسیاب آسی باشد که بتحریک آسیا میگردد و آسیا بمعنی مطلق آس هم مستعمل میشود و صاحب
منتخب غلطست از کشف **آساس** بالمد بمعنی بنیاد از این جهت که بفتحتین بمعنی بنیاد باشد و بغیر مد مفرد است بمعنی بنیاد و اساس بضمتین جمع است **آس** بعربی نام درختیکه بفارسی
ورد گویند و بفارسی رستنگ و رکه از آن طلا را آرد سازند **آسمان** مرکبست از لفظ آس که بمعنی مانند است یعنی مانند آسیا چه در منتهای بلاد و گردش فلک بطور گردش آسیا است بوضع گردش و لاب و همین حال باشد در منتهای چین بنوعی که مانند آسیا است بگردش و فلک که مرئی میشود تمام بسبب دوام از هر ماه شمسی از
و غیره **آشتین فشاندن و آستین زدن** بمعنی رد کردن منع نمودن گاهی آستین افشاندن بمعنی آفرین تحسین کردن و بمعنی رقص و سماع نیز آمده از بهار عجم **آشکر**
چشم دید و دل کشیدن کنایه از دلسوزی و مخفی است از مصطلحات **آسیه** بکسر سین مهمله و فتح تحتانی نام زن فرعون که مسلمان شد و زیرا که پنهان بود علیه السلام
بدار شرم خود **آشیانه** بفتح شین بمعنی جای مرغ و بمعنی پناه و بمعنی جای طیب و راحت و بمعنی غمناک و منتخب و بعض غرض **آسمانی** قسمی از انتشار کلاه ابریشمی نیز گویند

فصل الف ممدود مع شین معجمه آشنا بمعنی آشنا و بمعنی آشنایی زبان آشوب برانگیختن و فتنه و غوغا و هم برآمدن چیزی از زبان در بهار عجم نوشته که لفظ آغالیدن
برانگیختن و برخاستن مستعمل است **آش** بر وزن آتش بر وزن آتش آمیزه بهار عجم و بمعنی طعام سلطنت نیز می آید **اشام** سیوا مرا از آشامیدن بر طرز ترکیب اسم
نام ملکیت کسی بنام شعر بنگار آمده است **آشکارا** بر وزن پخته گیر بلندی هم گویند از لطائف و برهان قاطع و رشید شلبدان و شیدا شدن و تغیر کردن
شناسا شدن کسی را بهار عجم **آشیان** و آشیانه مطلق خانه و بمعنی خفت خانه مردم چنانچه خانه یک شخص را آشیانه و دو شخص را دو آشیانه گویند بمعنی اول لفظ
و گرفتن ساختن بلکه دلی افراختن و نشستن مستعمل بهار عجم **آشنا** و بهار عجم آشنا و بمعنی آشنا و بمعنی آشنا و بمعنی

آگن بفتح کاف فارسی صیغهٔ امر از آگندن آگنیدن بکاف فارسی بمعنی آگاهی بلفظ آمدن و آوردن و در اشتن و داشتن و بودن و سلامت از بهار عجم

فصل الف ممدود مع اللام الا بفتحتها جمع الآل بکسر اول بمعنی نعمت آل تمغا بمعنی بخشیدن و جائیکه کسی انسان بعد نسل چه بل زردی بمعنی نسب و زنان اهل خانه

و پیروان آمده است از منتخب آل عبا بالفتح عین مهمله و بای موحده عبا بالضم لغت عربی بمعنی جبه و چادر باشد منقولست که روزی

آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم هر چهار تن مذکور را طلبیده و عبائیکه مخطط بود بر خود و بر ایشان پوشیده آیهٔ تطهیر را خواندند و اضافت آل بسوی عبا نظر بهمان مثال سابق بلفظ

آل مضاف سازند بذوی العقول و بلفظ اهل بذوی العقول و غیر ذوی العقول هر دو آلت بفتح بیت افزار و آلت غربیست چنانکه در هندوستان این لفظ بمعنی قضیب شهرت دارد

ظاهرا در ولایت مستعمل نباشد مگر در کلام طغرا آلت مردی واقع شده و بهار عجم آلات جمع آلت و آن چیزیست که بدان کاری و چیزی بسازند آلاف هزاران جمع الف

آلنگ بفتح لام و سکون نون و فتح جیم بکاف فارسی لفظ ترکیست بمعنی سبزه زار و چراگاه و صحرا از سراج اللغات آل در فارسی بمعنی کاسنی و آب هوا و بمعنی اقبال و چوب خیمه و نام مرغی

که زنان حامله را باشد و بعضی بار یک بدان جامه را سرخ کنند از برهان و سراج اللغات و لغت آل بمعنی مرغ و مهر بادشاه در لغات ترکی آمده و در بهار عجم

که ترکی مهر بادشاهان را گویند شاید در قدیم مهر بادشاه بشنجرف نگین داشته و آل تمغا بمعنی بخشیدن و جائیکه کسی انسان بعد نسل چه بل زردی بمعنی نسب و زنان اهل خانه

و بعربی بمعنی نسب و زنان اهل خانه و پیروان کذا فی المنتخب آلم بفتح لام بمعنی درد و رنج و بلا و بر آلام جمع الم کذا فی مؤید الفضلا آلفتن بضم لام بمعنی آلفتن از برهان

آلفته بضم لام و فاء و تای فوقانی رنگ شراب آلو چه نام میوه و ولایتی که شیرین و لذیذ باشد سیب آلو گیرند دوست اند و از لغات ترکی فصل الف

ممدود مع المیم آماج صیغهٔ امر است از آماجیدن بمعنی پرکن مگر ترکیب اسم فاعل میدهد بمعنی آماجیده و پرکننده و آماج نشانه و تفنگ از برهان و بعضی

بعض محققین نوشته اند که آماج بجیم عربی و بجیم فارسی خاک توده که بر آن نشانه تیر و تفنگ نصب کنند و این لفظ ترکیست آموزگار بکاف فارسی تعلیم و سازگار از بهار عجم

آمر بکسر میم بمعنی امر کننده یعنی حاکم آموزگار بمعنی استاد و بمعنی شاگرد نیز آمده و از تسمی از برهان آمیغ بفتح میم بمعنی آمیزش و تبدیل نامی جبه الفین بسبب این معنی کفر بمعنی آمیزش و آمیزش

بمعنی و از برهان آمال بر وزن افعال جمع امل بکسر همزه بمعنی امید است از بهار عجم و منتخب آمل بضم میم نام شهر از مازندران از برهان و سراج اللغات آمین بفتح میم بمعنی دعا و آمده

از بهار عجم آمین اسم فعلست بمعنی قبول کن دعا را یعنی چنین باد از صراح آمدن و آمده هر دو بفتح میم است کسانیکه آمدن را بر وزن ساختن خوانند غلط است بهار عجم

آمنه بکسر میم و بفتح نون اسم والده آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم آمنه بضم میم مخفف آموخته از سعید آمله بضم میم نام شهر است از برهان آموان آموی نام دیار ایران و توران از شرح مثنوی

مولوی روم فصل الف ممدود مع نون آنات بمعنی وفات آنس بکسر نون و سین مهمله انسی است بگیرند و بفتح نون خوگیرنده از منتخب الف بکسر نون بمعنی طبع و نشان بردار

از شرح نصاب آنک بفتح نون و کاف تصغیر آنا است بمعنی چنانکه انک تصغیر و بمعنی مایه که بر اندام ظاهر می آید از برهان و بعضی بمعنی اکنون آکنون نیز نوشته اند

آنک بضم نون و کاف عربی هندی سیسا گویند که از آن گلوله ها بندوق سازند از شرح نصاب و برهان آن در عربی بمعنی وقت و هنگام و بمعنی اندک وقت و در فارسی بمعنی آل

نیست تنگ که گرید فلان چیزی زان فست بمعنی از آن ملکیت است و حرف اشاره بچیزی و در بمعنی طرد راندن از و اعلیه بمعنی حسن و شوق بسیار آنه کلمه نسبت چون ماهانه و سالانه و روزانه

فصل الف ممدود مع واو آو آواز مخفف آواز بمعنی آواز و در جواهر الحروف نوشته که آو مخفف آواز است و بمعنی آواز و بمعنی آواز و بمعنی آواز

بشنود آوخ بفتح واو و خای معجمه بمعنی آه و افسوس کلمه تعجب است و لطائف در لطائف و برهان بمعنی نصیب نیز نوشته است و آوند اصل آب و بند بود بمعنی ظرف

و بدل الواو بدل کردند بعد از آن بجهت اجتماع واو و یاء یک واو را حذف کردند از سال عبد الواسع آورد بفتح واو و ضد بر و بمعنی جنگ از جهانگیری آویس

و آویس که آنرا سنگ گویند از شرح نصاب برهان و در جواهر الحروف نوشته که آویس بمعنی مجهول و نسبت گیاهیست که درویشان از آن تسبیح سازند و بعضی سنگ گویند و بعضی

بر الصاد نویسند تا التباس نشود یا بدکه بمعنی چوب باشد آو نگ بسیاری باشد که بر آن جامه و خوشه های انگور و امثال آن آویزند هندی انگنی گویند از برهان و جهانگیری

آوردن بفتح واو ضد بردن از جهانگیری و بهار عجم لمنزاگو بیت چو گلشن سر بجلکاری بر آورد طلا کوب زخوشه گل زر و بعسم داد

نیز آمده چنانچه جعفر خان مصنف بتیرین خسرو گوید بیت ساقی کوزه ساقی زهر در دو نیز یک لب یک چه آورد آوان بالف ممدوده جمع اوانست که جمع مفتوحه باشد
بخشیده اوقات از کشف غرض از میر نوراللہ بر کلستان آواز گرفتن آفتاب آواز این آخر شنیدن آواز آشفتن آهنگر گویند از بهار عجم آوبی آب تبدیل موجه هوا و
از لطائف آواره بمعنی نیز از لطائف آوه بمعنی آواز مولوی مثنوی مولوی روم آوه بکسر واو و فتح نون و فتحها این جمع آوان است که بمعنی وقت باشد
فصل الف مد مع ها آها کلمه است که بوقت خوش آمدن چیزی استعمال کنند از شرح نصاب آهن بالضم رای مهمله سنگیست که آهن را بخود میکشد از مقناطیس نیز و بعضی
چمک نامند بفتح میم فارسی و تشدید میم و فتح خا و سکون نون و میم عربی بمعنی قصد آهنگ آهار آنچه از نشاسته وغیره بطور آش پخته بر کاغذ و جامه مالند از جهانگیری
و بهار عجم آه سرد آهی آهنگ آهنگ بر وزن آواز بلند بگریه خوش دل کشیده نشود و نفس تند بر آید آه آهنگش آهی که بخوف افشای راز کشیده باشد و آواز بلند
کشیده باشد و آها بفتح و کاف عربی چه نه سنید که از بعض مردم قلعی گویند وجه تسمیه آنکه چون آب در آن بسنجاری مانند آواز بر میخیزد از رسیدن آهنگ لشکر قبیل
و طرز و روش قصد و ارادت و بمعنی گوش و نام سرود و بمعنی آواز که قبل است کشیده این معنی قصد و ارادت و هاخوست چرا که در نغمات گویند که چه آهنگ ست
سیفی قدیم هر مقام ست و نغمه لاپ گویند از رسیدن و بر آن دیگر نیز آهوی حرم آن آهو که در صحرای گرد نواح مکه معظمه باشد و صید آن حرام ست حدود زمین
حرم ست و آهنگش کرده و بطرف جنوب کعبه دوازده کروه و بسوی غرب شیراز کروه و بسوی شمال ست چهار کروه و از شرح کنز اللغه آهرمن بفتح اول و سکون
رای مهمله و فتح میم و نون و بعضی اهرمن بضم اول و سکون رای مهمله و فتح میم و نون فاعل شر ست و نزد آن فاعل خیر از برهان آهن سرد کوفتن کوشش بیفائده کردن آهیختن برکشیدن و اکثر
با تیغ مستعمل شده و از رسیدی و برهان آهو بمعنی آهو و اول جانور معروف و دوم بمعنی عیب از رسیدی و برهان آهوپرستی کنایه از کمال محبت و شکار
فصل الف مد و ها با تحتانی آیا کلمه نداء بمعنی فسوس بمعنی شاید و کلمه استفهام و برای استعجاب و بمعنی و اللہ علم نیز و بدشاعر گوید بیت آیا که رب زبان
شوخ نیکنند آیا چه تند کرا موش شد از رسیدی و برهان و غیره آیت نشان علامت از شرح نصاب آیات محکمات آیاتیکه محتاج بتاویل نیست و حکم
آن ظاهر ست و آیات متشابهات آیاتیکه معنی آن صریح نباشد بلکه تاویل طلب باشد و احتمال معنی کثیر دارد چنانکه حروف مقطعات
و حیات آن بیت آیات الرحمن علی العرش استوی آیانی بکسر نون بمعنی شایستگی و خوبی از مصطلحات بهار عجم آی آی بمعنی آمد آمد ای نیکی ماه را گویند که بعربی
از اشهر باشد فصل الف مد و ها مع همزه ائمه جمع امام است و اصل ائمه بود بر وزن افعله پس حرکت میم اول کسره بود نقل کرده همزه را دادند و میم را در میم ادغام کردند
چون همزه ساکن بود الف بوشته شد بمعنی همزه مکسوره بیا بدل کنند و ائمه معصومین عبارت از دوازده امام ست رضی اللہ عنهم
فصل الف مد و ها با موحده ابتلا بالکسر آزمودن و در بلا افتادن از کنز و صراح ابتغا بالکسر و غین معجمه خواستن و خواهش از کنز ابجا بالکسر و فتح جیم
باقی و شتر آبا بکسر اول بمعنی انکار بالفتح اول بمعنی آش شوربا و در فارسی معنی ندا و زیادت الف در حرف از کشف و منتخب عبر ابطار بالکسر و رنگ کردن ابنا بالفتح پسران
از منتخب و صراح و کنز اصل ابنا ست و بالکسر بنا کردن ابرا بالکسر ابرا کردن و پاک شدن و پاک کردن ابدا بالکسر آشکارا کردن و ظاهر کردن از کنز ابن العنب کسی که عنب
و فتح زاء موحده بمعنی شراب ابا بالفتح و تخفیف بمعنی پدر و این اصل ابو بود بمعنی ظاهر رسیدن بتشدید تیر اندازه اندازه بهار عجم ابوت بضم اول و بضم بای موحده
تشدید و واو مفتوح و فوقانی پدر شدن از کنز ابن الوقت شخصیکه بمقتضای وقت عمل کند از چراغ هدایت ابهت بضم اول و تشدید بای موحده مفتوحه و فتح ها بمعنی بزرگی
از منتخب و صراح ابا حت کسی را جایز داشتن مباح گردانیدن ابلوج بالفتح قند و شکر سفید از لطائف و برهان ابن صبح کنایه از آفتاب ابا بالفتح نفرین و عاء و بعضی
بمعنی آفرین و دعای خیر از لطائف ابعاد بالفتح جمع بعد که بالضم ست بمعنی دوری و بالکسر دور انداختن ابا عبید یعنی پدر را از عبد ابا حنیفه در اصل ابی حنیفه بود کلمه ابی را
حذف کرده در لفظ ابا منصوب ساخته قاعده نحو گاهی حرف را حذف کنند و مجرور را منصوب سازند و این قسم منصوب را در اصطلاح نحویان منصوب بنزع خافض گویند ابد بفتحتین
همیشه و زمانه که نهایت نداشته از منتخب ابو زید مردی بود نهایت زیرک و دانا و بغایت فصیح و ظریف و عیار که بعد الوالی نیشاپور نوشته که نظر بجای بود در حق مطلع

ضرب المثل ابجد کنایت از حروف مفردات که الف با تا باشد تا آخر هشت کلمه معروف که بحساب جمل بحسب ترتیب حروف تهجی معین شده اند چنانچه بعد از
حطی کلمن سعفص قرشت ثخذ ضظغ معانی این الفاظ مذکور صاحب مطلب الفاضل چنین نوشته ابجد ای ارحوفی المعیشة یعنی بر من آدم بعد یافته شد گناهی از
هوا یعنی پیروی کرد هوای نفس خود را حطی ای حط ذنبه بالتوبة والاستغفار یعنی کم کرد گناه را بتوبه کردن و استغفار کلمن شیء تکلم بکلمة فتاب علیه بالقبول والرحمة یعنی کلام کرد
علیه پس قبول شد توبه او سعفص ای صاد علیه الدنیا فاعرض علیه یعنی تنگ شد بر وی دنیا پس تخیر شد بر وی قرشت ای قربه بشرف بالکرامة یعنی اقرار کرد بگناه خویش پس
شرف کرامت یافت ثخذ ای اخذ من الله قوة یعنی گرفت از حق تعالی قوت ضظغ ای سد منابع الشیطان بالعصمة یعنی بند شد از منابع شیطان بعصمت ای کلام حق و قول حسد
بعضی نوشته که ابا جاد نام پادشاهی بود که ابجد مخفف اسمست و بعضی کلمات باقی اسامی هشت فرزندان اوست چنانچه در سراج وغیره تصریح آن کرده اند و بعضی نوشته که مراد از نام مردی بود
که نظر بشمار ابجد داشت این هشت کلمات اسامی هشت فرزندان اوست و در رساله صوابط عظیم معنی هر هشت الفاظ مذکور چنین نوشته ابجد آغاز کرده شد حطی وقف شد
کلمن سخن گفته شد سعفص از آمرزش شد قرشت ترتیب کرد ثخذ نگاه داشت ضظغ تمام کرد تمام کلامه والله اعلم بالصواب **ابو البشر** حضرت آدم علیه السلام **ابکار** بالفتح جمع بکر بالکسر است
و نیز جمع بکره بالضم که بمعنی باکره است از الطائف آبیر بفتحتین مزید علیه بر که بمعنی بالا است در بهار عجم نوشته که ابر بالفتح و سکون با موحده سحاب ظاهر از کب آب که بمعنی
و آب بالکسر و حرف را کلا نسبت بر قیاس انگشتر بمعنی خاتم ابر بالفتح و تای فوقانی مفتوح و رای مهمله بمعنی دم بریده و دنبال بریده و ناتمام و بی فرزند از کشف کنز و در
و در بهار عجم نوشته که فارسیان این لفظ را بمعنی پراگنده و ضایع نیز آورده اند **ابی جعفر** امام محمد باقر رضی الله عنه **ابکار** بالفتح و سجاوند مطلقین در باهاد این سحر **ابرار**
بالفتح نیکوکاران جمع بار و در قید بیدار از منتخب **القبر** بالفتح اول قاف بمعنی شوره از زبان **انجاز** بفتح اول و سکون موحده و خای معجمه و زای معجمه نام ولایت است گرجستان
در سیدی و در بهار عجم ملکی از ترکستان است قاموس گوید که نام طائفه ایست از مردم **ابزه** بالکسر و در آخر زای معجمه بر آورده و ظاهر کردن از منتخب و کنز و قاموس آنچه بعضی مردم
گویند که ابزه بمعنی دفع البرز است و کتب معتبره لغات آنرا نفی کرده اند **ابریز** بالکسر خالص از زر و نقره از منتخب **ابلاس** بالکسر و سین مهمله ناامید شدن و غمگین شدن از منتخب و کنز
ابلیس بالکسر ناامید از رحمت نام شیطان از منتخب **ابن العرس** بکسر عین مهمله و سین مهمله را سوکه بهندی نیولا گویند **ابرش** بر وزن مهوش اسپی که ظهر آن مخالف رنگ او
باشد و بمعنی رنگ سرخ و سفید هم آمده از برهان و کشف **ابرص** بالفتح کسی که بر بدنش داغهای سفید باشد از الطائف **ابیض** سفید رنگ **ابط** بالکسر و طای مهمله
بغلی از کنز **ابداع** بالکسر پیدا کردن چیزی که نو و تازه باشد از کشف زیده آلوده و نوعی از صناعه شعر **ابلاع** بالکسر و عین مهمله بحلق فرو بردن از منتخب **ابرق** بالفتح
نوعی از سنگ که سفید و براق طبق بر طبق باشد ظاهرا ابرق معرب ابرک است چون در طبق بر طبق بودن با برشتابیت لهذا ابرک بکاف تصغیر هم آن سنگ است یا آنکه هم تفصیل است از برق
که بمعنی درخشیدن باشد بلحاظ درخشندگی اسم سنگ که مقرر شد **ابریق** بالکسر و یای معروف آوند چوبین لوله دار که بدان وضو کنند و این معرب آبریز است از کشف و سراج
ابتهال بالکسر تضرع و زاری کردن از کشف و کنز **ابل** بکسر همزه و کسر اول و سکون دوم شتران و این جمعیت که واحد ندارد از منتخب و سراج و کشف و بحر الجواهر
ابهل بضم اول و سوم تخم سعد کوهی که بهندی هار بر گویند از برهان و کنز **ابطال** بالکسر باطل کردن بالفتح دلیران از منتخب **ابدال** بالکسر بدل کردن بالفتح گروهی
از اولیاء الله که حق تعالی عالم را بوجود ایشان قائم دارد و ایشان همه در عالم هفتاد و شش اند چهل در شام و سی کس در جاهای دیگر اگر یکی از ایشان بمیرد دیگری از مردم بجای او مقرر شود از منتخب و کنز
ابدال جمع بکسر اول و سکون ثانی بمعنی شریف و کریم چون اولیاء الله شریف و کریم اند اطلاق ابدال بر ایشان کنند یا آنکه ابدال جمع بدل است که بمعنی بدل خیر است چون این قسم اولیاء
بدل یکدیگر شدن مقرر است لهذا ایشان را ابدال گویند و در بهار عجم و مصطلحات شعرا نوشته که ابدال اگرچه جمع است مگر فارسیان بمعنی قلندر واحد استعمال کنند هم بر مرید اطلاق نمایند
که یک ابدال [illegible] مرید قلندر را گویند انیکه مرید خود سال مراد باشد **ابتذال** در باختن و بکار داشتن چیزی را از صراح و مجاز است بمعنی بی اعتباری
رسیدن قدری **ابابیل** بمعنی گروههای مرغان جمع ابابیل که بکسر اول و تشدید موحده بمعنی گروه مرغان است و بمعنی طایر موصوف که در صف عمارات بجستن از زمین
آشیانه سازد و خطاست آنرا بعربی خطاف بضم و تشدید گویند جمع آن خطاطیف بجای پرستو گویند و مبدای نام آن بسع رسیده از کشف و آداب الفضلاء

و مصنف گوید که چون طایر مذکور گرد و شعله که بر از سیمیا اگر این مناسبت طایران مذکور را با ابابیل سنگریزه باشد شاید که درست باشد **ابن السبیل** مسافر چون مسافر راه گم
نیستاشد لهذا نسبت کرده اند و السبوی را از تشبیه شبیه حالات غریبه ابهام بالکسر پوشیده گفتن و در لسان و معنی نهفته از لطایف و کلام ابهام بالکسر استوار کردن و سخن
آوردن و معمول کردن از منتخب کشف و کرد استوار کردن بهمت تا فتن سیمان یوسف شاخ نصاب شاخ و دو تو کردن ریسمان نوشته و در منتخب نیز همین معنی است **ابتسام** اندک
خنده کردن و معنی شگفتن مجازاً است **ابریشم** بفتح اول و با تحتانی و ضم ثانی معروف و بهار عجم و معرب آن ابریشم است که بکسر اول و یای معروف و فتح سین مهمله تا کذا فی الصراح
و این لفظ سواسی معنی نه هر معنی تار ای سازیزاید چرا که الابریشم هم تار ساز سیساز ندکذا فی الرشیدی و بهار العجم **ابکم** بفتح اول و ضم سوم معنی گنگ از کنیه ابراهیم ادهم یکی از اولیاء
کبار که قبل از اختیار فرزند بادشاه بلخ بود و نام ایشان ابراهیم است و نام پدر ایشان ادهم از لطایف و غیر آن **ابو القاسم** کنیت حضرت مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم چرا که نام
نهاده اند آن حضرت صلعم قاسم بود و بطفلی فات یافت **آبان** بالکسر و تشدید با موحده هنگام و وقت از منتخب و صراح **ابوریحان** یکی از ائمه علم هیئت که از ابوریحان بیرونی
گویند **ابن سیرین** بکسر سین مهمله و یای تحتانی کامرانی است در علم تعبیر خواب **ابن اللبون** بفتح لام و ضم موحده بچه شیرخواره از لطایف **اجای ما کان** بکسر اول با تحتانی و ساختن
آنچه که بود ابروزان و نهادن و مصطلحات **اجدروان ساختن** الف با تا خواندن از مصطلحات **ابرو نازک و تنگ کردن** ناز و غمزه نمودن از مصطلحات **ابره** بالکسر
و زان نیشتر و نقش نصاب بالفتح و فارق نیز ابره و نیز آمده و آن نیز است مشابه بجند بغایت جاذب آب باشد و معنی جانب بالای جامه و نیز مثل قبا و غیره و این ماخوذ از عبرت
که بالفتح بمعنی پهلو باشد که ترجمه معنی سالف مده و یای نسبت چون قوالی حرکات و رفتار تقبل بود لهذا لفظ ابره و عبرت ثانی را بجهت تخفیف ساکن کردند **اتجره** بالفتح و جای
معجمه مسدود را گفته نقوش بمعنی تجارت **آبینه** بالفتح و زان بکسر و فتح و تخفیف با جمع بنا که عمارت باشد **ابعاد ثلثه** بالفتح طول و عرض و عمق را گویند و عمق مراد از سطر است
که کشف **ابو شحمه** بالفتح شین معجمه و سکون حا مهمله کنیت پسر حضرت عمر رضی الله عنه نیز گویند که او زنا کرده بود حضرت عمر بر وی حد جاری کردند و بغریب جهت بر وی معنی نوشته اند
که عمر دو بود **ابله** بالفتح و یای مجهول و ها مفتوح احمق از کرا **ابن مقله** بفتح با و فتح یای موحده و نون مشدد و مفتوح و قاف کنیت مسخره **ابن مقله** بضم میم و سکون قاف و فتح لام
نام مرد خطاط که بنا بر تحریر سه صد و ده هجری از خط منقلی و کوفی و غیر آن شش خط اختراع نمود و هر یک را خاص قرار داده و اسامی آن شش خط اینست ثلث و توقیع
و محقق و نسخ و ریحان و رقاع و بعد از آن مرد ایام استادان خط دیگر یکی تعلیق از رقاع و توقیع و دوم نستعلیق از نسخ و تعلیق استنباط نموده اند از منتخب و در الافاضل نوشته است
که سبب رسیدن این مقله بوقت آمده که وقت و منش بیدا **ابرهه** بالفتح و سکون موحده و فتح رای مهمله و فتح های اول اسم پادشاه حبشه که بر پرستش کعبه حسد برده و بدین جهت بنا کرده و از
اخلیس نام کرد و مرتبه کرد تا کعبه بساخت مگر کسی بر پرستش آن نگرانید خیال خود که اگر کعبه را منهدم کنم پرستش این مکان بجهت حسن خواهد شد باین ارادت لشکر با فیلان برای تخریب کعبه
فرستاد و چون قریب آمدند بحکم الهی طایران گروه با گروه بر دار آمده سنگریزها بر ایشان باریدند هر سنگریزه که بر سر هر کس میرسید از آدمی و فیل هر دو میگذشت جمله هلاک شدند
ابا و الله بفتح اول و فتح دال مهمله بمعنی هلاک کرد و اند خدا تعالی از مدارج **ابی** بفتح اول و کسر یای موحده و یای معروف و در عربی بمعنی سرکش و بفتح اول و یای مجهول در فارسی بمعنی بی که
حرف نفی است الف بتصحیف در لفظ ابی زائد است بضم اول و فتح موحده و تشدید یای تحتانی نام یکی از اصحاب فارسیان بمعنی تخفیف نیز آمده **ابدالی** بالفتح بمعنی فقه و یک
نیاکه دو از بهار عجم بمعنی ظرافت و شوخی آورده **ابله طرازی** زنبیلی که بر سر ابله فریب باشد **ابهری** بر وزن احمدی منسوب بسوی ابهر که شهریست قریب زنجان و نام قریه باصفهان **ابهی** بالفتح و در آخر الف بمعنی زیباتر از کسر **ابوی** بفتحتین و کسر واو منسوب بپدر است **ابن آوی** بالف ممدوده و واو مفتوح و در آخر الف مقصوره بصورت یای تحتانی شغال از کنز

فصل الف مقصوره مع تای فوقانی **اتکا** بکسر اول و تشدید تا و فوقانی مکسور تکیه کردن از منتخب **اتعاب** بالکسر در رنج انداختن و بالفتح رنجها **اتراب** بالفتح و
و در موحده بمعنی زنان نوعمر همراه و دختران و خیزه و همسالان و همراهان و این جمع ترب است بالکسر **اترج** بضم اول و سوم و جیم ترنج از برهان **اتحاد** بالکسر تشدید تا و حا
مکسور و فتح دال مهمله بمعنی برگرفتن از منتخب **اتجا** بجیم و یای تحتانی بر وزن اتفاق بمعنی تجارت کردن از لطایف **اتمش** بکسر اول و کسر میم و شین معجمه بلفظ ترکی بمعنی
کرمینه است زیادت **اتباع** بر وزن اتفاق بمعنی پیروی و بر وزن انواع بمعنی پیروان **اتساع** بکسر اول و تای مشدد و مکسور و سین و عین مهملتین فسرده شدن و نام مرغی در مشهور

که صنف بسر آرد از مؤید و لطائف و صراح **اتحاف** بالکسر مصدر افعال بمعنی تحفه دادن از منتخب **اتصاف** بکسر اول و ثانی فوقانی مکسور مشدد صفت کردن و بصفتی موصوف شدن از
منتخب **اتلاف** بالکسر هلاک کردن از منتخب **اتفاق** بالکسر موافقت کردن و بمعنی واقع شدن کاری بی سبب **اتاق** بضم لفظ ترکیست بمعنی خانه و چهره و بجای
قاف عین مهمله نیز آمده از مصطلحات و لغات ترکی **اتراک** بالفتح ترکان که قومی از مغلان باشند و مجازاً بمعنی سپاهیان و بمعنی خودهای آهنی از صراح و غیره **اتابک** بفتح اول
و حرف چهارم با موحده مضموم لفظ ترکیست بمعنی استاد امیر در رشیدی مرقوم است که اتابک بکسر بای موحده و کاف فارسی مرکب از لفظ اتا که بمعنی پدر است و لفظ بک که مخفف
بیک است بمعنی امیر یعنی امیر که بجای پدر باشد و صاحب مدار الافاضل از شرفنامه نقل کرده که اتابک بمعنی لعب آموز کودکان و اتالیق است و نیز لقب سعد زنگی پادشاه شیراز
چرا که سلطان سنجر شبی در حالت مستی سعد زنگی را که استاد او بود بپادشاهی خود بخشید بعد وفات سلطان سنجر اتابک سعد زنگی پادشاه شد و اتابک که لقب قدیمی او بود
بر خود روا نداشت و لفظ پادشاه بر برادرزادگان سلطان مرحوم مقرر گردانید و لفظ اتابک بمعنی چوبی که وقت خم دادن کمان در زه آورده بکمان بندند قاریست نگرد از
شرح قران السعدین بر آن نوشته که بمعنی پدر بزرگ و ادب آموز **اتمک** بفتح اول و فتح میم و کاف عربی در ترکی نان را گویند از مؤید و سوا اتمک بمعنی آب نان **اتصال** پیوستن
و باصطلاح منجمین عبارت از نظر کردن کواکب است با یکدیگر باعتبار مقاصله بروج و درجات **اتیان** بالکسر و حرف سوم با تحتانی در آمدن از منتخب و صراح و کنز چون بعد این
حرف با واقع شود بمعنی آوردن و بجا آوردن میگردد **اتان** بفتح اول ماده خر از شرح نصاب و کنز و منتخب و صراح **اتقان** بالکسر و قاف استواری و محکم کردن از کنز **اتو** بالضم
و تشدید فوقانی و تخفیف آن هر دو آمده و آن معروف است و اصل نام دست افزاریست که آنرا گرم کرده نقوش بر جامه میکنند **اتگه** بفتح اول و ثانی و کاف فارسی در ترکی شوهر را
را گویند کمانی در سیاق نظام و این مخفف اتاگاه است چه در ترکی اتا بمعنی پدر است و اتاگاه کسیکه قائم مقام پدر باشد **اتاقه** بضم اول و بجای قاف عین مهمله نیز آمده بمعنی کلخی که از پرهای بعضی
مرغان سازند و این لفظ ترکیست بلفظ زدن داشتن مستعمل **فصل الف مقصوره مع تای مثلثه** **اثنا** بالفتح میانه جمع ثنا بالکسر از منتخب و مؤید **اثواب** بالفتح
جامهای پوشیدنی جمع ثوب **اثاث البیت** بالفتح رخت و متاع خانه **اثاث** بفتح اول و دو تای مثلثه بمعنی بسیار شدن و انبوه شدن رخت و متاع خانه واحدش اثاثه
از منتخب و صراح **اثمد** بالکسر و میم نیز بکسر و دال مهمله سنگ سرمه از منتخب و برهان **اثیر** بفتح اول و کسر تای مثلثه بمعنی عالی و بلند و بمناسبت بلندی فلک را گویند و بمعنی زره نیز میگیرند چرا که
کره نار بلند ترین عناصر است از کشف و لطائف **اثر** بفتحتین نشان پا و نشان زخم و بمعنی مطلق نشان نیز و بمعنی سنت رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم و بفتح اول و سکون ثانی جوهر
شمشیر و نقل کردن سخن و حدیث بود و بالکسر نشان پس چیزی از صراح و شمسی و منتخب و کنز **اثقال** بالفتح و قاف گرانیها و بارها و بالکسر گران کردن از کنز **اثل** بالفتح نوعی از درخت
گز از برهان و در منتخب شوره گز نوشته **اثم** بالکسر گناه **اثیم** بر وزن کریم بمعنی گناهکار از کنز **اثنین و اثنان** بمعنی دو در حالت نصبی و جری بیاء و حالت رفعی بالف و این ملحق مثنیه است **اثمان**
بالفتح قیمتها **اثنیه** بالفتح و کسر نون و فتح تحتانی جمع ثنا که بمعنی مدح است **اثاثه** بفتح اول و دو تای مثلثه رخت و متاع از منتخب و صراح **اثفیه** بالضم و فا بکسر و تحتانی مشدده مفتوحه
بمعنی یکپاره از سه پاره دیگدان از لطائف و شرح نصاب منتخب **اثافی** بفتح اول و فا بکسر بمعنی دیگ پایه ها یعنی دیگدان از سه پایه مرکب و این جمع اثفیه است **اثنا عشری** بالکسر
و عین و شین مفتوحتین طائفه شیعی منسوب بامامه اثنا عشر یعنی دوازده امام صلوات الله علیهم اجمعین و نام دوازده ایست تحت معدود و آنرا عشری از آن گویند که طول او دوازده انگشت مضموم
میباشد باغستان صاحبش از بعضی کتب و مفرح القلوب طب **فصل الف مقصوره مع جیم** **اجتبا** بالکسر برگزیدن از مؤید **اجرا** بالکسر دلیری از لطائف و کنز و شرح مقامات **اجلا**
بر وزن اطبا جمع جلیل است **اجر** بالضم و بالکسر و بالفتح مزد و بالفتح پاره کاچیز از منتخب **اجانب** بفتح اول و کسر نون و بای موحده بمعنی بیگانگان این جمع اجنبی است از منتخب **اجتناب**
بالکسر دور شدن و یکسو شدن از چیزی از منتخب **اجرب** بالفتح صاحب مرض خارش **اجوب** بضم اول و ضم جیم فارسی و واو و غیر ملفوظ و سکون بای فارسی لفظ ترکیست بمعنی گشاده **اجرت** بالضم
مزد از کنز **اجابت** بکسر اول جواب دادن از منتخب و صراح مجازاً بمعنی قبول نمودن و باصطلاح اطبا دفع برازکردن که بهندوستان دست مامند **اجالت** بکسر گرد انیدن و جولان دادن از
منتخب **اجاج** بضم اول و جیم مکسور تلخ و آب شور از سروری و شرح نصاب و کنز **اجتهاد** بالکسر کوشش کردن در جواب و باصطلاح فقها عبارتست از استنباط مسائل شرعیه بقیاس از کلام و حدیث

واجماع بشرائطیکه در کتب اصول مسطور است چنانچه در تصنیف کلماتی از محاورات لسان عرب علم صرف و نحو و شان نزول آیات و علم حدیث داشته باشد **اجناد** بالفتح انواع
واشکال و انواع جنس است اجناس و بالفتح جنسها **اجلوذ** بکسر اول و کسر لام و تشدید واو و ذال معجمه تاش از فردوس اللغات و سراج **اجیر** بر وزن فقیر بمعنی مزدور از منتخب **اجیار** بالکسر
کسی را بمزد گرفتن از منتخب **اجماء** بالکسر بمعنی الهام **اجور** بالکسر جمع اجر **اجر** بالفتح اول و سوم مذکور از کنز **اجلاس** بالکسر نشانیدن از منتخب
اجاص بالکسر تشدید جیم و صاد مهمله میوه است شبیه بزرد و از منتخب نوشته که این معرب است چرا که در کلام عرب جیم و صاد جمع نمیشود **اجماع** بالکسر اتفاق
کردن جماعت بر کاری **اجتماع** باصطلاح اهل نجوم آنرا گویند که آفتاب و ماه و یک کوکب بیکدرجه و یک دقیقه جمع شوند در این وقت ماه از نظر گم و غائب میشود و چنین وقت
منحوس است **اجدع** بالفتح بریده بینی و بریده گوش از منتخب **اجلاف** بالفتح مردمان سفله و فرومایه و بمعنی ستمگاران جمع جلف که بالکسر باشد بمعنی جفا کنند و ستم نمی بر بیگناهان باشد
از منتخب **اجوف** بالفتح اول و سوم چیزی که اندرونش خالی باشد و نزد صرفیان لفظیکه میان آن فاصل بین فعل حرف علت باشد **اجحاف** بالکسر تقدیم جیم بر حای مهمله بمعنی بسیار دادن
و بدان چیزی نزدیک شدن کاری بکسی خواست گرفتن **اجاق** بالضم و جیم حرف بی نقطه ترکیبست بمعنی دیگدان خاندان چراغ هدایت **اجل** بفتحتین و تشدید لام بمعنی بزرگتر و بفتحتین و تخفیف لام
مهلت مرگ و وقت فوت و نهایت زمان عمر و بالفتح اول و سکون جیم بر بفتحتین بمعنی برای از کشف و منتخب کنز **اجدل** بالفتح و دال مهمله مفتوح طایر شکاریست که بفارسی آنرا جرغ
گویند **اجمام** بالکسر ابقیه از آن ستور را برای آبی از منتخب **اجام** بالکسر حروف سوم حای مهمله بازداشتن و نزدیک هلاک رسیدن از منتخب **اجم** بفتحتین نیستانها و انبوهی های
درختان انبوه و حدائق از منتخب کشف **اجرام** بالفتح بمعنی اجسام مگر اکثر اطلاق این لفظ بر کواکب و جواهر آن و اجسام کنند و بر اجسام حیوانی و نباتی روا ندارند مگر بندرت و اجسام دو بر اعضا
اجر غیر مصنوع تراب بی نقصان **اجفان** بالفتح و بالکسر جمع جفن و پلکهای چشم و سوی فرگان **اجله** بفتح اول و کسر جیم و تشدید لام مفتوح بمعنی بزرگان و این جمع جلیل است از منتخب
بالفتح و نون بکسر حای مهمله بازدارهای مرغان باز و شاهین و این جمع جناح است از منتخب **اجوبه** بالفتح اول و سکون جیم و کسر واو و باء موحده جمع جواب از شرح اصول کبری
اجوره بفتحتین لفظ عربیست بمعنی مزد از منتخب **اجنبه** بالفتح اول و کسر جیم و تشدید نون جمع جنی غلطیست چرا که این جمع جنین است و جمع جنی جنبه است بالکسر و نون مشدد مزل الاغلاط
از منتخب **اجنبی** بالفتح بیگانه از منتخب **اچی** بالفتح اول و کسر جیم فارسی از کلمات این لفظ ترکیبست از طوائف انچه در بعض نسخ بمعنی اخی بجای تجربه نوشته اند از غلطی کاتبان است

فصل الف مقصوره مع حای مهمله **احصا** بالکسر شمردن و ضبط کردن از منتخب کنز **احیا** بالفتح اول و کسر حای مهمله و موحده مشدد بمعنی دوستان و اجمع بسبب
که بمعنی سبب باشد **احلی** بالفتح اول و سوم شیرین تر **احیا** بالکسر زنده کردن نام کتابیست احیاء العلوم از امام محمد غزالی رحمة الله علیه و آن کتاب چهار ارباع است یک ربع آن
در عبادات دوم در عادات سوم در مهلکات که در آن بیان اسباب هلاک و عقوبت چهارم در منجیات که در آن اسباب نجات است هر یک از ارباع آن مشتمل است بر کتاب
و بالفتح زندگان و بمعنی قبیله از محاورات بدین معنی جمع حی است از منتخب و شمسی از فردوس اللغات و سراج **احشا** بالفتح و تشدید شین معجمه آنچه در سینه و شکم باشد از دل و جگر و معده و روده از منتخب
احتوا گرد و فراگرفتن از کنز **احتما** بالکسر بپرهیز کردن و حمایت کردن از کشف لطائف **احیانا** بالفتح جمع حین لیکن بمعنی گاه گاه مستعمل میشود و نصب آن باعتبار ظرفیت
احتجاب بالکسر پوشیده شدن از منتخب شمسی **احتساب** کردن از چیزهائیکه در شرع ممنوع باشد و نماز آوردن از منتخب **احزاب** بالفتح و زای معجمه و موحده گروهها از منتخب
احالت بالکسر حوالت کردن و حیله کردن و محال گفتن و کاهل شدن از منتخب **احسنت** بالفتح و سین مهمله مفتوح و سکون نون و فتح تای فوقانی صیغه واحد مذکر حاضر
از باب افعال بمعنی نیکو گفتی که در فارسی آفرین و تحسین و آفرین بسیار عمل کنند **احداث** بالکسر جمع حدث بالفتح مردم نوجوان و
نو خاسته از منتخب **احتیاج** نیاز مند بلفظ آوردن و داشتن و افتادن مستعمل است **احفاد** بالفتح و خا فرزندزادگان و بمعنی نبیرگان و مان نیز از منتخب **احقاد** بالکسر خان کینه ورزیدن
کسی و بالفتح کینه ها از منتخب **احد** بفتحتین کوه هست یک بفتحتین یکی کسی یکم و روز یکشنبه و بمعنی یگانه صیغه ضعف مشبه در اصل وحد بوده بوزن حسن و در خلاف
قیاس همزه بدل ساخته احد خوانند و اطلاق این لفظ در وصف حق تعالی کنند نه بر دیگری و تشدید دال نیز از منتخب سراج و غیره **احور** بالفتح اول و ثالث مرد سفید
پوست که سیاهی چشم او بغایت سیاه باشد و نام شتری از منتخب **احضار** بالکسر حاضر کردن از منتخب **احجار** بالفتح جمع حجر که بمعنی سنگ است احجار قیمتی و موهوبه از فردوس اللغات

احمر بالفتح بمعنی سرخ رنگ ہی معنی سخت و تیز آید چنانچہ موت احمر موت سخت را گویند یعنی قتل و زخم بسیار باشد و مقتول را نیز گویند از منتخب **احمرین** تثنیه
احمر بالفتح و ضم و زاء معجمه بمعنی آزادگان این جمع حرست که بالضم بمعنی آزاد باشد از منتخب و کشف لقب عبد الله نقشبند که پیر مولانا جامی بود و در تعریف لقب ایشان
خواجه احرار است چرا که چون اسم ایشان عبید الله واقع گشت اسمی آن بنده کو چک خدمت برای تبرک خواجه احرار لقب کردند گاهی لفظ خواجه در استعمال رفت
احتکار بالکسر غله بنیت گرانی جمع کردن تا بنفع فروخته شود از منتخب و کشف **احراز** بالکسر و در آخر زاء معجمه ستوار بودن و کلمه داشتن و جمع کردن از منتخب و کنز **احراز**
بالکسر پرهیز کردن و خود را نگاه داشتن از منتخب **احتباس** بالکسر و فوقانی دو صاد و سین مهمله در بند داشتن و باز داشتن و بخل کردن و باز استادن بول با غائط از منتخب و کنز
احساس بالکسر و سینین مهملتین دریافتن و دریافت نمودن از منتخب و بعضی کتب لغت نوشته که احساس دریافتن حس بن چیزی معلوم کردن آنچه یکی از حواس خمسه دریافته شود
احمض بالفتح و میم مفتوح و ضاد معجمه بمعنی ترش از منتخب و گاهی مجازاً بمعنی ناخوش و شوار آید **احتیاط** گرد و فرو گرفتن از منتخب **احراف** بالکسر و لطائف بمعنی دانش
و در منتخب بمعنی مشهور است **احرف** بفتح اول و سکون ثانی و ضم رای مهمله جمع حرف **احنف** بالفتح احیا الطرف یکی که هر دو یا یکطرف یکدیگر خمیده باشد و نام بزرگی در زمان
فضل و کمال از زمره تابعین از منتخب **احراق** بالکسر سوختن و سوزانیدن از منتخب و کنز **احتراق** بالکسر سوخته شدن و باصطلاح اهل نجوم نهان شدن یکی از پنج ستاره سیاره
در زیر شعاع خورشید بسبب بهم شدن در برج واحد از منتخب **احداق** بالفتح مردمکهای چشم جمع حدقه **احق** بفتحتین سزاوار و لائق از منتخب **احتکاک** بالکسر بهم
خورانیدن و بهم مالیدن یکی از منتخب و غیره **احمال** بالکسر بار برداشتن و بالفتح بار و گرانبها از منتخب و کنز **احتیال** بالکسر حیله و حیلتها از منتخب **احول** بالفتح الف و سکون
یعنی کسیکه یک چشم او دوبین از منتخب و غیره **احوال** بالفتح جمع حال و حالت که بمعنی گشت سر و سیر است و بجای مفرد نیز آمده از منتخب و کنز **احلیل** بالکسر و فتح ذکر از منتخب و کنز
احتمال بالکسر و تای فوقانی مکسور و بر داشتن و گمان کردن از منتخب و کنز **احزم** بفتح اول و فتح زاء معجمه و کسر زاء از منتخب **احتشام** بالکسر پیدا شدن
و فرو بردن و محاذاً بمعنی شان و شکوه و بمعنی خشم داشتن از منتخب **احرام** بالکسر بستن و حرام گردانیدن و نیز پیراهن احرام و جامه احرام و نیز زیارت خانه کعبه و مقامات معین
معینه را بنام حج و عمره احرام بمعنی دو چادر نادوخته که در ایام احرام یکی را لنگ و دیگری را بر دوش پوشند و در ماه حرام گردانیدن و حرام شدن و حرام
شدن است که حاجیان لباس دوخته استعمال نموده بر اصلاح ریش و بروت و حاجت خود و خوردن حرام گردانند حالا احرام بستن بمعنی قصد نیت کردن استعمال است **احکام**
بالکسر استوار کردن و استوار کردن احکام و فرمانهای بادشاهی نام کتاب اصول فقه **احسن التقویم** نیکوتر است کردن کنایه بمعنی صورت انسان **احتجام** بالکسر حجامت بیاری بستن
زدن بچشم و بیرون کشیدن از لطائف **احمر اقتم** لغات دیگر فوقانی بمعنی نهایت سرخ مائل بسیاهی رنگها **احتشام** بالفتح فرو گرفتن و فرو گرفتن از منتخب و کنز **احلام**
بالفتح خوابها از کنز و منتخب بمعنی خوابها و عقلها و بردباریها **احاسن** بفتحتین اول و آخر سین مهمله و نون جمع احسن بمعنی خوبیها **احزان** بالکسر و زاء معجمه و گریستن و اندوه و گریستن از منتخب
از منتخب **احصان** بالکسر صاد مهمله زن خویشتن مرد و شوهر او و نیز استوار کردن و حصار کردن و پرهیز کردن از منتخب و کنز و نیز باک داشتن و نگاه داشتن از منتخب **احصان**
و اصل بمعنی نگاه داشتن از زنا و این باعث است احصان مجازاً بمعنی زن خویشتن مستعمل است **احضان** بالکسر بغل و کنار گرفتن از منتخب **احیان** بالفتح وقتها از منتخب
احدی الحسنیین بکسر همزه و سکون حاء مهمله و فتح دال و الف مقصوره بصورت یا و ضم حاء مهمله و سکون سین مهمله و فتح نون و یای اول سکون یای تحتانی بمعنی دو نیکوئی **احنت**
بالکسر و نون مفتوح بمعنی کینه و خشم از منتخب و شرح نصاب کنز **احجیه** بالضم و جیم مکسور و تحتانی مشدد بمعنی چیستان که بهندی آنرا پهیلی گویند **احمر قانی** لغات نون
سرخ مائل بسیاهی مشابه بلون خون **احتیالی** بالکسر حیله گر بمعنی ظاهر آرای تحتانی در آخر زاء است از عالم سلامتی و فضولی چه اگر احتیال نموده صدمه است بیاری
مصدری ندارد و این نوعی از تفریس است **احدی** بفتحتین منصب دار باشد از انواع منصبداران عهد الله بادشاهست از جمله هدایت و دوبار نوشته ایم که صاحبان
منصب دار زند و سوار و پیاده متعینه سرکار با خود ندارند تم کلامه گویند که احدی از طرف بادشاهی احدای حکمی بر اسم خط میشود و نیز در کلام احدی مسلمان جاگویند صحیح است

فصل الف مقصوره مع خای معجمه **اخصا** بالکسر صاد مهمله عضو کردن از لطائف **اخلاء** بفتح اول و کسر خای معجمه و لام مشدد بمعنی دوستان صادق

این جمع خلیل است که بمعنی دوست باشد از منتخب **اخشا** بفتح اول و کسر خای معجمه و تشدید سین مهمله جمع خسیس **اخترجوز** کنایه از عطارد چرا که جوز الخانه عطارد است
اخا بفتح اول برادر و بمعنی رفیق و صدیق است از اخی یؤخی اخاء یا برادر کردند از منتخب **اخرب** بالفتح ویران باصطلاح عروضیان رکنی که در آن خبن واقع شود
و خرب بالفتح اگر چه در لغت بمعنی ویرانی است اما باصطلاح عروض انداختن میم رکن مفاعیلن است فاعیل بماند مفعول بضم لام که لفظ مستعملست بجای آن
بنهند چون اول و آخر رکنی را اندازند ضد خرابی تمام در آن واقع باشد لهذا اخرب نام کردند **اخوت** بضم اول و ثانی و تشدید واو مفتوحه بمعنی برادری یعنی برادر شدن یکدیگر اول
و سکون ثانی و فتح واو بمعنی برادران متوجه و کشف **اختیارات** بالکسر نام کتابیست در علم طب در بیان خواص ادویه آنرا اختیارات بدیعی نیز گویند **اخت** بالضم خواهر **اخوات**
بفتحات خواهران **اختلاج** بالکسر از جنبیدن چشم و پریدن غضنفر یعنی جستن اندام **اخ** بفتح برادر که در اصل اخو بود و بفارسی بمعنی آفرین و بالضم بمعنی بوسیدن **اخ** بالضم در ترکی
بمعنی تیر که از کمان می اندازند از لطائف و غیر آن **اخ اخ** مکرر با هاء و الف مفتوح بمعنی خوش چنانکه در منتخب طوبی و بخ بخ گویند و نیز کلمه که بمقام تاسف گویند از لطائف و برهان
اخدود بالضم و هر دو دال مهمله شکافهای زمین و کوه که بدرازی باشد از منتخب و لطائف **اخذ** بالفتح گرفتن از منتخب **اخاذ** بکسر اول و در آخر ذال معجمه بمعنی گرفتن و بمعنی تالاب در
بیابان باشد و بمعنی زمین که جهت خود بادشاه گرفته باشد از منتخب و بفتح اول و خای معجمه مشدد بمعنی سخت گیرنده و بسیار گیرنده **اختر** ستاره و بمعنی فال و سکون و بمعنی طالع عالم و رایت
و نام فرشته که در عالم آمین گویان میگردد هر دعائیکه با آمین او برابر واقع میشود باجابت میرسد از لطائف و مصطلحات و سروری و بزرگی **اخضر** بالفتح و ضاد معجمه مفتوح بمعنی سبز که رنگ معروف است
اخبار بالکسر خبرها و بالفتح جمع خبر است و بمعنی احادیث نبوی و تواریخ نیز می آید و لفظ اخبار نویسی بالفتح است نه بکسر از منتخب **اختبار** بالکسر و حرف چهارم با موحده
خبر گرفتن و بمعنی امتحان از مودن **اختیار** برگزیدن و بمعنی مختار هم آمده **اختصار** باصطلاح اهل معانی سخن را قلیل اللفظ و کثیر المعنی آوردن و این بهتر است و اقتصار
ضد این است و آن بد است **اخترشناس** منجم از برهان **اخرس** بالفتح بمعنی گنگ یعنی انسان بی نطق از منتخب و کنز **اخس** بفتحتین و سین مهمله مشدد بمعنی زبون و خوار
تر از منتخب و شمسی و کنز **اخفش** بالفتح و فا و شین معجمه در اصل لغت بمعنی ضعیف چشم که از روشنی آفتاب محجاب طلب باشد و نام مردی از ائمه لغت و صرف و نحو و قرات
اخص بفتحتین و صاد مهمله مشدد خاص تر از منتخب **اخمص** بالفتح و صاد مهمله میان کف پا که بزمین ملحق نشود از منتخب و کشف و کنز **اختلاط** بالکسر آمیختن و تباه شدن
از منتخب **اخلاط** بالفتح جمع خلط و نام شهر در روم و داروهای خوشبو از منتخب و غیره **اختراع** بالکسر پیدا کردن چیزی که پیشتر از و مثل آن پیدا نشده باشد و این مشتق
از خرع بالفتح که بمعنی شکافتن است **اخلاف** بالفتح پس ماندگان مرده و فرزندان سعادتمند و این جمع خلف که بفتحتین باشد بمعنی فرزند صالح که بعد موت پدر خود بصلاح
مانده باشد و جمع خلف که بفتح خا و سکون لام است بمعنی فرزند غیر صالح **خلوف** می آید بفتحتین و گاهی اخلاف نیز می آید چنانکه افلاس بالفتح جمع فلس آمده از منتخب و شمسی و
شروح نصاب **اختطاف** ربودن همچو برق **اخف** بفتح اول و ثانی و تشدید خا بکسر **اختناق** بالکسر گلو گرفتن و گلو گرفته شدن از لطائف و منتخب
اخاک بفتحتین بمعنی برادر تو و این لفظ مرکب است از اخ و کاف خطاب این بقاعده نحو در حالت نصب الف و در حالت رفع واو و در حالت جر یای تحتانی نویسند **اخطل**
بالفتح و طاء مهمله مفتوح نام شاعر مشهور از عرب از منتخب **اختیال** بالکسر گردن کشی و خیال کردن از منتخب **اخوال** بالفتح جمع خال است که بمعنی برادر مادر و علم لشکر و نقطه سیاه
باشد که بر اندام بود **اخرم** بالفتح و زاء معجمه بازو نام جد حاتم طائی که او را پدرش عاق کرده بود از منتخب و شروح نصاب **اخرم** بالفتح کسیکه دیوارک بینی او بریده باشد و بینی
بریده و باصطلاح عروض و زن بحریکه خرم در آن واقع شود و خرم بالفتح اگرچه در لغت بمعنی دیوارک بینی بریده است لیکن باصطلاح عروض انداختن میم مفاعیلن است فاعیلن بماند مفعولن
که لفظ مستعمل است بجای آن نیز از جهت میم مفاعیلن بریدن تشبیه کرده اند **اخم** بفتح اول و سکون خای معجمه چین پیشانی و ابرو از چراغ هدایت **اخشم** بالفتح و شین معجمه کسیکه ادراک بوی خوش و بوی
بد نکند از لطائف **اخوان** بالکسر بمعنی برادران این جمع اخ است که در اصل اخو بود و الف در آخر بجهت تخفیف حذف شده بود در حالت جمع عود کرد و این وزن فعلان بالکسر است چنانکه غزلان جمع
غزال و صرفان جمع صرف و مانند آن **اخوان** بالفتح جمع خوانند خفا است **اختان** بالفتح جمع ختن که بفتحتین بمعنی داماد است **اخدان** بالفتح دوستان جمع خدن بالکسر بمعنی دوست **اخترشمردن** کنایه از بیدار ماندن
اخدریس بکسر دال آرام و قرار کردن **اختستان** بالکسر فارسی و فوقانی و سین مهمله نام پادشاه که ممدوح خاقانی است **اخاذه** بکسر اول و ذال معجمه بمعنی انگور قالا از شروح نصاب و کنز و منتخب

اخشه خانه بالفتح ولد اسپان از مصطلحات **اخچه** بالفتح وجیم فارسی معنی بیده قدر و روپیه و اخچه بقاف تیر گویند و این لفظ ترکی است **اخسیر** بالفتح و یای تحتانی
تحتانی مخففه نام منزل بیست چهارم از منازل قمر و آن چهار ستاره است مخمس از منتخب و غیر احمد **اخشیر** بالفتح و بین و تشدید شین از ابواب **اخکاسه انداز** بضم اول و سکون
و فتح کاف و نون و سین مهمله لفظ ترکی است تیر بازگشتی زدن از چراغ هدایت **اخیافی** بالفتح و یای تحتانی و فا معنی برادر انکه پدر هر یک علیحده
و مادر واحد باشد از کنز و علائی برادر انکه مادر هر یکی علیحده و پدر واحد باشد و اخیافی انکه در مادر و پدر شریک باشد **اخق** بالفتح و کسر خا **اخطی** منسوب بلفظ کنوی

فصل الف مقصوره مع دال مهمله

ادبا بضم اول و فتح دال و با موحده مطلق ادب دهندگان و این جمع ادیب است **ادمار** بالکسر و تشدید دال مهمله
کردن و از رو کردن از منتخب **ادا** بالفتح رسانیدن و گزاردن و بیان کردن و این مصدر نیست مگر معنی مصدری آید و بفارسی خوبی حرکات و شوق و مزه و اشارت و نیز
می آید **ادنی** بالفتح نیز و بکسر و زبون تر بتقدیر اول و دور بتقدیر ثانی از دنائت از منتخب **ادب** بفتحتین اندازه و حد هر چیز نگاه داشتن و معنی دانش و طریقه پسندیده و علم
صرف و نحو و معانی و بیان و بدیع از منتخب بهار عجم و موید **ادات** بالفتح و تاء فوقانی معنی آلت حصول چیزی و دست افزار و سلاح و باصطلاح علمی نحو که در مقابله
اسم و فعل باشد و آن لفظیست که بدان اسم را بفعل پیوندد و ادات بمعنی لفظیکه بر نسبت دلالت کند مثلا چه در فارسی لفظ چون و چو و مانند آن هر یکی از این الفاظ آلت است برای
حصول تشبیه از منتخب **ادوات** بضمتین و تاء ثالث و واو خامس فوقانی معنی آلات حصول چیزی و جمع ادات است از منتخب **ادباج** پیچیدن چیزی و نام صنعت تعریف
شوق معانقه من جای دیگر باشد چنانکه درین بیت انچه تیر میکند بجان خصم میکند تیغ تو با فرق سران **ادبار** بالکسر پشت دادن و ادبار از منتخب و غیره **ادوار** بالفتح گردشها
فلک یعنی زمانها از منتخب **ادرار** بالکسر روان شدن و ریختن باران تند و بول کردن و بسیار و بار بار انعام و بخشش نمودن از منتخب و کشف و صراح و کنز و در فرهنگ نوشته که ادرار
در اصل جاری ساختن است و در عرف بمعنی وظیفه و راتب روزینه مستعمل **ادخار** بالکسر و تشدید دال مهمله کسوره و خای معجمه و نیز و کردن از منتخب و در اصل ادتخار بود دال معجمه و تاء فوقانی
بر دید و دال مهمله مدغم شد و مانند **ادبیر** بکسر اول و کسر با موحده و یای مجهول امالهٔ ادبار و گاهی بجهت رعایت قافیه بیای معروف نیز خوانند از لطائف **ادناس** بالفتح
و نون و سین مهمله جمع دنس است که بفارسی آنرا چرک و پلید گویند از منتخب و غیره **ادریس** بالکسر نام پیغمبر که بحیات در حیات فرستند از لطائف و برهان
ادق بفتحتین و قاف دقیق یعنی مشکلتر **ادراک** بالکسر یافتن چیزی را بحس و عقل **اول** بفتحتین و تشدید لام بسیار و بسیار از کردن از منتخب **ادهم** بالفتح یعنی
سیاه و سفید اسپ سیاه و مار سیاه و سفید بدانکه که در سیاه و سفید اندازند و نام پدر ابراهیم یعنی کسی که کامل بود از منتخب و لطائف **ادیم** بالفتح مطلق پوست باشد و پوست
انرا بود اگر گویند و بمعنی روی اول هر چیز چنانچه ادیم الارض یعنی روی زمین و ادیم الضحی یعنی اول چاشت و بمعنی طعام با نانخورش از منتخب **ادام** بکسر اول نانخورش که بهندی سالن
گویند از منتخب و شرح نصاب **ادغام** بالکسر خوردن چیزی بی چاویدن و کام در دهن بردن و حد را حرفی در دیگر از منتخب **ادیان** بالفتح یای تحتانی جمع دین از منتخب **ادن**
بالفتح و واو مفتوحه کمینه تر و خسیس تر و نزدیکتر از منتخب **ادکن** بالفتح خاکستر رنگ از لطائف و منتخب و نیکه بسیار مایل باشد **ادمان** بالکسر دائم ادمان کاری را دائم و منتخب
شراب خوردن **ادخشه** بالفتح و خای معجمه مکسور و نون و ها و این جمع ادخان است که بضم بمعنی دود باشد **ادره** بالضم بزرگ شدن خایه از حد خود بسبب ریح و رطوبت از منتخب

ادقچه بفتحتین و خاء و جیم فارسی لفظ ترکی نوعی از اقمشه ملونگ خاص اوان جامه باشد سفید برابر پلنگ که چهار طرف آن پارچه رنگین بعرض نیم ذرع و در زندگی دوخته
آن پایه پلنگ آن پوشیده و نشود بر آن پارچه رنگین کلابتون انواع نقش و نگار دوزند چون از ابر پلنگ گسترده بالای آن توشک و جاجم کشند آن پارچه منقش که از چهار طرف
در میانه هر چهار پایه پلنگ متصل شود زمین آویزان باشد **ادعیه** بفتح اول و سکون دال و کسر عین و فتح تحتانی جمع دعا است و با تحتانی ارشد خواندن لطائف **ادعیه ماثوره**
بر شش تای مثلثه یعنی دعاهائیکه از رسول صلی الله علیه و آله و سلم منقول است **اول** بفتح اول و کسر دال و تشدید لام جمع دلیل است **ادانی** بالفتح و نون مکسور یعنی زبون تر از منتخب

فصل الف مقصوره مع ذال معجمه

اذکی بالفتح زیرکتر از کنز **اذهاب** بالکسر و نون روان کردن و اندوه کسی از دیگری از منتخب **اذناب** بالکسر و نون مشدد گناه کردن و بالفتح دنبها چه در صورت

تبع و نسبت دگاهی مجازاً بمعنی نیدگان و کینه‌ان و لواحق باشند از طائف **اجاعت** بکسر اول و فتح میم مهمله آشکارا کردن از زمرة الفوائد **اذیت** بفتح اول و کسر ثانی
و تشدید تحتانی آزار و رنج **اذخر** بالکسر خاء معجمه نیز مسطور گیاهیست خوشبو را که بهندی اذخر جیا گویند از منتخب و غیر آن **اذخار** بالکسر ذخیره نهادن و ذخیره کردن
اذکار بالکسر یاد و ملاحظه بالفتح یاد کردنها از منتخب **اذفر** بالفتح و قاف مفتوح و راء مهمله بمعنی تیز بو از مزید و منتخب و کشف و صراح بمعنی خالص **اذیال** بالفتح دامنها
اذل بفتح تین و تشدید لام ذلیلتر **ازلال** بالکسر خوار کردن از منتخب **اذهان** بالفتح جمع ذهن **اذعان** بالکسر بین مهمله فرمانبرداری و اطاعت از منتخب و کنز و آذربیجان
بالفتح اول و سکون ذال معجمه و فتح راء مهمله و کسر موحده و یای معروف و جیم عربی معرب آذرآبادگان که نام شهریست و معنی ترتیبی آن آتش آباد چون در آن شهر آتشخانها بسیار بودند لهذا بدین
اسم موسوم شد و بعضی چنین نوشته که آذر نام پادشاهی در آنجا مقام کرده بود که همه لشکر در دامن خاک آورده پشته ساختند و خود نیز شریک شد چون پشته بزرگ شد نام آن آذربیجان
کرد چه در زبان آذر بلند را گویند و بلگان جای نگهبان را گویند معرب مجموعه آذربایجان از شیخ **اذن** بالضم و بفتحتین گوش از بحر الجواهر و منتخب و کنز و بالکسر بمعنی امر و رخصت
فصل الف مقصوره مع راء مهمله ارتقا بالکسر قاف بالا رفتن از منتخب و کنز **ارجا** بالکسر جیم امید وار کردن و پس افگندن و نزدیک آمدن راه و بالفتح کرانها باشد بمعنی
جمع جانب بمعنی کناره و طرف باشد از لطائف شمسی **ارتجا** بالکسر جیم امید داشتن از منتخب **ارواء** بالکسر و ال مهمله پاک کردن از منتخب **لطائف المیا** بالضم و میم مکسور
و تحتانی نام خضر علیه السلام و بعضی گویند که نام الیاس علیه السلام از منتخب **برهان ارخا** بالکسر و خای معجمه سست کردن و گذاشتن از کشف و صراح و کنز و منتخب **ارخا** بالفتح اول
در زبان پشت را گویند **ارواء** بالکسر حرف سیم و او سیراب کردن و روان کردن از کنز و منتخب **ارتضا** بالکسر پسندیدن از کشف و کنز و در منتخب بمعنی خوشنود شدن
ارنب بالفتح و نون مفتوح و موحده خرگوش از منتخب و شرح نصاب **ارتیاب** بالکسر و شک افتادن از منتخب **لطائف ارب** بالکسر و بای موحده بمعنی حاجت از منتخب و شرح نصاب و کنز و برهان
بضم اول و کسر ثانی و بای مجهول کجی و کج رفتن از لطائف و ابن اماله و راب است بعد ابدال واو بهمزه **ارباب** بالفتح اخذ عربیست جمع رب که بمعنی پرورش کننده است مگر
لفظ ارباب بمعنی صاحبان و خداوندان مستعمل میشود و باصطلاح اهل ولایت رئیس ده را گویند با غماض نظر از معنی جمع از مصطلحات و غیره **ارتکاب** بالکسر گناه کردن و
شروع بکار نامشروع کردن و سوار شدن بر چیزی از منتخب و کنز و صراح **ارائب** بفتح اول و کسر همزه که رابع است و با موحده بمعنی حاجتها این جمع ارب است که بالکسر باشد
اردی بهشت بضم اول و سکون را و کسر دال مهمله و یای مجهول نام ماه شمسی که بهندی مطابق آن جیشه است و این مرکب است از اردی که بمعنی مانند و نظیر است و بهشت یا از
اشتباع کسره اضافت پیدا کرد پس معنی مرکب مانند بهشت شد چون با ایران خواهان دین بهشت شد و بهار شد و لهذا باین اسم موسوم شد و نام روز سوم از هر ماه شمسی از جهانگیری
و شیخ و کشف و برهان و مزید **ارائت** بوزن اجابت معنی نمودن از کنز **ارراحت** بکسر اول و راء مهمله آسودن و آسایش دادن از شیخ چرانیدن و گنده شدن مردن
و بوی چیزی در یافتن از منتخب **اراقت** بقاف ریختن آب و غیره و **ارباب حجت** کنایه از اهل منطق **ارث** بکسر اول و سکون ثانی و ثای مثلثه میراث و اصل و کاغذیکه
بهشت بگیری و صد و نصیب چیزی و خاکستر و بالفتح آتش افروختن از منتخب **ارج** بفتح اول و سکون ثانی و جیم عربی در فارسی بمعنی قیمت زیرا که در اصل ارزه بود و بای معجمه را بجیم مبدل کرده اند
و مجازاً بمعنی مرتبه و قدر بعربی بفتح اول و کسر راء مهمله هر چیز که خوشبو دار باشد معنی فارسی از جهانگیری و فرهنگ اللغات و بمعنی عربی از منتخب و شرح نصاب و کنز و برهان
بمعنی کرگدن نیز نوشته **ارتجاج** بالکسر حرف چهارم و ششم جیم بمعنی لغزیدن و لرزیدن از منتخب **لطائف ارگنج** بضم اول و سکون را و فتح کاف فارسی نام شهر از خراسان
که بحد ماوراء النهر پیوسته است از برهان و در رشیدی نوشته که ترکان جرجانیه را گویند که بای تحت خوارزم است **ارتباج** بالکسر فوقانی و موحده و جیم مفتوح در تجارت
ارواح بالفتح بمعنی ملائک و بمعنی روحها **ارتیاح** بکسر اول کسر تای فوقانی و بعده تحتانی و در آخر حاء مهمله بمعنی شاد شدن از کشف و کنز و منتخب **ارجمند** بالفتح و جیم موقوف و دال
نقشبند بمعنی صاحب قیمت و مجازاً بمعنی صاحب مرتبه و گرامی قدر و عزیز و بضم جیم خواندن خطاست از برهان و مزید و کشف و جهانگیری و رشیدی **ارمز** بضم اول
و سوم و زای معجمه و دال مهمله ستاره بشتری و نام روز اول از هر ماه شمسی از برهان و رشیدی **ارد** بالفتح بمعنی قهر و خشم و بالضم بمعنی مانند و نظیر و بالکسر نام روز بیست و پنجم از هر ماه شمسی
از جهانگیری و رشیدی و برهان و آرد بمعنی لقب پادشاهی بمعنی اول و بمعنی مرکب **ارزه** بالفتح نام کوه که آنرا الوند نیز گویند **ارتداد** بالکسر شدن و از اسلام برگشتن از منتخب

ارمد بفتح اول و فتح میم صاحب رمد یعنی کسیکه چشم او درد کند باسرخی و سیلان آب ارشد بالفتح راه یافته و هدایت یافته و بالکسر بعد ثانی تحتانی و دال مهمله
و طلب کردن و انتخاب ارشاد راه نمودن ارچند بمعنی هر چند ارلر بالفتح بمعنی اگر ارد غیر مرکب از لفظ ار و بالفتح که بمعنی قسم و قدر باشد لفظ ارد بالضم که بمعنی تند و نظیر
بهر تقدیر بلب بهمن بن اسفندیار پسر چون جد شش گشتاسپ او را بسیار دلیر دید بدین لقب ملقب کرد و نیز لقب ساسان بن ساسان بن بهمن بن اسفندیار و ارد بزرگ پادشاه بابک بود و ارد و اردشیر پادشاهان
گویند بالف و نون نسبت از رشید و جهانگیری و برهان و کشف ارزم بضم اول و سوم و زای معجمه نام پدر اول از هرمز ماه شمسی از برهان و رشیدی ارز بفتح اول و سکون
رای مهمله و کسر زای معجمه بمعنی قلعی که آنرا بهندی رانگ گویند ارز بفتح اول و ضم رای مهمله و تشدید زای معجمه و بفتحتین نیز بمعنی رنج آمده و بضم ست و فتح اول و سکون ثانی و کسر
معجمه موقوف در فارسی بمعنی قیمت از منتخب و شروح نصاب و شرح تحفة العراقین و کنز ارشمید بفتح اول و ثانی و سکون شین معجمه کسر میم و یای معروف و ضم دال مهمله و سین مهمله نام حکیمی است
از برهان ارس بفتحتین و سین مهمله نام شهر و رودی است کنار آن از بیجان از مدارالافاضل ارسطاطالیس بفتحتین و زیر سلطان اسکندر و ارسطو مخفف همین است و این لفظ یونانی است
ارش بفتحتین و شین معجمه از آنجا تا سر انگشتان و نام شهر و نوعی از جامه سبز رنگ و بفتح اول و کشادگی بمعنی فتق و زبرک و بمعنی انجمن از جهانگیری و کشف و لطائف و برهان
و غیره و در منتخب نوشته که مقدار هر دو دست آدمی که برابر قامت آدم است و بعربی بفتح اول و سکون ثانی مهمله بمعنی برانگیختن فتنه و جنگ و دیگر جدا شدن منتخب و لطائف و کنز ارعاش
بالکسر و عین مهمله و شین معجمه بمعنی لرزیدن از منتخب و لطائف و کنز ارماض بالکسر و ضاد معجمه بمعنی سوختن از رگ گرم از کنز ارض بالفتح زمین باید دانست که بر وضع حساب معلوم کرده
که دایره عظیمه که بر زمین فرض کنند هشت هزار فرسخ است بر فرسخی سه میل هر میل سه هزار گز و هر گزی دو وجب است مضروب در هر انگشت مقدار عرض شش جو معتدل و قطر ارض دو هزار و
دویست میل و پنج فرسخ است تقریباً که هفت هزار و ششصد و سی و پنج میل میشود و آنچه باتفاق چند کتب معتبره و تفاوت قلیل یافت شده نیست که مساحت تمام کره ارض شش ورسه
و سی هزار و دو صد و بیست میل است و مساحت معموره از ربع مسکون یک کره و چهل لک و سی هزار و دو صد و بیست میل است و بعد مقعر فلک قمر از مرکز عالم چهل و یک هزار و نهصد و شش فرسخ است
و بعد محدب فلک قمر که مقعر فلک عطارد است از مرکز عالم هشتاد و پنج هزار و هفتصد و شش فرسخ است و بعد مقعر فلک شمس یک لک و چهل و پنج هزار و هشتصد و هشتاد و دو فرسخ
و بعد محدب فلک ثوابت که مقعر فلک اعظم باشد هشتاد و هشت لک و بیست و چهار هزار و سه صد و نه فرسخ است و بعد محدب فلک اعظم بحدیست که آنرا بجز خدای تعالی کس نمیداند و همچنین معلوم شده
که قطر آفتاب هفده هزار و پانصد و سی و هشت فرسخ است و جرم وی سه صد و بیست و شش برابر زمین است و نزد بعضی یکصد و شش بار مانند زمین است و قطر قمر هفتصد و سی و یک
فرسخ و جرم وی سدس و سبع جرم زمین است والله اعلم بالصواب و بعضی ارباب تحقیق چنین نوشته اند که تمام دایره کره زمین هشت هزار فرسنگ است و حساب کرده اند چهار
هزار کروه و طول ربع مسکون از مشرق تا مغرب دوازده هزار کروه و عرض آن از جنوب تا شمال نود درجه که شش هزار کروه باشد و هر کروه چهار هزار گز و هر گز بیست و چهار انگشت و هر
انگشت شش جو و هر جو شش موی بال اسپ بدانکه مساحت معموره زمین که ربع مسکون باشد چهل و شش لک و هفتاد و شش هزار و هفتصد و چهل فرسنگ است بدانکه هر درجه زمین شصت و
شش کروه و دو هزار و ششصد و شصت و شش گز و شانزده انگشت است شصت و شش درجه را دقیقه گویند و مسافت هر دقیقه زمین یک کروه و چهارصد و چهل و چهار گز و هر دقیقه را شصت ثانیه
باشد و مسافت هر ثانیه هفتاد و چهار گز و یک انگشت و بدانکه طول هر برج فلک سی درجه باشد و عرض هر برج یکصد و بیست و دو درجه و پیمایش طول برج یک کره و هفده لک و هفتاد و
شش هزار و دو صد و هشتاد و هفت فرسنگ و بدانکه هر برج فلکی شصت درجه باشد و پیمایش هر درجه فلکی سه لک و نود و دو هزار و یکصد و چهل و دو فرسنگ است و پیمایش درجه فلکی
بحساب کرده یازده لک و هفتاد و هفت هزار و ششصد و شصت و شش کروه است بدانکه هر درجه شصت دقیقه باشد و پیمایش دقیقه فلکی بحساب کرده نود و نه هزار و ششصد و شصت و
شش کروه است بدانکه در پیمایش آسمان هفتاد هزار و شش صد و چهل و شش برابر درجه زمین است پس ازین ظاهر شد که فلک ثوابت هفده هزار و ششصد و چهل و شش برابر زمین است والله
الصواب پیمایش زمین بطور حکمای هند چنین است که عرض هشت جو یک انگشت است و چهار انگشت یک وسط و چهار وسط یک ذمو
و دو وسط یک یاس و بیست یاس یک تر سن و دو هزار ذمو را کروه یعنی هشت هزار وسط یک کروه باشد چهار کروه و یک میل و صد جو جن یک یس یعنی چهار صد کروه یس
گویند و صد و بیست یس یک منزل و صد منزل یک کشه و نه کشه را زمین گویند استنباط بستن چیزی را با چیزی دیگر ارماج بالکسر چیزی بسیار چیزی متوجه گردانیدن و تحلیل

بادگردانیدن **ارتفاع** بالکسر رفعت و بلند شدن و از جای برآمدن از کنز و منتخب و در خیابان بمعنی بلند شدن و برداشتن غله و مجازاً بمعنی محصول و حاصل زراعت
و حاصل کار نیز آمده و بمعنی رفع و دور کردن **رباع** بالفتح و بای موحده در عین مهمله منزلها و خانها جمع ربع بالفتح که بمعنی خانه است و نیز جمع ربع بالضم **اجیف** بالفتح
بیهودگان و سخنهای دروغ و اصل این جمع اراجیف است از کنز و منتخب **ارشاف** بالکسر و شین معجمه کمیدن از منتخب لطائف **ارق** بفتحتین بیخوابی و بیداری و بشتشدن خواب بکثرت و
شفاف از منتخب و راح **ارتفاق** بالکسر و فا بمعنی رفاقت کردن آرنج تکیه کردن از منتخب **اوراق** بالفتح جمع ورق **ارشق** بفتح اول و فتح شین معجمه خوش قامت و زیبا
اندام **ترار ماق** بالضم مصدر ترکی بمعنی زدن از شرح نصاب **اراک** بالفتح و کاف عربی قطعه زمین و بیشه و خشت پلو که از بیخ آن مسواک سازند از منتخب و تاج الاسامی **ارک** بالفتح و کاف
عربی هر قلعه که مسکن پادشاه باشد بالفظ بعضی ضبطین نوشته اند و بعضی زیادت الف گفته اند و در رشیدی و جهانگیری نوشته که ارک بفتح اول و سکون ثانی هر قلعه که در وسط شهر باشد
و نام دولاینیست و در برهان بفتح اول و سکون ثانی و کاف فارسی بمعنی قلعه کوچک **اراک** بفتح اول و کسر هر که رابع گفته تخته جمع اریکه از کنز و منتخب **اردل** بضم اول و سکون
ثانی و فتح دال مهمله و کاف عربی لغت ترکیست بمعنی مرغابی از مصطلحات **ارتجاک** بفتح اول و سکون ثانی مهمله و فتح فوقانی و جیم و کاف هر دو عربی بمعنی برق از جهانگیری و برهان
و صاحب رشیدی بالکسر نوشته **ارتنگ** بالفتح نگارنامه مانی و بیجا و بیجه تخته نقاشان از رشیدی و کشف برهان **ارژنگ** نام نقاش از چین که نظیر مانی بود و هر کتابیکه
صور و اشکال داشته باشد از رشیدی و در برهان نوشته که ارژنگ نگارنامه مانی است و بعضی گویند نام مانی ارژنگ بود و مانی دعاست که لقب او شده **ارتجال** بالکسر و جیم
بی اندیشه و بی تامل چیزی گفتن و بی اندیشه بسیار شعر و خطبه گفتن و فی الفور کردن کاری از منتخب و کنز **ارتحال** بالکسر و حای مهمله چیزی را از جای برداشتن و بجای رفتن از منتخب
و کنز **ارذل** بذال معجمه زبون تر و ناکس تر از کنز **ارازل** ناکسان از کنز اللغات **ارذال** بالفتح و حرف ثالث ذال معجمه فرومایگان از منتخب **اردبیل** بالفتح
و ضم دال مهمله و کسر بای موحده و یای مجهول نام شهریست از لب اللباب و در کشف دال موقوف **اجل** بالفتح اول و فتح جیم عربی اسپیکه یکپای او سفید باشد و سه پای دیگر خبر سفید
باشد و این یکی از عیوب نفس است بنحوست تمام وارد **ارامل** بالفتح اول و کسر میم زنان بیوه از کشف و در خیابان چنین تحقیق کرده که ارامل جمع ارمله است بمعنی مرد و زن
بی مرد و در کفایه شرح هدایه نوشته که ارامل جمع ارمل است که ابدان آن باشد بمعنی مرد و زنی که قدرت هیچ چیز نداشته باشد **ارسال** بالکسر لفظ عربیست بمعنی فرو گذاشتن
و فرستادن و فارسیان بر تخفیف و سوختن استعمال کنند از مصطلحات **ارغام** بالکسر حرف سوم غین معجمه خوار کردن و بینی کسی بخاک رسانیدن از منتخب **ارتطام** فرو رفتن
و گرفتار شدن و در گل افگندن چیزی را از کشف و منتخب **ارحام** بالفتح و حای مهمله زنها و خویشها جمع رحم از منتخب **ارقم** بالفتح و قاف مفتوح مار سیاه که نقطهای سفید بر پشت دارد
و بعضی چنین نوشته ارقم مار یکه خطوط و نقاط سیاه و سفید بر پشت آن باشد **ارقام** بالفتح خطها از کنز اللغات **ارتسام** بالکسر نقش بستن از کشف و صورت بسته شدن از کنز
ارم بکسر اول و فتح دوم نام شهر عاد و نام پدر عاد از منتخب و در کشف نوشته که ارم بهشت شداد است و این بهشت هشتم و انتسب خطاست و در تواریخ بجای العالم نوشته است
که ارم شداد ما بین صنعا و حضرموت است و اقلیم اول و مساحت باغ ارم دوازده فرسنگ در دوازده فرسنگ و ارتفاع دیوارش سیصد ذراع **ارغنون** بالفتح و غین معجمه نیز مفتوح بمعنی
اندرون **وارغون** بروزن افسردن **وارغن** بالفتح اول و سوم معنی هر سه لفظ راست نام سازیکه افلاطون واضع آنست و آن که وی خالی باشد بچوب اندکشیده و بر آن وتارها
بندند از برهان و محمد ارشد نامه و در موید بضم غین معجمه و بجیم ساختم بسه سر باشد مشابه بصندوق **ارمن** بفتح اول بالکسر نیز آمده نام مملکتیست ما بین ایران و روم و فرنگ از برهان
و غیر آن **ارمان** بالفتح بمعنی آرزو و لفظ ترکیست **اربعین** بالفتح نام عدد که فارسی آنرا چهل گویند و مجازاً بمعنی چله که صوفیان تا چهل روز گوشه نشسته بانعزلت بسر کنند
ارزن بالفتح نام درختیکه از چوب آن عصا سازند و نام غله که بهندی آنرا چینا گویند و نام موضعیست سه فرسنگ از شیراز از منتخب و غیر آن **اردوان** بضم همزه و سکون دال نام پادشاه
که از شیر بابکان لشکر او بود و او را کشته پادشاه شد و نام ولایتی از رشیدی و برهان **اران** بالفتح اول و تشدید رای مهمله نام ولایتیست که آنجا سعادت زر و نقره است از کشف و برهان
ارسلان بالفتح بمعنی بنده و غلام و بمعنی شیر درنده که بعربی آنرا اسد گویند و این لفظ ترکیست از سرور **ارکان** جمع رکن که بمعنی جزو اعظم است و در صراح رکن بالضم چیزیکه
قوی باشد و گاهی از ارکان اربع عناصر مراد باشد **ارغوان** بالفتح اول و سوم و نونیست که شاخهای باریک دارد و در موسم بهار همه درخت از گلهای خوشرنگ پر شود و اصلا برگ ندارد و در موسم دیگر

پر برگ شود و در برهان بوزن پهلوان نام گلیست سرخ رنگ **ارمغان** بالفتح بر وزن پهلوان بمعنی تحفه از برهان و مؤید و صاحب جهانگیری گفته ارمغان
کر بفتح اول و ضم میم است و در رشیدی بفتح میم **ارضین** بفتح اول و کسر ضاد معجمه چهار زمین که بمعنی زمین است **ارده** بضم اول و ثالث دال مهمله و ها معروف لشکرگاه و لشکر پادشاهان
از بهار عجم **اربه** بالفتح و ثانی مفتوح و موحده و هاء گرگش دو دوبیت بر آنچه از منتخب و شرح نصاب مراح آورده بضم اول و سکون را و کسر بای موحده و تشدید تحتانی
بمعنی ارابه از مراح **ارضه** بالفتح و ضاد معجمه و هاء بمعنی موکه چوب را میخورند بهندی بیک گویند از کنگره بالفتح و کاف فارسی و جیم عربی خوشه بوست مرکب که از سنبل
و گلاب و کافور و مشک و عنبر و روغن سمن سازند **ارمه** بضم اول و سکون ثانی و فتح میم و های مختفی مخفف ارمیا که نام حضرت علیه السلام است **اریکه** بفتح اول و کسر رای مهمله
و سکون تحتانی بمعنی تخت آراسته از منتخب و مراح و این حاج نوشته تختی در بریکه بزبان مجلد یا تختها میباشد **ارابه** بالفتح موحده بر وزن قرابه بمعنی گردون که از چوب سازند
و در برهان بکسر شد از برهان و صاحب بهار عجم نوشته که ارابه بالف و بای موحده و عرابه بعین مهمله و بای موحده هر دو غلط است آنچه تحقیق پیوسته صحیح عراده بعین مهمله و دال مهمله
است فقیر مولف گوید که چون در برهان و جهانگیری عراده بفتح عین مهمله و دال مهمله بمعنی گردون چوبی نوشته است باین دلیل عراده صحیح است بالفتح عین مهمله و دال مهمله و
و همچنین بعبارت الف در فارسی بسیار آمده و بقول برهان که اهل لسان است یافت میشود که ارابه بمعنی گردون لفظ علیحده است **اربعه متناسبه** در علم حساب قاعده است
که بدان معلوم کرده میشود عدد مجهول در بیان این مرجع در چهار عدد مقرر است باین طور که نسبت عدد اول بثانی آنچنان باشد که نسبت ثالث برابع پس اول و رابع طرفین گویند و ثانی
و ثالث را وسطین نامند هرگاه که یکی از طرفین مجهول باشد وسطین را باهم ضرب کرده حاصل ضرب را برابر تقسیم کن بر اعداد طرف معلوم پس آنقدر که بگیرد و اعداد طرف معلوم رسد همانقدر
طرف مجهول خواهد بود مثلاً اگر کسی بپرسد که در روپیه شش آنا رفته باشد چهار روپیه را چند آنا رفته خواهد بود گوئیم که چون در اینجا یکی از طرفین مجهول است پس وسطین که شش و
چهار دوازده باشد باهم ضرب کردیم حاصل شد هشتاد و چهار پس از طرف معلوم که دو باشد قسمت نمودیم بهر یک عدد چهل و دو رسید معلوم گردید که طرف مجهول اینجا چهل و
دو آنا رفته است اکنون ظاهر است که چنانچه دو را بشش نسبت ثلثیست همین طور چهار را با چهل و دو نسبت ثلثیست رمز المطلب و قیاس کن بر این قس که یکی
از وسطین مجهول باشد و این قاعده را باین عبارت سهل بیان تقسیم عام نوشته اند **ارافه** بکسر اول و قاف بمعنی تخمین آب و مثل آن باشد **منتخب ارنی** بفتح اول و کسر رای
مهمله و کسر نون بمعنی بنما مرا و این اشارتست بقصه موسی علیه السلام قال رب ارنی انظر الیک گفت موسی علیه السلام ای پروردگار من بنما مرا دیدار خود تا ببینم بسوی تو
قال لن ترانی فرمود حق تعالی که هرگز دیدن نتوانی مرا و کلمه ارنی مرکبست از لفظ ار و نون وقایه و یای متکلم و اصل ارنی ارئی بود بر وزن اکرم امر از باب افعال مهموز است
همزه نقل کرده بما قبل داده و همزه را از جهت التقای ساکنین و یا را از جهت وقف که در آخر امر میباشد حذف کرده و همزه باقی ماند چون وقایه و یای متکلم با و مقرون گشت ارنی
شد و لفظ ارنی در فارسی بسکون رای مهمله نیز آمده چنانچه در مخزن اسرار مولوی نظامی گفته بیت موسی از بهر تهی بیت شنیده که بیا ارنی تنگست ارنجی بحاصل
و سکون رای مهمله و کسر جیم صیغه واحد مونث حاضر است بمعنی بازگشت کن تو ای زن و این خطابست بروح مومن بوقت مرگ **ارذل** بیرانی ظرافت استهزاء و ضراط
زدن از مصطلحات **اراضی** جمع ارض چنانکه اهالی جمع اهل و ابل جمع ابل زیرا که جمع فعل بر وزن مفاعیل می آید استعمال در فصول اکبری شافیه و مراح هم بمعنی باغ بعض اهل لغت
مثل اهل و غیره انکار دارند و ظاهر است که اراضی جمع ارضست لیکن غیر قیاس **زانی** ضد گمانی نوع اشباه قیمت داشتن و افزودن و مجازاً بمعنی دادن و بخشیدن و منسوب بسوی ارزن غله ایست باریک و هم منسوب
باشد که مرغیست سرخ رنگ از شیراز و در بهار عجم ارزنی بمعنی لایق و سزاوار و مسلم و درست آمده **ارمی** بالفتح بمعنی فهمیده از منتخب و شرح نصاب و کنز **ارمی** بالفتح منسوب بارمن که مملکتیست در روم از لباب
فصل الف مقصوره مع زای معجمه **ازر** بالکسر اول بمعنی معاونت و برابر از کشف کنز **ازیر** بالفتح اول و یای مجهول مزید علیه زیر بمعنی زیرجهت از برهان **ازکیا** بالفتح با کاف
و صاحبان ذهن صافی **ازکی** بالفتح در آخر الف مقصوره پاکیزه تر و پاکیزه تر از کنز **ازدها** بالفتح بمعنی مار بزرگ جثه و این جمع اژدر نیست بلکه اژدر با الفاظ مفردست از برهان
و رشیدی **ازاحت** بکسر اول و حاء مهمله و گردن از منتخب از سرو ست بی دل چیست و حلبه از سنگیه **ازدواج** بالکسر و حرف سوم دال مهمله مکسور چهارم واو
باهم جفت کردن مرد و زن را و قرین و جفت شدن باهم از منتخب لطائف ماز و ازواج ماخوذست از زوج چون در باب افتعال بدل میگردد اصطلاح

[illegible]

از تاج بالکسر [illegible] جیم بمعنی [illegible] و [illegible] از کشف و کنز و منتخب از تعاد بالکسر [illegible] دال مهمله [illegible] از لطائف و منتخب از یاد
[illegible] از منتخب [illegible] بالکسر [illegible] از منتخب از انهر بروزن انور بمعنی روشن [illegible] و کنز
[illegible] بالفتح و [illegible] از برهان از اثر بالفتح و زاء [illegible] و فتح دال مهمله بمعنی [illegible] از آن را [illegible] نیز گویند و نیز نام فلکیست در فلک
بصورت از و [illegible] از منتخب نیز گویند از بکسر اول و [illegible] بمعنی [illegible] از برهان از اهیر بفتح اول و ثانی و های معروف شکوفها و این جمع از هار است
از هار جمع زهره که بضم [illegible] بفتحتین و بضم اول و فتح ثانی بمعنی شکوفه است از هار بالکسر روشن کردن چراغ و بالفتح بمعنی شکوفها و این جمع زهره که بفتحتین و بضم اول و فتح ها باشد
از منتخب از حرفیست که بمعنی ابتدا و علت تجرید و دیگر معانی آید هر جا که دو حرف از جمع شوند صدق یکی از آن جائز داشته اند بیت شاه بیت دولت خوب از خاطر خود رفتن نیست
سایه بال همایست سر دلیشانست چنانچه های موحده درین مصرعه سایه بمعنی بعیب خود رسیدن نمیرسد از جمع هایت و سایه بهار عجم در جواهر الحروف نوشته که حرف
از ابتدا باشد یعنی بمعنی [illegible] چنانکه ظهوری گوید بیت ز گلچینان باغش فصل خرداد نگفته غنچها از جنبش باد یعنی برای گلچینان باغ نصوریست مدوح در فصل خرداد که آخر بهارست
غنچها خاموش میشوند از جنبش باد یعنی در انتهای [illegible] عالم هم ابتدای بهار او میشود و از تعبیه چنانکه مصرعه یکی از آب [illegible] از صاحبدلان و از بیانیه بیت [illegible]
چو بارنده تیغ [illegible] بیکان و باران تیغ و گاهی بمعنی حرف را آید بیت بخوبی [illegible] بنیاد [illegible] از دولت [illegible] بادها یعنی دولت [illegible] امورات [illegible] یا [illegible] بمعنی [illegible]
مصرعه گاه بم از چهل روز گرد و تمام یعنی در چهل روز مثل دیگر چنانکه مصرعه [illegible] را یاد کرد از [illegible] یعنی در [illegible] بمعنی علی [illegible] گوید مصرعه [illegible] را [illegible] بمعنی [illegible]
او و بمعنی مصرعه [illegible] از سنبل گلبوش [illegible] و در چند الفاظ از [illegible] آید چنانکه از ناگاه و از بهر از [illegible] و از پی و از [illegible] و یکی از انواع لفظ از [illegible] است بیت
گر شاه زان [illegible] که [illegible] کشم ملک [illegible] نشستن اگر ضمیر او راجع بطرف [illegible] باشد [illegible] بیت اگر [illegible] از [illegible] گل [illegible] از [illegible] بالفتح
زای [illegible] و از [illegible] یک و از [illegible] از لطائف و منتخب از بیغ بالفتح و با معروف و غین معجمه بمعنی نفرت و کینه از لطائف و [illegible] از لاف بالکسر [illegible] کردن [illegible]
و واجب شدن از لطائف و منتخب از حیف بتغیرات ارکان بحور شعر و این جمع از حاف است و از حاف جمع زحف است از زق بالفتح اول و سکون زای معجمه که مقدم است
برای مهمله بمعنی [illegible] و کبود و بمعنی آب صاف و کسی که سیاه چشم او مائل بکبودی باشد از صراح و منتخب و شرح نصاب از و ها فلک شکلیست در فلک بصورت
از و ها که آن عقدتین است که بعربی آنرا [illegible] ذنب گویند و تنین را نیز گویند که صوتی از جمله چهل و هشت صورتهای فلکیست از برهان و رشیدی از انجا که بمعنی برای آنکه از
بهای مجمله از تنگ بفتحتین و سکون نون و کاف فارسی چنبار روی و اندام از برهان از ل بفتحتین همیشگی و زمانی که از ابتدا نباشد از کنز از میل
بالکسر و میم مکسور و یای معروف بمعنی لشکر و گفتگو که بدان چیم را [illegible] شنداز منتخب و بهندی از را [illegible] گویند از و جام بکسر اول و سکون زای معجمه و کسر
دال مهمله و حای حطی بمعنی انبوه کردن و انبوه از منتخب از صراح و بزای فارسی و های هوز غلط است چنانکه شهر [illegible] گرفته و این [illegible] از رحم است که بمعنی انبوه باشد چون [illegible] بالفتح
بر وزن [illegible] انفعال [illegible] شد چه اگر فاکلمه زا معجمه واقع شده است از حام بالکسر انبوهی کردن از منتخب و غیر از [illegible] بفتحتین و [illegible] کی انگور را گویند از لطائف از مان
بالکسر [illegible] شدن و بالفتح و فتحها از کنز و منتخب از [illegible] پای کسی [illegible] تنظیم او [illegible] از مصطلحات از [illegible] کسی را ترقی دادن بر تبه او از مصطلحات
از ترس [illegible] افگندن مرادف بیضه افگندن از مصطلحات از [illegible] بیحوصلگی کردن از مصطلحات از دور [illegible] کنایه از نهایت ادب و تعظیم از مصطلحات
از صحرا یافتن یا از صحرا جستن و از صحرا دادن [illegible] یافتن و جستن بمعنی یافتن بسیار آمده از خلاف [illegible] بی حجاب شدن از [illegible]
دادن [illegible] کسی [illegible] کنایه از مرید و خلیفه او بودن از مصطلحات از کسی [illegible] جور و ستم
برداشتن از مصطلحات از کف [illegible] کنایه از وجود گرفتن امر ممتنع الوقوع در مقام تعلیق محال بالمحال از مصطلحات از کسی [illegible] داشتن

[illegible] از مصطلحات از دست رفتن و
[illegible] از مصطلحات از دست رفتن و
[illegible] از مصطلحات از دست رفتن و

مع صاد مهمله مذکور خواهد شد استکساب حاصل کردن چیزی باهتمام بسعی خود و طلب کردن چیزی خودن استکتاب بالکسر کتابت کردن و نوشتن استلاب بالکسر
بسوی خود میل دادن کسی را و اضافی را غالب کردن کسی بر خود از کنز و سراج استقامت راست شدن استهانت خوار شمردن استدامت همیشگی خواستن
استعاذت بالله بحق پناه گرفتن استغاثت فریاد رسی خواستن استعادت طلب بازگردانیدن استحالت محال و ناممکن بودن چیزی استنات حرف چهارم
نون بمعنی بر گرفتن و روشن شدن از کنز و سراج ساعت بالضم اول فتح هر که حرف چهارم است بری کردن استطعمات بالضم و طاء مهمله و خاء این هر دو نیز مضموم و بعده
سین مهمله مشدد و فوقانی بمعنی عناصر و این جمع استطعم است که بمعنی عنصر باشد از کشف استجابت قبول کردن و جواب گفتن از منتخب استطابت پاکی خواستن و خوشی
و خوشبو دار کردن و لذیذ شدن استکانت فروتنی و خفارت و عجز و بعضی گفته اند که مشتق از کین است که بمعنی لحم فرج است چون آن اسفل موضع و ذلیل است
پس معنی استکانت مثل کین گردیدن باشد در خفارت از جاربردی شرح شافیه و کنز استطاعت قدرت و مقدار دسترس دستگاه است بالکسر سراج و
لفظ عربیست از فردوس اللغات استعلاج طلب علاج کردن از منتخب استدراج خرق عادت که از کافر ظاهر شود و خرق عادت ولی را کرامات گویند و نبی را معجزه
استخراج مراجعت کردن از منتخب اسفیدباج بالکسر معرب سپیدآب یا سفیداب چه و کلمه که آخر آن الف باشد در حالت تعریب جیم را حذف کنند و در عرف آنرا سفیده کاشغری گویند استصلاح صلاح پرسیدن اسفاناخ بالکسر فارسی و کاف عجمی نام
مرده که هندی آنرا پالک گویند از بحر الجواهر و اسپاناخ بجیم عربی نیز آمده چه اگر بای موحده بجیم بدل میشود اسلاح بالکسر پوشیدن و پوشانیدن اسپهبد بالکسر و بای فارسی مفتوح و سکون ها
و فتح بای موحده بمعنی سپه سالار چه لفظ بد بالفتح بمعنی صاحب و دارنده است از شیدی اسفیدا و بالکسر تنها بهر کاری استادن و منع کسی قبول کردن از کشف کنز این ها هست از جا بالفتح و تشدید
دال بمعنی پریشان کردن استاد بالضم مخفف استاد بمعنی استاد لغت فرس کتابست و بالفتح و دال مهمله بمعنی دار ترکیب بسته از عام طلاب ذال معجمه معرب آن و مشغول ساخته از علم
و غیره استعداد آمادگی از سراج استطراد طلب آمدن طلب آمدن چیزی گردن در اثنای کار از کشف المعانی و منتخب در محاورات بمعنی بالفتح استبعاد دوری جستن و دور شمردن
از منتخب استعباد حرف چهارم عین مهمله و جیم بای موحده بندگی گرفتن از منتخب استشهاد گواهی خواستن استعداد سعادت خواستن بمعنی نیک بختی
جستن و باری خواستن از کنز استیلاد ولادت خواستن اسعاد بالکسر یاری و نیکبختی از منتخب آسود بضمتین جمع اسد بفتحتین اول و سکون سین و فتح واو سیاه و بمعنی
ارسیاه اسناد بالکسر حکیمه دادن چیزی را بچیزی و نسبت کردن چیزی را بچیزی و بالفتح جمع سند از لطائف و منتخب و سراج اسد بفتحتین شیر درنده و نام هیچ نجم از بروج فلک اشتداد
بالفتح و تشدید دال مهمله طلب بازپس چیزی کردن و دادن و بازپس خواستن از کنز و منتخب استلذاذ لذت گرفتن اسفندار بکسر اول و ضم دال مهمله نام ماه دوازدهم و آن مدت ماندن
آفتاب است در برج حوت استخر بالکسر و فوقانی مفتوح و سکون خای معجمه بمعنی تالاب نام قلعه فارس چه آنکه در وی تالابی عظیم واقع است از شیدی اسفندیار بکسر اول و سوم
و دال مهمله موقوف نام پادشاه که نهایت بهادر و پهلوان بود و رستم او را به تیر دوشاخه کور کرده کشت و نام پدر او گشتاسپ بود از برهان و کشف اسکدار بکسر اول و سکون فوقانی
و کاف عربی موقوف بمعنی ژاک چوکی از رشیدی و جهانگیری و در سروری بمعنی قاصد اسیر بمعنی محبوس و بندی و بمعنی حبس مقید که مصدر است نیز می آید چه اگر فعیل نیز از آن
مصدر است چون نعیم بمعنی نعمت از بهار عجم استغفار بکسر اول و ثالث طلب مغفرت و آمرزش خواستن از منتخب استوار بالضم و تای فوقانی نیز مضموم بمعنی محکم از برهان و بهار عجم
استبشار خبر خوش پرسیدن اسمار بالفتح افسانهای شب و این جمع سمر است که بمعنی افسانه شب و حکایت شب باشد از کشف و سروری استقرار آرام گرفتن و ثابت شدن از منتخب
استمرار روان شدن و همیشه بودن از منتخب و فردوس اللغات استظهار یاری خواستن و پشت پناه شدن و قوی پشت شدن و از برخواندن از منتخب و جهانگیری استحقاق
خوار داشتن از کنز و فردوس اللغات استخوانداز بمعنی محکم و قائم از مصطلحات اسفار بالفتح و فا بمعنی مسافران و سفرها و سپیدیهای روز و کتابهای کلان بمعنی
اول جمع سفر است و بمعنی دوم و سوم جمع سفر است و بمعنی اخیر جمع سفر بالکسر است از انتزاء اسفار بالکسر روشن شدن از کشف المعانی و لطائف و منتخب اسود و احمر
برادر عاطفه کنایه از ملک عجم و روم و بمعنی عرب و عجم نوشته اساطیر بفتح طاء مهمله کسر و افسانهای باطل بمعنی جمع اسطور است که بضم باشد و هم بمعنی خطوط و سطور

ظاهر و باطن یعنی جمع الجمع سطر است از منتخب وغیره **اشکار** بتای مثلثه بسیار خواستن **اسمر** بالفتح گندم گون و افسانه گو و قصه خوان از کنز و منتخب **اشکبار** خود را بزرگ مرتبه
پنداشتن و گردنکشی کردن از مؤید و منتخب **استبصار** بتحقیق دانستن و دیدن و دانائی و بینا شدن **استجبار** بجیم و بای موحده تکبر و گردنکشی کردن از منتخب **اسحار** بالفتح
بامدادها و افسونها **استحضار** بحای حطی و ضاد معجمه یاد داشتن و حضور کسی خواستن **استر** بالفتح و تای قرشت مفتوح نام حیوانیکه از جفتی خر نر با ماده پیدا شود و بهندی خچر گویند **استار**
بالفتح پرده ها جمع ستر بالکسر است یعنی پرده و استار بالکسر نام وزنیکه چهار مثقال و نیم باشد از رشیدی و قاموس **استتار** بالکسر و دو تای قرشت در پرده پنهان گردیدن از منتخب **استر** بفتحتین
و تشدید رای مهمله یعنی مسرورتر از لطائف **استثمار** بالکسر حرف چهارم ثا مثلثه میوه چیدن و میوه خواستن **استشعار** حرف چهارم شین معجمه پنجم عین مهمله پنهان در دل ترسیدن
از منتخب **اسفر** بالضم و فین معجمه مضموم خارپشت از لطائف **اصرار** بالفتح جمع سر که بمعنی راز باشد **استکراه** بالکسر تکرار کردن یعنی بار بار خواستن **استنصار** بالکسر طلب
نصرت کردن و یاری خواستن **استفسار** بالکسر اظهار خواستن و پرسیدن **اساس** بقصر همزه مفتوح بروزن سحاب بنیاد و بیخ عمارت و بنا از کشف و صراح و کنز و لطائف و اساس مالد
جمع اساس است که بفتحتین بمعنی بنیان عمارت باشد از کنز و در بهار عجم نوشته که اساس بلفظ کردن بستن و نهادن و گستردن و کشیدن و انداختن و برآوردن مستعمل است **اسطقس** بضم اول
و سکون سین و ضم طای مهمله و فای و سین مهمله لفظ یونانیست بمعنی عنصر **استیناس** خو گرفتن الفت و محبت از منتخب و در خیابان انس و الفت گرفتن **استنفاس** حرف چهارم نون و جیم
فازندگانی خواستن و دم برآوردن **استماس** بمیم مهمله و در آخر شین معجمه ضعیف البصر **اسپش** بضم اول و ضم با فارسی کرمیکه در پوستین و نمد و گندم افتد از لطائف
استرخاص رخصت خواستن **استخلاص** رهانیدن **استنباط** بمعنی استخراج یعنی بیرون برآوردن چیزی را از چیزی از کنز و این ماخوذ از نبط بمعنی آبیکه از قعر چاه برآید **اسباط**
بالفتح بمعنی پسران پسر و پسران دختر و این جمع سبط بالکسر است که بمعنی پسرزاده و دخترزاده باشد و بمعنی امت موسی علیه السلام چرا که امت ایشان اولاد دوازده پسران یعقوب
علیه السلام بود و لفظ اسباط بمعنی گروهها مستعمل بدانکه استعمال لفظ اسباط در اولاد یعقوب مثل استعمال لفظ قبائل است در بنی اسمعیل و تسمیه اینها باسباط و تسمیه آنها باقبائل
برای آنست تا فرق باشد میان فرزندان اسماعیل و فرزندان اسحاق **استقاط** بالکسر انداختن و بمعنی بچه انداختن از شکم و خطا کردن در سخن از منتخب **استمتاع** منفعت جستن و
نفع خواستن از منتخب **استماع** بالکسر شنوانیدن و دشنام دادن و سرود گفتن و بالفتح گوشها از منتخب و کشف **استرجاع** چیز داده را واپس گرفتن و انا لله و انا الیه راجعون از کشف
و کنز **استشفاع** شفاعت خواستن از کنز **اسجاع** بالکسر قافیه در سخن آوردن و بالفتح سخنهای با قافیه و آوازهای کبوتر و فاخته از منتخب **اسبوع** بضم اول و ضم با موحده هفته و هفت بینند
از شروح نصاب و کنز **استدفاع** دفع چیزی از چیزی خواستن **استطلاع** آگاهی جستن و اطلاع **استنقاع** نقوع گرفتن یعنی بعض از میوه خشک را در آب
تر کرده از دست مالیده آب آن گرفتن **استفراغ** فراغت خواستن و باصطلاح اطبا تهی شدن تن از فضلات از کنز و بمعنی قی کردن هم مستعمل **اسباغ** بالکسر بای موحده
و غین معجمه تمام کردن و کامل کردن از کنز **اسف** بفتحتین اندوه و سخت و اندوه و غم با هم آمیخته و با اسفی که بحای غم گویند در بخاست از کشف و صراح و بحر الجواهر **استنکاف** حرف چهارم
نون بمعنی ننگ و عار داشتن از کشف **استقف** بضم اول و سکون ثانی و ضم قاف خطیب و واعظ نصاری که انجیل بخواند و عالم دین و پیشوای ایشان از منتخب و مؤید و غیر آن **استعاف**
بالکسر حاجت روا کردن از کشف و صراح و منتخب **استعطاف** مهربانی خواستن و دل بدست آوردن از منتخب **استیناف** حرف چهارم یای تحتانی و بجیم نون از سر گرفتن و اندازه
از منتخب **اسلاف** بالفتح پیشینگان از کنز و منتخب و بالکسر پیش فرستادن از منتخب **استیلاف** طلب الفت نمودن و محبت خواستن **استخفاف** سبکی و حقارت و سبک
و سبک شمردن **اسراف** بالکسر زیاده از حاجت خرج کردن **اسیف** بوزن فعیل اندوهگین و غمگین از شروح نصاب **اسکاف** بالکسر کفشگر از شروح نصاب و کنز و منتخب
و صراح **اسیاف** بالفتح جمع سیف بمعنی شمشیر از کنز و منتخب **استغراق** همه را فرا گرفتن از کنز **استیاق** بالکسر حرف چهارم یای تحتانی و بعده یای مثلثه بمعنی استوار خواستن
از کشف و کنز **استراق** بالکسر دزدیده گوش بسخن کسی داشتن از کنز و لطائف و صراح **استنطاق** سخن پرسیدن و گویائی خواستن از منتخب **استحقاق** سزاوار شدن
از منتخب **اسواق** بالفتح بازارها و این جمع سوق است که بمعنی بازار باشد **استطلاق** بالکسر رهانیدن از بند **استنشاق** بالکسر حرف چهارم شین معجمه بوی ابناد کشیدن
استبرق بالکسر معرب استبره کذا فی انفائس و در قاموس گفته که آن دیبای سفت و گنده است مثل اطلس و از رساله احوال مبارک که تالیف کرده شاه فخر الدین است

[illegible] بالضم و واو معروف تفاسیر [illegible] پشک بالضم و یای فارسی مفتوح خیمه کلان اسپرک بالکسر و یای فارسی و راء مهمله مفتوحتین و کاف عربی
گیاهیست زرد رنگ که بدان جامها را رنگ کنند از بریان سفرنگ بالکسر نام شهریست نزدیک سمرقند مولد سیف نام شاعر ایجاست اسبال بالکسر و یای موحده فرو گذاشتن جامه
و جاری کردن از کنز اسفیل بالفتح و واو معروف نام تخمیست حبی تکمیلی آن گوش اسپست چه مخول بمعنی گوش اسپ تخم مذکور با گوش اسپ مشابهت دارد و بعضی گفته که برگش شبیه گوش اسپ است
اسرشیدی و غیر آن و در برهان بالکسر است اسقبال پیشوائی نمودن و بمعنی مقابله کردن ماه و آفتاب و شب چهاردهم و در این وقت ماه تمام و کامل باشد استحمال [illegible]
و شتابی خواستن استهلال بار فرو دیدن و آنگه دیدن کودک وقت تولد و آنگه [illegible] شدن از کنز بسبب استظلال بطلب سایه گرفتن از کنز و پناه جستن بسایه از صراح
استطلال بجوری استادن [illegible] بمعنی [illegible] شمردن از کنز استهلال بالکسر جاری شدن قلم استدلال دلیل آوردن گواهی جستن از کنز استفیل بفا بلغت رومی
انگور را گویند که میوه هست از بریان لطائف اسرافیل نام فرشته ایست در قیامت دو بار صور خواهد دمید در دمیدن اول همه مخلوق مرده و نیست خواهند شد و در دمیدن
بار دیگر همه مردگان زنده خواهند شد اسرائیل نام یعقوب پیغمبر علیه السلام از کنز و در لطائف گوید که معنی اسرائیل بزبان عبری برگزیده خدا و بعضی گویند بنده خدا اسفل
بالفتح اول و فتح فا بمعنی پائین تر و پست تر و زیرتر اسافل بالفتح اول و کسر فا پائین ترینها و کمینها بمعنی مردم از منتخب غیاث استصال بیخ بر آوردن و از بن بکندن و این در اصل
استیصال بود از کنز اللغات استم بالکسر تار و فا مفتوح ستم که بمعنی جفا و ظلم باشد از لطائف استحمام بحمام غسل کردن و بجای گرم از چیزی گرفتن استعلام آگاهی خواستن از کنز
استقام بالفتح و قاف بیماری بدار الرض استم [illegible] بالضم و تشدید [illegible] و بمعنی [illegible] و تصغیر و اسماء [illegible] تکسیر اسم از جهت
اسمی احوال و شریف مناسبت [illegible] بمعنی سمور و نام هندو [illegible] نام نیک علامی [illegible] و اصل او سمو بود بر خلاف قیاس تغییر یوست بحذف [illegible] و تکمیل [illegible] و زیادت [illegible]
و اصل کسوره از جهت [illegible] و کوفیان [illegible] مشتق از [illegible] که علامت [illegible] و [illegible] موافق در این صفت است اصل او سم بود بحذف [illegible]
و زیادت [illegible] و اصل تغییر یوست [illegible] و [illegible] و [illegible] و کوفیان [illegible] و اصل [illegible] الفاظ [illegible] که [illegible] خلاف [illegible]
[illegible] گفته اند که راجح قول اول است از تفسیر [illegible] استسلام طلب سلامتی کردن نهادن اسم اعظم اسم بزرگ از جمیع اسماء حق تعالی و در تعیین آن اختلاف بسیار است و نزد
بعضی الله و نزد بعضی صمد و نزد بعضی الحی القیوم و نزد بعضی الرحمن الرحیم و نزد بعضی [illegible] اسلام بالضم اول و فتح سین مهمله و سکون تحتانی و کسر لام تصغیر اسلم
نام گیاهیست که میان خضر و عنبر باشد استقمام نهبه کردن چیزی خواستن از منتخب استلام بالکسر باب افتعال سود سنگ را بدست یا لب از منتخب صراح و این کتابت است از [illegible]
خلافی بود و آن سلم است که بفتحتین باشد بمعنی گردن نهادن ظاهرا چون بسودن سنگ بدست یا لب [illegible] از معنی [illegible] و کسانیکه سنبلا [illegible] زیادت
یای تحتانی خوانند غلط است [illegible] استشمام بمعنی بوییدن استقدام بمعنی استقبال کردن استرون بالضم اول و سوم و تشدید [illegible] و پاک کردن از بریان استرون
بالفتح اول و سوم و فتح واو بمعنی عقیم بمعنی زن نازای از [illegible] استخوان نوعی از سلاح رنگیان از شرح سکندر نامه اساطین بالفتح جمع اسطوانه بالضم که بمعنی ستون است از کنز
استحسان بالکسر نیک شمردن و پسندیدن از صراح و زبدة الفوائد و کنز استن بالضم و تای فوقانی مضموم بمعنی ستون استان بالفتح و حرف سوم نون [illegible] از کنز
اسفل السافلین [illegible] طبقه که زیر همه طبقات و در [illegible] اسطرلاب بالضم [illegible] و [illegible] از منتخب اسکنه بالفتح و کاف عربی مفتوح و نون
[illegible] نجاران که در چوب بدان سوراخ کنند [illegible] گویند از چراغ [illegible] و در بهار عجم [illegible] بالکسر و در لغات ترکی بالکسر سین مهمله [illegible]
ست و در [illegible] بالکسر بمعنی [illegible] نجاران و در [illegible] بالکسر [illegible] و بسین معجمه نیز آمده است اساتذه بالفتح و تای فوقانی مکسور و ذال معجمه جمع استاذ که بذال معجمه است
ارنا که بدال مهمله باشد اسناه بالفتح اول و ثانی [illegible] و اندوه و غم است و الف [illegible] و بمعنی [illegible] استلاطه [illegible] گرفتن [illegible]
بالضم و یای موحده نیز مضموم و [illegible] بمعنی [illegible] که مجموع [illegible] از [illegible] اسکندریه شهریست در شمال ملک مصر بنا کرده اسکندر بن فیلقوس است بالضم و تای فوقانی [illegible]
و [illegible] بالفتح اسوه بالضم بمعنی پیشوا در [illegible] از منتخب و بحر الجواهر مرکز و صراح بالفتح غلط استره بالضم و تای فوقانی مضموم [illegible]

ظاهر است از استرداد از بهار عجم استیناف آگاهی حسن استعاره بعبارت نوشته از تاج المصادر کنز و در ضوابط عظیم نوشته که استعاره عبارت است از نقل
چیزی و در اصطلاح شعرا مجاز را نامند و آنرا اضافت مجازی و اضافه بالاستعاره خوانند چنانکه مرزبان قدم فکر که هوش و فکر شخص فرض کرده برای او سر و قدم مقرر نموده و
در رساله عبد الواسع نیز همین است و صاحب مجمع الصنایع نوشته که استعاره عبارت از آنست که لفظی را که معنی حقیقی داشته باشد منشی باشد آن لفظ را از معنی حقیقی آن نقل کرده بچیزی دیگر
بسبیل غایت استعمال نماید از جهت مشابهت که میان این هر دو است چنانچه لفظ نرگس که بجای چشم آوردن و سنبل بجای زلف سر و بجای قد گفتن مثال دیگر از حدیث نبوی صلعم
الفتنة نائمة لعن الله من ایقظها خواب و بیدار برای لفظ فتنه استعاره واقع شده مثال دیگر بیت چشم دولت سوا لگت شد نیز تاج از نشر سحاب گشته نضیه
و بعضی از محققین این فن چنین تصریح کرده اند که استعاره قسمی از مجاز است و مجاز آنرا گویند که لفظی را در غیر معنی اصلی حقیقی او بیک گونه علاقه و مناسبتی استعمال کنند اگر فیما بین علاقه آن
سوای تشبیه مثل سببیت یا لزوم یا غیر ذلک آنرا مجاز مرسل نامند و اگر علاقه تشبیه است آنرا استعاره گویند و حاصل استعاره آنست که مشبه را عین مشبه به ادعا کنند اگر مشبه را متروک و مشبه به را
مذکور سازند آنرا استعاره بالتصریح نامند چنانچه درین بیت اسد بیت مشک سا و شکری فروش و نرگس کمان کش و گل رخ پوش و اگر مشبه به را متروک کنند و مشبه را
مذکور سازند آنرا استعاره بالکنایه خوانند و استعاره مکنی نیز گویند و بدانکه گاهی استعاره محسوس برای شی محسوس باشد بوجه حسی او یا بوجه عقلی او و گاهی استعاره شی معقول برای
شی معقول و گاهی استعاره محسوس برای شی معقول و گاهی استعاره معقول برای شی محسوس باشد و بدانکه تقسیم باعتبار لفظ مستعار بر دو قسم است اصلیه و تبعیه استعاره اصلیه آنست
که لفظ مستعار اسم جنس باشد مثل استعاره اسد برای مرد شجاع و استعاره گل برای رخسار و نخل را برای قد و شجاع را برای رستم و استعاره تبعیه آنست که لفظ مستعار فعل یا شبه فعل باشد باین
حیثیت که آنش راجع بمعنی مصدری آن باشد چنانکه درین بیت بیت مشتاب بخون آویز و رز خیالات بیهده مگریز بمشک گردن آب و بخنده استعاره کرده و اجتناب کردن را بگریختن
و درین بیت بیت دهن مملکت بخند و خوش تا ستیغ تو نگر بدار بچکیدن خون تیغ ما بگریستن استعاره کرده و باعتبار تقسیم استعاره باعتبار تجرید و ترشیح بسه نوع است
نوع اول استعاره مطلقه و آن چنانست که چیزی از ملائمات مستعار له و مستعار منه در آن مذکور نباشد چنانکه درین بیت عبد الواسع بیت شگوفه بر سر
شاخست همچو عارض عاشقان بنفشه بر لب جویست چون سر زلف دلبران و الف را تقریب جمله استعاره نموده و مناسبات مستعار له و مستعار منه هیچکدام مذکور نساخت نوع دوم
استعاره مجرده و آن چنانست که صفات ملائمات مستعار له را ذکر کنند فقط چنانچه درین بیت فردوسی بیت نباخن زده بافت از مشک ناب و از سیخت گوشه آفتاب
زلف را برزه استعاره نموده و لفظ ناخن و مشک ناب و سیخت از ملائمات مستعار له یعنی زلف چنانچه درین بیت قاآنی بیت از سوزش آه من همه شب بادام فرو
با غنوده چشم را بادام استعاره نموده و لفظ غنوده را که از ملائمات چشم است ذکر ساخته نوع سوم استعاره مرشحه و آن چنانست که ملائمات مستعار منه
ذکر سازند فقط چنانکه در این بیت انوری بیت در خفیه گرز عزم خروست با مرا چون آبگیرها همه پر تیغ و جوشن است موج آبگیر بتیغ و جوشن استعاره نموده و لفظ عزم خروج ملائم
تیغ و جوشن است که مستعار منه واقع شده و گاهی تجرید و ترشیح هر دو در یک استعاره جمع میسازند چنانچه درین بیت قاآنی بیت بچکاند صبا شمیم شب طفل خوبی
بخاور اندازد آفتاب را طفل استعاره نموده و صبا و شب و خاور ملائم مستعار له و شمیم و خوبی و انگاندن ملائم مستعار منه واقع شده و ترشیح در استعاره بلیغ تر از تجرید است
اما استعاره بالکنایه عبارت است از ذکر مشبه و اراده مشبه به بالنصب قرینه و در اینجا استعاره تخییلیه خواهد بود و طریقش چنانست که بعد ذکر چیزی چند از لوازم مشبه به
محذوف ذکر نمایند پس ذکر مشبه و حذف مشبه به عبارت از استعاره بالکنایه است اما لوازم مشبه به محذوف مشبه به که عبارتست از استعاره تخییلیه باین تقسیم می آید برای آنکه
لوازمیکه اختصاص مشبه به دارد و آنرا از برای مشبه اثبات مینمایند از سه حال بیرون نیست یا لوازم مشبه به با وصف تکمیل مشبه به موصوف است یا داخل در قوام تکمیل مشبه مثال اول
چنانکه زبان حال من بحکایت گویا نیست در اینجا حال شخص متکلم تشبیه داده این استعاره بالکنایه است و اثبات زبان که لوازم متکلم با وصف استعاره تخییلیه مثال دیگر سنائی گوید
بیت ما بجمله مرزهای لافند و درین برپا کرسی نافند و در اینجا دین را به دیار و مرز تشبیه داده این استعاره بالکنایه است و لفظ پای و پا من که از لوازم مقوم دیار و مرز است
استعاره تخییلیه مثال دوم چنانکه گوئی پنجه مرگ در فلان کس فرو رفت در اینجا مرگ را بشیر تشبیه داده و مشبه به که شیر است ذکر نکرده این استعاره بالکنایه است و ناخن که اختصاص شیر دارد

وموجب تکمیل اوست برای آنکه که مشبه است اثبات نموده این استعاره تخییلیه است مثال سوم چنانکه گوئی زمام حکم در دست خلافت است در اینجا تشبیه حکم ناقه استعاره بالکنایه است و
اثبات زمام که از لوازم غیر مقومه مشبه به است برای مشبه استعاره نموده و این استعاره تخییلیه است **استخاره** در لغت بهتر خواستن از خدای تعالی و باصطلاح آگاهی جستن از غیب
در امر کاری نزد سنیان بچند دستور است مختصر آنکه دعای قنوت یا دیگر ادعیه خوانده بخسپند آنچه شدنی باشد مناسبات آن بجواب شاه کنند و اکثر شیعیان استخاره باین طریقه میکنند
که بعد از خواندن تیم بسته تخمیناً مقام ثلث دانهای تسبیح را بدو انگشت میگیرند و از آنجا تا امام دو دو دانه طرح میکنند اگر در آخر یک دانه ماند علامت خیر است و اگر دو ماند علامت شر است
استجازه بجیم و زای معجمه اجازت خواستن از منتخب **استشاره** حرف چهارم شین معجمه مشوره کردن و صلاح پرسی **اسوله** بفتح اول و کسر واو جمع سوال است **استحاله** الحال
گردن و محال شدن از حال بر گردیدن و حیله کردن از منتخب و صراح **استغاثه** بغین معجمه و ثای مثلثه فریاد خواستن و دادخواهی از منتخب و صراح **اسلحه** بفتح اول و کسر لام و حای مهمله جمع سلاح
که بمعنی آلات جنگ باشد مثل تیغ و تیر و نیزه و غیره **اسکیزه** بالکسر و کاف عربی مکسور و زای معجمه بمعنی شلنگ و جستن و دولنی اسپ و خراز لطائف و شیدی و برهان **استکراه**
بالکسر بمعنی کراهت کردن **استراده** بالکسر و حرف ششم دال مهمله برگشتن **اسطوانه** بضم اول و ضم طای مهمله و حرف ششم نون بمعنی ستون از منتخب **اساده** بکسر اول و تخفیف
چهارم دال مهمله بمعنی وساده بمعنی بالش **اسامی** بالفتح جمع اسم است چه اسامی جمع اسمار است و اسمار جمع اسم است و آسامی بالف ممدوده و نوشتن با ثای مثلثه نگاشتن با بالف
نوع جمع کرده اسامیان گفتن این هر سه وجه مخصوص غلط است از بهار عجم و کشف مدار **اسمای** بضم اول و فتح رای مهمله و در آخر الف بصوت یا جمع اسیر است که بمعنی گرفتار و قید باشد از مدار و کشف
در اینجا برای مصلحت مکرر نوشته شد **اسمعیلی** بمعنی قربانی و نام طائفه گمراه که آلت اسپ را پرستش میکنند از لطائف **اسی** بفتح اول و کسر ثانی و تشدید یا اندوه و کین و پشیمان از شروح نصاب

فصل الف مقصوره مع شین معجمه

اشقیا بالفتح جمع شقی که بمعنی بدبخت است **اشقی** بیانش در اخیر همین فصل است **اشهی** بفتح اول و سکون ثانی و فتح ها و در
آخر الف مقصوره بصوت یا بمعنی آرزو آورده تر و مرغوب تر **اشداء** بفتح اول و کسر شین معجمه و تشدید دال مهمله بمعنی شدید و آن شدت کنندگان **اشتهاء** آرزو کردن و فارسیان بمعنی
آرزوی طعام استعمال کنند **اشهب** هر چیز سیاه رنگ که سفیدی در رنگش غالب باشد و اسپ سبزه که کثرت موهای سفید بر کثرت موهای سیاه او غالب باشد و این لفظ در صفت
رنگ عنبر بسیار مستعمل است زیرا که عنبر اشهب نوعی از عنبر است که بنسبت عنبر خشخاشی و غیر حبشی بهتر باشد از صراح و بحر الجواهر و مکنز و کشف و مؤید **اشارات** نام کتاب بوعلی سینا در علم
حکمت از کشف و سروری **اشاعت** بکسر اول آشکارا کردن و پاشیدن و پراگنده کردن از منتخب **اشعات** بفتح اول و کسر شین معجمه و تشدید عین مهمله جمع اشعه و اشعه جمع شعاع است
اشعث بالفتح و عین مهمله مفتوح و ثای مثلثه صاحب منتخب اللغات نوشته که ثای مثلثه غلط است و بای موحده صحیح نام طاعی که عباس و دوس داماد اوست که آن در
طمع خود را اشعث گذرانیده و دوس بفتح دال نام قبیله در یمن از مصطلحات **اشیخ** بفتحتین و تشدید جیم شکسته سر از شرح نصاب **اشباح** بالفتح و بای موحده و حای مهمله شخصها
یعنی بدنها و جسمها و این جمع شبح است که بفتحتین باشد بمعنی کالبد از منتخب **اشتداد** شدت و سختی و گاهی مراد از کمال چیزی باشد **اشک داود** مهره باشد سرخ بغایت شفاف
از شرح تحفة العراقین **اشتاد** بالفتح بر وزن بشتاد نام روز بیست و ششم از هر ماه شمسی از کشف و برهان **اشد** بمعنی سخت تر **اشعار** بالکسر آگاهی دادن و بالفتح بمعنی ابیات و بمعنی
موهای سر و بدن **اشقر** هر شی سرخ که نگش بر وی و سیاه زند و اسپی که بدین رنگ باشد آنرا نیز گویند ظاهر آن سرنگ باشد و گاهی بمعنی مطلق اسپ استعمال کنند از مدار الافاضل
و بحر الجواهر و صراح نیز بمعنی اول مؤید است **اشر** بفتح اول و کسر شین معجمه و راء مهمله مشدد خود پسند و تیز زن **اشجار** بالفتح جمع شجر که بمعنی درخت است **اشتر** بضم اول و سوم
بمعنی شتر که معروف است **اشکبوس** بالکسر و کاف عربی و بای موحده و واو معروف و سین مهمله نام سپاه زیست که بعد افراسیاب آمده بود و رستم او را کشت از مصطلحات **اشتراط** بالکسر شرط کردن
از کنز **اشیاع** بالفتح گروه ها و دوستان جمع شیعه از لطائف **اشباع** بالکسر و بای موحده و عین مهمله سیر کردن و باصطلاح پر خواندن فتحه یا ضمه یا کسره را بطرزیکه حرفی از حروف علت کفتاب
آن باشد بظهور آید و باصطلاح قافیه حرکت ما قبل الف تاسیس را گویند چنانچه کسره صاد در حاصل و فتحه واو در یاور **اشنع** بفتح اول و نون بمعنی قبیح تر **اشاجع** بفتح اول و فتح جیم طایر
نوعی از مار از کنز **اشکرف** بالفتح بزرگ و عظیم و نیکو و خوش و بالکسر قوی و بمعنی شان و شوکت از برهان و رشیدی **اشراف** بالکسر بلند شدن و بر بالای بلندی شدن و ایستادن بر
چیزی و واقف شدن چیزی را از منتخب و کشف از بالا بر نگریستن و بمعنی آماده شدن بر چیزی نیز آمده **اشلق** بضم اول و ثالث بمعنی تهمت این لفظ کیست **اشاق**

بضم اول لفظ ترکیست بمعنی غلام سیاه و روم نام غلام ترکان نیز باشد **اشق** بضم اول و فتح شین ضم و خشیت بتشدید قاف شیر اگر از منتخب **اشفاق** بالکسر مهربانی
کردن و ترسانیدن بالفتح جمع شفقت است انگلنز و طائف **اشراق** بالکسر درخشیدن و روشن شدن وقت صبح و از طلوع از منتخب **اشتقاق** بالکسر گرفتن کلمه
از کلمه و نیمه گرفتن و بهم در جزان فشکافتن از منتخب **اشتباک** بالکسر هم در رفتن و انگشتان هر دو دست میان همدیگر در آوردن و بهم در رفتن شاخها و خستن شغل آن و گاهی از لفظ
اشتباک اجماع و انبوه مراد باشد **اشک** بکسر اول و فتح ثانی و وقف عربی بمعنی خرکه بعربی حمار گویند و این لفظ ترکیست از لطائف و لغات ترکی بتشدید خین معجمه نوشته
و بالفتح و سکون ثانی بمعنی قطره و بمعنی آب چشم **اشباک** بالفتح و سوم های موحده جمع شبکه بمعنی اصطاد **اشکال** بالکسر دشواری و بالفتح صورت ها و رستها و بمعنی مشکل
بالکسر است که بمعنی رسن باشد **اشهل** بالفتح سیاه مژه دار و بمعنی انسان مشکی چشم از منتخب و غیران **اشتعال** بالکسر افروخته و شعله زن کردن آتش **اشغال** بالفتح و نیز جمع شغل باشد
پای جمع در سنی که بان پالان نشتر بندند تا از شغل نرود و بمعنی چشم و سرخی و سفیدی آمیخته و خوشتر پوشیده و بمعنی اسپیکه دست و پای چپ او سفید باشد از منتخب **اشکیل**
بفتح بمعنی اسپیکه دست و پای چپ او سفید باشد و بمعنی مکر و حیله نیز آمده از برهان **اشتعال** بالکسر افروخته و شعله شدن آتش **اشتمال** بالکسر در گرفتن از کنز **اشتلم** بضم اول و سوم
و چهارم خلیه تندی و دور و تعدی از برهان و بهار عجم غالباً بلکه یقیناً این لفظ ترکیست چه در لغات ترکی اشتلم بمعنی ستم نوشته است مگر که در بهار عجم و برهان اشاره بترکی بودن
نکرده اند **اشتمام** بالکسر بوییدن و بویانیدن از برهان **اشتنان** بضم گیاهیست شور که در زمین شور روید چون بدان جامه شوئید مثل صابون سفید گرداند و هرگاه که آنرا میسوزند مشخار میشود و بعضی
بمعنی گرد و از برهان و رشیدی **اشنجتن** بالکسر پاشیدن از برهان **اشراقیان** بالکسر بدانکه اشراقیین گروهیست از حکمای سلف که از اشراق و روشنی باطن خود و با کثرت ریاضت پیدا کرده بودند تعلیم و تعلم بکاشفه و مراقبه میکردند و حاجت برفتن پیش بدیگر نداشتند بخلاف حکمای مشائین که ایشان نزد یکی گرفته مقدمات و ادلت میکردند
چنانچه افلاطون و لقراط و غیره از زمره اشراقیین بودند **اشکره** بالکسر طا فکاری که از اشکره گویند **اشنه** بضم و نون چیزیست مثل گیاه خشک که سیاه و سفید باشد که بهندی
چار چیلا گویند و بعضی چیزی بامند و بعضی ملاگیر خوانند از برهان **اشنوسه** بالکسر مطلق از برهان و رشیدی **اشعه** بالفتح اول و کسر شین معجمه و تشدید عین مهمله مفتوحه
جمع شعاع و کسانیکه بسکون شین خوانند خطاست **اشربه** بفتح اول و سکون ثانی و کسر مهمله و بعده های موحده جمع شراب که بمعنی مطلق هر چیز رقیقست از جنس خوردنی
و نوشیدنی مثل آب و غیره و خمر و شهد و غیره **اشباه** بالفتح امثال و نظائر جمع شبه بفتح اول و فتح بای موحده های ملفوظ بسیار مشابهت دارند **اشکنه** بالکسر و کاف تازی
بمعنی بر مه نجاران از مصطلحات و بسین مهمله نیز آمده **اشرفی** بسکون شین معجمه و فتح راء مهمله و سکون فا و یای نسبت زر و این منسوبست باشرف که پادشاهی بود سکه زر بوزن و ماشه بر نشان او مرقوم یافت
از شرح دیوان خاقانی و کسانیکه بفتح شین و سکون را خوانند غلط محض است **اشکال جنوبی و شمالی** بدانکه بفلک ثوابت چهل و هشت اشکال قرار داده اند منجمله آن دوازده شکل بر
منطقة البروج واقع اند که دوازده برج مشهوره عبارت از همین است و پانزده اشکال از آن بجانب جنوب منطقة البروج است و یک شکل بطرف شمال و تفصیل این اشکال
در فصل های موحده مع سین مهمله مسطور است **اشعری** منسوب بسوی اشعر که شخصی بود که چون مادرش او را بامید برکتش سوار و از بود ندانست الالباب **اشفی** بالفتح و فاء مفتوح و الف
بصورت یا الف آبنی که بدان و جیم سوراخ کند بهندی ستالی گویند و در اینجا بلحاظ شکل نوشته شد **اشهی** بفتح اول و ثالث آرزومند تر از منتخب و در اینجا بلحاظ شکل نوشته شد

فصل الف مقصوره مع صاد مهمله

اصغا بالکسر گوش نهادن از مدار و گوش فرا شنیدن از کنز **اصفیا** بالفتح برگزیدگان این جمع منتخب **اصدقا** بفتح
اول و کسر دال و فاء بمعنی دوستان و این جمع صدیق که بوزن فعیل باشد **اصلا** بمعنی هرگز الفکر در آخر اصلا برای نفی است یا در عوض نون چه اگر اصلا در حقیقت اصل بود
از کشف **اصطفا** بالکسر برگزیدن و برگزیدگی از منتخب لطائف **اصحا** بفتح اول و کسر صاد و تشدید حاء مهمله نشان این جمع صحیح است **اصحب** بالفتح هر نفس منزه
سپید و نداز صراح **اصلاب** بالفتح جمع صلب بالضم است استخوان پشت که محل نطفه مرد است و از اصلاب آباء و امهات از لطائف **اصحاب** یاران و خداوندان
و این جمع صاحب نیست بلکه جمع الجمع صحابه است چه اگر هم جمع صاحب است بالفتح و جمع صحب صحاب است جمع اصحاب اصحاب می آید از لطائف صراح و سعد الدین تفتازانی
و جماعه دیگر میگویند که اصحاب جمع صاحب است چنانچه اصحاب جمع طالب و انصار جمع ناصر و اجمال جمع جامل و جماعه دیگر از این انکار دارند **اصوب** بالفتح باصواب و درست تر **اصطلاح**

وموجب تکمیل اوست برای کسی که مشبه است اثبات نموده این استعاره تخلیه است مثال سوم چنانکه گوئی زمام حکم در دست فلانست درینجا تشبیه حکم ناقه است استعاره بالکنایه است و
اثبات زمام که از لوازم غیر متعورشبه به است برای مشبه استعاره نموده و این استعاره تخلیه است **استخاره** در لغت بهتر خواستن از خدای تعالی و باصطلاح آگاهی جستن از غیب
در امر کاری نزد مینان بچند دستور است مختصر آنکه دعای قنوت یا دیگر ادعیه خوانده بخسبند آنچه شدنی باشد مناسبات آن بجواب مشاهده کنند و اکثر شیعیان استخاره باین طور میکنند
که بعد از خواندن تیمم بسته تخمیناً تعداد تسبیح را بدو نخست میگیرند و از آنجا تا امام دو دو دانه طرح میکنند اگر دو آخر یکدانه علامت خیر است و اگر دو ماند علامت شر است
استجازه بجیم و زای معجمه اجازت خواستن از منتخب **استشاره** حرف چهارم شین معجمه مشوره کردن و صلاح پرسی **اسوله** بفتح اول و کسر واو جمع سوال است **استحاله** بحال
گردن و تحال شدن از حال بحال گردیدن و حیله کردن از منتخب و صراح **استغاثه** بغین معجمه و مثلثه فریاد خواستن و داد خواهی از منتخب و صراح **اسلحه** بفتح اول و کسر لام و حای مهمله جمع سلاح است
که بمعنی آلات جنگ باشد مثل تیغ و تیر و نیزه و غیره **اسکیزه** بالکسر و کاف عربی مکسور و زای معجمه بمعنی شلنگ و جستن و دولتی اسپ و خراز لطائف و شیدی و بربان **استکراه**
بالکسر بمعنی کراهت کردن **استراده** بالکسر و حرف ششم دال مهمله برگشتن **اسطوانه** بضم اول و ضم طای مهمله و حرف ششم نون بمعنی ستون از منتخب **اساوه** بکسر اول و حرف
چهارم دال مهمله بمعنی وساده بمعنی بالش **اسامی** بالفتح جمع الجمع اسم است چه اسامی جمع اسماء است و اسماء جمع اسم است و اسامی بالف ممدوده و نوشتن یا مثلثه نگاشتن یا بالف
نون جمع گروه اسامیان گفتن این هر سه وجه بنحو غلط است از بهار عجم و کشف مدار **اسمای** بضم اول و فتح رای مهمله و در آخر الف بصورت یا جمع اسیر است که بمعنی گرفتار و قیدی باشد از مار و کشف
درینجا برای مصلحت مکرر نوشته شد اسمعیلی بمعنی قربانی و نام طائفه گمراه که آلت اسپ را پرستش میکنند از لطائف **اسی** بفتح اول و کسر ثانی و تشدید یا اندوه کین و پشیمان از شرح نصاب
فصل الف مقصوره مع شین معجمه + **اشقیا** بالفتح جمع شقی که بمعنی بدبخت است **اشقی** بیانش در اخیر همین فصل است **اشهی** بفتح اول و سکون ثانی و فتح ها و در
آخر الف مقصوره بصورت یا بمعنی آرزو آورده تر و مرغوب تر **اشداد** بفتح اول و کسر شین معجمه و تشدید دال مهمله بمعنی شدید و آن شدت کنندگان **اشتهاء** آرزو کردن و فارسیان بمعنی
آرزوی طعام استعمال کنند **اشهب** هر چیز سیاه رنگ که سفیدی در رنگش غالب باشد و اسپ سبزه که کثرت موهای سفید بر کثرت موهای سیاه غالب باشد و این لفظ در صفت
رنگ عنبر بسیار مستعمل است زیرا که عنبر اشهب نوعی از عنبر است که بنسبت عنبر خشخاشی و غیر عیشی بهتر باشد از صراح و بحر الجواهر و کنز و کشف و مؤید **اشارات** نام کتاب بوعلی سینا در علم
حکمت از کشف و سروری **اشاعت** بکسر اول آشکارا کردن و پاشیدن و پراگنده کردن از منتخب **اشعات** بفتح اول و کسر شین معجمه و تشدید عین مهمله جمع اشعه و اشعه جمع شعاع است
اشعث بالفتح و عین مهمله مفتوح و ثای مثلثه صاحب منتخب اللغات نوشته که بثای مثلثه غلط است و بباء موحده صحیح نام طاعی که عباس و قوس و اماد اوست که آن در
طلع خود را از اشعث گذرانیده و دوس بفتح دال نام قبیله و درین از مصطلحات **اشیخ** بفتحتین و تشدید جیم شکسته سر از شرح نصاب **اشباح** بالفتح و باء موحده و حای مهمله شخصها
یعنی بدنها و جسمها و این جمع شبح است که بفتحتین باشد یعنی کالبد از منتخب **اشتداد** شدت و سختی و گاهی مراد از کمال چیزی باشد **اشک داود** مهره باشد سرخ بغایت شفاف
از شرح تحفة العراقین **اشتاد** بالفتح بر وزن هشتاد نام روز بیست و ششم از ماه شمسی از کشف و برهان **اشد** بمعنی سخت تر **اشعار** بالکسر گاهی دادن و بالفتح بمعنی ابیات و بمعنی
موهای سر و بدن **اشقر** هر شی سرخ که رنگش زرد و سیاه زده و اسپی که بدین رنگ باشد آنرا نیز گویند ظاهر آن سرنگ باشد و گاهی بمعنی مطلق اسپ استعمال کنند از مدار الافاضل
و بحر الجواهر و صراح نیز بمعنی اول مؤید است **اشر** بفتح اول و کسر شین معجمه و راء مهمله مشدد خود پسند و تیز زن **اشجار** بالفتح جمع شجر که بمعنی درخت است **اشتر** بضم اول و سوم
بمعنی شتر که معروف است **اشکبوس** بالکسر و کاف عربی و باء موحده و واو معروف و سین مهمله نام مبارزیست که بهمراه افراسیاب آمده بود و رستم او را کشت از مصطلحات **اشتراط** بالکسر شرط کردن
از کنز **اشیاع** بالفتح گروه ها و دوستان جمع شیعه از لطائف **اشباع** بالکسر و باء موحده و عین مهمله سیر کردن و باصطلاح پر خواندن فتحه یا ضمه یا کسره را بطرزیکه حرفی از حروف علت کفایت
آن باشد بظهور آید و باصطلاح قافیه حرکت ما قبل الف تاسیس را گویند چنانچه کسره صاد در مصاد و فتحه حاء در یاء در **اشتع** بفتح اول و نون بمعنی تسبیح **اشجع** بفتح اول و فتح جیم بمعنی
نوعی از مار از کنز **اشکرف** بالفتح بزرگ و عظیم و نیکو و خوش و بالکسر قوی و بمعنی شان و شوکت از برهان و رشیدی **اشراف** بالکسر بلند شدن و بر بالای بلند شدن و استادن بر
چیزی و واقف شدن چیزی را از منتخب و کشف از بالا بنگریستن و بمعنی آماده شدن بر چیزی نیز آمده **اشلق** بضم اول و ثالث بمعنی تمت این لفظ کیست **اشاق**

بضم اول لفظ ترکیست بمعنی غلام ساده و روی نام غلام ترکان نیز باشد **اشق** بضم اول و فتح شین ضم و ضمیت بفتحتین و تشدید قاف شوخ و گستاخ منتخب **اشفاق** بالکسر مهربانی
کردن و ترسانیدن و بالفتح جمع شفقت است از لطائف **اشراق** بالکسر درخشیدن و روشن شدن وقت صبح و از طلوع از منتخب **اشتقاق** بالکسر گرفتن کلمه
از کلمه دیگر و بیرون آمدن و جدا شدن از منتخب **اشتباک** بالکسر در رفتن و انگشتان هر دو دست میان همدیگر در آوردن و بهم در رفتن شاخها و خستن شکل آن و گاهی بالفظ
اشتباک اجسام و انبوه مراد باشد **اشک** بکسر اول و فتح ثانی و وقف عربی بمعنی خرک بعربی حمار گویند و این لفظ ترکیست از لطائف در لغات ترکی بتشدید خین معجمه نوشته
و بالفتح و سکون ثانی بمعنی قطره و بمعنی آب چشم **اشباک** بالفتح و سوم بای موحده جمع شبکه بمعنی دام **اشکال** بالکسر دشواری و بالفتح صورت ها و رسمها و بمعنی جمع شکل
بالکسر است که بمعنی رسن باشد **اشهل** بالفتح سیاه و زرد مایل و بمعنی انسان مشی چشم از منتخب و غیران **اشعال** بالکسر افروختن و شعله زدن کردن آتش **اشغال** بالفتح و بین معجمه شغلها و اشکال
بای جمع در سنی کریان پالان نشر بیند تا از شغل زدود و بمعنی صرخ چشم و سرخی و سفیدی آمیخته و خوشتر پوشیده و بمعنی اسپیکه دست و پای چپ او سفید باشد از منتخب **اشکیل**
بفتح بمعنی اسپیکه دست و پای چپ او سفید باشد و بمعنی مکر و حیله نیز آمده از برهان **اشتعال** بالکسر افروخته شدن آتش **اشتمال** بالکسر در گرفتن از کنز **اشتلم** بضم اول و سوم
و چهارم غلبه تندی و زور و تعدی از برهان و بهار عجم غالباً بلکه یقیناً این لفظ ترکیست چه در لغات ترکی اشتلم بمعنی ستم نوشته است گو که در بهار عجم و برهان اشاره بترکی بودن
کرده اند **اشتمام** بالکسر بوییدن و بویانیدن از برهان **اشتان** بضم گیاهیست شور که در زمین شور روید چون بدان جامه شوید مثل صابون سفید گرداند و سرگاه که آنرا میسوزند متخار میشود و بعضی
بمعنی گرد و از برهان و رشیدی **اشیختن** بالکسر پاشیدن از برهان **اشراقیان** بالکسر بدانکه اشراقیین گروهیست از حکمای سلف که از اشراق و روشنی باطن خود با کثرت ریاضت پیدا کرده بودند تعلیم و تعلم بکاشفه و مراقبه میکردند و حاجت برفتن پیش بدیگر نداشتند بخلاف حکمای مشائین که ایشان نزد یکدیگر گرفته مقدمات و ترتیب میدهند
چنانچه افلاطون و بقراط وغیره از زمره اشراقیین بودند **اشکره** بالکسر طلا. خکاری که از شکره گویند **اشنه** بضم نون چیزیست مثل گیاه خشک که سیاه و سفید باشد که بهندی
چار چیلا گویند و بعضی چیزی نامند و بعضی ملاگیر خوانند از برهان **اشنوسه** بالکسر طشت از برهان و رشیدی **اشعه** بالفتح اول و کسر شین معجمه و تشدید عین مهمله منقوصه
جمع شعاع و کسانیکه بسکون شین خوانند خطاست **اشربه** بالفتح اول و سکون ثانی و کسر راء مهمله و بعده بای موحده جمع شراب که بمعنی مطلق هر چیز رقیقست از جنس خوردنی
و نوشابه مثل آب و غیره و خمر و شهد و غیره **اشباه** بالفتح امثال نظائر جمع شبه بفتح اول و فتح بای موحده و های ملفوظ بسیار مشابه دارند **اشکنه** بالکسر و کاف تازی
بمعنی بیمه بنجاران از مصطلحات و بسین مهمله نیز آمده **اشرفی** بسکون شین معجمه و فتح راء مهمله و سکون فا و یای نسبت زر و این منسوب باشرف که پادشاهی بود سکه زر بوزن و ماشه بر نشان او رواج یافت
از شرح دیوان خاقانی و کسانیکه بفتح شین و سکون را خوانند غلط محض است **اشکال جنوبی** و شمالی بدانکه بفلک ثوابت چهل و هشت اشکال تسلیم داده اند منجمله آن دوازده شکل بر
منطقة البروج واقع اند که دوازده برج مشهور و عبارت از همین است و هفده اشکال از آن بجانب جنوب منطقة البروج و بیست و یک شکل بطرف شمال و تفصیل این اشکال
در فصل های موحده مع سین مهمله مسطور است **اشعری** منسوب بسوی اشعر که شخصی بود که چون مرض او را امید بر تنش موی دراز بود مدارک الالباب **اشفی** بالفتح مقدار منقوص و الف
بصورت یا الف آبی که بدان و جیم سوراخ کنند بهندی ستالی گویند و در اینجا بلحاظ شکل نوشته شد **اشهی** بفتح اول و ثالث آرزومند تر از منتخب و مدار در اینجا بلحاظ شکل نوشته شد

فصل الف مقصوره مع صاد مهمله

اصغا بالکسر گوش نهادن از مدار و گوش فرا داشتن از کنز **اصفیا** بالفتح برگزیدگان این جمع منتخب **اصفا** بالفتح
اول و کسر دال و فا بمعنی دوستان و این جمع صدیق است که بوزن فعیل باشد **اصلا** بمعنی هرگز الف در آخر اصلا برای وقف است یا در عوض تنوین چه اصلا در حقیقت اصل بود
از کشف **اصطفا** بالکسر برگزیدن و برگزیدگی از منتخب لطائف **اصحا** بفتح اول و کسر حاء و تشدید صاد مهمله نشان این جمع صحیح است **اصب** بالفتح هر شی سرخ رنگ
سفید زند از صراح **اصلاب** بالفتح جمع صلب بالضم است بمعنی استخوان پشت که محل نطفه مرد است و از اصلاب آباء و اجداد است از لطائف **اصحاب** یاران و خداوندان
و این جمع صاحب نیست بلکه جمع الجمع صاحب است چنانکه هم جمع صاحب است بالفتح و جمع صحب صحاب است جمع اصحاب اصلاب می آید از لطائف و صراح و سعد الدین تفتازانی
و جماعه دیگر میگویند که اصحاب جمع صاحب است چنانچه اصحاب جمع طاهر و انصار جمع ناصر و اهمال جمع جاهل و جماعه دیگر منکر این انکار دارد **اصوب** بالفتح باسوب و بیکسر **اسلاب**

بضم دال و ثالث التیت که از برنج یعنی پیتل میسازند بصورت قرص و اعدون آن چند اوراق باشد از برنج و بر این اوراق دوائر کثیر و خطوط بسیار مشتمل میباشد و بر سطح
آن عصاره میباشد که آنرا میگردانند و از اعضاء اصطرلاب میگویند پس قواعد علم اصطرلاب که علمی است بر آن و باب احکام اصطرلاب موصوف است قاع آفتاب
و ستارگان و بلندی هر چیز معلوم کند و این لفظ را بسین مهمله هم مینویسند بر آنکه اصطر بزبان یونانی ترازو و اگر بیند و لاب بمعنی آفتاب چون اکثر بیان احکام آفتاب و
ستارگان معلوم کنند و بزرگترین ستارگان و دیگر اشیا آفتاب است لهذا آنرا بآفتاب منسوب کردند و اصح آن بقول اصح ارسطو و البیاس ستاره از جام کبیر و استخراج نموده اند
از برهان کشف لطائف و خفی حقائق نوشته اند که واضع اصطرلاب ابرخس حکیم یونانی است **اصطخر** بفتح اول و فتح موحده و سکون ثانی مهمله و فتح خای معجمه و سین مهمله و بعضی محققین
نوشته اند که اصطرلاب در اصل بسین مهمله بود بفتح دال و ضم طای مهمله و بیچ است و لاب بسطر آفتاب که احوال آفتاب بیان شناخته میشود بعد از آن سین را بجهت مناسبت طائی
طبقه بصاد بدل کردند چنانچه در صراط که در اصل سراط بسین بود **صهابت** بکسر اول بمعنی سائی و صواب آنست از کشف و کثیر **اصحاب السبت** یاران روز شنبه که قومی از
بنی اسرائیل بودند حق تعالی امر کرد که روز شنبه ماهیان صید نکنند اتفاقا در آن روز ماهیان بسیار جمع میشدند ایشان حیله کرده ماهیان را در جهان آب بند میکردند و بروز یکشنبه
میگرفتند چون ظلم ایشان از حد گذشت حق تعالی همه را مسخ کرده بوزینه ساخت و انها بعد از چند روز هلاک شدند از لطائف **اصطلاح** در لغت باهم صلح کردن و در اصطلاحی
لفظ اصطلاح باهم اتفاق نمودن قومی بر چیزی معین و نیز معنی لفظ مستعمل معنی موضوع آن لفظ و اصطلاح ماخوذ از صلح است بر وزن در باب افتعال صاد و تا بمعنی افتعال و طاء
اصطلاح شد **اصباح** بالفتح صبح بمعنی بامداد و بالکسر صبح کردن و در اصطلاح رفتن از حالی بحالی گشتن از منتخب **اصطخر** بکسر بالضم نام شهر که قلعه شهر فارس است از مؤید **اصفهان**
بالفتح و فاء و دال مهمله و نون بجیم و قید هاء بمعنی بخشنده از لطائف و منتخب **اصطیاد** صید کردن از لطائف و منتخب **اصطخر** بالکسر بفتح طای مهمله و سکون خای معجمه و در بعضی از احکام
که قلعه فارس معرب است که ساقی گذشت از لباب الالباب برهان **اصرار** بالکسر نهار کردن کاری مستعد شدن و منع کردن کسی قبول نصائح **اصطار** بالکسر سر کردن و طار
آن دال زنا بر قاف است و در منتخب شکیبائی نمودن **اصاغر** بفتح اول و نون معجمه کسور بمعنی خوردان **اصفر** بالفتح بمعنی زرد **اصابع الکور** نام شیرینی که بشکل انگشتان باشند بعاجز سفید
اصطناع بالکسر نکوئی کردن و برگزیدن از کشف مدار و منتخب **اصلع** بالفتح و آخر عین مهمله بمعنی کل یعنی شخصیکه موی سر زائل شده باشد از بحر الجواهر و لطائف
اصابع بالفتح و بای موحده و عین مهمله انگشتان **اصبع** بالکسر بای موحده مفتوح و عین مهمله بمعنی انگشت دست و پا از کثیر **اصباغ** بالفتح و بای موحده و غین معجمه رنگها جمع صبغ
اصناف بالفتح قسمها و انواع و گونه ها و گروه ها و این جمع صنف است **اصداف** بالفتح جمع صدف **اصول خفیف** یکی از هفده اصول موسیقی و اصول را بهندی تال گویند
اصف بالفتح بمعنی کبر که ثمره نباتیست از سیاه و دراز تر و قدره آن نرمتر از شروع لفظ **اصحاب کهف** بمعنی صاحبان غار و ایشان هفت تن بودند از زمره
حق که از خوف دقیانوس نام بادشاه ظالم از شهر گریخته در غاری پنهان شده بخفتند و سگی بجهت ایشان همراه بود بحکم الهی بعد سه صد سال بیدار شده باز بخفتند باز بعضی
خواهند برخواست نام ایشان باتفاق اکثر مفسرین مکسلینا اول مبلینا دوم مکسلینا سوم کشفوطا چهارم تمبیوس پنجم کشاطیوس ششم از قطیوس هفتم بوانس کرس نام
سگ ایشان قطمیر بود **اصدق** بالکسر راست کردن قول کسی را بالفتح راستیها **اصطکاک** بالکسر آواز بر یکدیگر کوفتن و بعضی نسخ از کثیر لطائف و در منتخب هم و اگر **اصطبل**
بکسر اول و سکون صاد مهمله و فتح طای مهمله و سکون باء موحده مکان بستن اسپان از صراح و ذیل الاغلاط **اصحاب الشمال** دوزخیان **اصل** بالفتح بیخ درخت
و غیر آن و نسب **اصول الثقیل** یکی از هفده اصول موسیقی و اصول را بهندی تال گویند **اصل** بالفتح اول و کسر صاد بمعنی شبانگاه از لطائف و صاحب اصل بمعنی صاحب
ای کسیکه اباء و اجداد و شرائف و نجیب باشند **اصحاب منقل** بمعنی یاران صحبت از مصطلحات اصول جمع اصل که بمعنی بیخ است نام علمیکه در آن از چهار اصول فقه کلام
شده جمله عبارت از آنست بحث کنند و آن اینست کتاب و سنت و اجماع الامت و قیاس و در اینجا معنی کتاب و سنت قرآن و حدیث است پس اجماع امت عبارتست از اتفاق صحابه
یا مجتهدین بر چیزی و قیاس عبارتست از تشبیه چیزی بچیزی بسبب اشتراک آن هر دو در امری تا که ثابت شود در چیز اول حکمیکه ثابت است در چیز دوم چنانکه تشبیه دادن اشتراک
در حالت حیض بسبب اشتراک هر دو در اذیت پس ثابت کردند بر اولت حکمیکه ثابت است برای وطی مذکور یعنی حرمت و اصطلاح تاریان بمعنی حرکت موزون خوش آیند و اصطلاح

بزبان اصول موسیقی
بکسر اول و ذال معجمه
فارسی و دال مهمله
و نون و یای تحتانی
و ثای مثلثه و تای
قرشت و لام و یای
تحتانی و نون
از ذیل ماتزن

موسیقیان یعنی آنکه بهندی ماترال گویند از جماع هیئت و کشف بدانکه اصول که بهندی ازتال گویند نزد عجم هفده است یکی خمس و دوم سحر و سوم ضرب و از ترکی نیز گویند
سوم دو یک چهارم دو پنجم ثقیل ششم خفیف هفتم چهار ضرب هشتم دلفشان نهم ثانی دهم ضرب بالفتح یازدهم اصول فاخته دوازدهم چیز سیزدهم ثقیل چهاردهم ادفر
پانزدهم صد شانزدهم رمل هفدهم نهم **اصنام** بالفتح تنها و این جمع صنم است **اصم** بفتحتین و تشدید میم بمعنی کر و ناشنوا و بمعنی سنگ سخت و شهر الله اسم عبارت از ماه رجب زیرا که
در وقت قتال حرام بود و از اوزار و اسلحه و از سلاح شنیده نمیشد و عاصم اصم نام برگزیده است از منتخب **اصول کلام** عبارت از مسائل علم کلام که در آن طالب علم نقلی را بدلائل عقلی ثابت
کنند **اصفهان** بالکسر و فتح فا شهر مشهور از ایران و نام پرده از موسیقی از لب الالباب و بهار عجم **اصول فاخته** نام ضربی از موسیقی و نوعی از نواختن ساز از کشف و در برهان
نوشته که صوتی باشد از هفده بحر اصول در بهار عجم نوشته که بهندی از اسور فاخته گویند **اصمعی** بفتح اول و ثالث یکی از تابعین ماهر لغات عرب منسوب بجد خود
که اصمع نام داشت و بکسر اول غلط از لب الالباب **اصلی** نوعی از لغت عرب و آن لغتیست که در اصل موضوع است چون عماد

فصل الف مقصوره مع ضاد معجمه

اضحی بالفتح و در آخر الف بصورت یا جمع اضحات و اضاحی مفرد است در اصل اضحیه بمعنی قربانی و نحر فعلی است از
افعال ناقصه و معنی آن کردن کار در وقت چاشت چون اضحی زید قائما یعنی در وقت چاشت زید قائم شد و افعال ناقصه از آن ناقصه گویند که آن فقط بفاعل خود تمام نمیشود
بلکه بخبر محتاج میباشد **اطراب** بالکسر گرد انیدن و تقیم شدن یکجا و سر کردن و هر بر ماده افگندن و سر گرد انیدن و پدید گرد انیدن مثل و بالفتح مانندها
و انواع از منتخب **اضطراب** بالکسر مختل یافتن و پریشان حال شدن و لرزیدن و طپیدن زدن شمشیر و جز آن با یکدیگر و بلفظ کشیدن و کردن و افگندن و ریختن و دادن مستعمل
نشوی مبتدی اضطراب بمعنی مضطرب نیز آمده از منتخب و بهار عجم و لطائف **اضاعت** بالکسر ضائع کردن **اضافت** بکسر اول حرف چهارم همزه مفتوح روشن کردن اضافت نسبت کردن چیزی را
بسوی چیزی تخلی نماند که اضافت باصطلاح نحویان نسبتی است که میان دو اسم واقع شود بر وجه تقیید اسم اول را مضاف و اسم ثانی را مضاف الیه گویند و در فارسی حرف آخر مضاف
را بنا بر علامت اضافت کسره میدهند و تلفظ و این اضافت دو قسم است اول تملیکی و آن اضافت ملک بالکسر است بسوی مالک چون اسپ زید و گنج قارون و قصر سلطان و همچنین اضافت
مالک بملک چون خداوند خانه و سلطان روم و مالک دینار و این را اضافت حقیقی نیز گویند و بعضی اضافت لامی هم نامند چرا که در عربی ترجمه این قسم اضافت لام است
معنی للام تملیک مستعمل باشد و دوم تخصیصی و آن اضافت مخصص است بفتح صاد و بسوی مخصص بکسر صاد بدفع اشتراک خاصه چون اسپ پیل و ترک شتر و اسپ اشتر و دکان عطار و از همین قسم است
اضافت مسبب بسوی سبب چون کشته غم و اضافت سبب بسوی مسبب چون تیغ انتقام و این اضافت تخصیصی هم لامیست چرا که تقدیر لام در مضاف الیه میباشد و از همین قبیل است اضافت ابنی آن اضافت
بمراد بسوی پدر بلفظ ابن چنانکه ابو الفضل مبارک و عبد الصمد افضل محمد و ابو علی سینا یعنی ابو الفضل بن مبارک و عبد الصمد بن افضل محمد و ابو علی بن سینا سوم توضیحی و آن اضافت
موضع است بفتح ضاد معجمه بسوی موضع بکسر ضاد چون شهر بصره و خطه بخارا و بلاد شمال و درخت اراک و سوزن و شیشه و این اضافت عام است بسوی خاص نیز گویند چهارم تبیینی و این بیانی نیز گویند
و در این بیان کرده میشود حقیقت ماده مضاف بمضاف الیه چون دیوار گل و خاتم طلا و کاسه بلور و جامه دیبا و قلمدان چوب بدانکه فرق در تبیینی و بیانی آنست که تبیینی بجای باشد
که مضاف بدون مضاف الیه هم باشد و مضاف الیه بدون مضاف باشد بمعنی وجود مضاف الیه را وجود مضاف لازم باشد و بیانی آنست که گاهی مضاف بدون مضاف الیه هم باشد و گاهی مضاف الیه
بدون مضاف هم باشد یعنی وجود هر یکی را وجود دیگری لازم نباشد پنجم تشبیهی و آن اضافت مشبه است بسوی مشبه به و بعضی این اضافت مجازی نیز گویند چون دهن تنگ زال دنیا
و گلشن دولت و بهار اقبال کلاه گوشه و اطفال شاخ و سنبل زلف نرگس چشم و جلاد اجل و منقار سیه ششم توصیفی و آن اضافت موصوف بسوی صفت چون شمشیر تیز و کار کند و اسپ
و در شجاع هفتم مجازی و آن اثبات مضاف مضاف الیه را محض فرضی و اعتباری باشد این نوع که قائل تشبیه و وضعی در ذهن فرض کرده لوازم مشبه به را مضاف بسوی مشبه کنند
و این قسم را استعاره نیز گویند چنانکه سر موش قدم فکر و دست عقل در صورت اثبات سر و قدم و دست و هوش فکر محض تخییل متکلم است که هوش و فکر را شخص سر و قدم و دست
نموده هشتم ظرفی و آن اضافت ظرف است بسوی مظروف شنیده بازار و آب و باد هوای صحرا و گاهی اضافت ظرف باشد بسوی مظروف چون شیشه گلاب و صندوق کتاب و آن
و آن چنانست که مضاف مضاف الیه قرار معنوی داشته باشد یعنی مضاف الیه حال باشد مر مضاف را چنانکه در این عبارت نامه عنایت که بنام فقیر صدور یافت بدست ادب گرفته

بسر ارادت نهادم و با تامل نیاز مفتوح ساخته بچشم عقیدت برخواندم یعنی نامه که مقرون بعنایت بود بدست خود که بحالت ادب بلفظ ان داشت گرفته بر سر و چشم
ارادت مقارنت دارد نهادم و بر همین قیاس فقره دیگر یعنی این اضافت بادنی ملابست نامند و نزد بعضی صورت آن علیحده است چنانکه مذکور میگردد و هم اضافت بادنی ملابست
یعنی بسبب کلی دیگری بکمتر مناسبتی که بینهما واقع است مثال آن ایران ما یه از نوازان خماست ظاهر است که قائل این کلام در محله شهر از مقامات ایران قیام داشته باشد و همچنین مخاطب باین
مناسبت که ذکر کرده آمده تمام ایران را از ان خود قرار داده باین اضافت متفرع است از اضافت مثلیکه در صدر مذکور شد باید دانست کلمات یکه آخر آن الف یا واو ساکن باشد
جهت اظهار کسره اضافت و توصیف یای تحتانی زائد مکسور آرند چون دانای عصر و دبیر لطیف سرشت خوب پهلوی من باید دانست که کلمه که آخر آن های مختفی باشد وقت اضافت و توصیف
آن ها را بهمزه مبدل کنند چون خوشه انگور و باده صاف و گاهی بنا بر تخفیف کلام مضاف الیه را بر مضاف مقدم نمایند در صورت کسره مضاف حذف سازند و این اسلوب را اضافت
بانقلاب نامند و بعضی اضافت مقلوبی گویند چنانکه اورنگ زیب یعنی زیب اورنگ و نگار پسر یعنی پسر نگار و نیک مرد یعنی مرد نیک و جهان پادشاه یعنی پادشاه جهان و گردون آفتاب
یعنی آفتاب گردون و گل آب یعنی آب گل و از چند الفاظ معینه بنا بر ضرورت شعر یا بکثرت استعمال یا غلبه اسم مضاف بر مضاف الیه همچنان مقدم باشد و کسره علامت
اضافت را از آخر مضاف ساقط کنند و این عمل را فک اضافت خوانند و آن الفاظ نیست مثل سر و صاحب و قابل و دشمن و عاشق و بسر و مالک و الفاظیکه در آخر آن
بعد مده نون باشد و علی العموم این قاعده فک اضافت این قسم نون جائز نباشد مگر آنکه چند لفظ بر سمع موقوف باشد نه بر قیاس الفاظیکه در آخر آن های مختفی باشد چنانکه سر جنبل
سر گروه و سر نگشت و صاحب غرض و صاحب دل و قابل ثنا و دشمن جان و عاشق سخن چنانکه ظهوری گوید بیت در این انجمن کیست عاشق سخن ٭ که معشوق نورزید با شعر من مثال
استادی مصرع گرچه بد نقشم ولی عاشق فتاده ام ٭ بر سر قصاب چنانکه بیت در بینه همی که دلم خدا اوست ٭ ما را بر دوست تر اگر بسر عمست مثال فک اضافت لفظ مالک خاقانی
گوید بیت جمله دین داوری بر در حقا شدند ٭ کوست خلیفه طور داد و مالک رقاب مثال دیگر بدر گوید بیت ای بقا ذا مور بر سر تخت سرور ٭ بر همه شاهان عصر حکم تو مالک رقاب
مثال فک اضافت نون خاقانی گوید در لفظ شبان بیت ضمیر من امیر آب حیوان مزبان من شبان را و این مثال دیگر بدر گوید لفظ کمان بیت دوی زین چو تیر
شد ست زنوک کلک تو ٭ خم کجی کمان ابر و طاق ابر ست ٭ مثال فک اضافت الف ای مختفی مولوی فرماید بیت گر خدا خواهد که پرده کس دریدش اندر طعنه با کان بد
مثال دیگر در حذف کسره اضافت ظهیر فاریابی گوید ٭ شاه مجلست از چرخ گوهری باد ٭ که در حساب نیاید بها چنان گوهر یعنی حرف یای تحتانی در آخر لفظ بها که برای اظهار کسره
اضافت بطرف چنان گوهر ضرورت در نجابت استعمال و نون محذوف شده است لفظ اول و بعض محل مقطوع الاضافت آید نظامی فرماید مصرع چه اول شب آهنگ خواب آورم
و همچنین لفظ نیم همه جا بدون کسره اضافت آید چون نیم روز و نیم شب و همچنین لفظ پس گاهی مقطوع الاضافت آید چنانکه پس نشد و پس نگاه و پس کوچه و همچنین از لفظ بلیه و دلی نعت کسره
اضافت ساقط کنند مثال لفظ بلیه بیت ٭ اضافت ساقط شده باشد چنانکه مرغانی و گلنار و گل گونه که هر دو اسم رنگ مشهورست و بستانسرا و جامه رنگ که بعربی طلب
بهندی کائی گویند و زرین نوعی از تیر که سواران ولایت زرین نگاه دارند و باید دانست که کلمه مضاف چون کب باشد بشین ضمیر یای خطاب یا میم متکلم چون غلامش و اسپش و شمشیرم در صورت
رعایت فتح ما قبل و سکون ضمیر متصل کسره مضاف ظاهر نشود مگر وقتیکه بجای ضمیر متصل ضمیر منفصل که آن زیاده از یک حرف میباشد بگذارند چون غلام او و اسپ تو و شمشیر من همچنین
در کلمه بی و بلا و جز و بر که بجهت ثبوت معنی اضافت علامت کسره ظاهر نشود و مثال لفظ بی در مصرع بی یار بسر نمیتوان برد و بلا تصنع میگویم و عمر جز عشق بیتکلف میگذرد
مگر وقتیکه بجای این الفاظ کلمه دیگر که مرادف آنها باشد مثل سوای و غیر و الا مال بگذارند که کسره علامت اضافت پیدا آید همچنین از لفظ بر بجای موصوف یعنی چیزی که لازم الاضافت باشد
چنانچه در بیت سعدی بیت جوان از سیاست برون رفت و پیر ٭ بگرفتند بر تخت سلطان اسیر ٭ و نظامی فرماید مصرع تظلم دانا نزد بر شاه سرم ٭ و همچنین لفظ از بر و زیر که بمعنی بالا باشد
چنانچه در بیت مصرع نشست از بر باره کوه و مثال فک اضافت آن مصرع نشاندش زبر پست و سر خویش ٭ یعنی بالا مسند و زیر پای خود و اگر زبر در آخر صفت مقدم
و زیر در دوی گفته شود چنانکه بعضی گمان برده اند فصل نشاند لغو محض خواهد بود و همچنین اگر لفظ شان ضمیر جمع غائب و کلمه مضاف یا ب مدود باشد آب و مقصود باشد ایزد و مضاف الیه واقع شود
کسره اضافت عموماً در مضاف جائز است مصرع که در بیخ شان محاسن کنار ٭ یعنی زنخدان غلامان مثال الف مدود و چنانچه مثال ایزد در نظامی مصرع بنام بزرگ ایزد دادخش

مثال دیگر از نظامی مقولهٔ خاقان چین بیت چو ایزد بمن نعمتی ارزدم ... سپاس ایزدم چون نیاید فزود جامی گوید مصرعهٔ نام ایزد عجب گاه شد نور و اگاهی الف
ایزد در کتابت هم ساقط کرده با فعل موصول سازند چنانکه بنا بر جیتواند که اضافت از آخر لفظ بزرگ سپاس هر دو مصرع لطافی و آخر لفظ نام در مصرع جامی در اشکال مذکوره سلامت
داریم و الف ایزد را هر چند بضرورت نظم ساقط کنیم چنانچه سفه را انقسم الف نظم بسیار است در نصوص از ما نحن فیه نخواهد بود و باید دید که گاهی کلمه را بدال کسره اضافت
آرند چنانکه درین ع ربوده نیوشند گانرا شکیب ای شکیب نیوشندگان و همچنین درین مصرع کسانرا نشد ناوک انداز بر یعنی ناوک انداز کسان حریف چنانکه
در از بعض الفاظ سقوط کسرهٔ اضافت بظر آمده همچنین در بعض جا بدون جهت اضافت زیادت کسره نیز دیده شده و چنانکه کسرهٔ لفظ سر درین بیت ظهوری بیت ز قیصر قدرش
در تماشا سر بر پشت عقل بست بالا مثال دیگر از ظهوری مصرع جهان از نشان صندل آلود کرد و بعضی درین مقامات یای تحتانی مینویسند و میگویند که این یای زائد است چنانچه
در کلام اساتذه سقوط کسرهٔ اضافت و زیادت آن در بعض محل واقع است لیکن این هر دو امر اتفاقیات لازم بالزم مگر اسقاط کسرهٔ اضافت از لفظ صاحب و سر جایز است چون از کلی اضافت
به بیان آمد چند از مشابهات آن نیز گفته میشود تا تمیز حاصل شود طالبا را یک نوع فائده بود بدانکه مشابه بصاحب اضافت آنکه کیب بال و سبب در صورت حرف آخر اسم اول را
مکسور نخوانند بلکه آخر هر دو اسم را موقوف تلفظ نمایند چنانکه نام هر شاعر و هر زر صاحب سخن شناس نمودیم پس نام و آنها شاعر و زر سخن شناس مکسور نخوانند زیرا که این
اسم بدل است و حسن و هر زر و محمود و بیگ این اسم بدل است از انها و باید دانست که قریب سلوب ترکیب اضافی ترکیب بجهت حرف تشبیه باشد از شبه و باسقاط لفظ و از شبه چنانکه
آئینه رو یعنی چون آئینه و در رو و سرو قامت یعنی چون سرو قامت و دیگر ترکیب آنچه چون است مرتبه و بلندهمت یعنی بلند از روی مرتبه و بلند از روی همت و درین هر دو ترکیب آخر
حرف آخر اسم اول را موقوف خوانند و اصلا مکسور نه بانند و هر یک از این قسم اسماء مرکبه چنانکه آئینه و سرو قامت و بلندهمت امثال آنرا اقتب گویند ضد و بالفتح
اضرار بالکسر ضرر رسانیدن اضطرار بالکسر بی اختیاری و بیچارگی کردن اخراج اضمار بالکسر ضمیر آوردن بر ای در کلام اضبع بفتح اول و سکون ثانی و فتح تحتانی
و عین مهمله ضایع کننده را اضلاع بالفتح جمع ضلع که بمعنی پهلو باشد و گاهی بمعنی گوشها و اطراف و جوانب مستعمل میشود اضطجاع بکسر اول و طای مهمله و جیم و عین مهمله پهلو نهادن
از کثرت و منتخب صراح اضعاف بالکسر دو چند گردانیدن و بالفتح دو چند اضاف بفتح اول جمع ضیف که بمعنی مهمان باشد و این جمع خلاف القیاس است اضیاف بالفتح جمع ضیف است
که بمعنی مهمان باشد اضعف بفتح اول و فتح عین مهمله ضعیف را اضلال بالکسر بیراه گردانیدن کسی از کنز اضغاث احلام اضغاث بفتح اول و ضاد و غین معجمه بمعنی بسته های مختلف
بمعنی دسته های گیاه خشک و تر باهم آمیخته چه اضغاث جمع ضغث بالکسر است و احلام بالفتح و حای مهمله بمعنی خوابها جمع حلم که بالضم است بمعنی خواب پس مجموع اضغاث احلام بمعنی خوابهای
پریشان که تعبیر درست نداشته باشند بجهت اختلاط احوال معقول و غیر معقول اضحوکه بالضم و حای مهمله آن چیز و سخن که مردم را بخنده آرد اضحاک مضاعف بالضم خنده و خنده کنانیدن از کنز و منتخب

فصل الف مقصوره مع طای مهمله

اطفا بالکسر کشتن آتش و کشتن چراغ از منتخب اطرا بالکسر مبالغه کردن در ستایش و مدح اطناب بالکسر دراز سخن
و بالفتح رسنهای خیمه از منتخب بهار عجم نوشته که اطناب بلفظ دادن و آوردن و رفتن مستعمل اطیب بفتح اول و فتح تحتانی خوشبودار و پاکیزه تر اطالت
بالکسر دراز کردن اطارات بجهت اول پرانیدن اطراح بالکسر و حای مهمله انداختن از ادب الفضلا و منتخب اطراد بالکسر و تشدید طای مهمله بمعنی پی بپی گردیدن
و تخفیف بمعنی آمدن از صراح و منتخب اطراز بالکسر نقش کردن و بالکسر و تشدید زای نقش کردن اطلس بمعنی دم بی نقش سکه و نام جامه ابریشمی که از نقش ساده باشد و بمعنی سطح و صفحه فلک نهم
که سطح محدب آنرا عرش گویند زیرا که چنانچه دم بی نقش از نقوش ساده است همچنین فلک نهم از نقوش کواکب ساده است و بمعنی گرگ درنده تیره و بمعنی سرخ و سبز رنگ از منتخب و شرح نصاب
قران السعدین اطروس بضم اول و سوم و واو معروف و شین معجمه گرگ بهر گویند از شرح نصاب اطلاع بالکسر کسی را مطلع ساختن از کنز و بالفتح جمع مطلع اطراف بالفتح
کنارها و باصطلاح اطبا بمعنی دست و پا از کنز اطلاق بالکسر روان کردن و رها کردن از بند و کشادن و گفتن و شکم راندن از کنز و منتخب اطریفل بالکسر معرب تریفل بمعنی سه چیز درد
تری بمعنی هلیله و بلیله و آمله از رسالهٔ معربات چون در اسم معرب از هلیله و بلیله و آمله مرکب شده این هم مسمی گردید اطلال بالفتح نشانهای سرای کهنه و ویران از کنز و منتخب
اطریه بالفتح و حرف چهارم یای تحتانی رشته که از میده ساخته باشند و مخفف خوردنی از برهان اطروجه بالضم و راء مهمله مضموم و بای موحده و جیم مفتوح و هاء ملفوظ

و در امیر و نعمه مستعمل میشود **اظفره** بالضم زه بن ناخن از بحر الجواهر **اطعمه** بفتح اول و کسر عین مهمله جمع طعام **فصل الف مقصوره مع ظاء** **اظهار** بالکسر غالب گردانیدن و آشکارا کردن از منتخب
فصل الف مقصوره مع عین **اعیا** بالکسر پای تحتانی مانده شدن و مانده کردن از بسیاری رفتن یا حرکت از منتخب **اعتاء** بالفتح سرکشان این جمع مکسور است از لطائف
اعمی بالفتح و میم مفتوح و در آخر الف بصورت یا بمعنی نابینا **اعشی** بالفتح و شین معجمه مفتوح و در آخر الف بصورت یا لقب شاعری عظیم الشان از عرب از سروری و در منتخب بمعنی
شکور نیز آمده است **اعتزا** بزای معجمه نسبت داشتن و خود را بکسی نسبت کردن از منتخب **اعصار** بالکسر فرمانی کردن و جمع کردن گروهی را بر چیزی و شتر **اعتلا** بالکسر بلند شدن
از منتخب **اعلا** بالکسر بلند کردن و بزرگوار کردن از منتخب **اعتنا** بالکسر تای فوقانی نیز مکسور و بعد آن نون غمخواری کردن و تیمار داشتن و اهتمام و مهربانی کردن از کشف و کنز
و منتخب **اعفا** بالفتح اول و کسر ثانی تشدید فا جمع عفیف **اعطا** بالکسر دادن و بخشیدن از منتخب **اعراب** بالکسر واضح و روشن گردانیدن و بیان کردن و حرکات اواخر کلمات عرب
چرا که واضح میکنند معانی مقتضیه را با آنکه در میکنند فساد التباس را بمعنی ماخوذ است از عربت معده تا از افسدت پس بین تقدیر همزه باب افعال برای سلب باشد و بالفتح عربان
صحرانشین بمعنی این لفظ جمعیت که مفرد ندارد از قاموس و صراح و لطائف کنز و غیره **اعجاب** بالکسر در تکبر و غرور انداختن و تکبر کردن و بر چیزی تعجب آوردن و عجب
داشتن از منتخب **اعشاب** بالفتح گیاهها **احادیث** بالفتح اول و ثانی و کسر جیم جمع عجیب چنانکه احادیث جمع حدیث از قاموس **اعقاب** بالفتح پس ماندگان و پس آیندگان
و پسران و اولاد جمع عقب **اعادت** بکسر اول بازگردانیدن و بازگفتن از منتخب کنز **اعنات** بالکسر حرف سوم نون در آخر های فوقانی خود را بکار سخت افگندن و نام سنگی که آنرا
الله ام هالا یا مهر گویند **اعوجاج** بالکسر و الف و مکسور و هر دو جیم بمعنی کج شدن از منتخب کنز **اعرج** بالفتح اول و ثالث لنگ از منتخب **اعداد** بالکسر بمعنی اعتبار و بمعنی بشمار آوردن
از لطائف و منتخب **اعداد** بالکسر آماده ساختن و بالفتح جمع عدد از منتخب **اعتضا** بالکسر ضاد معجمه باز دادن یعنی یاری و مدد کردن و میتواند که گاهی اعتضاد که مصدر است بمعنی مقتضد
اسم فاعل است چنانکه مهدی بمعنی هادی **اعتما** بالکسر اول و ثالث پشت تکیه کردن بچیزی از کشف **اعتقاد** در دل گرفتن و سخت محکم شدن حفظ داشتن مستعمل زبان عجم
اعتیاد بالکسر بعد فوقانی تحتانی از آمدن و عادت کردن از منتخب **اعذار** بالکسر و حرف سوم ذال معجمه عذر کردن و خلنه کردن و طعام ضیافت منتخب و شرح
و کنز **اعصار** بالکسر صاد مهمله گرد باد که بهندی بگولا گویند و بالفتح جمع عصر که بمعنی زمانه است از کشف و منتخب و شرح نصاب **اعتبار** بالکسر عبرت گرفتن و باز دیشه از
پی چیزی رفتن و چیزی را نیک انگاشتن از منتخب **اعور** بالفتح و واو مفتوح بمعنی شخص یک چشم و نام یک دهاد شش و دو شکم چرا که آنرا مدخل و مخرج همان یک راه است از الجواهر و
کنز **اعتذار** بالکسر عذر خواستن **اعمار** بالفتح عمرها و زندگانیها این جمع عمر است از منتخب و مدار **اعشار** بالفتح و شین معجمه جمع عشر که بالضم بمعنی دهم حصه باشد از چیزی **اعزاز** بالکسر
عزت دادن **اعجاز** بالفتح سیرها و بالکسر عاجز کردن کسی را و خرق عادتیکه از نبی ظاهر شود چرا که کافران از دیدن آن عاجز میگردیدند از منتخب و غیر آن **اعکاس** بالکسر و الف و سین
کردن و عکس چیزی در آب و آئینه و غیره و انداختن **اعمش** بالفتح و میم مفتوح و شین معجمه آنکه آب از چشمش بسبب مرض جاری باشد و لقب عالمی از منتخب لطائف **اعوص** بالکسر و صاد مهمله و جلد و دشوار
کردن کار و خصم از منتخب **اعراض** بالکسر روی از چیزی گردانیدن و بالفتح متاعها و بیماریها و باصطلاح اطبا بمعنی مرض که بسبب مرض پیدا شده باشد و جمع عرض که بمقابله جوهر
باشد یعنی چیزیکه ثابت و مستقل نفس خود نباشد و قائم بغیر باشد و اعراض نفسانی عبارت از غم و هم و فزع و فرح و خجلت **اعتراض** پیش آمدن کسی را و در میان آمدن
و حائل شدن از کشف و کنز الاعاث **اعتیاض** بمعنی عوض دادن و درین لفظ با بدل از واو است از لطائف **اعتساف** بالکسر از عسف بمعنی راه رفتن و بیراه کردن از کنز و کشف و منتخب
اعراف بالفتح معاینست مابین دوزخ و بهشت و بدین جهت آنرا اعراف گویند که ساکنان آنجا اعراف باشند ای شناسند و تمیز حال بهشتیان و دوزخیان و این روایت از امام
ست از مدارک الافاضل و کشف و منتخب و صاحب کشف و منتخب بمعنی بوی بانیز نوشته **اعتراف** بالکسر بر خطای خود اقرار کردن و شناختن از منتخب و بلفظ داشتن آوردن مستعمل **اعتکاف**
بالکسر بر ایستادن از چیزی از کنز و در منتخب گوشه نشینی در مسجد **اعطاف** بالفتح مهربانیها و کنز جمع **عطف** **اعتناق** معانقه کردن از لطائف **اعتاق** بالکسر بنده آزاد کردن
از منتخب **اعناق** بالفتح گردنها و بزرگان قوم از لطائف و منتخب **اعتزال** بالکسر و زای معجمه کنار شدن از کنز و در لطائف گوشه نشینی و یکسو شدن و منکر عالم باطن شدن
و در محسوسات ماندن ثم کلامه و باصطلاح اکثر از محققین اعتزال بقال بقدم عرش شدن عباد در افعال خود و نیز از شر بعید داشتن و اصلح و حق عباد از طرف پروردگار

دانستن **اعدل** بفتح اول و فتح دال غایت نرگبراهی داون دوا دهنده نزاز صراح **اعمال** بالکسر کار فرمودن و بالفتح کار ها بمعنی دهات و پرگنات نیز از منتخب **اغزل**
اغر بالفتح و سکون سین مهمله نیز مفتوح در لغت بمعنی سردی سلاح و نام ستاره که از اسماء الغزل گویند چه قریب او کوکب دیگر که بمنزله سلاح نیزه باشد از منتخب **اغلاف**
اغلاف بالفتح کنز بیب او کوکب است که بمنزله سلاح و تیر باشد از شرح قران السعدین و منتخب **اعجال** بالفتح شتابها و شتابی کنندگان و گوساله ها **اعتدال** بالکسر میانه روی
سردی و خشکی و تری یا در طول و عرض برابر بودن هر چیز و گاهی کنایه باشد از اعضا و اندام چه اکثر اعضای بیرونی انسان دو دو هستند و با هم عدل می باشند
که اطلاق مصدر بر اسم فاعل شده است **اعتلال** بالکسر بیمار شدن و بهانه آوردن و علت و سبب آوردن برای چیزی و هم باز داشتن کسی از کاری از صراح و منتخب **اعتقال** بالکسر و قاف
بالکسر و قاف بند کردن و بسته گردانیدن از کنز و منتخب **اعتصام** بالکسر خود را از گناه محفوظ داشتن و چنگ در زدن بچیزی از کنز و منتخب **اعظام** بالکسر بزرگ دانستن و بزرگ داشتن
اعاظم بالفتح اول و کسر زای معجمه بمعنی بزرگتران این جمع اعظم است چنانکه افاضل جمع افضل **اعلام** بالکسر خبر دادن و آگاه کردن و بالفتح علمهای فوج و نشانهای لشکریان و اسمهای مردم
و نامهای شهر و بمعنی کوهها از منتخب **اعدام** بالکسر نیست کردن **اعم** بفتح اول و تای و تشدید میم فراگیرنده و نیز از منتخب **اعجم** بالفتح آنکه سخن فصیح گفتن نتواند بمعنی گنگ نیز آمده
از منتخب و غیره **اعمام** بالفتح جمع عم که بمعنی برادر پدر است از منتخب **اعوام** بالفتح بمعنی سالها و جمع عام است که بمعنی سال باشد از منتخب **اعلان** بالکسر ظاهر کردن و آشکارا
کردن از کنز و صراح **اعلن** بفتح اول و سوم آشکارا از **اعوان** بالفتح یاران یعنی مددگاران یاوران از کنز و منتخب **اعیان** بالفتح بمعنی بزرگان و شیها و اشیا و ذوات
موجودات در خارج از منتخب **اعجوبه** بضم همزه بمعنی عجیب و آنچه مردم را تعجب اندازد و نه بغیر همزه از فرهنگ الاغلاط **اعنه** بفتح اول و کسر عین و تشدید نون مفتوح جمع عنان است **اغر**
بفتح اول و کسر عین و تشدید غین معجمه مفتوح بزرگواران این جمع عزیز است **اعونه** بفتح اول و سکون عین و کسر واو و بعده نون یاری کنندگان و این جمع عانست خلاف القیاس
و عانی صیغه اسم فاعل باشد از عون **اعیان** تا تشبیه صور اسمای الهی از کشف و در مدار الافاضل بمعنی صور علمیه نوشته **اعضا** بر دل و دماغ و جگر و غیره **اعمی** قطرسی
بالفتح و میم مفتوح و تای مکسور بمعنی کور مادرزاد **اعیانی** بالکسر بالفتح نام دروی که صاحبش از حرکت آید امیا بر اعالی بفتح بالا آن و بلند و بلندیها و جاهای
بلند از کنز و کشف **اعادی** بفتح اول و تای و کسر دال بمعنی دشمنان از منتخب و کنز و کشف **اعجمی** بالفتح مراد از نادان و نجیه فصیح از شرح شحفة العراقین **اعرابی** بالفتح
بالفتح بمعنی یکی از اعراب و این منسوب باعراب که بمعنی عربان صحرانشین است **اعنی** بفتح اول و سکون تای و کسر نون بمعنی قصد میکنم و مراد میدارم این صیغه متکلم واحد است
فصل الف مقصور مع غین معجمه اغرا بالکسر بجنگ انگیختن کسی و بر غلانیدن از کشف و کنز و منتخب **اغضا** بالکسر بنا معجمه اغماض و چشم پوشی **اغوا** بالکسر گمراه
کردن از منتخب **اغنا** بالکسر توانگر کردن و بی نیاز گردانیدن از منتخب **اغتراب** غریب و مسافر شدن از لطائف **اغاثت** بکسر اول و حرف چهارم تای مثلثه بمعنی فریاد رسی
از منتخب **اغریث** بکسر اول و سوم و پنجم و آخر تای مثلثه نام پادشاه برادر افراسیاب از مؤید و برهان و در آغاز مشوقان این بیت اغیدست که صیغه اسم تفضیل باشد
بمعنی نازک بدن تر و نرم اندام تر از منتخب و صراح **اغبر** بالفتح و بای موحده زیر مفتوح بمعنی خاک رنگ و گرد آلود از کنز و منتخب **اغتفار** مغفرت از لطائف **اغار** بالفتح بمعنی خم
و زمین نمناک و جنبیدن و بر غلانیدن و آمیختن از لطائف **اغمار** بالفتح نادان و ناآزموده کاران **اغلمش** بفتح اول و ثالث و رابع نام پادشاهی از ترکستان از مدار و شرح
و بعضی محققین بضم اول و سوم و چهارم نوشته اند **اغماض** بالکسر چشم پوشی و آسان گرفتن در معاملات از منتخب **اغلط** بمعنی غلطتر **اغلاط** بالکسر غلط کردن و بالفتح جمع غلط
اغلاط بالفتح و لام معجمه چیزهای درشت و سطبر **اغراق** از کف آب خوردن از لطائف **اغلاق** بالکسر در بستن از کنز و منتخب باصطلاح و شوار کردن سخن **اغراق**
بالکسر غرق کردن و مبالغه کردن و گمان سخت کشیدن از منتخب و بعض از محققان نوشته اند که اغراق آن مبالغه را گویند که بحسب عقل ممکن باشد و باعتبار عادت محال نماید
و آنکه بعادت و عقل هر دو محال باشد آنرا مبالغه غلو نامند **اغفال** بالکسر فریب دادن و گذاشتن و چیزی از منتخب **اغلال** بالفتح طوقهای آهنی جمع غل بالضم و آبهای روان
بالکسر خیانت و کینه از لطائف **اغتنام** بالفتح بزرگ و سپید دان این جمع غنم است **اغلام** بالکسر کار شنیع با امردان و کودکان کردن **اغصان** بالفتح و صاد مهمله جمع غصن
بالضم که بمعنی شاخ درخت است از کشف و کنز و منتخب **اغلاطیان** بالفتح و لام معجمه مکسور و الف مفتوح بمعنی قسمای درشت **اغلوطه** بضم اول و ثالث چیزی

[illegible] **اغانی** بالفتح جمع اغنیه که بضم اول و تشدید یاست [illegible] **افعی** بفتح اول و سکون ثانی و کسر ثالث [illegible] **افسا** بالکسر [illegible] **افشا** بالکسر [illegible] **افسر** بالفتح و سین مهمله [illegible] **افسار** بالفتح [illegible] **افسوس** بضم [illegible] **افسر** بالکسر [illegible] **افشاش** بالکسر [illegible] **افراط** بالکسر [illegible] **افراق** بالکسر [illegible] **افق** بضم [illegible] **افضل** بالفتح [illegible] **افاضل** بفتح اول و کسر ضاد [illegible] **افتعال** بالکسر [illegible] **افضل الاکمال** [illegible] **افیل** بفتح اول و کسر فا [illegible] **افیون** بالفتح [illegible] **افگنده سم** [illegible] **افریشم** [illegible] **افشان** بالضم [illegible] **افدن** بالفتح [illegible] **افامین** بالفتح [illegible] **افسان** بالفتح [illegible] **افشان** بالفتح [illegible] **افسرده** [illegible] **افرنجه** بالفتح [illegible] **افسده** بالفتح [illegible] **افواه** بالفتح [illegible]

فصل الف مصحوب حرف فا **افا** بالکسر [illegible] **افعی** بفتح اول و سکون فا و فتح عین مهمله [illegible] **افسا** بالکسر [illegible] **افسر** بالفتح [illegible] **افراسیاب** بالفتح [illegible] **افت** بالضم [illegible] **افاضت** بکسر اول [illegible] **افاقت** بالکسر [illegible] **افلاج** بالکسر [illegible] **افلاج** بالکسر [illegible] **افتتاح** بالکسر [illegible] **افتراح** بالکسر [illegible] **افراح** بالکسر [illegible] **افضاح** بالکسر [illegible] **افتضاح** بالفتح [illegible] **افتقاد** بالکسر [illegible] **افساد** بالکسر [illegible] **افخاذ** بالفتح [illegible] **افتقار** بالکسر [illegible] **افکار** بالفتح [illegible] **افطار** بالکسر [illegible] **افدر** بالفتح [illegible] **افشار** بالفتح [illegible] **افسار** بالفتح [illegible] **افسوس** بضم [illegible] **افلاس** بالکسر [illegible] **افراس** بالکسر [illegible] **افراط** بالکسر [illegible] **افراق** بالکسر [illegible] **افق** بضم [illegible] **افضل** بالفتح [illegible] **افاضل** بفتح اول و کسر ضاد [illegible] **افتعال** بالکسر [illegible] **افضل الاکمال** [illegible] **افیل** بفتح اول و کسر فا [illegible] **افیون** بالفتح [illegible] **افگنده سم** [illegible] **افریشم** [illegible] **افشان** بالضم [illegible] **افدن** بالفتح [illegible] **افامین** بالفتح [illegible] **افسان** بالفتح [illegible] **افشان** بالفتح [illegible] **افسرده** [illegible] **افرنجه** بالفتح [illegible] **افسده** بالفتح [illegible] **افواه** بالفتح [illegible]

در جمع افواه گویند الطاغنه بفتح اول و نون بجیم مکسور و نون جمع افعان که تربیت مرغ و با فصیه بالفتح و ضاد معجمه مکسور جمع فصاح فراخ و جمع فصاح افکانه بالفتح و کاف
و نون بچه تا تمام که در کنار و بغلت و مستولد خود فضلی تخلص کاف که واحد امیگردانند بالفتح قسمی بزرگ بقدر سر انگشت کنز و گویند که آن از دیدن در کوه میگردد و افعی مار هائی نر که این جمع آن است

فصل الف مقصور مع قاف اقنا بالکسر نون سرمایه داران کسب کردن از منتخب کنز **اقتنا** بالکسر تای قرشت نون کسب کردن و حاصل کردن سرمایه گرفتن
از کنز و منتخب **اقتفا** بالکسر و بیدم فا بمعنی پیروی از منتخب **اقصا** بالفتح کنارها و دور بها جمع قصا که بفتح اول قصری دور و کنار است چنانکه ارجا جمع رجا و هم جمع قصی که بمعنی
دور است از صراح و قاموس **اقصی** بالفتح و صاد مهمله مفتوح بمعنی دور تر و بهشت رسیده تر و مسجد اقصی مسجدیست که از بیت المقدس که بنا کرده داود علیه السلام در ملک شام
واقع است و آن قبله یهود است **اقربا** بالکسر و ضم راء مهمله جمع قریب که بمعنی خویشاوند است و آنچه بعض دم بفتح راء و ضم راء خطا هند غلط محض است کما لا یخفی علی من له علم التصریف **اقوا** بالکسر عیب است
از عیوب قافیه آن مختلف کردن قافیه ها را باختلاف حرکات نه باختلاف حروف چون قافیه گل بالکسر با گل بالضم و قافیه دور بالفتح با دور بالضم اقوا در لغت تمام شدن زاد است
چون این عیب است آن شاعر که قافیه صحیح ست تمام شده لهذا این عیب را اقوا نام کردند از منتخب در سار مطلق **اقلیمیا** بالکسر یای اول مشدد و میم مفتوح و یای تحتانی
طلا از منتخب **اقتدا** بالکسر تای قرشت کسی پیروی کردن از منتخب **اقضی** بالفتح و ضاد معجمه مفتوح حکم کننده تر از منتخب **اقوی** بفتح اول و سوم قوی تر در سند **اقویا** بالفتح و الکسر
و تحتانی در سند این جمع قویست **اقرب** قریب تر **اقارب** بالفتح نزدیکان و خویشان از منتخب **اقتضاب** بالکسر ضاد معجمه و با موحده بریدن از کنز **اقتراب** بالکسر
نزدیک آمدن از لطائف **اقضی القضات** بضم قاف و دوم و فتح و تخفیف ضاد معجمه دوم قاضی تر از قاضیان یعنی آن قاضی که در مرتبه قضا بالاتر از قاضیان باشد **اقامت**
بکسر اول اذان در جای و قیام نمودن و قائم کردن و تکبیر برای اطلاع نماز جماعت گفتن **اقالت** بالکسر فسخ بیع نمودن و از کار در گذشتن **اقوات** بالفتح جمع قوت که
بمعنی رزق و خوراک ست **اقناعیات** بالکسر عبارت از طینات **اقداح** بالفتح و حاء مهمله ناقص و سبوب **اقداح** بالفتح حاها بزرگ بالکسر عیب کردن کسی را **اقبح** بالفتح
بدتر از منتخب **اقتراح** بالکسر حای مهمله سر آوردن سوی آسمان چنانکه چشمها بسوی آمین باشد از لطائف **اقتراح** بالکسر و در آخر حای مهمله بمعنی خواستن سوال
کردن از صراح و منتخب **اقلید** بالکسر مفتاح کلید از منتخب **اقتصاد** بالکسر صاد مهمله میانه روی از منتخب **اقطار** بالفتح کنارها بمعنی قطره ها در صورت معنی اول جمع قطر بالضم
بمعنی کنار از منتخب **اقتصار** بالکسر صاد مهمله کوتاهی کردن بیک چیز استادن از منتخب باصطلاح اهل معانی کلام را کثیر اللفظ قلیل المعنی نمودن **اقتباس** بالکسر
آتش گرفتن چراغ که مقتبس ماخوذ از ماده قبس که بفتحتین بمعنی آتش پاره است و نیز لفظ اقتباس بمعنی فرا گرفتن و باصطلاح اهل علم بیان اندکی از قرآن یا حدیث در عبارت خود آوردن
اشارت از کنز و بعضی رسائل **اقلیدس** بضم اول و کسر لام و دال مکسور نام کتابیست در علم هندسه و اشکال رشتیه که بنام مصنفش او را نامند و معنی لغوی این لفظ کلید هندسه است چه بر یای
یونانی اقلی بالضم کلید و دس بالکسر بمعنی هندسه بکسر اول و فتح دال نیز نوشته اند از سرور و برهان و غیر آن و منتخب **اقتفا** بالضم گفته و حرکت دال نوشته **اقتناص** بالکسر نون و صاد مهمله
شکار کردن و کسب کردن از کنز و لطائف **اقطع** بالکسر کسی که بمعنی بیدست کرا از اقرت و تشکیک گویند آن ماست و جغرات خشک که در بهشت کرا از نان خورش سازند از منتخب
و منتخب کنز **اقطاع** بالفتح جاگیرات و پرگنها مستفاد از نذر و منتخب **اقرع** بالفتح و راء مهمله مفتوح و عین مهمله بمعنی کل که بهندی از آنجا گویند بفتح کاف فارسی
از شروح مصباح **اقطع** بالفتح بریده دست از لطائف **اقلاع** بالکسر عین مهمله کشتی گردانیدن و بالفتح فکستنها و کوهها **اقتناع** بالکسر قناعت کردن **اقطاف**
بالکسر طای مهمله میوه چیدن و ثمره بابی **اقتعال** بالفتح جمع قتل ست **اقبال** پیش آمدن و رو آوردن دولت بسوی کسی بمعنی قبول کردن از منتخب و بعضی در هر دو بمعنی
بمعنی دولت و ثروت طالع استعمال نمایند **اقبیل** بالکسر بای موحده و کسر یای تحتانی مجهول اقبال کرده بمعنی اقبال دارد **اقل** بفتحتین و تشدید لام بمعنی اندک و بعضی
غلام کم قیمت **اقبال** بالفتح و یای تحتانی فرد گواران از کنز **افلال** بالکسر فلک کردن و روشنی از لطائف منتخب **اقتحام** بالکسر حاء مهمله حاصل انتساب کردن در
در چیزی و ستم کردن و خود انداختن از کنز و منتخب **اقسام** بالفتح حصه ها و سوگندها **اقانیم** بفتح اول و کسر نون جمع اقنوم و آن سه کتابست که فلاسفه را در مذهب ایشان **اقنوم**
بضم اول و ضم نون اصل هر چیز و باصطلاح ترسایان اقنوم سه ست وجود و حیات و علم و از آب این روح القدس نیز گویند علم سه کتاب مصباح بیان هر سه اقنوم که کبر را حرمه و منتخب

وغیره **اقحام** بالکسر اداخل چیزی را در چیزی از منتخب **اقوام** بالفتح جمع قوم **اقدام** بالکسر پیش رفتن در کاری و بالفتح قدمها از کنز **اقلیم** بالکسر و آن هشتمین حصه بعضی از زمین مسکون
که عمارت از زمین آبادست و هر حصه طولانیست که یکسر بمشرق دارد و دیگر بمغرب هر اقلیم منسوب بیکی از سبعه سیاره است و در بعض کتب اسامی هفت اقلیم مناسبت کمی
بسیار چنین نوشته اند چنانکه شیخ محمود لاد صاحب مؤید الفضلا نوشته است هندوستان بحل چین بختری و ترکستان بحل خراسان یعنی ایران تشبیه ماوراء النهر یعنی توران بهره و روم بطارد
و بلخ بقمر منسوبست و اطلاق اسم اقلیم بر این ملکهای مذکور مخالف قرار و حکماست چنانچه تفصیل اقالیم در باب ها هوز بعضی لفظ هفت اقلیم خواهد آمد انشاء الله تعالی **اقلیم**
از منتخب کشف و غیره بالکسر ثابت شده است و بالفتح غلط است **اقوان** بالضم اول و ضم حای مهمله و بالفتح اول نیز آمده بمعنی بابونه از مؤید و بحر الجواهر و سراج و برهان **اقران** بالضم
و نزدیکان و همسایگان از مدار **اقران** نزدیک شدن **اقچه** بالفتح و جیم فارسی بمعنی مهر زر و نقره یعنی درم و دینار و هر چیز سفید که در کشت نصب کنند این لفظ
ترکیست در لغات ترکی بالف ممدوده و سکون قاف نوشته است **اقضیه** بالفتح و ضاد معجمه مکسور جمع قضا که بمعنی حکم باشد **اقاله** بکسر اول بیع را فسخ کردن
یعنی بعد از فروختن چیزی خریدار و فروشنده برضای یکدیگر از ارادهٔ بیع درگذرند و بمعنی از گناه درگذشتن و بمعنی موقوف کردن اراده از منتخب و شرح
مطالعات حریری **اقمشه** بالفتح اول و کسر میم جامهای ابریشمینه و رختها و متاعها و این جمع قماش است **اقاصی** بفتح اول و صاد مهمله مکسور و زای معجمه از منتخب و کنز +

فصل الف مقصوره مع کاف بی اکفا

بالفتح و فا بمعنی همسران و همجنسان چه اکفا جمع کفو است بالکسر یکی از صوت قافیه که حرف روی با قوافی مختلف باشد بشرط
قرب مخرج چون صلح و سپاه و بحر و شهر از منتخب و رساله عطائی **اکاذیب** بالفتح اول و کسر ذال معجمه بمعنای دروغ جمع کاذب بخلاف الفباس چنانکه باطیل جمع باطل باشد اکذاب
باشد اکذاب جمع کذب **اکتیاب** دردمند و غمناک شدن از لطائف کنز **اکتساب** بالکسر حاصل کردن چیزی بسعی خود از منتخب **اکساب** بالکسر هر دو بای موحده و نون مفتوح
از لطائف در منتخب نوشته که بر افتادن و بر افگندن لازم و متعدیست **اکرات** بفتحتین جمع اکره باشد مثل کره و عناصر و کرات افلاک **اکراد** بالفتح و کاف عربی و دال
مهمله جمع کرد بالضم که قومیست از عجم اکثر ایشان صحرانشین باشند از منتخب و غیره **اکبد** بفتح اول و کسر کاف عربی بر وزن فعیل بمعنی محکم و استوار **اکد** بالفتح نیز از لطائف
اکار بالفتح و تشدید کاف بزرگ یعنی مزارع ای دهقان که زراعت کند از منتخب **اکثار** بالکسر و ثانی مثلثه بسیار گفتن و بسیار کردن و بسیار خوردن از منتخب **اکیس**
بالکسر بمعنی کیسه‌ها کشف و سروری و مؤید **اکیس** بفتح اول و سکون کاف و فتح یای تحتانی و سین مهمله زیرکتر از لطائف **اکدش** بکسر اول و سکون کاف عربی و کسر دال مهمله بمعنی محبوب یعنی کسیکه
دیدنش از زیبائی و جهانگیری و لطائف و سبکه مادرش ترکی و پدرش عربی باشد و آن بغایت تیز رفتار بود و گاهی مجازاً بمعنی مرکب مجموعه **اکارع** بفتح اول و کسر مهمله
و عین مهمله پاهای گاو و گوسفند از مراح **اکناف** بالفتح بمعنی اطراف و کنارها و بمعنی بناها و جمع کنف است که بمعنی بناه و کناره و طرف باشد از منتخب و کنز **اکتناف**
بالکسر بناه گرفتن از لطائف **اکاف** بکسر اول پالان خر و اسپ از شرح نصاب کنز و منتخب **اکحل** بالفتح و حای مهمله نیز مفتوح آنجا که رگ زدن رگ ازو سیاه باشد
و سرمه در چشم کرده و نام رگیست که آنرا هفت اندام گرفتند و آن میان رگ سر و دو بازو است از منتخب **اکول** بالفتح بر وزن فعول بسیار خورنده **اکال** بالفتح و تشدید
و کاف بسیار خورنده **اکیل** بالفتح همکاسه یعنی همراه خورنده **اکمال** بالکسر کامل کردن و تمام کردن **اکتحال** بالکسر سرمه در چشم کشیدن از کنز **اکلیل** بالکسر بمعنی تاج و نام منزل
و هفدهم از منازل قمر و آن سه ستاره است بشکل مثلث بصورت تاج بر پیشانی عقرب از شرح قران السعدین کشف و مدار **اکل** بضمتین بمعنی میوه و بفتح اول و سکون کاف بمعنی خوردن از
لطائف اکمل بمعنی کاملتر **اکارم** بفتح اول و کسر سوم مهمله گرامی تران و بخشنده تران **اکتام** بالکسر و بدو تای فوقانی نهادن و پوشیدگی و خضاب کردن **اکمام** بالفتح
آستینها و غلافهای شکوفه از منتخب **اکون** در برهان بر وزن مجنون و قیاس میخواهد که بالضم باشد بدین لفظ ظاهر از زید علیه کنونست که بضمتین باشد چون الف در اول ثانی در آخر
و غیره در آرند بعد او ساکن کنند و همان حرکت ما بعد بدهند **اکوان** بالفتح و کاف عربی و فارسی نام دیهی که رستم را در دهانه بسته بود و باز بدست رستم کشته شد از برهان و بمعنی
و در عربی بمعنی موجودات و مخلوقات و این جمع کون است که بالفتح باشد و میتواند که جمع کاین باشد که بمعنی پیدا شوند **اکنان** بالفتح و کاف عربی و حرف سوم نون جمع
کن است که بالکسر و التشدید بمعنی پرده و پوشش باشد کذا فی المنتخب **اکسون** بالکسر و کاف عربی و ضم سین مهمله دیهی است از جهانگیری و مؤید و کشف و سراج و در برهان

بالفتح وبالکسر آمده و اکاسره بفتح اول و کسر سین مهمله جمع کسری که لقب نوشیروانست لیکن اکاسره اولاد او را گویند و گاهی از لفظ اکاسره سلاطین عجم مراد باشد از منتخب
اکیله بفتح اول و کسر کاف خوردنی و غذا چه اکیله بمعنی مفعول است المعده بالفتح کوه و در را و از بطانه کنز اکاله بفتح همزه و کسر کاف مرض باد اول از مزیل الاغلاط
اکتناه بالکسر کمنه چیزی رسیدن اکراه بالکسر زور و ستم کردن بکاری داشتن از کنز اکاله بالفتح و تشدید کاف اسب بسیار خورنده اکیرے بالکسر کیمیاگر
فصل الف مقصوره مع لام الا بالکسر اول بتخفیف بمعنی نعمت نیکی و بفتح اول بمعنی بدان و آگاه باش در این صورت حسن تعلیل است از کنز و شرح نصاب و در فارسی بالفتح
کلمه خطابست بمعنی ای از برهان الکا بالضم و کاف عربی لفظ ترکیست بمعنی گنه و زمین و ملک و وطن التقا باهم شدن و باهم پیوستن و یکدیگر را دیدن از منتخب کنز
القا بالکسر رسانیدن و افگندن از منتخب کنز و صراح التوا بالکسر و تای فوقانی بمعنی پیچیدن از منتخب کنز القا بالکسر فامسدست از باب افعال بمعنی یافتن و بضم اول و فتح لام بمعنی
الفت کنندگان و دوست داران الجا بالکسر و بجیم نگاه داشتن از بدی و اندوختن کار خود را بر چیزی از منتخب الحا بالکسر و حاء مهمله نزاع اندوختن از صراح پناه آوردن
منتخب الباب بالفتح و تشدید بای موحده افروخته شدن آتش و شعله زن شدن از منتخب کنز الوب بضم اول ثانی و واو غیر ملفوظ و سکون بای موحده بمعنی شده
ابو الالباب صاحبان عقل و خرد و اجاب الوبتین بمعنی صاحبان و الباب بالفتح جمع لب بالضم و تشدید بای موحده بمعنی عقل و خرد و شد الثفات بالکسر گوشه نشیم نگریستن
از برهان الست بفتح اول و ثانی و سکون سین مهمله و ضم تای فوقانی و در استعمال فارسیان بسکون تای فوقانی بمعنی آیا هستیم چه الف در اول لفظ الست برای استفهام است
و نست صیغه واحد متکلم و لفظ الست اشارت باشد آیه کریمه الست بربکم قالوا بلی المهیات مباحث و مسائل علم الهی که یکی از فنون حکمت است الفت خو کردن
و دوستی بهم داشتن و گرفتن و کردن مستعمل الموت بالفتح اول و ثانی و ضم میم و واو معروف و تای فوقانی نام قلعه است مشهور که بامین قزوین و گیلان واقع است
از برهان الوات بالفتح و ثانی مثلثه آلو و کیمیا الغیاث بکسر غین معجمه بمعنی داد و فریاد جواهم در اصل اطلب الغیاث بود بجهت تخفیف اطلب که فعل بود حذف کردند الغیاث
مفعول آن باقی ماند و در استعمال حرف الغیاث بمعنی فریاد مستعمل شود التجاج بالکسر و میم عربی ستمگر و کردن الحاح بالکسر هر دو حاء مهمله زاری کردن و خواستن از مدار
و در کنز و منتخب مبالغه کردن در کاری الواح بالفتح و حاء مهمله بمعنی چیزهائیکه پهن باشد مثل تخته ها خواه از چوب باشد خواه از عاج و مس و آهن و غیره این جمع لوح است از منتخب
الوند بفتح اول و سوم و سکون نام کوهیست بلند در نواحی همدان از برهان الد بفتحتین و تشدید دال سخت خصومت کننده از منتخب و صراح التداد بالکسر و دال مهمله
و تره یافتن از منتخب الد بفتحتین و تشدید دال مهمله لذیذ و با مزه نزد الله اکبر نام کوهیست در شیراز و از چشمه بیرون آمده که کنده و کن آباد جاریست از مدار الوالا بفتحتین
پادشاه و امیر و هر کسیکه صاحب حکومت باشد البر بالفتح و بای موحده مضموم و سکون رای مهمله و بعده معجمه نام کوهیست بمابین مازندران از سیدی و در برهان نام کوهیست میان ایران
و مازندران الثر بفتح اول و سکون لام و کسر تای فوقانی و رای معجمه نام پادشاه ترک خوارزم از مؤید و برهان الدگر بکسر اول و سکون لام و ضم اول مهمله و فتح کاف تازی
و در معجمه نام پدر قتلغ ارسلان از مؤید و برهان الماس بالفتح جوهریست سفید و شفاف بغایت سخت گویند قیمت که بهمه جواهر گویند قسمی است از فولاد جوهر که کاشی تیغ و خنجر
تیز گردند از بهار عجم و کشف و برهان و شرح نصاب مؤید الیاس بالکسر نام پیغمبر علیه السلام که برادر خضر علیه السلام اند و همراه خضر آب حیات خورده همیشه زنده اند چنانکه در مستحضر
منقولست همچنین خدمت بحر الیاس مفسر است انوس بفتحتین و غیر ملفوظ و سین مهمله ساکن ترکی قوم را گویند التماس بکسر و خواستن از منتخب. باصطلاح اهل علم عربی
سوال بامساوی و در فارسی سوال ادنی باعلی التمس بالفتح و تای فوقانی و میم مفتوح و کسر میم و سکون شین معجمه بمعنی گرج و پشین و این لفظ ترکیست در لغات ترکی نقشه آتش بمعنی
و چیکه سبان هر اول و سر داشته باشد و در ترکی بمعنی تدوش نیز آمده الش بفتحتین انچه از بیش از طعام نوکران و هندو طعام پس ماند و این لفظ ترکیست المش بضم اول و کسر میم و شین معجمه لفظ
ترکیست بمعنی شده القاط بچیدن از کنز التیاع بالکسر و تحتانی و ثالث فوقانی و رابع تحتانی و در آخر عین مهمله بمعنی سوزش دل از عشق از کشف و صراح التماع بالکسر و عین مهمله
درخشیدن و لمعه زدن از منتخب کنز الغ بفتحتین و آخر غین معجمه بمعنی کلان و بزرگ و این لفظ ترکیست از مدار و کشف و برهان الشغ بالفتح و شین معجمه مفتوح و در آخر غین معجمه

کسی که حروف بخرج ادا کردن نتواند بجای رے مهمله لام گوید و بجای شین معجمه سین مهمله **البلغ** کلمه مرکبست بمعنی دلیر و بزرگ از طائف **الاغ** بضم اول و در آخر غین معجمه
بمعنی سواری و مرکب از اینکار گیرند از رشید و در لطائف بمعنی اسب و سیکه بدان چرخی بجای دود و در برهان بمعنی قاصد و اسب و اک چرخی **الطاف** بالکسر لطف کردن و بالفتح
نزاد غنها از منتخب **العاف** بالکسر هم همچنین و بالفتح درختان بهم درشده از منتخب **لطائف اللطف** بالفتح ناز کنز و پاکیزه تر از منتخب **الوف** بضمتین هزاران و این جمع الفست
الیف الفت گرفته شده از لطائف **الف** بفتح اول و سکون لام بمعنی هزار که عدد فست و بکسر اول و سکون لام خوگر شدن و دوستی و یار و دوست و بفتحتین نیز بمعنی خوگرفتن و دوستی
از منتخب کنز و قاموس بفتح اول و کسر لام بمعنی مرد جواد و سخی و بقولی مردی زبان نام یکی از حرف تهجی و آن خط مستقیم است که در میان لفظی یا آخر لفظی ساکن واقع میشود و بی منفعت لبان
و اگر آن خط مستقیم در ابتدای لفظ متحرک باشد یا در آخر لفظ ساکن بلفظ زبان واقع شود همزه نامند مگر در عرف محاورات اهل فارسی و عربی اگر ساکن باشد یا متحرک بهر دو
حال الف گویند بدانکه الف در کار بر چند قسم است اول برای فاعل چنانکه روانا و مینا و جویا دوم برای مفعول چنانکه پذیرا و یعنی پذیرفته شده یا و سوم برای ظرف چنانکه خوانا و بجای
بمعنی لائق خواندن و لائق پذیرفتن مصرعه پذیرا سخن بود شد جاگیر و درین دو قسم فرق باریکیست چهارم برای تکلم چنانکه ملا زاد و معاذ یعنی ملا و من معاذ و من پنجم برای اتصال
یعنی مرادف با الصاق آید چنانکه رنگارنگ و شبا شب یعنی رنگ رنگ و شب بشب ششم برای قسم چون حقا و ربا هفتم مصدریه چون پیناو فرا بمعنی پهن شدن و فراخ بودن نظامی گوید
مصرعه پهنا نفدی چه در این شاهراه هشتم برای کثرت چون خوشا و دریا و اندکا یعنی بسیار خوش و بسیار دریا و اندک نهم برای دعا چون دادا و کنا و دوا و سیدا
و سرنیا و دبا و در اصل بواد بود دهم برای ندبه یعنی برای صوت که بجهت نوح بکار برند چون وا فریاد و در بغداد و در وا ویلا یازدهم برای ندا چون خدایا و کریما و لا
و بما و دوازدهم برای عطف چون سال بر روز و سال ماه و سراپا و در شبانه روز و الفاظ آنه بجای واو عطف است سیزدهم زائد و آن گاهی در اول از نه چون اشتر و شتر و اگر و گر و ابرو برو و اشکره
و اسکندر و سکندر و گاهی در وسط چون کوفسار بمعنی مگون سر و حرام خوار بمعنی حرام خور و یا یمن بار بمعنی یا یمن بر و گاهی در آخر چون بنگار بمعنی بنگ و دیشا بمعنی دیشب
و گفتار بمعنی گفت و این الف زائد اکثر در نظم می آید برای ضرورت وزن چهاردهم الف تسمیه که برای تعظیم در آخر اعلام و القاب آرند چون جلالا و نصیرا و ظهیرا و طالبا و تقیا و صفیا
و غیره پانزدهم برای افاده معنی تعجب چون ایا شاهزاده هم برای نسبت چون گنه ابنی چیزیکه بوی ناخوش دهد بوی بهار عامی گوید مصرعه گدا و تهیدست و بیچاره و زرش چو دوغ و شوره
بمعنی بار گل و غیره که بر روی شوره و اماد و بزند و زیبا منسوب بزیب هفدهم برای اشباع یعنی الفیکه بسیر خواندن فتحه پیدا شود چون نمک یعنی نمک ها بمعنی مهار و آچار
و اچار و این الف تدوره و اصل و الف ست نوزدهم الف تنوین و آن در آخر اسمای عربی واقع شود و در مقام نصب نویسند در حالت وقف الف خوانده شود چون یقیناً و مطلقاً
و قطعاً و ظاهراً و مثلاً و اصلاً و این تنوین نصبی مفید معنی تمیز است یعنی از روی یقین چنین ست مگر لفظ اصلا منسوب بفرع عاشق یعنی بدور کردن باکه حرف جار ست ای اصلا و اصل
باصل بود یعنی بوجه بهیچ وجه نوزدهم الف جمع و آن در اسمای غیر ملفظ یافته نشده و در عربی بسیار چون تدابیر و تراکیب عناصر و مساجد و عرائض بیستم الف ابدال و این
مخصوص بعربیست چون در بدل واو آید بصورت الف نویسند و خوانند چون عصا که در اصل عصو بود و چون در بدل یا آید بصورت یا نویسند و الف خوانند چون مهدی که در اصل
مهدی بود و همچنین در مصطفی اگرچه یای این هر دو در اصل واو بوده بیست و یکم الف تانیث که بر آخر الفاظ عربی ملحق شود و بصورت یا نوشته شود چون حبلی و حبلی و حبلی
را مثل علما با الف نویسند بیست و دوم الف مجهول الاصل و این نیز بیاء نویسند گاهی فارسیان این الف را باعتبار صورت کتابت یا خوانند چون سوم بمعنی بیست و سوم بمعنی سلطان
چون سر اندر سراپا الا یعنی سر بسر و سر بطرف بالا در استاد حیا بیست و چهارم الف بمعنی لغاست که حرف بدست چنانکه **بیت** در بقا کردن طاعت نهادن سر گردن ای
بروی دست دادن یعنی دریغ است و عرفی گوید **بیت** آن جام که از ساغر تو ملک ستاند مزد و اگر کند غنچه گل شهرت جم را یعنی دست و انجرف گلی بیای موحده
بدل شود چون اسفندیدان و سپندیدان بوزن پسندیدن بمعنی شاخته و آماده شدن و بجای تجربه چون استه خسته بالفتح استخوان خرما و کنار و غیر آن و بدال مهمله چون بان و بان
و بزای معجمه بی دکاف فارسی و بلام چون سگسار بی و سگ لا بی جانور آبی که چند بیند متر از آن بهم رسد و بنون اغول و نغول بر اهمت و بیابانیکه در بیابان بر آید
رمگو ستهبان سازند و آورد و در و بغی بکسر او چون آبی که طرح و تاغ و توغام درخت و بکسر او بکسر و بکسر و بکسر بر بیدها مو چون انبار و هیزار و یاسا و یاسه بمعنی

بضم دال مهمله معلمان بیای تحتانی چون ارمغان و پرمغان و چون افتاد و بیفتاد **التصاق** بالکسر بخری چسپیدن و چسپانیدن از منتخب **المتراق** بر آب بجوید
التعلاق بسین مهمله **التصاق** بصاد مهمله هر سه لغت بمعنی بخری چسپیدن از منتخب و کنز **الاچق** بضم اول و ضم جیم فارسی مانند سوزنیان که از دو سازند از نقاط
الاق بضم همزه و در کسر آنرا بکار گیرند اندیشه و در نقاط بمعنی اسپ و کسیکه بتاک چوکی بجای رسد و در برهان بمعنی قاصد و اسپ تاک چوکی و بمعنی خرنیز آمده و این
لفظ ترکیست **الدق** بضم اول و ضم دال مهمله ترکی مصدر است بمعنی شدن **الخالق** بفتح اول و ضم لام ترکیست صاحب لغات ترکی نوشته پوشاک معروف که زیر قبا
پوشند **التنگ** بضم اول و فتح لام و سکون نون و کاف فارسی ترکی بمعنی سره زار و بفتحتین بمعنی دیوار مورچال قلعه گیری از برهان **العجل** بفتح اول و سکون لام و فتح
عین و فتح جیم مشدد و الف و لام و اول زائده و در ترکیب مفصل مطلق است که صیغه امر از اول این حذف شده در اصل چنین بود و عجل العجل یعنی زود بکن زود بکن
کردن ای بکمال سرعت بکن **الحال** بفتح بمعنی اکنون مرکبست از الف و لام عهد و کلمه حال بمعنی مردم که یک لفظ مفرد است و بالکسر خوانند غلط محض است **ال** بالکسر
تشدید لام بمعنی بیان و امان و سوگند از منتخب و شرح نصاب کنز **الهام** بالکسر آنچه در دل کسی اندازد خدای تعالی از خیر و وقوع خیر یا شر از بحر الجواهر و لغات منتخب و کنز
القیام بالکسر یکدیگر پیوسته شدن و بهم آمدن و بشدن زخم از زبدة الفوائد و منتخب و موید **اولوالعزم** خداوندان عزم و بمعنی پیغمبرانیکه جهد و ثبات داشتند کارها و صبر بلا
و تکالیف کرده اند و آن شش تن بودند نوح و ابراهیم و داود و یعقوب و یوسف و ایوب و موسی و عیسی و محمد علیهم الصلوة والسلام از بیضاوی و منتخب و غیره **الزام** بالکسر لازم
گردانیدن خود یا بغیر از منتخب و غیر آن **التزام** بالکسر خود لازم گرفتن کاری را از منتخب **الزم** بالفتح ذراعی مجهه مفتوح لازم تر **الم** بضمتین رنج و درد **الیم** دردناک **التشام**
بکسر اول و سکون لام و کسر ثانی و ثای مثلثه بوسه دادن بچیزی یعنی بوسیدن ما خود از التم که بمعنی بوسه دادن است **اللهم** در اصل یا الله بود لفظ یا را حذف کرده میم مفتوح و مشدد عوض
او در آخر در آورند **التون** بالفتح و تای قرشت فوقانی و واو معروف در ترکی زر سرخ را گویند و نام حرم سلطان شاه و بمعنی کنیزک از لغات **الحان** بالکسر خوشخوانی و نغمه و بالفتح آوازها
از منتخب **الکن** بفتح اول و فتح کاف عربی آنکه زبانش در سخن گرفته شود از منتخب **الآن** بالفتح و تشدید لام نام ملکی از کشور روس و بدبرهان ولایتی از ترکستان و بالفتح و تخفیف
لام بعد الف و دو مد عربی بمعنی اکنون **الب ارسلان** بفتحتین و قیل بسکون لام و با فارسی بمعنی شیر دلیر چه الب بمعنی دلیر و ارسلان بمعنی شیر و زنده هر دو لفظ ترکیست و این لقب پادشاهیست
الی الآن بمعنی هنوز تا اکنون **الماس** نداشتن کنایه از کمال اسحاق فروتنی کردن **الف کشیدن** و **الف** بتن کشیدن داغ بصورت الف بریدن و نقش
بعضی گویند که در ایام تم اشتره بر سینه زنند که نشانهایش بشکل الف پیدا میشوند و در بهار عجم نوشته که این رسم ولایت است که عاشقان و قلندران با تمیا الف بر سینه میکشند
السن بفتح اول و سکون لام و ضم سین مهمله و نون جمع لسان **الف قامتان** مشکان کنایه از نگاه از مصطلحات **الف بر خاک یا بر زمین کشیدن** کنایه از خجالت کشیدن
الف بر خاک کسی کشیدن در مذهب ما سید سمیت که میت را بخاک کرده هفت بار سوره انا انزلنا خوانند و هر بار بر قبر الف کشند از مصطلحات **الیته** بالفتح با مد
و تشدید یای فوقانی اول و تخفیف فوقانی ثانی که در حالت وقف بها بدل شده مصدر است و برای تاکید مبالغه مستعمل میشود در اصل تبه بود بمعنی قطع است یعنی بیچاره بر بدن الف
و لام و در زائد آورند که عوض فعل حال است از کنز **السنه** بفتح اول و سکون لام و کسر سین مهمله و فتح نون جمع لسان که بمعنی زبان است و بر هر دو زبان اطلاق جمع طعام و اسلحه جمع سلاح
و اقمشه جمع قماش و اسلحه جمع سلاح و غیر آن **الیه** بالفتح و یای تحتانی نیز مفتوح بمعنی بر بدن بالکسر چنانکه مشهور است غلط از مزیل الاغلاط و بحر الجواهر و در شرح نصاب و کنز **الیه** بالفتح بمعنی دنبه
گوسپند گوشت سرین حیوان **الف و نون** زائده یعنی الف و نون که مقابل فا و عین و لام نیست چنانکه در حیوان و عطشان که بر وزن فعلان است **الفیه** بالفتح و فای مکسور و تشدید تحتانی نام
کتابی در علم نحو که هزار بیت دارد و باصطلاح خدان ایران کنایه از قضیب و ذکر از بهار عجم و رشیدی **الکه** بالضم و کاف عربی بمعنی کشور از لغات ترکی و برهان **الله** در لغت بمعنی معبود
برحق و در اصطلاح علم کلام الذات الواجب الوجود المستجمع لجمیع الصفات و در اصل این اختلاف است نزد امام اعظم رحمة الله علیه بر اصل خود است زیرا که در ذات او تعالی تغیر نیست پس لفظ اسم ذات
او هم تغیر نیابد و بسیبویه و نیست یکی آنکه اصل آن الاله بود همزه ابتدا را بعد همزه ابتدا را پس حذف کرده و لام اول را ساکن کرده در لام دوم ادغام کرده لله شد و دیگر آنکه اصل آن اله بود همزه
حذف کرده بخلاف قیاس پس عوض او الف و لام در آخر در لام جمع شد اول در ثانی ادغام کرده لله شد همزه سیبویه اصل لفظ الله لاه بود از لیه بالفتح که بمعنی

که بمعنی پوشیدن و پرده فتن است پس اخل کرده شد بر لا الف و لام زائد للذم غیر عوضی بعد ادغام جاری شد بمحل اسم علم از صراح و منتخب و بعض جمع آشی و همین اجمع است الله الله
در مقام تعجب استعمال کنند **الویه** بالفتح و واو مکسور و تحتانی علمهای فوج یعنی نشانهای لشکر و این جمع لوا است **الاچه** بفتح اول و ثانی و جیم فارسی پارچه باشد مخلط که دو رنگ باشد
از لغات ترکی **اچه** بالفتح جنسی مال و بندی که در تاخت ملک بیگانه گیرند و نوعی از پارچه ریشمی الوان و این لفظ کیست از مصطلحات **الهی پناه** کسیکه او عالم علم حکمت الهی
باشد و الهی نام فنی است از فن حکمت که طبیعی و ریاضی و الهی باشد **الفیه شلفیه** نام کتابی که حکیمی برای تقویت بادشاه مشتمل بر اشکال عجیبه جامع ترتیب داده بود الفیه کنایه از آلت
تناسل و شلفیه کنایه از فرج زن از مصطلحات **الف تازیانه** خطیکه از ضرب تازیانه بر بدن ظاهر شود از مصطلحات **المعی** بالفتح و میم زیر مفتوح و کسر عین مهمله کسیکه رای او همیشه
جیوا باشد و در فکر او خطا نیفتد و ناپسند از فهم خود معلوم کند از شرح حریری و در کنز بمعنی زیر **الجی** بالفتح مال و بندی جنسی که در تاخت ملک بیگانه گیرند و بمعنی گیرنده
و ستاننده و این لفظ کیست از مصطلحات **الهی** این لفظ مرکب است از لفظ الله که هم ذات حق تعالی است و از حرف یای متکلم پس معنی مجموع الهی من است و در بعض محل یای این لفظ مکسور می
نیز مضموم میشود چنانکه درین عبارت که حکم الهی اینچنین بود کسانیکه این یا را از نفس کلمه دانند خطا است و الهی نام یکی از اقسام ثلاثه حکمت نیز است و اقسام ثلاثه حکمت ریاضی
و طبیعی و الهی پس الهی علمیست که بحث کرده شود در آن از امور یکه بوجود خارجی و تعقل هر دو محتاج نباشد بسوی ماده و آن معرفت الله تعالی است و مقربان حضرت او که بفرمان او
اسباب یکدیگر موجودات شده اند چون عقول نفوس احکام و افعال ایشان **الف کوفی** کنایه از چیز کج چرا که الف خط کوفی کج باشد از کشف و در مدار الافاضل برهان
نوشته که الف کوفی کنایه از قضیب و آلت تناسل **الدفی** بضم دال و ترکی بمعنی شدن و یای تحتانی در آخر ضمیر غائب ترجمه لفظ او که راجع است بسوی های هوائی

فصل الف مقصور مع میم **اما** بکسر اول و تخفیف میم جمع است که بفتحتین بمعنی کنیزک باشد از لطائف و بکسر اول و تشدید میم در عربی ترجمه یا که حرف ندا است
و بفتح اول و تشدید میم معنی لیکن **امضا** بالکسر نشان علامتی که بر پشت فرامین و قباله نویسند و بمعنی اغوا آن بگذرانیدنست و روان گردانیدن فرمان از بهار عجم و مدار
کشف و منتخب و کذا **ام** بضم اول و فتح ثانی و ثالث و در آخر همزه جمع امیر از منتخب عجیب از فصح و بضم لغات که بسکون میم خوانند **املا** بالکسر کردن و آنچه چیزی
نوشتن و آغاز کردن از خود چیزی گفتن در اصطلاح بمعنی رسم الخط یعنی نوشتن ترکیب حروف موافق قاعده از منتخب و مدار **امتلا** بالکسر شدن در عرف بسیار پر شدن
معده از غذا و بعضی **امنا** بضم اول و فتح میم و نون بمعنی امانت داران و این جمع امین است **امعا** بالفتح رودهای شکم و این جمع معاست که بکسر میم باشد و رودهای شش
است اول اثنا عشری دوم صائم سوم دقیق چهارم اعور پنجم قولون ششم مستقیم از لطائف مفرح القلوب **ام القری** بضم اول و میم مشدد و مضموم و ضم و فتح
رای مهمله در آخر الف بصورت یا که مظمه چرا که اول از همه قریه های آن نواحی آباد شده است **امشب** بمعنی این شب و در معنی شب گذشته و شب آینده هر دو مستعمل میشود بدانکه در سه محل
لفظ ام بالکسر بمعنی لفظ این آید یکی امشب دوم امروز سوم امسال از بهار عجم و غیر آن **ام الکتاب** کنایه از سوره فاتحه و بمعنی قرآن مجید و بمعنی لوح محفوظ و آیات محکمات از کشف
اصطلاح سالکان عقل اول که اشارت بمرتبه وحدت است از بهار عجم و لطائف **امنیت** بضم و نون مکسور و یای تحتانی مشدد و مفتوح بمعنی آرزو و امید و بفتح و نون مکسور و تشدید تحتانی مفتوح
بمعنی بیخوفی و امان از مدار و کشف و منتخب **امات** بکسر اول و فتح تای فوقانی میراندن و کشتن کسی از منتخب **امارت** بکسر حکومت و بفتح بمعنی نشان و علامت امارات
بفتح اول علامتها و نشانها از صراح و کشف **امهات** بضم و تشدید میم مادران جمع امهه و این لغتی است در ام که بمعنی مادر باشد و استعمال امهات در انسانست و در
غیر انسان امات گویند بتشدید میم کذا فی القاموس و الصراح **امت** بفتحتین بمعنی کنیزک و بفتح و سکون میم پشته زمین و جای بلند و بضم اول و تشدید میم مفتوح بمعنی گروه
انسان و بمعنی پیروان انبیا از منتخب و کنز و فردوس اللغات و مولانا یوسف بن مانع چنین تحقیق کرده که است ماخوذ از ام است که بمعنی قصد کردن باشد و برین تقدیر است که بمعنی
که در قصد کردن چیزی یکدل باشد و بمعنی جمع و بمعنی ملت و امام پیشوا و بعضی از روزگار و تارک **مرام الخبائث** شراب **امتزاج** بالکسر و جیم آمیخته شدن چیزی
بچیزی از منتخب **املاح** بالکسر و حاء مهمله چیزی را نمکین کردن **اما بعد** لفظ متضمن معنی شرط و لفظ بعد از ظروف زمانی است بمعنی پس چون درینجا مضاف الیه محذوف
منویست مبنی علی الضم باید خواند یعنی دال بعد را در اما بعد مضموم باید خواند و مضاف الیه محذوف آن اکثر لفظ حمد و نعت باشد **امداد** بالکسر دیگر از منتخب

امتداد کشیده شدن و درازی از منتخب اجداد بالفتح بزرگتر از منتخب اجداد بالفتح بزرگان اماجد بزرگان امرد بالفتح بی ریش و ساده رخ از صراح امارد بالفتح اول و کسر
راسی مطلق جمع امرد امید بضم اول و کسر میم و یکجهول و گاهی بهمزه مشدد کنند و مجهول المعروف خواندن در اکثر محل درست باشد از مدار و مؤید ام ولد با اضافت مطلقا
نقد کنیزکه بنطفه مالک خود پسر یا دختر زائیده باشد در حین حیات خود مالک او را و اینکه آن کنیز را فروخت نماید بعد از مردن مالک خود آن کنیز آزاد باشد بکسی میراث
نخواهد رسید امصار بالفتح شهرهای کلان و بجمع مصر که بمعنی شهرست از منتخب امطار بالفتح باران انها این جمع مطر است که بمعنی باران باشد از منتخب امرار بالکسر
بگذرانیدن از کنز اموات احمر مقتولان و شهیدان امر بفتح اول و سکون میم بمعنی حکم و بمعنی کار اگر بمعنی حکم باشد جمع آن اوامر می آید و اگر بمعنی کار باشد جمع آن امور
می آید از منتخب امس بالفتح دیروز از کشف امس بفتح اول و فتح لام ساده و هموار و صاف و نرم از کشف و کنز و صراح امرأ القیس بکسر اول و سکون میم و فتح راء
مهمله و ضم همزه که بصورت واو است و فتح قاف و سکون تحتانی و سین مهمله نام شاعری که فصیح شعرای عرب بود و بعضی گویند که او هفت قصیده عرای خود نوشته بر در کعبه آویخته بود
و بگفتن جواب صلای عام در داده در آن ایام آیه کریمه قیل یا ارض ابلعی ماءک و یا سماء اقلعی و غیض الماء و قضی الامر و استوت علی الجودی نازل گشت بملاحظه این آیه شهرت
قصاید امرء القیس بهم گشت امتصاص بالکسر و هر دو صاد مهمله مکیدن از کنز امتاع بالکسر نفع رسانیدن ام الدماغ بضم کنایه از جای دماغ و آن جوفیست در استخوان
دماغ است صلب محیط جوهر دماغ است امر معروف امر کردن بکارهائیکه در شریعت اسلام معروف شناخته شده هستند چنانچه صوم و صلوة و حج و زکوة و صدقه عید الفطر
و قربانی املاق بالکسر مفلسی و درویشی از منتخب مدار امام ناطق یعنی امام ناطق بحق عبارت از امام جعفر صادق رضی الله عنه املاک بالکسر چیزها که گرداگرد
و بفتح جمع ملک بالکسر امثال بالکسر حرف چهارم تا مثلثه بمعنی فرمان بردار از کشف و منتخب و کنز املال بالکسر ملول کردن از منتخب امهال و امتهال بزرگ بالکسر مهلت
و فرصت دادن از لطائف امثال بالفتح داستانهای مشهور و مفتها و بمعنی مانند از منتخب امیر نحل بفتح نون و سکون حاء مهمله لقب حضرت علی کرم الله وجهه از مدار امثال
بفتح اول و کسر ثای مثلثه جمع مثل که بمعنی مشابه و نظیر است یا جمع مثال که جمع مثال است در شرح اصول اکبری و بمعنی همسر آن استعمال امل بفتحتین بمعنی امید از منتخب ام بالفتح و سکون میم حرف
عطف است بمعنی یا ی تردید و بضم و تشدید میم بمعنی مادر و اصل هر چیز ام العلوم کنیت علم صرف نیز که اصل و مبدا اکثر علوم است ام ملدم بکسر میم دوم و سکون لام و فتح
دال مهمله کنیت تب دائمی که در مرگست از شرح تحفة العراقین مؤید از منتخب امم بضم اول و فتح میم بمعنی گروهها مردم از منتخب و کنز امام بالفتح بمعنی پیش رو و برو و بکسر بمعنی
پیشوا و بمعنی رشته معماران که بآن بنا راست کنند امین بالفتح اول و سکون ثانی بهم آمیختن از بهار عجم و کشف و منتخب و کسانیکه از بی التفاتی بفتحتین خوانند غلط است
امان بالفتح بیخوف بودن و بمعنی وزینهار و بدل اول جمع امن که بمعنی بیخوفیست امین امانت دار از صراح امهان بالکسر سبک کردن نظر و در فتن کار بمعنی در کاری خوار کردن
از منتخب ام الصبیان نام دیویکه اطفال را آسیب رساند و نزد اطبا نوعی از صرعست که باطفال عارض میشود از مصطلحات ام غیلان بکسر غین معجمه بمعنی مادر دیوان و ام بمعنی
مادر و غیلان بکسر جمع غول که بمعنی دیو باشد لیکن مناسبت سکون و واو دیوان بودن بمعنی درخت خار دار که بسبب بیوان لیکر گویند مستعملست و غیلان مخفف همین است از منتخب و بعض تبرع
و صراح و قاموس نوشته که ام غیلان بفتح غین معجمه درخت سمره که آنرا طلح نیز گویند و آن درختان بزرگ اند خار دار در ریگستان ع امتان بضم اول و تشدید میم مفتوح
جمع امت بطور مدارس امتنان بالکسر نعمت دادن منت نهادن از منتخب و کنز اماکن بفتح اول و کسر کاف جمع الجمع مکانست چه جمع مکان امکنه باشد و جمع امکنه اماکن است
امام مبین بضم میم سوم و کسر باء موحده بمعنی لوح محفوظ امکان بالکسر مصدر است از باب افعال بمعنی قدرت دادن جای دادن بر تقدیر بمعنی اول ماخوذ است از مکنت که بمعنی
قدرت باشد و بر تقدیر بمعنی دوم ماخوذ باشد از مکانت که بمعنی جای و جاگیر شدنست در محاوره فارسیان بمعنی طاقت و قدرت آید و گاهی از آن ماسوی الله مراد باشد و بطلاح
اهل حکمت چیزیرا گویند که عدم وجود او هر دو ضروری نباشد چنانچه جزئیات حادثه مثل انسان و دیگر حیوانات و شجر و حجر و امثال آنرا گویند که عدم ضروری باشد چنانچه
شریک باری و وجوب آنکه وجود ضروری باشد چنانچه واجب تعالی امکنه بالفتح و کاف مکسور و نون جمع مکان امالة بکسر اول میل دادن چیزیرا بجانب او بسوی دیگر و بطلاح اهل
تجوید میل دادن فتحه را بسوی کسره بطرز یکالف مشوب بیا چنانچه کتاب الله کتاب و کیتاب الله رکاب و در الفاظ فارسی نیز امالة می آید چنانچه آزیرا آله آزاد و آبیاله آباد

وعبد الواسع وغیرهما امثله بفتح اول وسکون میم وکسر ثای مثلثه جمع مثال امتعه بالفتح ثانی فوقانی مکسور وعین مهمله مفتوح جمع متاع امرحبه بفتح اول وسکون
میم وکسر رای مهمله وفتح جیم وبعد بای موحده مرادف امور عامه تشدید میم دوم در اصطلاح اهل حکمت چیزها را گویند که ذات آنها عام باشد وفقط بیک قسم از اقسام موجودات نباشد بلکه
شامل باشد هر قسم موجودات را یا دو را از آن جمله موجودات سه قسم است واجب جوهر وعرض پس وجود وحدت وکثرت از جمله امور عامه است که مخصوص بیک قسم از آنها نیست
چنانچه وجود وحدت یافته میشود در هر سه اقسام موجودات وکثرت یافته میشود در دو قسم که جوهر وعرض باشد امامیه فرقه شیعان که بجز دوازده امام تولا کلی اعتقاد ندارند امی
بالضم وتشدید میم در حقیقت منسوب ام است که بمعنی مادر باشد یعنی آن کسی که پدرش در ایام طفلی او بمیرد واز تربیت پدر محروم بوده بکنف مادر یا دایه پرورش یابد
ازینجهت علم نوشتن وخواندن او را حاصل نشود ومجازا بمعنی هر آنکسی که نوشتن وخواندن نداند اگرچه پیش پدر جوان شده باشد ولفظ امی لقب پیغمبر ما صلی الله علیه وآله
وسلم از آنست که آنحضرت از کسی تعلیم نگرفته بودند تا فضیلت استاد بر آنحضرت ثابت نشود از بهار عجم ومنتخب وشروح سکندرنامه کنز احهانی بالضم وتشدید
میم مکسور نام دختر ابوطالب یعنی خواهر حقیقی حضرت علی کرم الله وجهه که خواهر عم زاده پیغمبر ما صلی الله علیه وآله وسلم باشد از اسماء الرجال شیخ عبد الحق وجامع الاصول وکسر
میم مختص فارسیست وآنچه که بعضی از اهل لغت بمعنی عمه آنحضرت نوشته اند محض غلط است احهات سفلی اربعه عناصر یا طبقات زمین امانی بفتح اول وکسر نون وتشدید
تحتانی بمعنی آرزوها ومراد ما این جمع امنیه است که بالضم باشد بمعنی آرزو وبالف ممدوده خواندن یا بتخفیف یا دانستن غلط است مگر فارسیان بمعمول خود بتخفیف یا میخوانند
انگشتر ومدار ومنتخب ولفظ امانی بتخفیف یا منسوب بامان که بمعنی امن است وهم منسوب بامانت بحذف تای فوقانی امام محمد غزالی باتبداء احیاء العلوم ظاهر پایه عظیم داشتند چنانچه بر معاصران خود
تفوق جستند وبآخر از زهد وترک وتصفیه باطن نصیبی کامل حاصل ساختند وکتب مفیده بسیار تصنیف کردند چون کتاب احیاء العلوم وجواهر القرآن وتفسیر یاقوت التاویل جمل
ومشکوة الانوار وغیر آن وخان آرزو وجهانگیر نوشته است که لفظ غزالی را ملا عصامی در شرح قصیده بردة بتخفیف نوشته وسوی عبد الغفور در حاشیه نفحات بتشدید گفته چنانکه عبد الباسط
بیلقانی در حواشی قاموس تصریح کرده همچنین ابن خلکان نیز بتشدید تحقیق نموده لیکن سمعانی در کتاب انساب بتخفیف زای معجمه گفته چون غزالی بفتح دهی است از مضافات طوس ظاهرا
همین تخفیف اصح است امام مذکور در سنه پانصد ونود بجوار رحمت حق پیوست اموی بضم اول وفتح میم وکسر واو منسوب به بنی امیه بضم همزه وفتح میم وتشدید تحتانی نام یکی از
اجداد یزید پلید پشت چهارم فصل الف مقصور مع نون انطفا بالکسر فرو مردن آتش وچراغ از منتخب اندروا بفتح اول وحرف پنجم واو بمعنی
اوبخته وگمنام وسرگشته وحیران از برهان رشیدی انجلا بالکسر وجیم روشن وصاف شدن وآشکارا شدن بر دل واشغم واز خانه وطن بیرون رفتن از منتخب وکنز انحنا بالفتح
وحای مهمله جمع نحوست که بمعنی راه وطور باشد انسا بضم اول وفتح نون وسین مهمله جمع انیس که بمعنی همدم وغمخوار ورفیق است انزوا بالکسر فرای معجمه گوشه نشینی وکنشستن
از خلق انتها بالکسر تای قرشت نیز مکسور بکسی نیست یا فتن وبمعنی افزون شدن وبالیدگی از قاموس وصراح ومنتخب ومدار کنز وبهار عجم وبعضی مردم که بمعنی پردهلو گویند غلط است
انهما بالکسر خبر دادن از منتخب انبا بالکسر خبر دادن از منتخب انحنا بالکسر وحای مهمله مکسور ونون خمیده شدن وکوژپشت شدن از منتخب واین از باب انفعال است مجرد وحنا
بالفتح بمعنی خمیدن انطوا او پوشیده شدن از منتخب انا بالفتح در کسی مادر ودر کسی بمعنی من بکسر اول بمعنی وقت وگاه در آخر بعد الف همزه زیاده کنند بمعنی ظرف وآوند باشد از
شروح نصاب وفردوس اللغات انتفا بالکسر نیست کردن ونیست شدن از منتخب وکنز انقضا بسر آمدن مدت از منتخب انثی بالضم وثای مثلثه ماده که در مقابله نر است
از منتخب وکنز انشا بالکسر آفریدن آغاز کردن از خود چیزی گفتن ونام علمیست که دانسته شود بدان ایکب عبارات نثر وباصطلاح علم عربیت ومنطق کلامیکه احتمال صدق وکذب
نداشته باشد واقسام آن بسیار است منجمله آن امر ونهی ونداء وقسم وتعجب از منتخب مناظرة الانشا وصراح وکشف وکنز انگشت تما کامل وشهره واز مصطلحات انتخاب برگزیدن
کشیدن برگزیدن بلفظ زدن کردن مستعمل از منتخب وبهار عجم انحداب بحای دال مهمله مکسور پشتی انتساب نسبت داشتن بکسی انسب بالفتح مناسب تر انحدار کشیده شدن از
منتخب وتاج المصادر انسکاب بالکسر بخیر آب گریستن بسیار از منتخب انقلاب بالکسر گردیدن ودگرگون شدن برگشتن از کاری وحالی رجعت کوکب بلفظ گردیدن وگردون از
مستعمل از بهار عجم وغیره انسلاب بالفتح بسهولت فرار انسلاب بالکسر گم ونیست شدن انتهاب بالکسر غارت کردن از کشف وصراح وتاج المصادر وکنز ومنتخب

انبوب بالضم وحرف سوم با ی موحده نوم یعنی نی که از میان خالی باشد واین لفظ عربیست از منتخب **انقاب** بالفتح سوراخها و سرنگها که در زمین کنند در تیر تیر
نقب است و بمعنی رو بند هم درین صورت جمع نقابست **انصباب** بالکسر وصاد مهمله ودو بای موحده ریخته شدن آب هر چه رقیق باشد از منتخب **انیات** بالفتح وحرف
سوم یای تحتانی ودر آخر موحده وندانهای نشتر که در زنگانرا باشد واین جمع نابست از صراح **انکباب** بالکسر وبای موحده بخاراده بر گرفتن بوی افتادن از منتخب وغیر
آن **انتصاب** بر پا شدن **انابت** بکسر اول وحرف چهارم موحده مفتوح وبعد فوقانی توبه کردن ودعا خواستن از کشف ومنتخب وصراح بازگردیدن بسوی خدا وباز گشتن
از کارهای بد **اندیت** بالکسر مخفف اندریت که دهی بود الحال داخل قلعه شهر دهلی است **انگشت** بالفتح وکاف فارسی مکسور چوب سوخته که سر شده سیاه گشته باشد از برهان وجهانگیری
وکشف **انفت** بالفتح وفای مفتوح بمعنی ننگ وعار داشتن از کنز ومنتخب **انائت** بکسر اول وفتح همزه که حرف چهارم است بمعنی بردبار وآهستگی وتأنی از منتخب
از نظام ومنتخب **انات** بالفتح بروزن قنات بمعنی درنگ وتأنی این لفظ در رسم الخط نحوی گرد مینویسند **انوثیت** بضمتین بزیادت یای تحتانی غلط است بمعنی زن شدن ومادینه
وانوثت بدون یای تحتانی صحیح بخلاف رجولیت که مصدر جعلیست چراکه رجل اسم جامد است وانثی مشتق است از انوثت لیکن چون انوثیت هم در کلام ثقات واقع شده استعمال
جائز باشد **گردیدیت** مایه نشه انوثیت + باز در سطبل در اندازد **انات** بکسر اول ودر آخر تای مثلثه بمعنی ماده ها این جمع انثی که بمعنی ماده است از منتخب وکشف
ونظام **انبعاث** بکسر اول وکسر بای موحده وعین مهمله وثای مثلثه برانگیخته شدن از منتخب **انیث** بوزن فعیل بمعنی آهن نرم از شروح نصاب کنز **اندماج** بالکسر
در رفته شدن بچیزی در آمدن استوار شدن بجائی از کشف ومنتخب **اندراج** داخل شدن در آمدن نوشته شدن از کنز انبج معرب انبه **انموذج** بالضم وسکون
مضموم وذال معجمه مفتوح بمعنی نمونه ونمودار ودر فارسی گاهی مجازاً بمعنی اندک مستعمل میشود باید دانست که صاحب قاموس نموذج بدون الف وبفتح نون معرب نموده نوشته است
وانموذج را که بالف است خطا گفته لیکن از مفتاح سکاکی وکتب معتبره دیگر معلوم شده که انموذج بزیادت الف صحیحست چراکه رتبه صاحب مفتاح در علم عربیت زیاده
از رتبه صاحب قاموس است وهر دو شارح مفتاح انموذج را که بالف است صواب دانسته معرب نموده گفته اند نه معرب نمونه بدلیل آنکه قاعده تعریب دلالت میکند که معرب نموده
باشد چه ذال مهمله در تعریب بذال معجمه بدل میشود ولفظ نموده که بدینجا مذکور شد صیغه اسم مفعولست نه ماضی ونمونه مخفف نموده است واین تحقیقات استادی
عبدالکریم خان مغفورست ومؤلف نیز از کتب معتبره همین تحقیق نموده **انضاج** بالکسر وضاد معجمه وجیم پخته کردن خلط زاده ریش رسیده کردن مادّه نیز باصطلاح اطبا خلط
کردن خلط رقیق را ورقیق کردن خلط را **انگشت پیچ** عهد وپیمان دست آویز **انجاح** بالکسر وجیم وحای مهمله روا کردن حاجت از منتخب وکنز **انفتاح** کشاده شدن از منتخب
انشراح کشاده شدن دل از منتخب **انصاح** بصحت پذیرفتن **انطاح** سرون دن گاو وقوچ ومثل آن از نظام **انتساخ** بالکسر وخای معجمه نسخه گرفتن از
منتخب وکنز **انتفاخ** باد شدن وآماسیدن از منتخب **انقیاد** فرمانبرداری وفروتنی از منتخب **انتقاد** نقد ستانیدن وکاه اندازه جدا کردن از منتخب ونظام ویکی از اعمال علم
سیماست وآن اشارت کردن است ببعض حرف وبالفاظ مناسب آن حرف چنانچه حرف اول را سر ورخ ولب تاج گفتن وحرف وسط را میان دل وکمر وحرف آخر را پا ومدمن
وغیر وخامن چنانکه برای اسم شمس در بیت مصرع اول شام ومیان چون دامن نرگس + **انعقاد** بکسر اول وکسر عین مهمله وقاف ودال بسته شدن ومجتمع شدن **انشاد**
بالکسر وشین معجمه شعر خواندن وانشاد سرا بمعنی شعر خوان اند بالفتح مخفف اندک ولفظ اند بمعنی چند نیز آمده از شروح نصاب وبرهان وجهانگیری نوشته اند لفظیست برای شمار
عدد مجهول از خمسه تا نه **انسداد** بکسر اول وکسر سین مهمله بسته شدن راه از منتخب **انفراد** تنها شدن **انبان** دبه وپوستیکه آنرا پر باد کرده آهنگران آتش افروزند **انفاذ** بالکسر
وفاء وذال معجمه جاری کردن روان کردن وروان شدن فرستادن وشمشیر وخنجر بر چیزی گذرانیدن از منتخب **انصار** بالفتح یاری دهندگان وگروهی از اصحاب رسول صلی الله علیه وآله وسلم که در ایام
هجرت مدینه بعد آنحضرت رسیدند از مدار **انتشار** پراکنده شدن وبمعنی استاده شدن که قضیب از منتخب وصراح **انضار** بالفتح نظرها **انفجار** بالکسر بدر آمدن آب از منتخب وروان
شدن بیم از بغل **انگار** بالفتح وکاف فارسی صیغه امر از انگاشتن بمعنی بفهم وبدان خیال کن **انتظار** چیزی را چشم داشتن بلفظ داشتن وبرون کشیدن کردن مستعمل واستعمال
زیادت یای مصدری خطاست مگر نزد بعضی فارسیان جائز **انکسار** شکسته شدن وشکستگی **انحصار** بالکسر گرد شدن وگنجیدن در چیزی **انمار** بالفتح پلنگان نام قبیله

از نبی اسبا از منتخب **انوار** بالفتح سنگوفها و روشنیها بر تقدیر اول جمع نور بالفتح و بر تقدیر معنی دوم جمع نور بالضم از منتخب کنز **انداز** بالکسر و ذال معجمه بند دادن و ریسمان
از منتخب لطائف **انداز** بالفتح و دال مهمله بمعنی افسانه از فرهنگ میر عضد الدولا **انجوانیز** بالفتح و حرف سوم با موحده مضموم در ترکی نام آلتیست که آهن گرم بدان
گیرند بهندی سنداسی گویند از رشیدی و فردوس اللغات **انبار** بالفتح تودهای غله و متاع جمع نبر بالکسر بمعنی توده جای غله ریختن است چنانکه در منتخب و صراح و در مجمع
که مرا نباشتن که بمعنی پر کردن و ذخیره کردنست از بهار عجم **انگشت نهار** مغلوب که بجهت خواستن امان و پناه جستن پیش غالب انگشت شهادت بر میدارد **انفطار** پاره
پاره شدن و آفریدن از لطائف **انشا** بالکسر زنده کردن از لطائف **انداز** بالفتح بمعنی ادای پند و بمعنی قیاس و قصد و حمله کردن قدرت و مقدار و مرتبه و حال و اندازه ایاغ
از فلک ساز و طریقه که بسی پسند آید از کشف بهار عجم و جهانگیری رشیدی و سروری و برهان و چراغ هدایت **انگر** بالفتح و ضم کاف عربی و رای فارسی آنچه پیلبانان در دست
دارند از برهان و در جواهر الحروف نوشته که در اصل انکس بود بضم کاف عربی و سین مهمله چون باتصال کاف مضموم بسین مهمله لفظ قبیح پیدا میشد لهذا کاف عربی را بکاف فارسی و سین را بزای معجمه
بدل کردند و بعضی رای عربی را بجای فارسی بدل نمایند از فتح اول و سوم صحیح پند و وصیت اندار و سروری و رشیدی و جهانگیری و برهان **انتهاز** بالکسر فرصت یافتن و قابو یافتن
منتخب و کنز **انباز** بالفتح شریک **انجاز** بالکسر و جیم وفا کردن وعده و روا کردن حاجت از منتخب کنز **اناس** بضم اول بمعنی مردمان و نیز در دست جمع نیست مگر بمعنی جمع می آید از بحر الجواهر
کنز و منتخب **انس** بالکسر آدمیان و نیز در دست بمعنی جمع و بضم خو گرفتن و آرام گرفتن بچیزی و الفت گرفتن و بفتحتین نام یکی از اصحاب کرام از منتخب کنز **اندراس** بالکسر و دال مهمله
نیز بمعنی کهنه شدن و کهنگی از منتخب **انکاس** از گون شدن **انعماس** بالکسر و غین معجمه آب فرو رفتن از منتخب و تاج **انغراس** بالکسر و غین معجمه و راء مهمله در زمین رفتن
اول بضم فا جمع نفس که بسکون فا بمعنی روح و ذات است عالم ارواح و عالم طبیعی و افلاک کنایه از عالم ظاهر و عالم اجسام از شمسی میتواند که عالم انفس و آفاق همین عالم ظاهر باشد
چه اکثر نفوس و جمیع آفاق در همین عالم ظاهر موجود اند **انفس** خو گرفته شده و همدم و غمخوار و مصاحب از منتخب کنز و صراح لطائف **انعکاس** بالکسر باز گونه شدن و نمودار شدن شکل چیزی
در جسم شفاف مثل آب و آئینه و غیره **اندلس** بفتح اول و فتح دال مهمله و ضم لام ملکیست مغرب از لب اللباب **انجاس** بالفتح پلیدیها از منتخب **انقاس** بالفتح و قاف و سین مهمله بسیاری
نوشتن و آنچه نفس است که بالکسر بمعنی سیاهی نوشتن باشد از منتخب **انحس** بالفتح و جیم بمعنی پلیدی هم تفضیل از نحس **انعاش** بلند شدن و برخاستن و نیکو شدن و این از باب افعال است
از منتخب کنز و فارسیان بمعنی عیش و نشاط استعمال کنند از بهار عجم **انتباش** حرف چهارم بای موحده برهنه کردن و کفن دزدیدن از لطائف **انقص** بالفتح کمتر و عیبناک تر
از منتخب **انقاص** بالفتح کمیها و عیبها و بالکسر کم کردن و ناقص کردن **انقباض** بالکسر گرفته شدن و گرفتگی از منتخب **انقاض** بالکسر و قاف شکستگی عهد و جز آن از منتخب
انهاض بالکسر برخاستن و کوچ کردن از منتخب کنز **انقراض** بسر شدن و گاهی خرسیدن تا زمین مرا باشد از کنز **انخفاض** بالکسر و بخای معجمه و ضاد معجمه و فا بسر
شدن کلمه و نشیب افتادن از کنز **انبساط** بمعنی گستاخی و کشاده شدن و فراخی و مجازاً بمعنی خوشی گسترده شدن از منتخب و مجموع اللغات **انخراط** در میان جماعتی در رفتن از
کنز و در مجموع اللغات در میان چیزی در آمدن و رشته در سوزن کشیدن و در صراح در کشیده شدن رشته و از منتخب بمعنی ترشیده شدن مستفاد میگردد **انحطاط** بالکسر
حای مهمله فرود آمدن و یکی نهادن چیزی از کنز و منتخب **انضباط** پختگی و مضبوطی **انبان** بالفتح بالکسر نون سوم بسکون فا و طاء مهمله حقه چرمین که از نفط یا روغن پر کرده بر
آتش بر دشمنان اندازند **انتزاع** بالکسر و زای معجمه بیرون کشیدن و برکنده شدن لازم و متعدی از منتخب و کشف **اندفاع** دور شدن **انصداع** شگافته شدن از منتخب
انتفاع نفع گرفتن از منتخب نفع بردن مستعمل **انخلاع** بجای معجمه برکنده شدن از منتخب **انطباع** بالکسر و طای مهمله و موحده نقش شدن چیزی بر چیزی از منتخب **انقلاع**
بقاف برکنده شدن از کنز **انباغ** بالفتح و سوم موحده و غین معجمه و زای معجمه در نکاح یکدیگر بودن هر یکی مر دیگر را انباغ باشد بهندی سوگوید از برهان **انقاع** قطب علی در شرح
دیوان حافظ بمعنی شوخ نوشته و در مدار **ایقاع** بفتح اول و سکون تحتانی و فا بمعنی غماز و غنوده گفته و در مجموع اللغات و فرهنگ دیگر بسکون تحتانی بمعنی گوالیدن گو یعنی
حرف زدن گو و گو بمعنی نو آموختن سخن و بهلول شارح دیوان حافظ بمعنی رسوائی نوشته **انیاغ** بزای معجمه و یای تحتانی و غین معجمه میل کردن بطرف دیگر از جانب حق و اعتدال
انصباغ بصاد مهمله و با موحده رنگین شدن از منتخب و کنز **اندباغ** بچسپیدن پوست **انحراف** بالکسر خم شدن و برگشتن و بطرفی مائل شدن و مراد بمعنی کجروی بیشتر آید

از کفر انصرام بازگشتن و مراجعت انقلاب انعطاف خم گرفتن و برگردیدن از منتخب انکشاف واشدن انکساف بسین مهمله کسوف شدن آفتاب انکساف
عاند و تنگ داشتن از لطائف انصاف نصف کردن و برابر داشتن کسی بر هیچ طرف زیادتی نشود انف بفتح بینی انتصاف دادن نصف یافتن و نیمه شدن از منتخب انوف
بضمتین جمع انف که بمعنی بینی است انیق بفتح اول و کسر نون و سکون یا بمعنی محبوب و عجیب از منتخب انملاق بکسر اول و سوم دوستی و چاپلوسی و لطف نمودن و هموار شدن و خلاص یافتن
از منتخب انفاق بالکسر دادن و خرج کردن از منتخب انتساق طریق و انتظام پذیرفتن و روش و دستور چیزی ترتیب دادن لازم و متعدی هر دو آمده انساق بالکسر روش و دستور ترتیب
دادن و بفتح جمع نسق از ماق بالکسر و زای معجمه نیست شدن و بالا شدن از منتخب انخراق دریده شدن انغلاق بالکسر و غین معجمه بسته شدن انطباق سهم پیوستن
انسلاک در آمدن چیزی در چیزی از کنز و منتخب انهماک بالکسر کوشیدن و کاری مبالغه کردن در آن از کنز و منتخب انهاک بالکسر لاغر و ضعیف کردن از منتخب انفکاک بالکسر فاء معنی
از هم جدا شدن و آزاد شدن از منتخب و کنز انسباک بالکسر حرف چهارم سبوده گداخته شدن زر و نقره و دیگر فلزات اندیک بالفتح بر وزن نزدیک کلمه تمنا بمعنی امید است
از شرح قصائد خاقانی و بیان انفال بالفتح و غنیمتها که از کفار گیرند جمع نفل بفتحتین از منتخب انحلال بالکسر جای حمله کشاده شدن و ناچیز شدن و نابود شدن از منتخب و مجموع اللغات
انجیل بالکسر کتاب عیسی علیه السلام معرب انگلیون بعد حذف واو و نون طلبکانی کردند میان لام و یا و الف اکثر دادند چه فعیل بالفتح در کلام عرب نیامده انجیل بالفتح
و جیم مفتوح فراخ چشم از شروح نصاب و کنز و صراح اندمال شدن زخم و جراحت از منتخب انحلال بالکسر خای معجمه جای انامل بالفتح اول و کسر میم بمعنی سر انگشتان
و این جمع انمله است که بمعنی سر انگشت باشد از منتخب و غیر آن انفعال شرمنده شدن از چیزی پذیرفتن از منتخب و کنز و بلفظ داشتن بزور کشیدن و دادن مستعمل از بهار عجم
انحال بحای حمله سخن کسی یا شعر کسی خود بستن از منتخب و کنز انتقال از جایی بجائی رفتن از منتخب و کنز انتسال فرزند شدن از لطائف انتقام بالکسر کینه کشیدن از کسی
از منتخب و کنز بلفظ کشیدن و گرفتن مستعمل انهدام ویران شدن و از پا در آمدن عمارت و غیره از منتخب و کنز انصرام بالکسر بریده شدن و منقطع شدن و آخر شدن از منتخب
و کنز انهزام بالکسر زای معجمه بمعنی شکست لشکر که در مقابله فتح است از منتخب و کنز انقسام بالکسر حصه شدن و بخش بخش شدن انضمام بالکسر فراهم شدن چیزی بچیزی
و پیوستگی و آمیختن و بهم شدن از منتخب و کنز انعام بالکسر نعمت دادن و نازک کردن و زیاد شدن و بفتح چهارپایان و رعیت جمع نعم است که بفتحتین شد و نام سوره قرآن مجید
از منتخب و کنز انجم بفتح اول و ضم جیم ستارها و جمع نجم که بمعنی ستاره شد از قاموس و منتخب انظام بالکسر آراسته و مرتب کردن انام بفتح بمعنی مخلوقات از جن و انس و
انام بالمد نیز آمده و انیم هم نوشته اند و این هر سه لفظ اسم جمع است نه جمع مثل قوم و رهط از قاموس و منتخب انعدام بالکسر نابود شدن و صاحب مزیل الاغلاط نوشته که این لفظ
غلط است چرا که باب انفعال مختص بعلاج و تاثیر است مگر استعمال آن بسیار است انفصام بالکسر حرف سوم چهارم فا و صاد مهمله بمعنی شکسته شدن از منتخب اندام مطلق عضو
ظاهر و مجازاً تمام بدن بلکه مطلق جسم را گویند لهذا اندام گل و اندام کوه و اندام آفتاب هم آمده از بهار عجم انتظام بکسر اول و کسر ظاء و فا و سین مهمله بوی خوش گرفتن از کنز
انجام بالفتح بمعنی انتها از برهان و مدار بمعنی آخر کار اندگان بالفتح و کاف فارسی نام شهری از توران زمین سمرقند و کیمین از برهان اندجان بالفتح جیم عربی نام شهری است
از توران زمین و این معرب اندگانست از قاموس انسان بالکسر بمعنی آدمی بمعنی مردمک چشم از کنز و مدار و مولانا یوسف شرح نصاب نوشته که انسان در اصل انسین بود الف
و نون زیادتی بر آن ملحق شده و این ماخوذ است از انس بالضم که بمعنی الفت گرفتن و ظاهر نیست و بعضی گفته که ماخوذ از نسیانست و مردمک چشم را از آن انسان گویند بجهت
شکل انسان در آن نظر می آید بهمین جهت در فارسی مردم و مردمک گویند و بهندی پتلی نامند چه در هندی بمعنی حقیقی لفظ پتلی تصویر آدمیست انسان عین مردمک بهندی
پتلی نامند انجمن بالفتح و جیم مضموم جائیکه در آن جماعت نشسته باشند و در آخر این لفظ نون برای نسبت است بسوی انجم بمعنی ستارگان یا ستارگان ادای چنانچه ستارگان
باهم متصل باشند و ستاره ها نمک اند و در نگری و بزرگی و تنگی و بهمین طرح حال مجلس است و این از شروح نصاب انگاشتن بکاف فارسی بمعنی دانستن و پنداشتن و گمان
خواندن غلط است از جهانگیری لغت بابا اندائیدن بالفتح گلگل کردن بدیوار و بمعنی آویختن اندار و بهان اندهان بالفتح دال مهمله بمعنی غمگین از لطائف
انین بفتح اول و یای معروف بمعنی ناله و نالیدن از لطائف و منتخب و کنز انجیدن استرزدن و ریزه ریزه کردن از برهان انجیدگان بمعنی غمیان از برهان

دیای مجهول نام روزی است از ماه شمسی از جهانگیری برهان **انبیان** و **انبیتین** بضم اول و هر دو ثای مثلثه هر دو خایه از کنز **انبان** بالفتح پوست بادوده و زنبیل خرمن
که از چرم میباشد و شکر و اندیدن تعجب کردن از برهان **انگلیون** بالفتح و کاف فارسی مفتوح و یای تحتانی و واو معروف بمعنی انجیل عیسی علیه السلام و نام کتاب مانی نقاش
و نام سازی و نام جامه بیست رنگ و هر شی که عجیب و غریب باشد از رشیدی و برهان **انگشت در دهان ماندن** تاسف ماندن **انگشت بر لب زدن** کسی را
بسخن آوردن و گویا گردانیدن از جهانگیری برهان کنایه از استدعای سخن از مصطلحات **انگشت بر حرف نهادن** عیبگیری کردن **انگشت نیل کشیدن** بمعنی ترک کردن
از برهان جهانگیری **انگشت بدندان گرفتن** کنایه از تعجب کردن و حسرت خوردن **انگشت بر چشم نهادن** قبول کردن فرمان از برهان **انگشت بر دزدن** استعارت
بازکردن **انگشت بر جبین نهادن** کنایه از سلام کردن **انار یاسین** روز نوروز چهل بار سوره یاسین بر انار میدمند هر که آنرا بخورد شرکت خیر بخورد و تمام سال از امراض
محفوظ ماند **انگشتو** ریزهای نان بروغن و شکر مالیده از برهان **انبره** بفتح اول و سکون نون و ضم بای موحده آلتی است که آهن گرم را بدان میگیرند بهندی سنسی گویند از
برهان رشیدی **انمله** بالفتح و میم مضموم بمعنی سر انگشت جمع این انامل می آید از بحر الجواهر و کشف و مدار و در منتخب بکسر میم و صاحب ماموس گوید که بهر سه حرکت الف و بهر سه
حرکت میم درست است **اندازه** بمعنی طاقت و یارای و جرات و تخمین و نمونه و نشان و بمعنی قصد و اراده از بهار عجم **انوشه** بفتحتین و واو مجهول و شین معجمه بمعنی خرم و خوشحال
و پادشاه نوجوان مجازا بمعنی اما و یعنی هر دو کذا از جهانگیری رشیدی مدار **انگاره** بالفتح و کاف فارسی و رای مهمله بمعنی نقش ناتمام و نقشه و مثل تصویر و هر چیز ناتمام
و بمعنی نگارش و بمعنی افسانه و دفتر حساب از برهان رشیدی و بهار عجم **انتباه** بالکسر آگاه کردن و خبردار شدن آگاهی از کشف و سروری و منتخب **انبوبه** بالضم و بای موحده
مضموم و واو معروف و بیجم بای موحده بمعنی نازه آذر باشد از منتخب و برهان و حرف پنجم را یای تحتانی دانستن خطاست **انگله** بفتح اول و ضم کاف فارسی حلقه کوچک که گوی
گریبان را در آن داخل کنند از رشیدی و در برهان بفتح کاف فارسی بمعنی گوی گریبان **انگوره** در اصل انگور بوده انگو بمعنی درخت حلتیت چه انک بمعنی حلتیت و نسبت و زد بفتح زای فارسی
فارسی مجهول پس را برای عربی و دال را بها بدل کرده اند مگر انگوره بدون واو صحت از رشیدی و غیره **انفحه** بالکسر و حای مفتوح و تخفیف و تشدید حای مهمله هر دو درست و بفتح اول و کسر ثانی نیز آمده است
بمعنی پنیر مایه صاحب ماموس قرابادین نوشته اند انفحه شیری باشد که منجمد و بسته میشود در شکنبه بچه شتر یا میش و غیره بشرطیکه آن بچه تا حال گیاه نخورده باشد پس شکمش شکافته شیر مذکور که بر روی
مائل میشود بیرون می آرند و خشک کرده بدوا بکار برند و از منتخب و بحر الجواهر و کشف نیز همین تحقیق شده **انبانه** بالفتح و آن پوستی باشد مثل مشک که غله در آن پر کنند
از برهان **انیقه** بروزن صحیفه بمعنی خوب و عجیب از منتخب و خود از انق بفتحتین شاد شدن بغایت خوش شدن **انبه** بفتح اول و ضم موحده مخفف انبوه بفتح اول و سکون نون و فتح
بای موحده و های ملفوظ عربی بمعنی تنگیکننده تر و خبر دهنده تر از منتخب بفتح موحده و های مخفی میوه است مشهور که آنرا آنب گویند **انسیه** بالضم و یای مشدد منسوب بانس که بالضم بمعنی خو
گرفتن و الفت نمودن است **انطاکیه** بالفتح شهریست بشام **انگشترین** و **انگشتری** مزید علیه این هر دو لفظ انگشتر است از عالم جهین که در اصل صحیح است و یا نون زائده و انگشتر مخفف
انگشتورست یعنی صاحب انگشت پس او را بجهت تخفیف حذف کرده اند از خیابان **اندامی** بالفتح امر از اندامیدن بمعنی گلابه کهگل بر دیوار و غیره مالیدن و بمعنی آلودن
بمعنی گوی و بمعنی رو یا صاحب از برهان **انسی** بالکسر آدمی و بمعنی جانب اندرونی عضو و هر چیز و جانب راست از کنز **انمائی** بالفتح بیدانش از نطائر **انفسی** مراد از عالم ارواح
عالم باطنی و آفاقی مراد از آن عالم ظاهر و عالم اجسام که دنیا باشد از شمسی **اندامی** جامه خوش اسلوب که بر بدن چست و درست آید **آیدانی** رای نام دیوان روح الله خان که زمانه
دارد **فصل الف مقصور مع واو اولی** بالفتح صوت بر و نیز دارد بالضم بمعنی نخستین و بمعنی اول از منتخب و صراح بضم اول و واو غیر ملفوظ بکسر اول بمعنی خداوندان
اولیا بالفتح دوستان و نزدیکان قرابت و نزدیکان حقیقی از منتخب و فردوس اللغات **اود** بالفتح اول و کسر واو و تشدید دال مهمله جمع دوده بمعنی دود و دودمان و اصحاب
بالفتح جمع وسی **اوسط** قضایا کنایه از حد اوسط و آن عبارتست از لفظ مکرر که قیاس و قیاس مرکب باشد از دو قضیه چنانچه العالم متغیر و کل متغیر حادث پس لفظ متغیر حد اوسط است
چون از هر دو قضیه صغری و کبری هر دو لفظ مکرر را که حد اوسط است دور کنی نتیجه حاصل آید العالم حادث **اول بها مشک بها** این مثل در معاوضه سوال است یعنی
فروختن متاع بعوض قیمتیکه خریدار اولین میدهد بهتر است **اوی** بفتح اول و فتح ثانی و سوم الف بصورت یا بمعنی شغال صاحب نصاب این لفظ را بصورت تعلم مخفف این اوی آمده است

اوتوب بضم اول و تای فوقانی و بهر دو واو غیر ملفوظ در ترکی بمعنی گذشته **اوجب** بفتح اول و فتح جیم بمعنی واجب تر اول مخفف اول و کیب فارسی است لیکن بکثرت
استعمال کلمه اضافت محذوف شده چنانکه نیم شب و خزان که مقطوع الاضافت است ابدالنظامی گوید **بیت** چو اول شب آهنگ خواب اورم ۔ به تسبیح نامت شتاب آورم از
از بهار عجم **اوس البوت** بالفتح و سکون سین و تای مفتوح سستترین خانهای اوبوت کنایه از وقت فجر چرا که شافعی در آن قنوت میخوانند **اوباق** بضم اول و واو معدوله و سکون
یای تحتانی جمع اوباق که لفظ ترکیست بمعنی قوم و قبیله از لغات ترکی نوشته شد **اوواج** بالفتح گهای گردن جمع وواج که بالکسر است از منتخب **اوج** بالفتح طرف بالای
هر چیز و اوج بلندترین درجه کواکب بود و آن ملاقات سطح محدب فلک باشد از افلاک سبعه سیاره و این سبب اوج است **اوج** بضم اول و واو معدوله و سکون جیم فارسی لغت مهندسان است از
منتخب و برهان و برجندی و در بهار عجم نوشته که اوج بالفتح باصطلاح هیئت و تنجیم نقطه ایست از فلک خارج مرکز که دورترین نقاط است از مرکز عالم و هر یکی را از سبعه سیاره اوجی باشد
و گاهی حضیض **اوساخ** بمعنی کستاخ از لطائف **اوساخ** بالفتح جمع وسخ که بمعنی چرک و ریم ست از لطائف **اوج مریخ** کنایه از برج اسد که محل اوج مریخ است **اوتاد** بالفتح
هنجها و این جمع و مدست و قسمی از اولیای الله که همه عالم چهار تن میباشند از منتخب **اوراد** بالفتح دعاهائیکه بوقت معین خوانند از منتخب **اولاد** بالضم نام دیار هندوستان
اورمزد بواو معروف و رای مهمله موقوف و ضم میم و سکون زای معجمه زبان پهلوی ستاره مشتری که قاضی فلک است **اوزد** بالفتح تخت و زد شکوه مکر و حیله از برهان **اوید** بالفتح بگاز
از لطائف **اوتار** بالفتح و تای فوقانی بمعنی تارهای ساز و رودهای کمان و این جمع وتر است که بفتحتین باشد از منتخب **اوطار** بالفتح حاجات **اوبار** بالفتح و باء موحده بمعنی بجلق فرستر بون و این امر ترکیب است بمعنی بجلق فرستر بون آید **اودر** بفتح اول و کسر دال مهمله برادر پدر که بعربی عم گویند از کشف برهان و رشیدی **اوزار** بالفتح لات
و آلات کار و گران و مصالح طعام از برهان و بعربی گناهها و سلاحها و بارها که بر پشت بردارند کذا فی کنز اللغات **اولی** بهر لفظ محض ناهست بر سبیل المبالغه است چه اولی که صیغه
اسم تفضیل است حاجت بمبالغه دیگر ندارد یا آنکه درین ترکیب کلمه اول و تجرید مستعمل میشود از بهار عجم و نور الله در شرح گلستان نوشته که چون معنی تفضیلی از لفظ اولی مستفاد است کلمه
محض زائد چون در کلام قدما کثیر الاستعمال است اصلاح نمیتوان کرد **اوز** بکسر اول و فتح واو و تشدید زای معجمه مرغالی از منتخب و قاموس **اوش** بالفتح و سین مهمله گرگ در چهار
و نام قبیله از عرب از شرح نصاب و فردوس اللغات و لطائف **اوباش** بالفتح بمعنی مردم مختلط هم آمیخته و مردم فرومایه و ناکس و در عرف عام بمعنی مرد بیباک و رند و از این جهت بر شست
که بالفتح باشد که بطریق قلب حروف واقع شده و اول را بر ما مقدم کرده اند غارسبان بجای مفرد استعمال کنند از بهار عجم و کشف و لطائف و منتخب شرح گلستان **اوطاق** بالفتح اول
و کسر سین مهمله سایبانها و میانه دان و این جمع اوسط است **اوجاع** بالفتح درد ها جمع وجع که بمعنی درد است از کنز **اوتاد طالع** بالکسر نزد جعفر اوتاد طالع چهار ستاره
طالع که خانه اول است و آن تعلق دارد به تن و جان و عمر و زندگانی مولود و دوم خانه چهارم و آن تعلق دارد بجاه و رزق و ملک و مقام و سوم خانه هفتم و آن تعلق دارد بتزویج
و زوجه و مراد و مقصود و چهارم خانه دهم و آن تعلق دارد بحکومت و شغل و عمل و دولت **اولاغ** بضم اول و واو غیر ملفوظ و غین معجمه لفظ ترکیست بمعنی خبر **اوتاغ** و **اوتاق**
در ترکی خانه و حجره **اوجاغ** و **اوجاق** در ترکی دیگدان **اوقاف** بالفتح الهائیکه بر فقرا و مزارات وقف کرده باشند از منتخب **اوفق** بالفتح و فای مفتوح موافق تر از منتخب
اوشاق بضم اول و واو غیر ملفوظ در ترکی بمعنی طفل و امرد **اوتق** بالفتح و تای مثناة محکمتر و استوارتر از منتخب **اوغشماق** بضم اول و سکون غین معجمه و شین معجمه مصدر ترکیست بمعنی دزدیدن **اولنگ** بالضم و واو مجهول و فتح لام و سکون نون و کاف فارسی سبزه زار و مرغزار و این لفظ ترکیست **اونگ** بضم اول و واو
غیر ملفوظ و کسر نون اول و سکون نون دوم و کاف فارسی در ترکی بمعنی انها **اوشنگ** بالفتح سبد اگلی از برهان **اوائل** بفتح اول و کسر همزه که جمع اول است **اوصال**
بضم اول و ضم عین معجمه و سکون لام و بهر دو واو غیر ملفوظ علامت تانیث قبل لفظ ترکیست بمعنی کوک پسر مجازاً گاهی بمعنی معشوق آید **اوجال** بالفتح و سین مهمله **افضل** بالفتح اول
و تشدید واو مفتوح صیغه اسم تفضیل است بمعنی بیشتر و متصرف آمدن لفظ اول اسم تفضیل و عدم استعمال آن یکی از استعمالات ثلثه اسم تفضیل که مذکور شد است از جهت
کثرت استعمال است لهذا بعض صرفیان وزن آن فوعل مثل جوهر قرار داده اند بضم اول و فتح و تخفیف واو جمع اولی که مؤنث اول است بضم اول و واو غیر ملفوظ و سکون لام
در ترکی بمعنی بان که بای موحده و سیم اشارت است **اوزم** بضم اول و واو غیر ملفوظ و ضم زای معجمه لفظ ترکیست بمعنی انگور از لطائف **اوهام** بالفتح جمع **اوهان** بالفتح و بای تحتانی

این جمع وطن است که بمعنی بت باشد از منتخب و صراح **اوطان** بالفتح جمع وطن اوان بالکسر بمعنی ایران در کوک بالفتح و کسر بمعنی وقت و هنگام از منتخب و قاموس و صراح بمعنی هنگام
فقط بالفتح او باریدن بکلی فرو ریزد **اولین** استعمال فارسی بجای بارون مزید علیه اول است نخست و نخستین و مهین و کهتر و کمترین از شرح نزاهة **اوژن** بضم
اول و فتح زای فارسی صیغه امر است از اوژندیدن بمعنی بیندازد و بیفکن و قتل کن و بکش از زبان **اولان** بضم اول و واو غیر ملفوظ درنده کی بمعنی شوند **اوج** سر و بام نغمه است
از موسیقی **اوده** بضمتین و ای حقی صوبه هندوستان در قدیم شهری بود بزرگ اجود و بهیا نام هر اپیج و لکهنو و بگرام داخل این صوبه است **اوقیه** بضم اول و واو معروف و کسر قاف و
تشدید یای تحتانی چهل درم وزن اوقی جمع آن اواقی و منتخب و مؤید و کشف در کنز نوشته که اوقیه بالضم مقدار ده درم و پنج سبع درم در حدیث بمعنی چهل درم **اوکسمه** بضم اول و واو غیر ملفوظ
و خای معجمه ساکن و کاف عربی مفتوح و سکون سین مهمله زیر بازکشتی زدن از چراغ هدایت و در بهار عجم بمعنی کج و محرف و برگشته **اولش اول** درنده کی بمعنی شده باشد چه
اولش بضم اول و واو غیر ملفوظ و سکون لام و کسر میم و سکون شین معجمه بمعنی شده و اوله بضم اول و فتح لام بمعنی باشد **اولکه** بضم اول و واو معدوله و سکون لام و کاف عربی
بمعنی کشور و این ترکیست **اوعیه** بفتح اول و سکون واو و کسر عین مهمله و یای تحتانی بمعنی ظروف و آوندها این جمع وعاست که بکسر بمعنی آوند باشد و بمعنی اوند واحد نیز مستعمل میشود
اواره دفتر حساب زبان **آواه** بالفتح و تشدید واو و ها خوانده و بزبان آموزش و آگاه کنند کسیکه بزبان حاجت ندارد هر چه کند مدل کند از لطائف **اوروه** بفتح اول و سکون واو و کسر فتح
دال رگهای غیر جهنده و این جمع ورید است **اوره** بفتح اول بیوم ابر و غبار ابر رضائی و غیره **اولی اجنحه** بضم اول و کسر لام و فتح الف و سکون جیم و کسر نون و حاء مهمله
صاحبان بازوها و این کنایه است از ملائک چه آنکه منقولست که فرشتگان پر و بال دارند **اولی** بضم همزه که بصورت الف است و واو مکتوبه نه ملفوظه و کسر لام بمعنی خداوندان جمع
بالضم و این جمع خلاف مادهٔ مفرد است **اوجی** بالفتح و میم مکسور تخلص شاعری **اوانی** بفتح اول و کسر نون بمعنی ظروف و آوندها و این جمع آنیه است و آنیه بکسر نون جمع آنا است و آنا بکسر اول
بمعنی آوند است از صراح **اوغلی** بضم اول و ضم غین معجمه منسوب به اوغلان که نام قومیست از ترک الف و نون در حالت نسبت حذف شده و در لغات ترکی نوشته که اوغلی بمعنی پسر و اوجه اوغل بمعنی پسر
بچه و یای معروف بمعنی او و برای که ضمیر غائب است **اویس قرنی** بضم اول و فتح واو و قاف و رای مهمله مفتوح نام ولی کامل منسوب بقرن بکسر قاف و سکون راء مهمله نام قبیله است و کلمه ارقام مرقوم بخط اویس خواندن غلطست

فصل الف مشوع های هوز

اهدای بالکسر هدیه و تحفه فرستادن اهوار بالفتح خوشها و از زوها نفس از منتخب **اهلا و سهلا و مرحبا** و سنو عربست که چون کسی
از راه دور بیاید این هر سه کلمات گویند اهلا یعنی آمدی تو اهل و اسهلا یعنی بخود اسهلا یعنی سیر کردی تو زمین نرم را مرحبا جای تو فراخست **اهاب** بکسر اول و بای موحده بمعنی پوست
حیوان که آنرا دباغت نداده باشند یا پوست مطلق از منتخب **اهلیت** بالفتح و لام مکسور و تشدید یای تحتانی سزاوار بودن و لیاقت و شرافت **اهبت** بالضم و حرف سوم بای موحده
ساز و یراق از منتخب **اهانت** بالکسر سبک داشتن کسی را از صراح **اهوج** بفتح اول و سکون ثانی و فتح واو و جیم عربی احمق شتاب کار و مرد بزرگ جثه دراز بالا از منتخب **اهلیلج** بالکسر
هر دو لام مکسور و یای معروف و جیم معرب هلیله از صحت شیخ خلاصه الحساب در صراح بر وزن اطریفل **اهواز** بالفتح نام شهری از خوزستان که هوای آنجا بد و کثرت مرض تاک و انجا بسیار باشد
از زبان و جهانگیری **اهتزاز** بالکسر مرد و زنی جنبش کردن و خرشحالی کردن از منتخب و کنز و صراح **اهل** بفتح اول و سکون ثانی سزاوار دانش گرفتن و کدخدا شدن و کسان و مردمان
خانه از منتخب و صراح و خیابان نوشته که اهل بمعنی صاحب آید و گاهی بمعنی صاحبان مفرد و جمع هر دو آید **اهوال** بالفتح جمع هول که بمعنی دهشت و ترس است از کنز و منتخب **اهمال** بالکسر
فرو گذاشتن چیزی را بخود از صراح و منتخب و در بهار عجم نوشته که اهمال بمعنی درنگ و مهلت و اهمال بتقدیم میم بمعنی مهلت دادن آمده بدین تقدیر اهمال
باشد **اهرمن** بالفتح اول و سوم بمعنی شیطان و لغچه سطبر کلان مار **اهتمام** بکسر اول و کسر تای فوقانی غمخواری کردن و در کاری همت بر گماشتن و توجه دلی کردن و حاصل آن
کوشش کردن از کشف و صراح و منتخب **اهم** بفتحتین و تشدید میم سخت درانده و اندوه و اندازنده و کنایه از مشکل تر و ضرورتر از کشف و منتخب **اهرمن** بالفتح و رای مهمله مفتوح و فتح میم بمعنی شیطان و اهتمام
مجوس فاعل شر چنانکه یزدان فاعل خیر از برهان **اهون** بالفتح آسان تر **اهل ذمه** یای موحده و ذال معجمه و خرابی از بهار عجم **اهله** بفتح اول و کسر ثانی و تشدید لام جمع اهل است **اهوه** بفتح اول
و سکون ها و کسر واو و فتح تحتانی جمع هوا چنانکه اغذیه و ادویه جمع غذا و دوا **اهل ذمه** کافران مطیع پادشاه اسلام و گاهی عبارت از رعیت باشد **اهالی** بالفتح اعیان و اشراف
الاهالی جمع الاهل علی خلاف القیاس انتهی لضابه کنز **اهتی** بضم اول و سکون ثانی و فتح تای موحده و تای فوقانی و یای مجهول بمعنی ساز و یراق و این لفظ در حقیقت هیبت است

بر وزن های تحتانی یعنی فراق چون مانند بیاد واقع شده است لهذا و غیاب بمعنی بیاد فرستادن از زبان بیاد و غیاب کاتبان است که بجای کره موصوف بنوشته اند یعنی سازد و بر ایک بسیار

فصل الف مقصوره مع یای تحتانی ایلیا بالکسر بلام نیز مکسور و بعد یای تحتانی بالف ممدود یعنی این لفظ صدیق اکبر است یعنی لفظ برای بسیار معنی آید نام شهر است
نام بیت المقدس لقب حضرت علی کرم الله وجهه و نام حضرت خضر علیه السلام از منتخب و برهان **ایها** بالفتح اول و سکون تحتانی و فتح ها بتنوین بمعنی هیهات ای بعد یعنی
یعنی دور شد **ایا** بالفتح کلمه ندا است و کلمه مفسوس در استفهام آید چنانکه گوئی لیا این مقصود بحصول خواهد پیوست از برهان و رشیدی و غیره **ایسا** بالکسر و یای معروف
منع سوء و قوس فسخ از برهان **ایتیا** بالکسر بیاید شما و کسان از کشف **ایفا** بالکسر ادا کردن و گذاردن حق کسی بتمام از صراح **ایطا** بالکسر پامال کردن و مکرر کردن قافیه و آن بر دو
قسم است ایطای جلی خفی و ایطای جلی خفی آنست که تکرار ظاهر نباشد چون مانا و مینا و آب گلاب جلی آنست که تکرار ظاهر باشد چون زیبا غیر فتنه و سنگ و فسونگر و فرین و سیمین و گریان
و خندان و گفتن و شنیدن و یاران و غریبان و این عیب فاحش است **ایاب** بالکسر بمعنی بازگشت و رجوع از کشف لطائف **ایدوب** بکسر همزه و یای تحتانی غیر ملفوظ
و ضم دال مهمله و واو غیر ملفوظ و سکون بای موحده و ترکی بمعنی شاخ **ایوب** نام پیغمبری که بتکالیف مرض و رنج بسیار صابر بود **ایجاب** بالکسر لازم کردن و ثابت و مقرر نمودن
از صراح و منتخب **ایت** بیای معروف و ترکی سگ گویند **ایلاقات** بالکسر ساکن اطراف ترکان و این لفظ ترکیست **ایالت** بالکسر سیاست و نگاه داشتن و بفتح ملک از منتخب و کشف و کنز
ایماقات بضم اول و سکون تحتانی خاندانها و قبائل و این جمع ایماق است که لفظ ترکی است از مفتاح اللغات و لغات ترکی و برای فائده مکرر نوشته شد **ایشت** بالکسر و یای معروف
و نون ساکن با غنه و فوقانی کلمه تحسین و تعجب است یعنی زهی از برهان و لطائف و رشیدی **ایراث** بالکسر و تای مثلثه میراث رسانیدن و لقبه چیزی دادن از منتخب **ایرج** بالکسر اول و فتح رای مهمله و جیم عربی و دو کلمه مرکب است منقی و مانع از بحر الجواهر و منتخب **ایرج** بکسر اول و یای مجهول و فتح رای مهمله و جیم عربی نام پسر فریدون از برهان و بعضی نوشته اند
که در ملک او هیچ شهر مشک خیز نبود **ایچ** بالکسر و جیم فارسی بمعنی هیچ از برهان **ایلاج** بالکسر در آوردن چیزی در میان چیزی از کشف و فردوس اللغات **ایضاح** بالکسر روشن
و آشکارا کردن از منتخب **ایانج** بکسر اول و یای رسم لفظ غیر ملفوظ و سکون لام و جیم بمعنی گله اسپان از لغت ترکیست و از بعض ترکان الیجی بزیادت یای تحتانی در آخر
مسموع گردید **ایجاد** بالکسر وجود آوردن و پیدا کردن **ایراد** بالکسر فرود آوردن و چیزی بکسی وارد کردن از صراح و منتخب **ایزد** بکسر اول و ثالث نام حق تعالی و در ترکیب
این نام والا که از این چهار حرف است چنین گفته اند که چون مدار عالم بر طالع اول و عاشر و سابع و رابع است که آنها را اوتاد گویند پس این نام مبارک را بلحاظ اعداد مذکور باین صورت
ترکیب کردند بدانکه برای الف یکصد و دست و برای ی ده و برای ز هفت و برای دال چهار از رشیدی و برهان **ایلاد** بالکسر زائیدن **ایزاد** بمعنی زیاده غلط است
چرا که در اینجا بودن یای تحتانی بقابله های فعل رجحی ندارد چرا که اصل این آجوست مگر از اوده بحسب قیاس صحیح باشد **ایسر** بالفتح و سین مهمله مفتوح آسان تر و بمعنی جانب چپ از کنز
ایدر بر وزن دیگر بمعنی اینجا و اکنون از برهان و لطائف و رشیدی **ایثار** بالکسر و ثای مثلثه برگزیدن یعنی منفعت غیر را بر مصلحت خود مقدم داشتن و این کمال درجه سخاوت است
ایر بالفتح ذکر و قضیب از منتخب و صراح **ایلغار** بکسر اول و یای غیر ملفوظ چرا که علامت کسره الف است چه و ترکی حرکات را بجای علت مینویسند و سکون لام و غین معجمه
مفتوح و الف غیر ملفوظ به سکون رای مهمله پس ایلغار و تاخت اغر بر وزن خنضر باقیمانده بمعنی سرعت و فوج شمن و دیدن **ایار** بالفتح یکی از ماه رومیان که آفتاب در ثور باشد
و مطابق آن بهندی جیٹھ است از برهان و شرح نصاب **ایجا** بالکسر کوتاه کردن سخن و اختصار نمودن از کنز و منتخب **ایاش** بفتح نام غلام سلطان محمود غزنوی و سین مهمله
این بدل او و اسمی است از برهان **ایکدش** بکسر اول و یای تحتانی غیر ملفوظ و سکون کاف عربی و کسر دال و شین معجمه و چیزی بهم آمیخته و کسیکه مادر و پدرش هندی و روی با فرنگی و هندی باشد
و اسپ مجنس یعنی اسپیکه از جنسی اسپ کی و تازی پیدا شده باشد از جهانگیری و این لفظ ترکیست **ایمیش** بکسر اول و یای تحتانی غیر ملفوظ و سکون نون و کسر میم و شین معجمه در ترکی
بمعنی فرو آمده **ایجاط** بالفتح و خاء معجمه پیدا ان از کنز و بالکسر پیدا کردن **ایقاع** بالکسر واقع کردن و بجنگ در انداختن از منتخب **ایاغ** بالفتح پیاله شراب خوری و این لفظ
ترکیست از برهان و رشیدی **ایفاغ** بالفتح و سکون تحتانی و فاء و غین معجمه در مدار الافاضل بمعنی نماز و بمعنی غنوده و بلبل شارح دیوان حافظ بمعنی روستائی و قطب علی بمعنی شوخ نوشته
ایتلاف بالکسر یای معروف و کسر تای فوقانی با همدیگر آمیختگی گرفتن **ایراق** بالکسر گرد آوردن جنت از منتخب **ایماق** بضم اول و سکون یای تحتانی بمعنی تبار و نسب

در مفتاح اللغات **استلاق** بالکسر سعید نوده شدن بجائی یعنی در طغیدن و سرکش شدن **اباق** بالفتح پیاله خراب غوری یعنی پای ماین لفظ ترکیست از زبان ترکی
بالکسر و پای مجهول و فتح پای موحده و کاف عربی یعنی سب کرده بی شرم گوینده پای مجاز یعنی معشوق یا در زبان ترکی و در لطائف یعنی ملاحت **اسیاک** بالفتح همیشه دانبوی
درختان از منتخب و غیاث **اشک** بکسر اول و فتح زای نقطه دار یعنی اشک است و این سبب اکنون **الصال** بالکسر رسانیدن از منتخب **ایل** بالکسر و یای معروف بزبان سریانی نام حق تعالی
و از شجاعت جبرائیل و میکائیل یعنی بنده خدا و بزرگی یعنی سال ست بکسر اول و تشدید تحتانی مفتوح در عربی یعنی گوزن و بزرگی از منتخب و در زبان ترکی بکسر اول و یای مجهول در ترکی
یعنی مردمان و قوم و جماعت **ایلول** بالفتح و لام مضموم و واو معروف نام ماهی که آفتاب در سنبله باشد مطابق آن مهینه ماه کارست از شرح نصاب **ایم** بالفتح و سکون از منتخب **ایلام**
بالکسر در هندی کسی از منتخب **ایتار** بالفتح و بمیم الف بالکسر غلطی اندیشیدن و گمان کردن و نام شهر و آن نام باشد که در شعر لفظ دو معنی از زبان لفظی ذکر کنند که دو معنی داشته باشد
و معنی بعید مراد باشد از کشف و جمع الصنائع **ایام** روز با جمع یوم فارسیان مطلق وقت و هنگام نیز آرند سلیم گوید بیت شام سلیم آمد ایام فتح نوشی ست فیضی مدد در ز
ساغر و گل نهو مار بهار عجم **ایمن** بالکسر و میم مکسور یعنی بیخوف و بیدغدغه است اما ایمن بکسر میم که اسم فاعلست از امن و ایمن بالکسر میم مفتوح یعنی بیخوف نزد این اما ایمن است بالفتح میم که
اسم تفضیل از امن است و ایمن بالفتح و میم مفتوح یعنی مبارک نزد جانب دست راست چه بر تقدیر معنی مبارکتر اسم تفضیل ایمن و بر تقدیر معنی دیگر ماخوذ است از یمن که یعنی دست راست
ایوان بالکسر و یای معروف نشستگاه بلند که بر آن سقف باشد و کوشک و دالان بزرگ و این سبب ایوان بالفتح از شرح نصاب و بهار عجم و کنز و منتخب **ایکل**
بکسر اول و یای تحتانی غیر ملفوظ و کسر کاف فارسی و سکون نون در ترکی یعنی بوده **ایسان** بالفتح گوشه عالم یا بین مشرق و شمال ظاهرا این لفظ مهندیست **ایدون** بالفتح
یعنی اکنون و بالکسر یعنی اینچنین و اینجا و این زمان از برهان و در سبد **ایران** بالکسر و یای معروف و طفیلی که همراه مهمان آید و یعنی حسرت و ندامت و رنج عادت از برهان و در شعر
ایقان بالکسر یقین دانستن **ایمان** بالفتح سوگند و نهاد و استوار است و بالکسر گردیدن و امان دادن از منتخب و سراج **ایام الزمان** بکسر رای مهمله از زنه که مردم عرب بدان
اسپان بگردیده اند هر که اسپ خویش بدو گرداند از حریف میگیرد از منتخب **ایتگین** بالکسر نام غلام ترک ست از شرح قاقانی **ایان** بالفتح و تشدید تحتانی و فتح نون یعنی کی و آن است
از زمان باز کنز و منتخب و سراج **ایران** بالکسر ملکیست مشهور که مابین جیحون و فرات واقعست و آن عراق و خراسان و طبرستان و فارس و همدان و نهاوند و آذربیجان و کردان و غیره
از رشیدی و شرفنامه و برهان و در رسالهٔ نامی مسطور است که ایران منسوب بایرج که ایرج هم میگویند نام پسر **بدون** این بالفتح و نون مفتوح یعنی کجا از شرح نصاب
ایروان بیای معروف و واو نام شهریست **ایکه** بالفتح جیشه و انبوهی درختان از منتخب و غیر آن **ایه** بکسر اول و سکون یای تحتانی معروف و کسر ها یعنی زیاده و کم از شرح نصاب و کنز
ایلجه بکسر اول و یای غیر ملفوظ و سکون لام و خای معجمه و **کله** اسپان و مجازا یعنی اصطبل نیز آمده و این لفظ ترکیست **ایله** بکسر اول و یای غیر ملفوظ و فتح لام و ایر بکسر اول و یای غیر ملفوظ
و سکون رای مهمله در ترکی ترجمه باز است **ایچره** بکسر اول و یای تحتانی غیر ملفوظ و سکون جیم فارسی در ترکی یعنی میان و اندرون **ایمه** بالفتح یعنی اکنون و بهمین و بالکسر مخفف ایمه
از رشیدی و کشف و برهان و بهار عجم یعنی اینکه اسم اشارتست بقریب و بعضی همچنین نیز آمده و بالفتح اول و کسر همزه که حرف دوم ست و تشدید میم لفظ عربیست جمع امام و آنچه در کاغذ ادبی ملاک
نویسند که ایمه داران بر گنه فلان غلط است بجای آن ایمه داران صحیح است چه ایمه بکسر تحتانی و فتح میم در ترکی خوراک و زیبنده را گویند و ایمه بکسر الف و یای تحتانی غیر ملفوظ و فتح میم بمعنی
آید و این تفاوت لهجه بعض ترکان است **آیادی** بالفتح نعمتها و نکوئیها و استهاد این جمع ایدیست و ایدی جمع یدست از کشف و سروری و کنز و منتخب نوشته که آیادی
و آیادی هر دو بالفتح و استهاد نعمتها لفظ اول بمعنی دست بسیار استعمال یافته و لفظ ثانی بمعنی نعمت فلان از زر و خیابان نوشته که آیادی جمع ایدیست و ایدی جمع یدست بمعنی دست
گاهی بطریق مجاز بمعنی نعمت و قدرت مستعمل میشود و بعضی نوشته اند که مشترک ست میان معنی حقیقی و بعضی نوشته که یدی بمعنی دست جمع کرده میشود و ایدی برای نعمت پر آیادی
ای شیک اقاصی ترکیست بمعنی دار و غه و داروغه خانه چه ایشیک بمعنی دار و یای تحتانی ثانی جیم تحتانی و کاف عربی قضا دروازه و اقاصی بمعنی سرا و همه از مصطلحات بهار عجم
ای حرف ندا است در عربی بالفتح و در فارسی و هندی عوام بیای مجهول و این از توافق لسانین است لیکن در هندی کنایه بی بها هم هست مگر لفظ ای که برای تفسیر در فارسی بالفتح
مستعمل میشود از بهار عجم **ایدی** بالفتح اول و ضم یای مشدد در عربی بمعنی چه و کدام از کنز اللغات **ایاسی** بالکسر اول و تشدید یای اول و فتح یای ثانی بمعنی **ایاسی** بالکسر سفت نشان باشد چه در عربی سی بالکسر و تشدید یای فوقانی

و ترکی بیگم از جهانگیری یلاقی بالکسر منسوب بایلاق که ملکیست از شاش قریب ترک ایلخی بکسر اول و یای تحتانی غیر ملفوظ و سکون لام کبشر جای معروف و یلی معروف رسه گاه
اسپان و این لفظ ترکیست **باب بای عربی**

فصل بای عربی مع الف بار خدا یعنی خدا تعالی بزرگ و نیکوکار چه لفظ نیکوکار و بزرگ است از روی کشف و بعضی نوشته که حق تعالی از آن بار خدا گویند که هر کسی را بار میدهد یعنی هر کس بوقت از عرض حاجت خود میتوان کرد **بالا** یعنی فوق و یعنی قد و قامت و بلندی و درازی و اسپ کوتاه کنایه از ملک خراسان از بادان و بهانجم باد و پا یعنی تیز رفتار و بالکسر صفت اسپ واقع میشود و از بدان پاسا بسین مهمله یعنی حتی از منتخب و کنز و سراج **باب السماء** کمکشان از اطائف **باد پروا** بفتح بای فارسی که حرف چهارم است و شم و او و یچه را گویند که برای آمدن باد کشاده باشد از شرح خاقانی **با** در عربی مرکب است بجماع و در فارسی مخفف بازست که طائر شکاری باشد و بدان که لفظ با که حرفیست مرکب از بای مسمی و الف مسمی و در فارسی برای چند معنی آمد اول بمعنی مع چنانچه گویند آبرین بکل خم دوم بمعنی با و چه چنانکه با آنکه او را بسیار فهمیدم گر نصیحت سوم برای عطف آید **بیت** فرق است میان آنکه بارش در بر با آنکه دو مشتم نظارش بر چهارم بمعنی طرف و جانب چنانکه **بیت** بر از بی پایم چند با او از نیکاره پنجم بمعنی را چنانکه **مصرع** سحاب و نیز مع با کوه بمعنی کوه را ششم برای تقابل چنانکه **بیت** با روی تو آفتاب دیدم خوبست ولیک آن ندارد هفتم برای معاوضه **ع** فرهاد کوه غم را با جان نمیفروشد هشتم برای استعانت عرفی گوید **بیت** با صیقل ضمیر تو چون عکس آینه مرئی شود ز ظل ن صورت هوای با مسمی یعنی فقط بای مسمی بدون الف آن نیز در فارسی برای چند معنی آید اول بمعنی مع چنانکه بخیر و عافیت دیگر رسیدم دوم بمعنی با و چه چنانکه **مصرع** بدهان و زلف برکس دست سوم بمعنی طرف و جانب چنانکه **ع** بکوی او زهم طفل اشک را خصت **مصرع** دیگر بلک عجم رغبت شاه و ناست چهارم بمعنی مقدار چنانکه **بیت** بجو میتانند و تهان پیر همن منیر تو بدیوان میرزا پنجم بمعنی برای چنانکه **مصرع** بدیدار مردم شدن عیب نیست **ع** دیگر بطواف کعبه رفتم بحرم راه ندادند هشتم برای تقابل **بیت** بدار بی لعلت یکی نخواهد بود هاگر هزار عقیق بین شود پیدا نهم برای توافق چنانکه **ع** ضمین باش چه کاری بدعای تو نیست **ع** مطرب بگو که کار جهان شد بکام ما دهم برای قرب چنانکه **ع** طمع بر شوخی بصاحبدلی **مصرع** دیگر که فرداید او بود خسروی **ع** او را بمن مرا با و بازرسان نهم برای سبب چنانکه **ع** بجرم عشق توام میکشند غوغا نیست تو نیز لب بام آکه خوش تماشا نیست دهم برای تشبیه چنانکه **بیت** لطفش بهار شادی نیست قهرش سموم مرگانیست **ع** بحسن صورت او بر نمین نخواهد بود **مصرع** بصورت تو بجی کمتر آفریده خدا یازدهم بمعنی عوض **ع** بدهم رضه رضوان بدگندم بفروخت **بیت** نه پرهیزگار و نه دانشورند همین بس که دنیا بدین میخرند **ع** که علم و ادب میفروشد بنان دوازدهم برای قسم چنانکه **ع** زابروان تو بی اختیار میترسم بمرتضی که ازین ذوالفقار میترسم سیزدهم برای قسم و توسل چنانکه **رباعی** یارب بسالک رسول الثقلین یا رب بغزا کننده بدر و حنین عصیان مرا دو حصه کن و عرصات نیمی بحسن بخش و نیمی بحسین چهاردهم برای استعانت چنانکه **ع** بچوگان همت توان گوی **ع** بلشکر توانگر این کار زار **ع** تازه میسازم بناخن با نوا غم خویش را پانزدهم برای صله و اتصال چون بنگ بنگ و دوم بدم شانزدهم بمعنی زیر چنانکه به تیغ بمعنی زیر تیغ **بیت** چنین تا بمقدار هفتاد مرد به تیغ اندازد میان او نبرد **ع** کرا پای خاطر و آید بسنگ هفدهم برای آغاز چنانکه **ع** بنام جهاندار جان آفرین اگرچه در حقیقت این بای استعانت است لیکن چونکه بحذف جمله متعلقه خود که ابتدا میکنم ست و ابتدای کلام واقع شده لهذا مجازا بای ابتدائیه و بای آغاز گویند هیجدهم بمعنی رغم و سمت چنانکه **ع** بگردن بند سرکش تند خو نوزدهم بای اضافی و آن بمعنی اضافت دهد **ع** و زردای اجر محتاج نه بیستم بمعنی لائق چنانکه صائب گوید **بیت** صائب کنون که در رو بهلان نامه است آن به که راه چاره و تدبیر بسپریم بمعنی در کار هلاکت رسانیده لائق معالجه نماند **بیست و یکم** بمعنی از چنانکه **بیت** تبر بی یا کند گلهای تصویر نهالی را بیا بیدار سازد خفتگان نفس قالی را **بیت** حافظ بخود نپوشید این خرقه می آلود الشیخ پاکدامن معذور دارمرا بمعنی از خود نپوشید **بیست و دوم** بمعنی در چنانکه **مصرع** دشنام من داد لشکر بدهان تو **بیست و سوم** بمعنی بر چنانکه **بیت** آن شمع را که بغبارم فتاده است پروانه چون سمن بزارم فتاده است **ع** مشت آبی بروی غفلت زن **بیست و چهارم** بمعنی را چنانکه **ع** بدار اما دانچه داوی نخست **ع** بنالش چون هم ای آزردل **بیست و پنجم** زائده و آن در سلوک اسما و حروف منقوطه می آید و در ابتدای افعال اکثر با

مکسور و بعضی با مضموم مثال بای زائده مفتوحه بر اسم مصرعه آن قطعه ام که چرخ بر زنگ اندر ام مصرعه بتنها نه است وی بی مثال بای زائده مفتوحه بر حرف مصرعه سخن این نکته
که حافظ ز تو ناخوشنود است مثال بای زائده مکسور بر ماضی و مضارع چنانکه برفت و بگیرد و بر مصرعه و بنسبتی بیرون اندر خار مثال بای زائده مضموم بر ماضی و مضارع چون بگفت
و بکند و بخورد و عربی برای جمع معانی مکسوری و یه انحرف کاهی بواو بدل شود چون بزاد و بزاد و باد و باد و دنبا چون زبان و زفان و بسیم چون غشب و غشم و بکاف عربی و فارسی چون بال
و بگاه و بنی نوعی از جوال بهای هوز چون بوش و بوش بمعنی کرد باب در عربی دوازده نام کتابی در ترکی و فارسی بمعنی شایسته و برابر و در خور و لائق و بمعنی باده و حق
چنانکه گویند با فلان بمعنی در حق فلان از منتخب بر اطراف باب گوشه عالم ما بین مغرب و شمال و این لفظ هندیست باب الابواب سرحدیست بملک خزر
و آن از محل انقطاع جبال آن کیان تا دریای خزر سدی از سنگ و چونه و آهن و از زیر کشیده اند و میان سد بجهت آمد و شد قوافل که از ایران بترکستان یا از ترکستان بایران باشد
دروازه کلان از آهن نصب نموده اند بوقت حاجت مرور قوافل نگهبانان بادشاه ایران آن دروازه را میکشایند و بار منقل نمایند و این سد را سد خضر هم میگویند از تواریخ
وغیره باب قصاب دابیست از کشتی و آن بکمیاری بر نگله و گردن حلیف الکج کرده بر زمین زدنست چنانکه قصاب چهارپایه را بر زمین میزند باد جنوب
بادیست مخالف مزاج آدمی چنانکه در کتب طبیه مذکور است بسیار مسطورست بابت لائق و سزاوار و بمعنی لائق و سزاوار نیز آمده و این مصدر جعلیست از سبار عجم وغیره
باغات جمع باغ بطور عربی و نام محله در اصفهان که اکثر ساکنانش مردم دابش بوده باشند از شرح گل کشتی بالشت بکسر لام و سکون شین معجمه آنچه بوقت خواب بسر
نهند این مزید علیه بالش است که بمعنی تکیه شهرت دارد از برهان و بالشت پیل آنچه مقدار تکیه کلان از پنبه راست کنند و پیل گرفتار را بآن بادلی و هند از شرح قران السعدین بالین پرست
شخص شل و بیکار آرام دوست که سر از بالین نتواند برداشت از مصطلحات بالیست بکسر یای تحتانی بمعنی حاجت و نیاز و لوازم چیزی از مار باد دست بدال مهمله مشرف
و کسیکه مال را جلد خراب و پریشان کند و بمعنی مفلس نیز آمده از برهان و رشیدی و چراغ هدایت بازخواست طلب و جستجو و مواخذه و واپس گرفتن چیزی بازیافت بمعنی دیدن
بارود و باروت در اصل بمعنی شوره است و بمعنی داروی تفنگ مجازست زیرا که جزو اعظم آن شوره باشد از بهار عجم باد درشت بحاصل و تیز است و بمعنی بحاصل
و تهیدستی از برهان باد بروت تکبر و غرور و بمعنی لاف نیز از برهان و رشیدی و لطائف بالادست حریف و غالب و بمعنی هر چیز نفیس و بهتر و کامل و بمعنی صدر مجلس از برهان
باعث برانگیزنده باحث بکسر حای مهمله کاوندهٔ زمین و کاوندهٔ سخن از منتخب باج زریکه از سوداگران بطریق مصول میگیرند و زریکه پادشاه غالب از مغلوب گیرد و بادلیج
بدال مهمله و یای معروف و جیم عربی نوعی از توپ که آلت جنگ است از چراغ هدایت ظاهرا بادلیج معرب بادلش است و بادلش بدال مهمله و کسر لام و شین معجمه در ترکی توپ را
گویند چنانکه در لغات ترکی مسطورست بادسنج خام طمع و کار بیفایده کننده باد مسیح کنایه از دم مسیح که اموات را حیات می بخشید باد سرخ مرضیست معروف
باد بمعنی اهل معروف و نام روز بیست و دوم از هر ماه شمسی و بمعنی کلام و سخن و مدح و آه و ناله و تیز و تند و نام گنجی از گنجهای خسرو پرویز و نخوت و تکبر و کلایست برای دعا و بمعنی مخفف
بادوست و بادا از مزید علیه بادست و نام فرشته و نام مرضی که از فساد خون پیدا میشود و در تن انسان میباشد و بمعنی جوشش خون که آنرا سرخ باد نیز گویند از برهان و جهانگیری و بادی بمعنی صدا
نیز آمده چنانچه باد دشنام و باد نیز و باد سیلی و باد خاسه و باد تازیانه و باد کاب و باد تفنگ و باد شمشیر و باد مج وغیره از مصطلحات صبا مجم بارد بکسر رای مهمله و بای بمعنی سرد و سرد کننده و ناگوار
بمعنی بیزه و ناخوش آمده و مجازا بمعنی عنین که بزن قادر نباشد از بهار عجم وغیره باد و در بفتح دال نام گنج دوم از هشت گنج خسرو پرویز و وجه تسمیه این است که قیصر روم از خوف پرویز
چند کشتی از مال و زر پر کرده بجزیره میفرستاد باد مخالف آن کشتیها را بسوی ملک پرویز آورده اند آن مال را گنج باد آور نام کردند و نیز نام بوته خاردار سفید رنگ و نام نوعیست
از موسیقی از رشیدی و برهان و کشف و مدار بار بد بفتح حرف چهارم که بای موحده است نام مطربی که از مقربان خسرو پرویز بود و موسیقی مهارت عظیم داشت و این کلمه مرکب است
که بمعنی دخل و خصیصه است و بد بالضم بمعنی خداوند و دارنده چون پرویز او را حکم دخول مجلس بجمیع اوقات او بود و هند این لقب بلقب کرد و از رشیدی و کشف برهان و صاحب
نوشته که بضم موحده و فتح ان نیز درست باشد و رشیدی نوشته که ضمه خطاست باسو کتب ابو الحسن خرقانی رحمة الله علیه از لطائف بایزید کنیت یکی از اولیای کبار
که اکمل وقت بودند و مولد ایشان قصبه بسطام است باز و بند برای مجمه و دو عاطفه مصالح هر چیز چنانچه رشتن فتیل و دال و شال و بی بشرح باغ مراد باغیست در هرات

باقر بکسر قاف مرد بسیار علم و بسیار مال و شیر درنده و لقب امام پنجم که پسر امام زین العابدین علیهما السلام بود از منتخب **باوفر** بدال مهمله و فتح فا یکی از پیچهای اطفال که بهندی
پهرکی گویند و آنرا بکاغذ میسازند و بعضی نوشته که چرمی باشد مدور و سوراخ که بر رشته سفته بدو دست در کشاکش آرند **بار** این لفظ چند معنی دارد اول هشت از مهمات
حق تعالی دوم پشته خروار و انبار سوم بزرگی چهارم گرانی پنجم بزرگ و نیکوکار ششم نصیب هفتم خصت و اجل هشتم بیخ و بن درخت نهم مرادف کار دهم کرت و مرتبه یازدهم بار
دوازدهم بسیاری هر چیز و جای انبوه هر چیز چون رنگبار و دریابار سیزدهم مژه و میوه هر درخت چهاردهم حمل نان پانزدهم غشن و امیرش که در مشک و عنبر آن کنند شانزدهم ساز
سطرلاب هفدهم بار نده بود را بطرز باریدن از جهانگیری و معانی این لفظ بسیار است چون بعضی از آن در کتب متداول نشده بود ترک نمودم بعد بار بشنید زنی نیکوکار
از منتخب و در چراغ هدایت و بهار عجم بار بمعنی شاخ درخت نوشته است **بابا کپو** نام شخصی که فقیر بنگ نوش بود **باجور** بضم جای مهمله و واو معروف بمعنی خنک گرمابه تموز
ایام متقدم آن هشت روز است از نوزدهم تموز تا بیست و ششم ماه مذکور و این هشت روز اگر نهایت گرمی بگذرد علامت آن است و اگر سردی بگذرد علامت قحط باشد و بعضی این لفظ
ماخوذ از بجران که بمعنی حکم باشد یعنی هشت روز مذکور حاکم اند بر احوال هشت ماه از اول امرداد تا آخر اسفند از برهان و منتخب و چراغ و لطائف و اکثر اهل لغت و بعضی شاعران
قصاً معرفی را در تحقیق این لفظ خطا واقع شده **بارگیر** بمعنی اسپ و شتر و گاو از برهان **بادگیر** بکاف فارسی دریچه و سوراخی که برای باد در خانه سازند و خانه که از هر چهار طرف
بادگیر بجهت ورود باد داشته باشد **باغ نظر** نام باغیست در کرمان و در اصفهان از اصطلاحات **باهر** بکسر بمعنی روشن و ظاهر از منتخب **باختر** بمعنی مشرق اکثر است
و گاهی بمعنی مغرب نیز می آید و لفظ باختر مخفف باخترست و خاور آفتاب را گویند و ماه را نیز اختر میگویند و بمعنی ملک خراسان و نواحی قندهار از رشیدی و برهان و موید و جهانگیری و کشف
و شرح خاقانی **باور** بفتح واو و سکون ثانی بضم آن بمعنی اعتبار کردن و قبول داشتن و بلفظ کردن و افتادن و داشتن مستعمل اند بین و جهانگیر **بازار** ظاهر و اصل بازار آنکه چنین جا اکثر
اسمه بازارها نوشته اند و بر دو نام بمعنی مطلق جای فروختن متاع آمده و بازار تیز و گرم و رایج از صفات اوست و مقابل اینها بازار گندم و فهمیده و شکسته و بسته و غیر رایج و لفظ بازار بمعنی
سود در معامله و رونق و رواج نیز آمده از بهار عجم **بابر** بضم بای موحده دوم نام بادشاهی که جد اکبر بود و بجهار واسطه بمیر شاه تیمور صاحب قران **بادر** بکسر دال
شتابنده از لطائف **بادام بخیر** باضافت تکه حلقه زنجیر از مصطلحات **بالشی الاکا** بکسر شین معجمه و کسر الف که حرف دهم است بمعنی شام و بامداد **بازبر** بجیم ساقط هر دو دست
فراخ کرده از سر انگشت دستی تا سر انگشت دست دیگر که تبرکی از اقلاج گویند و بمعنی تکرار و معاودت کاری و بمعنی کشاده و نشیب و تیز و تفرقه و جانب و گذرگاه و بمعنی جدا از نام طائر
شکاری و شراب و باج و خراج و بمعنی برگشتن و صیغه امر از باختن و بازیدن این همه سیزده معانی شمرده از برهان و جهانگیری و رشیدی و مؤلف گوید هر چند که لفظ باز بمعنی وقت
و هنگام در کتب لغت نیامده مگر در کتب دستی فارسی مثل ظهوری و ابوالفضل و غیره چند جا واقع شده چنانچه بتتبع مثال پوشیده نیست و لفظ دیر باز حرف چهارم یای تحتانی است
و بیانش در محل خود خواهد آمد **باخرز** بفتح خای معجمه و سکون رای مهمله و بعد زای معجمه بر وزن بامرز نام قصبه از خراسان و نام گوشه ایست از اهل و شب گوشه موسیقی از رشیدی
و برهان و جهانگیری **بازر** بکسر رای مهمله و بعد زای معجمه بمعنی ظاهر و پیدا شونده و آشکارا **باران گزیر** آنچه از چوب و خشت مثل سایبان سازند و بندی چه گویند از شرح قران السعدین
باراندار فروکش شدن تمام گزیدن از مصطلحات **بالوس** بواو معروف و سین مهمله بمعنی کاغذ منقوش یعنی کاغذی که چیزی دیگر بضرب و بران آمیخته باشد از رشیدی
و برهان و مدار **باس** بسین مهمله بمعنی خوف و بیم و عذاب و سختی و قوت جنگ و دلیری از کشف و کنز و منتخب **باش** بکسر نمرد سخت محتاج شوند و درویش از لطائف **باباش**
بجای معجمه نام سخره **باش** بشین معجمه در ترکی بمعنی سر که بعربی راس گویند از لغات ترکی **بازگوش** بکاف فارسی بمعنی شوخ و شنگ باشد که گوش آواز باز بطفلان دیگر
دارد این لفظ بکاف عربی مستعمل از برهان و چراغ هدایت و بهار عجم **باقلتمش** بسکون قاف و فتح لام و سکون فوقانی و کسر میم و سکون شین معجمه لفظ ترکیست بمعنی دیده
باق بمعنی دیده و لام علامت مجهول و مش علامت مفعول و بجای ما که در آخر صیغه ماضی مفعول آرند چنانکه گرفته و رفته و گشته **باجش** بفتح اول و سکون جیم و جیم معجمه
غیر لفظ و کسر میم در ترکی بمعنی دیده که صیغه ماضی است **بادیش** بیای معروف خوردن از لطائف **بادوس** خوشنما گوزن در هندوستان لقب قومیست که از اهالی
گویند و از باد خوان نیز مانند بین صحیحست از بهار عجم **بالش** بکسر لام بمعنی که زیر سر نهند و بمعنی بالیدگی و افزایش از برهان و در جواهر الحروف نوشته که بالش و بلیش که آنرا

بالای چیز بلند کنایه از فرق ناس و اعلی جهان و اعلی و جمع از اعلی و جمع
خزان نام کوی است و بالای
بابا بزرگان بزرگ و بزرگ و بزرگ
بازی کوش بزی بمعنی بازیچه
باس دارد

نیز سر شند ماخوذ از بال که بمعنی پری بازوی خانست چه در اصل وضع از پرخان می گفتند و در لفظ اول شین معجمه و در لفظ ثانی با و نون برای نسبت ست یا آنکه ماخوذ
از بالیدن بمعنی افزودن چون زیر سر نهادن تکیه موجب افزایش خواب ست لهذا شین نسبت آنرا بالش گفتند باسط فراخی دهنده و یکی از اسمای الهی **باد شرط**
بشین معجمه باد موافق چون شرط بالضم در اصل بمعنی نشان و علامت ست باد موافق را که باد شرط گویند از همین جهت ست که علامت آن شدن جهاز و نشد طوفان
ست از شعوری لطائف و سراج اللغات و صاحب تاریخ ولایت نامه که بشهر لندن دار السلطنت انگریز رفته بود چنین نوشته که باد شرط باد نرم ست چون نسیم موافق که بعد فرو شدن
طوفان وزیدن گیرد و باین باد اگرچه اهل جهاز را بعد تصدیعات طوفان راحتی حاصل شود لیکن در روش جهاز قصور راه یابد زیرا که جهاز هر چند که زودتر بمنزل مقصود رسد بهتر
ست **باع** بعین مهمله مقدار دراز کردن بازو ست از منتخب **بالغ** بضم لام پیمانه شراب **بازغ** بکسر زای معجمه و غین معجمه روشن و طالع شونده از منتخب **باغ** معروف
و شکر کست عربی و فارسی عربی جمع آن بغیان چنانکه بیتان و نیران جمع تاج دار و باغات نیز آمده از بهار عجم و در ترکی باغ بمعنی بند که از آن چیزها بندند **بارق** روشن و تابان
باق بکسر بای ابجد و بالندو از بسوق که بمعنی بالیدن و از شدن ست از صراح و کنز و منتخب **باسلیق** لفظ یونانیست و آن کیست مشهور و معنی لغوی آن پادشاه عظیم ست چنانکه
این که از دل دیگر رسته است از بحر الجواهر و عجب که تبرکی هم باشلق بشین معجمه و کسر لام بمعنی پادشاه و امیر سر دار ست و درین هر دو لفظ یونانی ترکی توافق بسیار ست **باد فرغ** زبان
بالاحاق بمعنی غالب و حاکم و زبردست و بالا و صاحب بلندی و غالب بر چاق که بمعنی مغلوب و محکوم و فرمانبردار باشد از چراغ هدایت دهیار شرب **باد فتق** بدال مهمله
مکسور و فتح فا و سکون فوقانی مرضیست که خایه بزرگ شود **بارگ** بکسر بای موحده و دوم و کاف فارسی بمعنی امیر اعظم که او هر وقت که خواهد بارگاه پادشاه بار یابد و این کیست از
بارگه بمعنی خلوت و از بک بکسر که مخفف بیگ ست بمعنی صاحب و امیر و این لفظ را بفتح بای ثانی نیز نوشته اند که بگ بالفتح بمعنی امیر و صاحب ست و ترکی و این لفظ بمعنی عرض بیگی که عرض
مردم بحضور پادشاه میبرد نیز آمده از کشف و شرح قران السعدین **بابک** بفتح بای دوم و کاف عربی نام پادشاه پارس که جد دوم اردشیر بن ساسان ست و بعضی گویند که نام معبد
که ساسان را بشارت تولد اردشیر داده بود از رشیدی و کشف و در برهان نوشته که بابک بمعنی امین و استوار و نام پادشاهی که اردشیر دختر زاده او بود و بمعنی پروردگار
و تصغیر باب که بمعنی پدر باشد و این تصغیر برای تعظیم ست و صاحب جواهر الحروف نیز نوشته که در بابک کاف برای تعظیم و تعظیم ست **باسک**
بفتح سین مهمله و کاف عربی بمعنی دهن دره که بهندی آنرا جاهی گویند و نزد مورخین هنود نام پادشاه ماران **بال** از کتف تا سر ناخن و بعضی گویند از شانه تا
آرنج و بازوی مرغان و نوعی از ماهی بزرگ و امر از بالیدن و بعربی بمعنی دل و جان و فراخی عیش و شان عظمت و تبرکی عسل گویند از برهان و لطائف و منتخب
و کشف و مدار و موید **بابل** بکسر بای دوم نام شهر قریب کوفه و بضم با غیر فصیح از موید برهان و در مصطلحات نوشته که نام شهریست از عراق و در آنجا چاهیست که هاروت و ماروت
در آن معذب اند قال عز و جل بابل هاروت و ماروت و بعضی اهل لغت بضم سوم نیز نوشته اند و شعرا هم آورده ظهوری گوید **بیت** در کن آن چشم پیدا میشود در بلخ خواه ساحران
بابلست سلیم گوید **بیت** در ره عشق ابدال از سحر و فسون ایمن مباش خانه هر مور این صحرای چاه بابل ست و بنای قافیه هر دو غزل بر ضمه ست **باقل** بکسر قاف تره فروش
و نام مردی که بغایت کند زبان و احمق بود از کنز و در مصطلحات و بهار عجم نوشته که کودک نشان ریش بر آورده و نام شخصیکه بحمق مشهور بوده و سخنی که کاهلی و دانگی بیان شود
بازل بکسر زای معجمه شتریکه بسال نهم و ایدا از منتخب **باذل** بکسر ذال معجمه بمعنی بخشنده و سخی از منتخب **باسل** بکسر سین مهمله دلیر و بهادر از منتخب **بالشت پیل** آنچه از دو
حال برای آموختن پیل نوگرفتار از پنبه بقدار تکیه کلان راست کنند و باول و بنهد از شرح قران السعدین **بای حال** بکسر اول و فتح ثانی و تشدید تحتانی مکسور و تنوین آخر که علامت آن در زیر
بمعنی چرا و آنکه با جار است و ای اسم استفهامیه مجرور و مضاف و حال مضاف الیه و ای گاهی خول خود را عام میگرداند چنانچه هر بنیاست **بالغدو والآصال** بفتحتین غین معجمه و دال مهمله
و واو اول مشدد و دو الف که با قبل صاد مهمله است بمعنی بامداد و شبانگاه **بالاعتلال** بالذات و بلا واسطه و تنها کاری ستادن **باغ نسیم** باغیست در شیراز چراغ هدایت **بام**
طرف بیرونی سقف خانه و بمعنی صبح و بگاه و در این صورت مخفف بامداد از برهان **بادشام** بالضم و دال مهمله مقدمه جام باشد از رشیدی **بان** نام درختیست نام خوشبوی
و مشک بیدانجیر گویند از برهان و تحقیق اینست که بان درختیست نازک و خوشنما که از تخم آن روغن گیرند و بسیار نافع و خوشبو باشد و آن درخت در ولایت عرب و در هندوستان

نباشد و آنچه بعضی نوشته که بان بمعنی درخت سیحه است و بعضی گویند که درخت بکاین هر دو غلط است از مخلب جنابان و در فارسی بمعنی رنگ کون معنی دارند
آید چون غلیبان و در هندی بان چیزیست که بهادر سر کرده بعد و آتش برفرج مخالف اندازند و آن بشکل هوائی باشد که آتشبازی معروف است ظاهرا نامش آگن بان است
چه بان در هندی تیر باشد و آگن بمعنی آتش **بانان** بمعنی قدیم و گذشته و بعضی کهنه این لفظ را بهای تازی خواندن خطاست از رشیدی و کشف و برهان و جهانگیری با نون
مرقوم بهای موحده موقوف و زای معجمه مفتوح سنج که بران کباب بریان کنند از رشیدی و سروری **بازرگان** بفتح زای معجمه بمعنی سوداگر و این مخفف بازارگانست کباب شد
از لفظ بازار که معروفست و از لفظ گان که برای لیاقت آید پس معنی بازارگان کسیکه لائق بازار باشد و آن سوداگرست و کسانیکه بضم زا خوانند خطاست از کشف و برهان
و در بهار عجم نوشته که بازرگان جمع بازاره که بهای نسبت یعنی کسیکه در بازار نشیند و بازرگان بفتح زای معجمه عربی مخفف بازارگان و اطلاق آن بر شخص واحد از عالم مرگان
و دندان که جمع مفرد و ندست بمعنی مفرد مستعمل میشود و بمعنی سوداگر مجازست **باقلان** بقاف تام جائیست **بازخوردن** تلاقی شدن و مقابل شدن **بابکان** بفتح بای موحده
دوم و کاف عربی منسوب بابک که نام جد بهادری اردشیر بن ساسان چون اردشیر از بابک در شیراز بافیه بود باو منسوب شد الف و نون برای نسبت است و بعضی گویند
که بابک نام پسر بکر ساسان را بشارت تولد اردشیر داده بود لهذا باو نسبت کردند از رشیدی **بادنجان** بذال معجمه مکسور و جیم عربی معرب بادنگان ترکاری معروف که بهندی
بینگن گویند از قاموس و غیر آن باردان بر و دال مهملتین بمعنی اوند و ظرف که در آن چیزی نهند از برهان و شرح نصاب و رشیدی نوشته که جوال و خرجی و بمعنی مرادی
آمده **باردین** نام شهر از لطائف **بالین** آنچه بوقت خواب زیر سر می نهند و در هندوستان تکیه شهرت دارد و آن طرف سر را گویند که بدان طرف سر می نهند بهندی سرهانه گویند
بامدادان بمعنی بامداد الف و نون زائده است از عالم بهاران و بجگاهان از خیابان **بادزن** بمعنی بادکش که بهندی پنکها گویند **باخود برنیامدن** با اختیار نشدن
بازیهودن کار بیفائده کردن از برهان **باتون** خوشامد کردن و بیهوده گو از برهان **باد در بروت افگندن** و **باد در سبلت افگندن** تکبر و غرور و لاف زدن **باختن**
لازم متعدی هر دو آمده بازی کردن با جنسی از قمار و نقد خود را در قمار بحریف داده عاجز ماندن که بهندی هارنا گویند **باب رسانیدن** **بنا و رسیدن بنا باب**
بنا رخانه محکم و استوار شدن و کردن از جهت عمیق کندن جای بنا و بمعنی خراب کردن نیز آمده **باریک شدن** لاغر شدن از مصطلحات **باریک بین** در کاری
بغور تمام و رسیدن اندک اندک بکمال خوبی بانجام رساندن از مصطلحات **بازرزدن** فائده خاطرخواه گرفتن و سود و معامله و سودا را نیز بازار گویند از مصطلحات
بازکردن جدا نمودن و کسان از مصطلحات **بازوکشادن** بجوانمردی سخاوت از مصطلحات **باکسی آتش شدن** با او در خشم شدن **بالا گرفتن** بلند شدن و غضب را غالب کردن
چیزی از مال او بردن و خارج کردن و بمعنی برداشتن و رونق و نظام یافتن از بهار عجم و مصطلحات **بالین بستن** اندکی تعظیم کردن از مصطلحات **بازی خوردن** فریب
خوردن **باد بدامان کردن** کنایه از غرور و رعونت و بعضی گویند که عبارتست از امر غیر ممکن بظهور آوردن **باد افگندن** بمعنی فروکش شدن و مقام گزیدن از مصطلحات
باد در کله داشتن بضم کاف عربی و های هوز کنایه از غرور و نخوت از مصطلحات **بار بستن** کنایه از سفر کردن **باغ سبز نمودن** بمعنی فریب دادن از جهانگیری
و در چراغ هدایت و بهار عجم باغ سبز نمودن بوعده های دروغ فریب دادن **باسک در جوال شدن** نوعی از تعذیب مجرمان که باسک در جوال کرده می بندند و کنایه
از همخانه شدن با مردم بد از برهان و غیره **باز کشیدن** بمعنی نوشتن الوالفضل در مکاتبات او و آنکه در باب باز کشیدن نفر چند قلمی نموده اند الی آخر **بال تمز** و کله ابر بمعنی
بارچه ابر از شرح گل گفتی باز و قوت و استعداد **بالنگو** بکسر لام باد نجبوه از برهان **بار** و بضم برای حمله دیوار قلعه و حصار از لطائف و کشف و برهان باگو باد مجهول مهربت
مرسل مجرد از موید و غیره باز گو بسیجه و کاف تازی و واو مجهول بیان کننده و باهو باد معروف چوبی بزرگ از برهان **بارقه** بکسر بای مهمله و قاف چیزی که درخشنده باشد
و مجازا بمعنی روشنی و درخشندگی چه بارقه ماخوذ از برق است که بمعنی درخشیدن باشد و در رعد بمعنی ابر یا برق و در منتخب کنز و قاموس بمعنی شمشیر آمده **بارو**
حصار و قلعه و دیوار قلعه و بمعنی اسپ رفتار و بمعنی کرت و نوبت و بمعنی حق و شان چنانچه در بارو فلان بمعنی در حق فلان و بمعنی قاعده و بمعنی موزه که نشه میکند از برهان و سروری
و کشف و لطائف و مدار و در مصطلحات بمعنی دوست هم آمده با غنده بضم نون بجیم ملوله مینه مستوش از برهان **بالوعه** باد معروف و بمعنی حوض باشد کوچک

از اندرون فراخ که آب صحن خانه و آب سر زدن جمع میشود از منتخب و مار و کنز و در کشف آبکانه **بادفراه** و **بادافراه** لغت اول بسکون دال مهمله و فتح فا و لغت ثانی
بفتح الف و سکون فا جزای گناه و مکافات بدی باشد **بادپیمای** بادپیمای بادپیمای بادپیمای بادپیمای بادپیمای بادپیمای بادپیمای بادپیمای بادپیمای بادپیمای
که باده شراب بکه خام از خم بر آورده استعمال نمایند و بر عرق نیز اطلاق کنند و این مصرع بیاد دست چه باد غرور را گویند و خوردن فراب نیز غروری آرد و مجازاً بمعنی پیاله شراب خوری هم
می آید **باغه** با نقطه عجمه که بیک دست بندگان نقل باین زبان بسبب وی بارش بهر سه بندی او لغتها گویند از رشیدی **باکره** بکسر کاف بمعنی دوشیزه و در مادر کشف بمعنی زن نابالغ
و نابالغ **بانجه** بانج کوچک و کسانیکه بنجه گویند خطاست از کشف **بالیه** بکسر لام کنه و قدیم از منتخب کشف کنز ماخوذ از بلا بالکسر بمعنی کهنه شدن **باخه** بخای معجمه بانو آبی است
که بهندی کچهوه گویند از جهانگیری و این لفظ ترکیست **باکور** بضم کاف عربی و واو معروف میوه نورسیده که اول از همه افراد نوع خود پخته شده باشد از منتخب و لطائف
و کنز و غیره **باغ تام** بزای معجمه سماب تحمل و بمعنی منت و بمعنی تفاخر و بعضی گمان برده اند که برای صحابت از رشیدی و لطائف و در برهان این لفظ بمعنی همین معانی برای مهمله فرموده است
بالغه بمعنی کامله **بادیه** صحرا و بیابان باین معنی عربیست **بزرگ** پیاله بزرگ را گویند چنانچه در لغات ترکی مسطور است **بایسته** لایق و بهتر **بازغه** بکسر زای معجمه و غین معجمه
طلوع کننده و نام زنیست از نسل عاد که بهدایت یوسف علیه السلام بمرتبه معرفت رسید از منتخب **باطشه** سخت گیرنده و حمله کننده از منتخب **باجکه** بکسر جیم و مهمله و تشدید کاف
مفتوحه بمعنی شهوت و باه زنان و این کلمه چه حکمه بمعنی خارش شهوت باد و روح در عروق و اعصاب اندام زن ممتلی میشود حالتی مثل خارش هم میرسد از کتب طب و منتخب **باکله**
بکسر دال مهمله و کاف عربی عموم بمعنی ضرب جماع از چراغ هدایت **بالمشافهه** بضم میم و فتح فا و فتح ها و بعد هاء دیگر که بدل از تاست بمعنی بار در سخن گفتن و کسانیکه فا را بکسر
خوانند یا در آخر یک ها بنویسند و یک ها بخوانند خطاست لائق آن بود که این لفظ را در باب میم بنویسم لیکن بنابر مصلحتی در اینجا نوشته شد **بالیسه** بسین مهمله چوب مدوری
قرص چه بین سوراخ که بر ستون خیمه نهند از برهان **بادامه** قسمی از پارچه نفیس نوعی از ابریشم کمینه که هنوز از ازهم نکشاده باشند بمعنی خرقه مرقع از برهان **باسکونه** بمعنی دانو گونه
بکاف عربی و ریچه بکاف برای تصغیر آنکه حرف نسبت زائد از شرح خاقانی در برهان نوشته که بالکانه بیای فارسی و لام و کاف فارسی بمعنی نام بلند و دریچه خانه
بادام سیه بادامهائیکه بر تابوت مرده اند و گنا یا از چشم محبوب از بهار عجم **بازیچه** آنچه بدان اطفال بازی کنند و بهندی کهلونا گویند بازیچه اگرچه در ظاهر تصغیر بازیست مگر
تحقیق آنست که کلمه چه درین لفظ برای نسبت از خیابان **بارانی** نمد باستر لائی جامه و کلاهیکه در بارش پوشند و بمعنی بارش نیز آمده از مصطلحات و در برهان و رشیدی
نوشته که قبیله است از ترکان **بازندگی** بمعنی مکاری و حیله گری از مصطلحات و بهار عجم **بالاخانه** و **بالاخانی** بمعنی بالا و چه خصوصیت دارد از مصطلحات **بادهریجانی** شرابیکه در آن
اقسام گلهای خوشبو دارند آمیخته **بخشندگی** بکسر کاف فارسی بمعنی اسب از لطائف جهانگیری و برهان **بانی** بنا کننده از منتخب **بادعیسی** دم عیسی یعنی دم باذن الله گفتن عیسی
علیه السلام **باغی** بیفرمان و از اطاعت بیرون شده **بازی** در عربی باز را گویند که طائر شکاریست و در فارسی سوای معنی معروف بمعنی فریب و خانه آمده **بادی** آغاز کننده
و بمعنی اول هر چیز از کشف و لطائف و منتخب **بادی** اول مکرر بدانکه بادی اسم فاعلست از بدایت که بمعنی آغاز و اول است چون این را مضاف کردند بسوی الف
در وسط کلام افتاد ضمه یا تقیل بود اذا تقدم الفتحه ساکنین شد میان یا و لام یا افتاد و تلفظ مگر این یا را در رسم الخط مینویسند و در حالت جمعی نیز همین حکم است و در صورت نسبت یا را
حذف نکنند و مفتوح خوانند **باکی** بکسر کاف عربی بمعنی گریه کننده از منتخب **باری** نام حق تعالی در اصل بارئ بود و در کشف بمعنی آفریننده نوشته و در فارسی بیای مجهول تلفظ کردن اقلب
استعمال قلیل آید **بانگ خلیل اللهی** کشتی گبران چون حریف را از جا بر دارند و خواهند که بر زمینش زنند بیانگ بسم الله اکبر میکشند و آنرا بانگ خلیل اللهی نامند برای آنکه آن حضرت اکثر
در نشست بر خاست الله اکبر میگفتند از بهار عجم **بالی** کنه از منتخب **باشی** بشین معجمه در ترکی بمعنی سر و **باولی** بفتح واو منسوب بباول که شهریست جامه ابریشمی و دیبا
باشند **بادوستی** بدال مهمله بمعنی سرعت و چالاکی و اسراف **باغچه سلیمانی** باغ طلسم که بشعبده و سحر بنظر متخیل گردانند **باقلانی** بقاف و نون نام سبدی
و بلیست **باجی** بجیم عربی لفظ هندی بمعنی حصه طعام که بتقریب شادی یا ماتم بخانه مردم میفرستند و هم لفظ فارسیست بمعنی خراجی و باج دهنده و در ترکی بمعنی خواهر و مشیره
از چراغ هدایت و بهار عجم و غیران **باکی** حرف چهارم های موحده نظافت و دارد و گی **بازی** بای تونی بی پروائی کار کردن از بهار عجم

فصل بای موحده مع بای عربی و فارسی ببجا بفتح موحده اول و سکون ثانی و ثالث جیم فوقانی و حرف ثانی را بای فارسی نیز نوشته اند از برهان
ببر بر وزن صبر درندهٔ است که دشمن فیل باشد از مدار و در برهان در سعدی نوشته که ببر بفتحتین جانوری شبیه بگربه که دم ندارد و بفتح اول و سکون ثانی درندهٔ
مسموع شده که نوعی از شیر است که پشم دارد باشد و در بهار عجم نوشته که ببر بفتحتین درندهٔ است از قسم شیر و جمع آن ببران باشد بسکون استعمال نمایند به پشت هم رفتن
دوگانگی کردن و مجازاً معاملت را گویند از مصطلحات به بینی رسیدن قریب مرگ شدن و از دست تنگ آمدن به بینی خط بر زمین کشیدن
کمال عجز و فروتنی کردن به پست افتادن عبث جوئی کسی نمودن به پوست گفتن سخن بیهوده گفتن یعنی بر فردا گفتن بی کار بودن بی قاعده و قانون بودن
فصل بای موحده مع تای فوقانی بتا بکسر اول بمعنی بگذار صیغهٔ امر است از برهان بت بالفتح و تشدید فوقانی بمعنی بریدن از نجاست بت کردن بشنگرف بر سر
هر فقره نثر مینگارند و آن اشارت است بانکه فقره اول تا اینجا قطع شد و فقرهٔ دیگر شروع گردید تا لفظ بریدن از منتخب لطائف و باقی از زبان لغات بتا سانیدند یعنی تیز ساختند
از لطائف بتر بفتحتین مخفف بدتر و بعربی بفتح اول و سکون ثانی بریدن و از بیخ برکندن و بفتحتین بریده و ام شدن ولی فرزند شدن از منتخب بتول بفتح اول و ثانی حضرت
فاطمه رضی الله عنها را از آن لقب است که تبل بالفتح در لغت بمعنی قطع است بتول بمعنی قطوع باشد که صیغهٔ اسم فاعل است بمعنی قطع کننده چون حضرت فاطمه قاطع علائق دنیا بود
لهذا بتول گفتند از لطائف بتن برداشتن و بر گرفتن تحمل کردن ناملائم و مکروه را بتیاه بالکسر سکون تای فوقانی و بعد و تحتانی و رای مهمله بمعنی ملاوا
بمعنی افسون و فریب و دبو از برهان و سروری لطائف و موید در سعدی بای فارسی بمعنی مکروه و معیب بت راه بالضم و با صافت بمعنی مانع راه
فصل بای موحده مع تای مثلثه بث بالفتح و تشدید ثانی مثلثه آشکارا کردن و فاش کردن و ظهور نمودن از کشف و کنز و منتخب بثر بفتحتین آبله
خرد و یا دانهٔ سرخ یا زرد که از جوشش خون بر اندام پدید آید از کشف بثور بفتحتین جمع بثره از کشف و منتخب بثره بالضم آبله کوچک از منتخب
فصل بای موحده مع جیم عربی و فارسی بجاق بکسر بای موحده و جیم فارسی بر وزن کتاب بمعنی کارد از لغات ترکی که بنهایت معتبر است و بعضی بجاق
بنون نوشته اند و در مصطلحات هم بای موحده و تشدید جیم فارسی آمده **بجشک** بکسر بای موحده و جیم فارسی و سکون شین معجمه و کاف عربی بمعنی طبیب از برهان و شیخ بهاء الدین
در فرهنگ نور الدین بکسر اول و فتح ثانی و کشف و مدار بفتحتین بکسر اول اصح است **بجول** بفتحتین با جیم عربی بر وزن اصول بمعنی استخوان شتالنگ و پاشنهٔ پای که استخوان
میسازند از برهان و در مدار بر وزن ملول و در سعدی بفتحتین این لفظ نیست و در لغات ترکی که بنهایت معتبر است بضم بای موحده و ضم جیم و واو معدوله غیر ملفوظ واقع
شده و همچنین اصح است **بچشم کردن** انتخاب کردن و اختیار نمودن از مصطلحات **بچشم کم دیدن** حقیر و بیقدر دانستن از مصطلحات بجا آمده ناخوش بدیدن ابهام
فصل بای موحده مع حای مهمله بحیرا بالفتح اول و کسر ثانی و نزد بعضی بضم اول و فتح ثانی نام راهبی که در راه شام آنحضرت را در ایام طفلی پیغمبر آخر الزمان شناخته
ایمان آورد و بود **بحت** بالفتح اول و سکون ثانی و تای فوقانی بمعنی خالص و محض و صرف از کشف و منتخب **بحة الصوت** بضم اول و تشدید حای مهمله گرفتگی
آواز از حدود الامراض **بحت** بالفتح و تای مثلثه کندیدن و کاویدن زمین و بمعنی تفحص نیز مستعمل میشود از منتخب و غیاث **بحر** بفتح اول و سکون ثانی دریای محیط که شور است
و جوی بزرگ از منتخب مجازاً بمعنی وزن مخصوص بمناسبت آنکه همچنانکه دریا مشتمل است بانواع جواهر و نباتات و حیوانات بحر عروض نیز مشتمل است بر انواع شعر یا همچنانکه کسی در
دریا افتد حیران و سرگردان میشود همچنین کسیکه در بحر شعر افتد بجهت تغیر اشکال در ارکان واقع است متحیر میشود که این چه قسم است چه وزن دارد و عدد بحور شعر نوزده است طویل
و مدید و بسیط و وافر و کامل و رجز و رمل و منسرح و مضارع و مقتضب و مجتث و سریع و جدید و قریب و خفیف و مشاکل و متقارب و متدارک از رسائل عروض و در مصطلحات
بحر بمعنی غور و فکر نیز آمده **بحور** بفتحتین جمع بحر خواه بحر بمعنی دریا باشد خواه بمعنی وزن شعر **بحار** بکسر اول دریاها و این جمع بحر است که بمعنی دریا باشد **بحر اخضر** بمعنی دریای سبز
و سبز بودن دریا محض فرض است یا از کثرت عمق سبز مینماید باشد و نیز بحر اخضر دریائیست که بجانب شرقی آن چین و بغرب آن یمن و بشمال آن هند و بجنوب آن دریای محیط طولش
دو هزار فرسنگ و عرض پانصد فرسنگ و جزایر آباد بسیار دارد و یکی از آن سراندیب است **بحر معلق** کنایه از آسمان **بحل** بکسر تین بخشیدن جرم و عفو کردن گناه از لطائف و مدار

در بهار عجم جمع بیاض آورده مؤلف گوید که چون در فارسی حاصل نمی نماید و ظاهر اصل لفظ عربی باشد و حال آنکه در لغات معتبره عربی مثل صراح و قاموس و منتخب وغیره و لو بجل هیچ
معنی نیامده ازین معلوم شد که در اصل هبل بوده باشد بفتح اول و کسر ثانی هر دو صیغه صفت مشبه بمعنی ترک کرده و رها گذاشته شده و جاگذاشته شده و بمعنی هلاک شده و اهل بالفتح که مصدر است
بمعنی ترک کردن و گذاشتن مراد کما فی الصراح و القاموس پس از غلطی کاتبان قدیم و عدم التفاتی اهل تعلم و تعلیم بجای حاصل فهرست گرفته یا آنکه در اصل هبل بکسرتین باشد بمعنی امر
از طلبیدن بطلبی گذاشتن که در بعض محل بمعنی اسم مفعول واقع میشود چنانکه گزین که صیغه امر است بمعنی اسم مفعول استعمال میگردد پس بر تقدیر بهار هر دو درست باشد مگر آنکه بعون حامی حلی
یا بدال باشد چنانکه در خیر و حال که در اصل خیر و حال بوده و لیکن این قسم در خواص ابدال خالی از ضعف نمی نماید **بحرین** بهر دو دریای روم و فارس نام شهریست و اقلیم دوم بجانب بحر روم
عبارت از کشتی بحران بالضم نعمه عظیم که دفعه در مرض واقع شود از مقاومت طبیعت بر مرض یا بسوی صحت کشد یا بسوی هلاک و تشبیه کرده اند طبیعت را بسلطان و مرض را بدشمن و بدن را
بملک روز بحران را بروز قتال پس اگر درین روز سلطان که طبیعت است دشمن را که مرض است از ملک براند بحران نامگذارند و اگر دشمن غالب شود و نعوذ بالله منها سلطان را بکشد و ملک را
فرو گیرد بحران نام روی نماید **بحر کمان** فاصله که بعد شدن کمان میان و کمان بهم رسد از مصطلحات **بحر** بسیار و سیاه عمیق و خطرناک **بحتری** بالضم نام شاعری از عرب منسوب بتحتر که بمعنی از عرب است و بحتر که بمعنی از بوا منتخب و غیره

فصل باء موحده مع تاء مثناة بخارا نام شهر از توران مشتق از بخار که بمعنی علم است چون آن شهر علما و فضلا بسیار بودند بخارا موسوم کردند از لطائف مولف گوید که بخار
بمعنی علم و بتشدید دیگر بنظر نیامده **بخشا** امر بخشیدن و بخشایندن از رشیدی **بخت** بالفتح بهر دو نصیب این عربی نیز آمده و در اصل بخش بود شین معجمه را بتا بدل کرده اند از
جواهر الحروف و بهار عجم **بخ** بالفتح کلمه ایست بمعنی خوشا که بوقت خوش آمدن چیزی گویند از شرح نصاب **بخ بخ** بهر دو باء موحده مفتوح بمعنی خوشا و آفرین و این کلمه ایست که بوقت
تحسین چیزی گویند از منتخب وغیره **بخرد** در لسان الشعرا بالفتح در مدار بالکسر بمعنی هوشیار و در برهان نیز بالکسر است بمعنی دانا و هشیار **بخت سفید** بخت نیک **بخت بلند**
لقب امیری است **بجوز** بالفتح اول و ضم معجمه و واو معروف بمعنی خوشبو از موید و صاحب منتخب نوشته که آنچه از آن بوی دهند و در بهار عجم و مدار خوشبوئیکه از سوختن بعض ادویه حاصل شود
مثل عود و لوبان وغیره و در لطائف بضمتین عطریات سوختنی **بخت شتر** بضم باء موحده و سکون تاء مثناة و بعد الفوقانی بفتح نون و صاد مهمله مشدد مفتوح و بعد ها راء مهمله
نام پادشاهی که کافر بود و این مرکبست از بخت که در اصل بوخت بود بمعنی پسر و نصر که نام بت است چون او در طفولیت بت یافته بودند و نام پدرش معلوم نبود لهذا
باین نسبت کردند و شتر بخت منسوب بآن پادشاه است از قاموس **بخر** بفتحتین بوی دهان از شرح نصاب لطائف **بخار** بضم دود و آنچه مانند دود بلند طوبت از آب گرم
وغیره برخیزد و مجازاً بمعنی تب تیز آمده **بخس** بالفتح و سین مهمله بمعنی زر قلب یعنی زر ناصره از لطائف و کنز بمعنی ناقص و نقصان کردن نیز در لطائف نوشته که در لاری بجای فارسی
بمعنی گداخته و غیره **بخشایش** از گناه در گذشتن از برهان **بخش** بمعنی حصه و نصیب از برهان و کشف **بخشش** بمعنی پاره پاره **بخت و اتفاق** منفعت کثیر حاصل
شدن بکسی بلا وجه بی سعی و تلاش چنانچه مال یافتن کسی در زمین یا در اثنای چاه کندن و فرق در میان بخت و اتفاق آنکه بخت خاص است و اتفاق عام اگر یافتن گنجینه
نشست بخت گویند و اگر یافتن چیز بمقدار خیلی بهار و شیشه یا بهار و ظروف چینی در بن چاه و کنده یافتن یا بیش آمدن مکروهی که در آنجا وجودش متصور نباشد اتفاق
بخام کشیدن در پوست و باغت ناکرده کشیدن چنانکه قاره را در پوست گاو کشند یا گنهگار را در پوست خر و سگ کشند از مصطلحات **بخشایندن و بخشایش**
در محل ترحم و عفو مستعمل است لیکن بمعنی جود و کرم هم استعمال کرده اند مگر بندرت از بهار عجم **بخشودن** رحم کردن از رشیدی و لطائف الحدائق و برهان **بخیه** از بر و کار
بمعنی ناشی شدن و از **بخیده** بر وزن رسیده و نیمه و نیم بریده و از هم جدا گشته از رشیدی و مدار و برهان **بخری** بالکسر دانائی از برهان **بختی** بالضم نوعی از شتری بزرگ سرخ رنگ که از
جانب خراسان آورند منسوب بخت که پادشاهی بود از بخت النصر بر سر خواند پادشاه مذکور در شعر عرب بسر شتر عجم رحمت ساخته بود منتخب که از آن حاصل شد از شتر بختی گویند از لطائف و منتخب و کشف

فصل باء موحده مع دال مهمله بالضم اول خوش حال و طالع و بخت و اولیاء الله و ایشان در همه عالم هفت تن میباشند و ایشان غیر از ابدال اند چه ابدال در همه
عالم هفتاد شخص اند از منتخب **بدست** کمترین از سر انگشت کوچک تا سر انگشت نر که بعربی از ابهام بفتحتین و شبر بالکسر نامند و بهندی باکشت گویند از رشیدی و جهانگیری
و مدار و برهان **بدایت** بکسر اول و حرف چهارم همزه بمعنی آغاز و آغاز کردن از منتخب و تاج و کنز **بدعت** چیزی که در دین پیدا شود و بر ما شد رسول علیه السلام

چوده باشد از منتخب دگر بدیهت بالفتح و حرف چهارم ها ی هوز بی اندیشه آمدن سخن و ناگاه آمدن چیزی از کنز بدیهیات بفتح اول و فتح دال و کسر ها و تشدید
تحتانی زیرا که چو فصیله منسوب بیا نسبت میشود یاے او محذوف شود و کسر ما قبل کراش بفتح ابدال باید چنانچه خفی در نسبت حنفی پس بدیهیات آنچیزیکه علم انسان موقوف بفکر
نباشد چنانچه واحد نصف اثنین است و کل اعظم است از جزو و بیضی بدیهیات نیز آمده بسکون تحتانی اول و تشدید تحتانی دوم بالضم و تشدید دال بمعنی چاره و علاج از
منتخب در فارسی بالضم و تخفیف دال مخفف بود بالفتح بمعنی صاحب خداوند انبرهان بدرو بالکسر و بای موحده و دال معروف بمعنی وداع و بمعنی رخصت کردن و ترک
کردن از برهان در شیخ و جهانگیری و موید و مجمع الفرس در کشف و مدار بالکسر و بالضم هر دو بدید بفتح ظاهر از کشف بدر بفتح اول و سکون دال ماه تمام نام جائیکه
در آن بزمان رسول صلی الله علیه و آله و سلم جنگ واقع شد بود مدار و منتخب و بعض محققین نوشته اند که بدر ماه تمام را از آن گویند که بعد غروب شمس مباوت مینماید در وقت
طلوع خویش و بکسر اشکال قائل بدر و بفتحتین جمع بدر که بمعنی ماه تمام است بدخش بفتحتین مخفف بدخشان و بدخش مذاب کنایه از لعل بدخشان گداخته شده عبارت از شراب سرخ باشد
بدیع نو پیدا شده از منتخب بدع بکسر اول و سکون ثانی نو پیدا شدن و بکسر اول و فتح دال چیزهای نو پیدا شده و درین جمع بدعت از منتخب بدائع بفتحتین چیزهای نو پیدا شده
بمعنی مجازا بمعنی عجائبات مستعمل بدراع بضم اول و در آخر عین مهمله بمعنی شاخ درخت از لغایت ترکی و در قاموس اللغات بمعنی شمشیر نوشته والله اعلم بالصواب بدول رسنا که از زبان
بدل فتحتین باصطلاح کشتی گیران دفع هر بند که آنرا در عرف هند توڑ گویند از سهاکم بدل تحلیل عوض که چیزی تحلیل میشود و در بدن بدسگال بکسر سین مهمله و کاف
فارسی بمعنی بداندیش و دشمن بدیل بفتح اول و کسر دال مهمله بدل چیز و نام حکیم فاقانی از منتخب بدال بفتح اول تشدید ثانی بمعنی آنکه خلعه با فرد شد و مردم آنرا بتال گویند در لغت بقال
آنرا گویند که حجره فروشد از مزبل الاغلاط بدام بفتح بای موحده و سین مهمله و بکسر بای فارسی آراسته و خرم از رشیدی و جهانگیری و در برهان بالفتح بمعنی خوش و بهتر بدین بالفتح
بمعنی باین بنا بالکسر تحمل بدن غلام فروشان و مزارعان مفلس و دهقانان ظالم و فاسق بدست گم گرفتن حقیر و بیقدر نشستن از منتخب بطلاح بدو بفتح اول و سکون دال ضمیر و تشدید واو
سبز و درخ بمعنی ظاهر شدن و پدید آمدن و بفتح اول و سکون دال سوای اسم مو کو بمعنی بیابان صحرا از صراح و منتخب بطائف کردن بفتح اول و سکون دال بمعنی ابتدا کردن و ابتدا و
آغاز باشد و در اصل بدء بود بدون قاعده عربی فارسیان موافق ضبط خود همزه را بواو بدل کردند چنانکه در کتاب طبری بواو نوشته و خوانند بدلو بکسر جیم و فتح لام اسپ سرش از بدنم
بدر بفتح زای معجمه بدر بضمتین خشکه بلاد از برهان بدیه بی اندیشه آمدن سخن ناگاه آمدن چیزی از کنز و شعر و مثل که بر محل خوانده شود بدره صاحب رشیدی کیسه نوشته اند که بفتح
بدره دینار و درم و از برهان نیز همین ثابت شده و در کنز و منتخب نوشته که پوست پر زر و مال و همیان هزار درم و ده هزار درم و یا هفت هزار درم و دینار بدقه بفتح اول و سکون
دال و فتح رای مهمله بمعنی هیزم از منتخب مدار و صاحب مدار گویند جماعتی که ابر قافله باشد و این عربی الاصل نیست بلکه مولد است بدنی بفتحتین منسوب بدن
و سکون دال غلط و همین طور بفتحتین هست عربی و حبشی و حکیمی و بکی و غلطی بدی بفتح اول و کسر دال سکون تحتانی مشدد بمعنی خستین و اولین و در اصل
این لفظ بر وزن فعیل است از شرح نصاب بدو بفتحتین مردم صحرانشین بدیهی بفتح اول و کسر دال چیزی که علم آن موقوف بفکر نباشد چنانچه واحد نصف اثنین
است فصل با موحده مع ذال معجمه بذر بالفتح هر تخمیکه از نخود کوچکتر باشد بذله بالفتح بمعنی لطیفه و سخن خوش و مرغوب در محفل و دستان از بذل خرج نوا کردن برای استمالت
خاطر از لطائف و بذان و در موید و مدار بالضم و بالکسر و خیابان نوشته که بالضم این لفظ عربی الاصل باشد لیکن در اکثر کتب فارسی داخلست بذی بفتح با و کسر ذال معجمه و تشدید تحتانی مرد
فاحش بی شرم از منتخب فصل با موحده مع رای مهمله بر بالفتح نون مرد جوان از برهان برایا بفتح خلایق و این جمع بریه است که بفتح با و کسر را و تشدید تحتانی بمعنی خلق باشد
از کنز و منتخب بصیصا بالفتح هر دو صاد مهمله نام دیو که وسواس شیطان کار فرمده بود از لطائف بخیا بالفتح و خای معجمه مکسور تحتانی نام پدر آصف که وزیر سلیمان
علیه السلام بود بهه بالضم و بهزه از بیماری بیشدن از کنز بر بعبر عبارات از نکهای بغرا کنز و آلا گندم بهن کرده بشکل برگ سازند و بشربت و فندق بغرا بفتح موحده
و سکون غین معجمه نام پادشاه ترکستان که موجد طعام موصوف است از مصطلحات و بهار بجم بهار بر وزن فراغت بیزاری از چیزی و پاک شدن و دور شدن از کنز
بلغت نقطه فارسیست کاغذ نوشته که بموجب آن از خزانه زر بدست آید بلفظ نوشتن کردن و دادن و گرفتن و آوردن و زدن و شدن مستعمل از هابجم بر بیل

وفتح عین مهمله و سین مهمله و قوقانی نام ترکی مثل مالک باشد و بمعنی جوی آب از لطائف **برنشست** بمعنی سوار شدن از لطائف در برهان **برودت**
بفتحتین بمعنی سردی **برعت** بفتح اول و سکون ثانی و فتح عین مهمله و شتی و فصاحت و فضیلت و کامل شدن در فضل و هنر از مؤید و کشف و کنز و صنعت بدیعه الاستهلال مندرج عبارتست
از آنکه شاعر یا منشی در ابتدای خطبه کتاب یا در مطلع قصیده و انشای چند ذکر کند که مشعر بر مطلب باشد و در منتخب نوشته که استهلال بمعنی بانگ کردن کودک بوقت ولادتست ظاهرا
در نسخه آنست که چون بجز بانگ کردن مولود بوقت ولادت شناخته نمیشود که پسرست یا دختر همچنین این صنعت مذکور بالات الفاظ مناسبه شروع کتاب قصیده دریافته میشود
که این کتاب قصیده در فلان مضمون و فلان الخ است **برودت** بفتحتین بمعنی سردی است یعنی موی لب از سحاب عجم و زید و کشف و مدار **برکت** بفتح اول و ثانی و ثالث بمعنی بالیدن و
و افزون شدن و گاهی بسکون ثانی نیز آید چنانچه قدسی گفته ع چنان باد شمشیر حق نشاند که در خرمن عمر برکت نماند از سحاب عجم و آنچه در عوام نبشته کاف مستعمل
محض غلط **برست** قاعده قانون و دستور از برهان **برت** بفتح اول و کسر ثانی و تحتانی مشدده مفتوح بمعنی خلق که بالفتح است از منتخب و کنز **برغوث** بالضم و غین معجمه نیز مضموم
و واو معروف و ثای مثلثه بمعنی کیک سهند پسگویند از شرح نصاب و کنز **برنج** بکسر نون معرب پرنگ که هندی پیتل گویند و آن مس و جست ممزوج باشد **برنج** بفتح اول و سکون
ثانی و جیم بمعنی پاره و حصه و بهره از برهان و لطائف **برزخ** بالفتح و زای معجمه مفتوح و خای معجمه چیزی که میان دو چیز متخالف حائل باشد خواه از آن هر دو متخالف در خود مناسبتی
داشته باشد یا نه چنانچه اعراف برزخ است میان بهشت و دوزخ و لوبیا برزخ است میان بهائم و انسان و درخت خرما و مردم گیا برزخ است میان حیوانات و نباتات و
بسه بعنی سوگا برزخ است میان نباتات و جمادات و برزخ بمعنی زمانه که مابین وقت مرگ و زمان قیامت است از سرور و کنز و منتخب دیگر کتب **برخورد** بسکون رای دوم
اصلیست بمعنی ملاقات شده و هم مصدر بمعنی ملاقات و بفتح رای دوم بمعنی ملاقی شود **برد** بالفتح بر وزن سرد بمعنی سرد گشتن و بمعنی سرما و بمعنی خواب کردن همیشه بودن و قیام نمودن و بالضم
نوعی از جامه مخطط و قصیده بردهٔ از اینجاست و بفتحتین بمعنی ژاله و تگرگ و بفتح اول و کسر دوم هر چیزی که سرد باشد و در غار بالضم یک قسم بازی شطرنج که هر دو حریف بهم کشته میشوند فقط
شاه بماند و این نیز از نصف ماتست معنی اول از صراح و منتخب و مؤید و کشف بمعنی اخر از لطائف **برگ بید** نوعی از پیکان و خنجر که بشکل برگ بید سازند از سراج و مصطلحات **بریدن** بفتح اول
و کسر ثانی و یای معروف بمعنی قاصد و نامه بر است کذا فی الکنز و المنتخب و نیز در منتخب و سائر مرادات که بغایت معتبرست چنین تحقیق کرده که برید معرب بریدم است
و آن استری باشد یا اسپ که دم او را بریده باشند برای نشان و بعضی گویند که تیز رفتار میشود و بیقدار دو فرسنگ نگاه دارند بجهت خبر بردن سلاطین و الحال آن بعض را گویند
که بران سوار شده خبر برد بلکه این زمان هرنامه بر و قاصد را گویند که چالاک باشد **برجنید** بالکسر نام قریه از دولت آباد خراسان از برهان **برهنید** بالتشدید تجربه کار باشد بمعنی تو بست
که توج جنگی پرورند و بجنگ آزمایند و بسیار گران فروشند از مصطلحات **برفلانی** بتشدید یعنی مثل او بجال تباه و گرفتار آمد از مصطلحات **برازد** بکسر اول بمعنی می زید **برومند** بفتح اول
و ضم ثانی بمعنی بار دار و مجازا بمعنی برخوردار و کامیاب و از خاصیت لفظ مند آنست که ماقبل آن اگر کلمه ثنائی باشد و او زائده بران زیاد کنند چون برومند و تنومند و از منتخب
برخوردار مرکبست از برخورد مع الدال بمعنی برخوردن و لفظ دار که کلمه نسبت است و این از عالم خریدار است نه از عالم زردار از سحاب عجم و صاحب کشف درین لطیفه برآورده که این
هر سه امر است یعنی برخورد و برخوردار و برخوردار بمعنی درخت برخوردن چه دار بمعنی درخت و برخور بمعنی مصدر و مرکبست از اسم و امر چنانکه خونریز بمعنی خون ریختن و بالجمله
پاوسیدن لغا بفتحتین و غین معجمه و رای مهمله ترکی نام فوجی که بروز جنگ جانب راست پادشاه استاده باشد از لغات ترکی نوشته شد **برو** بفتح فا مجلد و شتاب برو
بالفتح بواو خانه تابستانی که بغایت سرد باشد از برهان و در منتخب برهان دریچه بالاخانه که ترجمه غرفه است **برا** بفتح اول اگرچه هیچ یکی از کتب لغت لفظ برا در متصرح بنظر نیامده
بنابرین که بفتح صحیح است یا بکسر مگر صاحب برهان نوشته است که فرا در بفتح بر وزن برادر پس از این معلوم شد که برا در بفتح است **بر** بالفتح ثمره و میوه درخت و سینه و
آغوش و کنار و بغل و تن جوان و پستان جوان بمعنی پستان و مثل آن موجده برای الصاق نیز آید چنانچه دوش بر دوش و زمین بر زمین یعنی دوش بدوش و زمین بزمین **بر** بالفتح و تشدید
رای نام حوض تنگ و زمین خشک بیابان و تنگ و کار و مهربان و بالکسر و تشدید را بمعنی نیکی و بخشش و بخوشنودی و رضا مسکه مادر و پدر زندگانی کردن و بضم و تشدید بمعنی گندم و بالکسر و سکون رای دوم
بمعنی یک صد و اول است از لطائف و کنز و برهان و منتخب لغات ترکی **برگر** بفتح اول و سکون رای مهمله و بعده زای معجمه راست کننده و مقام کسانیکه ازین تحقیق آگاه نیستند گرفته

بجای رای مهمله میخوانند و این هر دو اهل تحقیق صحیح نیست از برهان بمعنی بریان عزم و بریان اراده **برکا** بکسر سینه برآمده جوانان بمعنی مشعوف از چراغ
بدایت و در شرح گل گشتی نوشته که بکار بفتح اول و کسر رای مهمله و کاف عربی برآمدگی دو پالیز گسینه و پستان بمعنی بکسر هر دو بای موحده و تنگی بمعنی یک یک و بفتح هر دو بای موحده
لکه است بجانب حبشه که مردم آنجا سبزه رنگ باشند **برج کبوتر** در ایران هست که عمارت بلند چهار چشمه در صحرا سازند و آن خاصه جای کبوتر باشد موسوم برج کبوتر چون
بجمال کبوتر بجا رنگ نشان آید محصول برج کبوتر در سرکار پادشاهی رسد و بعضی نوشته که برج کبوتر خانه کبوتر را گویند از مصطلحات منجمان و بفتحتین و در گوهر رای مهمله بر وزن آن
و آشکار شدن از منتخب بفتح اول و سکون ثانی و فتح واو و در آخر رای مهمله در فارسی منجاف دامن جامه و غیره و از برهان بر از بکسر اول فضله و غایط یعنی سرگین آدمی و غیره و بمعنی بر دن
آن و بفتح خطاست از منتخب **کنز بر** بالضم و در آخر رای مهمله قدر و شکوه و مرتبه و رفعت و بلندی قامت انسان و تنه درخت و بالفتح زراعت و بمعنی زیبائی از جهانگیری و رشیدی
و سروری و از برهان **بجوز** بالفتح و سین مهمله مفتوح هفت درست در آخر زمستان سه روز آخر بهمن که بهندی بهاگن گویند چهار روز اول اسفندکه بهندی چیت باشد چون این
روزها در آخر زمستان واقع شده اند ابر و جوز نامند چه بر و بمعنی سر و جوز بمعنی پیرزن و بعضی گویند که در این روزها زالی در صحرا از سرما مرده بود لهذا این اسم مسمی گشت و اسامی آن هفت روز
اینست صرصر بکسر صاد مهمله و تشدید نون مفتوح و سکون موحده و رای مهمله و بر بفتح واو و سکون موحده و رای مهمله بر وزن عامل و بر و علل بر صیغه
اسم فاعل و ثانی بفتحتین و بکسر تشدید لام اول مطفی الجمر بالضم **اصراح برگ** نیز موسم خزان از برهان و سراج **برگ سبز** کنایه از چیز بسیار کم مقدار و تحفه درویش که بتوقع زر و سیم
پیش غنیا گذارند از مصطلحات **برجیس** بالکسر جیم عربی مکسور و یای معروف و سین مهمله ستاره مشتری که بر فلک ششم تابد و سعد است و انرا قاضی فلک گویند و خانه او قوس و حوت است و این
معرب برجیس است که بالفتح باشد چرا که وزن فعلیل بالفتح در کلام عرب نیامده از برهان و رساله معربات و غیر آن **بجاس** بالضم و جیم عربی و سین مهمله بمعنی نشانه تیر و غیره از منتخب
و برهان **بلس** بالضم موحده و رای مهمله ساکن و ضم لون و سین مهمله جامه که از پشم سیاه بافند و نادر سفید هم باشد و آن لباس ترسایان و نصاری است و در صحاح بمعنی کلاه دراز
که کشیشان میپوشند **بریش** بضم اول و کسر ثانی قماش خرنیزه و غیر از چهار رنگ **برص** بفتحتین و صحیح است که داغهای سیاه یا سفید بر اندام پیدا آید از منتخب **بربط** نام سازیست
مثل طنبوره باشد مگر کاسه بزرگ و دسته کوتاه از برهان و در رساله معربات که از صاحب شفائیه مسطور است بربط معرب بت است بمعنی سینه بط زیرا که شبیه باشد بسینه بط **بر و ع**
بالفتح و دال مهمله مفتوح ملکیست از توابع ایران در آذربیجان با اقلیم پنجم **برف** فرق میان برف و یخ آنست که برف چون عنبر سفید مثل غبار میبارد و یخ چون موم گداخته قطره قطره
قطره میچکید و انجا دی پذیرد و مثل سنگ سفید میگردد **برق** بالفتح و تشدید رای مهمله هر چه بتابش و درخشندگی و لمعان باشد مثل ابرک و سنگ **بهریق** بفتح اول
روشنی و درخشندگی و تابش برق که از ابر بجهد از گوهر صراح و منتخب و کشف و گویند که بمعنی درخشان نیز آمده **برق و رق** روشنی و سایه **برفلک** بفتح اول کنایه از ماه که مربع ایست
از سراج **برمک** بفتح اول و سکون رای مهمله و فتح میم شخصی بود آتش پرست در آخر مسلمان شده و اعیال بمشورت خالد نام پسرش دولت عباسیه وزیر شد و بعد از
قتل پسرش که یحیی نام داشت بدولت رسید و فضل که پسر یحیی بود بدولت کامیاب گشت و بعد از فضل برادرش جعفر نام داشت و بعد از او علی پسر جعفر تمام شد از مشیدی
و برهان **برک** بضم کاف عربی فروختن شتر و ثابت شدن از لطائف **برک** بالفتح و کاف فارسی سازو و سامان و اسباب و سرانجام و بمعنی التفات و پروا و بفتحتین و کاف عربی
قماشی باشد از پشم شتر از برهان و سراج **برسکال** بفتح اول و سکون ثانی و شین معجمه موقوف و کاف عربی بر وزن سال بفتحتین و صحیح است که داغهای سیاه یا سفید بر اندام پیدا آید و در صحاح نوشته که لفظ بلسیست و در
تحریر مولف کتاب مطرس برسکال ست بکسر سین مهمله باشد و در مبتدی برس بمعنی بارش و کال بمعنی رفت چون بعد از تحقیق این الفاظ در لغات تلاش کردم بصحیح معنی
نرسیده خود با خرم **برندل** یعنی بران عزم و بران اراده و بار عزم **برسام** بالفتح مرضیست که اندرون سینه و دم باشد از برهان و در حدود الامراض نوشته که اعراض آن از ذات الجنب کمتر باشد
نام جوانیست که کمال خجندی در زمانه بهرام گور از شرح خاقانی و مؤید **برچشم و چشم گفتن** کنایه از قبول کردن **براجه** بالفتح و کسر جیم هندی انگشتان بر جم
بضم اول و سوم مفرد است از شرح نصاب **برون** بالکسر مخفف بیرون از برهان در شیدی و صاحب کشف بضم نوشته **برزان** بالفتح و زای معجمه مفتوح بمعنی کوه بزرگ
براهین بالفتح جمع برهان بضم خواندن خطاست **برنیا** بفتح اول و تشدید رای مفتوح مثنیه بر و کنایه از عرب و روم و بفتح با و تخفیف رای مکسور در فارسی بر دلیل

برگستوان بالضم و کاف فارسی مضموم و کسر هر دو ضم و شین معجمه ساکن آنچه از قسم لحاف بر اسپ اندازند تا زینت و حفاظت شود بعربی بکسر گویند و در سراج لوشته است
که برگستوان بفتح کاف فارسیست چه برگست بمعنی پناه و غلاف کاف نسبت **برق کان** برقیکه منسوب بمین باشد یعنی برقیکه از جانب یمن که مطلع سهیل است درخشان شود
و آن دلیل باران است و در منتخب و کشف لوشته که ابر آنست **یمن کان** بالضم حمیت روشن و دلیل قاطع از قعب فرق در میان برهان و دلیل آنست که دلیل عام است
و برهان خاص و اصطلاح منطق قیاسی است که مرکب باشد از مقدمات یقینی تا نتیجه بدیهی مقدمه دیگر اگر یقینی باشد ظنی چنانچه کل انسان حیوان و کل حیوان جسم پس این نتیجه یقینی برآید
کل انسان جسم **بش** بفتح اول و سکون ثانی و ضم ثای مثلثه نام قبیله **بالکشت** سباع از کرد و متعجب نام قبیله و چنگال شیر و چنگال هر جانور درنده و در سراج چنگال مرغان
شکار **بهمن** بضم حروف دو در سکون سوم و سکون دوم و فتح سوم هر دو طور آمده و قومیست از علمای هنود **زبین** بالضم و کسر زای معجمه نام سعروف نام آتشکده و بمعنی آتش هم نوشته اند
از برهان و کشف و منتخب **بیدار** بمعنی صابون از سراج **ترکان** بالضم و تای فوقانی مفتوح و کاف عربی بمعنی گلیم از شرح نصاب فردوس اللغات **بر اعلیه** کسی را بر جنگ
برکردن از برهان **بالیدن** بالیدن عضو از برهان **بر بان** بالضم در فرار از حریف غالب آمدن از چراغ هدایت **بر روی آب دویدن** ظاهر ساختن بر روی آب و حریف شدن
از چراغ هدایت **بر کشتن** بر شدن و مردن از چراغ هدایت **بر طاق بر کسی می خوردن** یاد کسی شراب خوردن از چراغ هدایت **بر لیسیدن کسی بجاه افتادن**
بسبب شخصی در بلا افتادن از چراغ هدایت **بر و ماندن** خجالت زده شدن و عاجز شدن از مصطلحات و چراغ هدایت **بر لیسیدن عجب افتادن** با شخصی مکار معامله افتادن
از مصطلحات **بر نوبت بشوی** قصد چیزی کردن که از آن هلاک شود **بر خود چیدن** تفاخر کردن و تکبر کردن از چراغ هدایت و چهار شربت **بر تافتن** بمعنی بر دل گشتن بر طبع
خوردن ناخوش و ناپسند آمدن و عزم آفراشدن **بر دویدن** شوخی کردن از سهار عجم **بر آمدن** غالب آمدن و بمعنی آخر شدن از سهار عجم **بر افتادن** دور شدن و نابود گشتن
از سهار عجم **بناگوش زدن** بناچه زدن و آگاه گردانیدن **بر پیچیدن** و **بسر پیچیدن** نام فی است از کشتی از سهار عجم **طرف شدن** و شدن برابر دویدن
استقبال کردن از برهان **بر کشیدن** بمعنی خراب و بدحال گردانیدن از سهار عجم **بر چیزی چشم سرخ کردن** طمع داشتن آن چیز **بر خوردن**
ملاقی شدن و ملاقات کردن و زده شدن چیزی بر چیزی و بمعنی نفع یاب شدن از چراغ هدایت **بر طاق بلند گذاشتن** و **بر طاق بلند نهادن** بر رتبه اعلی رسانیدن
و چیزی را کمال تمالیغ دادن و بمعنی چیزی را بر جای بلند نهادن که دست بآن نرسد و بمعنی ترک کردن و فراموش کردن هم آمده از برهان و سهار عجم **بیخ کردن** و **بیخ نوشتن**
و فراموش کردن و نابود کردن و محو کردن و زدودن و زائل کردن از برهان و سراج **بر بر و فرا افکندن** بمعنی ظاهر ساختن **بر کردن** بمعنی روشن کردن و ظاهر کردن از سراج
و چراغ هدایت **بر گریزانیدن** بمعنی موسم خزان از برهان و سراج **بر سبز فرستادن** و **بر آوردن گل** فرستادن **بر گلزار دویدن** چیزی در نظر آمدن از مصطلحات **بر کسی نخستین زبان**
مغلوب کردن از مصطلحات **بر دو کسی نیمه نهادن** کنایه از تمسخر و ظرافت نمودن از مصطلحات **بر کسی فراشتن** بر لیش او دیدن چه فراغت بمعنی ریدن
مستعمل از مصطلحات **بر قالب زدن** مهیا کردن و سرانجام دادن از مصطلحات **بر بالیدن** بمعنی بالا کردن آستین و بالا کردن پاچه تنبان برای شتاب رفتن و مجازاً بمعنی
گریختن از برهان و مصطلحات **بر چیدن** بجیم فارسی است رلبزی بر بدن کسی بالیدن از برهان **بر لنگ زدن** بمعنی گریختن از مصطلحات و برهان و سهار عجم و نیز صاحب
سهار عجم نوشته که درین تالیست ظاهر لنگ بکسر لام بمعنی آلت جولیست پس بر لنگ زدن کنایه از قطع آلت بود چه اگر زدن بمعنی بر بدن آمده است **بر شکستن** کنایه کردن
و بمعنی بخیده شدن نیز آمده **بر نشستن** سوار شدن **بر آب بستن** چیزی را سیراب کردن از مصطلحات **براه بردن** بسر بردن از مصطلحات **بر پیچیدن** یاد داشتن
مشهور کردن از مصطلحات **بر پایچه پیچیدن** بمعنی بسیار ترسیدن از مصطلحات **بر خرجه و سوار شدن** و **نشستن** بکنایات حمل خود گرفتار آمدن از مصطلحات **بر خشت**
زدن معمول زنان باشد از خشت که بوقت وضع حمل خشت را زیر پا گذاشته بر سر پا نشینند و زن هم در دایه یا طفل بسهولت متولد شود **بر در عرفان زدن**
و **بر عالم عرفان زدن** از حجاب و شرم برآمدن از مصطلحات **و جلال زدن** خشمناک شدن از مصطلحات و سهار عجم **بر دنبه و ندان زدن** کنایه از غفلت و بیخبری
از مصطلحات **بر پا آمدن** ظاهر شدن و پیدا شدن از مصطلحات **بر سر آمدن** بر ذمه من از مصطلحات **بر سنگ زدن** ظاهر کردن و کنفر از مصطلحات **کشیدن**

وزن کردن مرتبه و ترکیبی فرون کردن از مصطلحات بهار عجم بر غو بالفتح و ضم اول و سکون ثانی بمعنی شاخ جوان که از میان تنه شاخ و از مانند تیری نواز دانه شیده جهانگیری
و برهان بر شته بکسر تین و زن نرسته بمعنی بریان هر چه در غوب مجوب سفید و حسن بر شته کنایه از حسن بر تو گلگون یعنی حسنیکه بلمع مائل بسرخی باشد از بهار عجم و سرور کشف
بر ره بالفتح اول و فتح هر دو راء مهمله کاران جمع باره که تنبه بعیست بر الساعة بالفتح اول و سکون ثانی و ضم هر دو راء مرکب منزل و رطوبات و عام کتاب علم الاسلام
رازی و بمعنی لفظی این مرکب شدن و رسانیدن بره بالفتح و تشدید راء بالفتحتین و تخفیف راء بهر دو طور بچه گوسپند و آهو و بمعنی برج حمل که محل شرف آفتاب است و هنگام آفتاب در برج حمل با
موسم بهار شروع میشود و بر که با کسر حرف الفظ عربیست از متعب و کنز براهمه بالفتح اول کسر با جمع برهمن بحذف نون عرف عامس بر ده بالفتح بمعنی غلام و کنیزک و دایه از
بهار عجم و این لفظ ترکیبست و در برهان بمعنی اسیر بر منه بالفتح اول و ثانی و سکون ها ترجمه عربان و بالفتح اول و سکون ثانی و فتح ها نیز آمده بر وعه بالفتح و دال معجمه مفتوح و مهمله
بالان خراز غروح نصاب بر طله بالضم و طای مهمله مفتوح کلاه از قاموس بر نج بر شمالیه بالفتح شین معجمه بلا و زره دار بر بان بر امکه بالفتح اول و کسر میم و فتح کاف و کاف
از امرای عظیم الشان سخاوت پیشه و در اصل این لفظ جمع برمک است پس بر امکه اولاد و نسل برمک باشد تحقیقش آنکه برمک شخصی بود آتش پرست در آتشخانه نوبهار که در بلخ بود و حفاظت آتش او داشت
سنگر و از جمیع خادمان آتشکده محترم تر بود و در تواریخ ابن خلکان مسطور است نمیدانم که اسلام آورده بود یا نه و صاحب تحقیق نوشته که در آخر مسلمان شده با عیال بجانب دمشق
که دار الملک بنی امیه بود توجه نمود و خالد نام پسرش در دولت عباسیه پیش ابی العباس سفاح شد بعد از خالد پسرش که یحیی نام داشت بدولت رسید و بعد از آن فضل که پسر یحیی بود بدولت
کامیاب گردید و بعد از فضل برادرش جعفر نام داشت بمرتبه اعلی رسید و در نجابت و مروت نظیر خود نداشت و دولت برامکه بر جعفر تمام شد از تواریخ ابن خلکان و شیدی و برهان
برخورداری نور حشمی ان القاب خاص بدختر نوشتن که تمنای برای تمنیت و نشستن محض خطاست چرا که دختر یا برای تمنیت هیچ جا نیامده مگر در هندی اگر گویند
برای تکلم است خصوصیت دختر نمیماند به پسر هم ثابت میشود و بهر صورت این القاب بدختر خالی از کراهت نیست برخی بالفتح اول و سکون ثانی و کسر خای معجمه و یای مجهول یکیا از چیزی
بالفتح بمعنی حصه و بهره و یای تحتانی برای وحدت لهذا بمعنی اندکی مشهور است و بالفتح اول و سکون ثانی و فتح خای معجمه بر وزن دری بمعنی هدیه و قربانی و صدقه بمعنی آنچه عوض چیزی عزیز
بکسی بدهند از بهار عجم و جهانگیری و برهان و شیدی و کشف و مؤید برکی بالفتحتین و بکاف عربی منسوب ببرک که بفتحتین است و آن قماشی باشد از پشم قرمز که اکثر لباس فقرا آن باشد
از جهانگیری بری بالفتح اول و کسر و تشدید یا بمعنی پاک و بمعنی بیگناه و بالفتح اول و تشدید را هر نفسی که در زمین خشک صحرا باشد از کتر بر دستی بالضم بمعنی جای
که دریافت آن خطها باریک و نگین باشند بر دقلمی بالضم جلسی از چادر که دریافت آن خطها میباشند برابر سطری قلم و بعضی گویند که بر آن نقاشان از قلم نقش و نگار کشند
بر دویمانی بضم اول و فتح حرف چهارم که یای تحتانی است و کسر نون و تخفیف یای تحتانی دیگر نوعی از جامه مخطط که از ملک یمن آید و الف ساقط یا نوعی از یمانی
پس گفته نمیشود و یمانی بالف و تشدید یا تا جمع نشود و عوض و عوض بگریانی بتخفیف بر نائی بالفتح جوانی بر یانی بالکسر نوعی از پلاو نمکین رنگ سبز همکاری و برگ سبز تحتانی
یا بنده دیگر که کشتی گیران بجهت تمرین کردن کشتی بجا حریف خود فرستند و همچنین گل تیری فرستند و آنرا گل کشتی گویند بر هان لمی بکسر لام و تشدید میم مکسور بدانکه برهان بالاصطلاح
منطقیین عبارت است از قیاسی مرکب باشد از مقدمات یقینی و آن دو قسم یکی لمی و دوم انی لمی نسبت که حد اوسط در آن علت حکم بود در ذهن و نفس الامر چنانکه گویند هذا متغیر الاخلاط و کل
متغیر الاخلاط فهو محموم فهذا محموم پس حد اوسط که متغیر الاخلاط است علت برای حکم کردن محموم بر هذا در ذهن و نفس الامر و آنرا برهان لمی از آن گویند که دلالت میکند
بر لم و علت حکم در نفس الامر برهان انی بدانکه برهان انی نسبت که حد اوسط در آن علت حکم بود در ذهن فقط نه در نفس الامر چنانکه گویند العالم متغیر و کل متغیر
حادث پس حد اوسط که متغیر است علت برای حکم کردن بحدوث بر العالم در ذهن فقط و آنرا برهان انی از آن گویند که دلالت میکند بر انیت حکم
در نفس الامر نه بر لم و علت حکم و بعضی بعبارت دیگر چنین تعریف لمی و انی کرده اند برهان لمی آنست که از علت دلیل گیرند بطرف معلول چنانچه متغیر الاخلاط علت است برای حمی و حمی
معلول متغیر الاخلاط و کل متغیر الاخلاط فهو محموم فهذا محموم و برهان انی آنست که از معلول دلیل گیرند بطرف علت چون بجسم مؤلف و کل مؤلف له مؤلف فالجسم له مؤلف پس مؤلف بفتح لام
معلول است و بکسر لام علت است برهان سلمی بدانکه برهان سلمی برهانی است که بآن غلبت میکنند در علم حکمت طبیعی بر دون ابطال و آنرا برهان سلمی از آن گویند که

[illegible] برای اثبات مطلب تقریرش بر وجه اجمال آنکه اگر عدم تناهی ابعاد متحقق نشود البته ممکن بود که برابریم از یک مسیار دو خط [illegible]
که آن خطها را منقسم بعد فیما بین قسمت ابعاد کرده مثلاً خارج کنیم از نقطه ا دو خط ا ب ا ج مذکور و فرض کنیم بر یک خط نقطه ب بفاصله یک گز و [illegible]
بفاصله سه گز و فرض کنیم بر خط دیگر مقابل آنها نقطه ج و ه و بفاصله های منفصل و وصل کنیم میان آنها نقطه ها خطوط ب ج و ب ه بعد مرور زمان از سبب [illegible]
و زوائد شود از بعد ه و بیشتر آن هر دو خطوط را الی غیر النهایت ممکن باشد و میان آنها بعد غیر متناهی با آنکه محصور باشد آن بعد غیر متناهی میان دو عاشر و این منافی
عدم تناهی است زیرا که محصوریت متناهی را میخواهد پس چگونه عدم تناهی آن را با وصف محصوریت تصور باشد پس باطل شد عدم تناهی ابعاد **برهن گوئی** صحیح گفتن [illegible]
گفتن **برج آبی** سرطان و عقرب و حوت **برج خاکی** ثور و سنبله و جدی **برج بادی** جوزا و میزان و دلو **برج آتشی** حمل و اسد و قوس **برکهی** بالفتح و کاف عربی مضموم نام [illegible]
فصل بای موحده مع زای معجمه **برجیه** بفتحتین و سکون ها و ضم جیم عربی و کسر جیم نام وزیر اعظم فرخ بن [illegible] مصرست چنانچه در لغات نوشته اند
که بضم جیم و فتح زای معجمه و ها ساکن باید خواند این قول غلط است صحیح همانست که جیم را مضموم خوانند چرا که در عربی دو ساکن بدون وصل بهم نمیآیند از رسالهٔ مصرات [illegible]
خدمه نسبت کسره و فتح حرکت تولیست پس کلمه معرب که بعد بنا بر این حرکت قوی تر است و از قوت [illegible] شرح ملا در بحث فعل مذکورست **برگوار** مزید علیه بزرگ از بهار عجم
برگر بضم اول و فتح کاف فارسی کسیکه پیش از جنگی بجنگاند **برجگر** نرسان بهادر **برازه** بالفتح و تشدید زای معجمه اول جامه فرش چرا که برازه بالفتح و تشدید زای معجمه بمعنی جامه و
از کشف و موید **بر** بالفتح و تشدید زای معجمه بمعنی جامه بالضم و تخفیف در فارسی بمعنی گوسفند که بهندی از آن بکری گویند و کنایه از برج حمل که خانه زحل است و بمعنی منحوس نیز می آید بمعنی اول از
برهان و باقی از لطائف **براوز** بضم نام دار از کشتی دان و از گون او گفتن حریف چنانکه قصاب بجه را بر قفا بسته بود کشند **بروغ** بفتحتین غین معجمه و تنی طلوع از لطائف
براق بضم اول لعاب و کف دهن از کشف و منتخب و موید و بحر الجواهر **برشک** بکسر تمیز طبیب از برهان **برگ** بفتحتین نام مقامیست از دوازده مقام موسیقی و بالفتح و رای مهمله منقوط
بمعنی کنان که بهندی آنرا گویند از برهان **برقدم** حقیر و ناتوان بطی الحرکت از مصطلحات **برزان** بضم لفظ مفرد است بمعنی فهوت زنان از لطائف **برگرفتن** هزل و تمسخر کردن
از لطائف **برهان برداشتن و گرفتن** بحرفهای ملائم و زیب دادن و سخنان لائق گفتن کسی را از مصطلحات **برم سنگین** برسیکه در آن دم گیرد جمع بهندی از مصطلحات
بره بفتحتین بمعنی گناه و خطا و بضم اول میوه خوشبو دار از برهان و سراج اللغات در سنگین **برمه** بزیادت ها بمعنی بزم و سیف الله نوشته که برای تصغیر است و سراج اللغات نوشته
که برمه بمعنی گوشه از بزم و در صورت برای نسبت است و در برهان بمعنی مجلس شراب **برغاله** بزگوهی و غال بمعنی گنگاف و غار که در کوه باشد و برای نسبت **برنگاه** بکسر اول جائیکه خوف
رهزنان داشته باشد از مصطلحات **برووی** منسوب ببرو که نام شهریست **برگیری** مکر و حیله کردن و بمعنی دزدی نیز آمده از مصطلحات **بازی** فصلیدن و بوزنه از مصطلحات
فصل بای موحده مع سین مهمله **بسا** بمعنی بسیار و الف برای کثرت باز آید **بسالت** بفتح شجاعت و دلیری از منتخب **کنز بست** بالضم و سکون سین بهمله نام شهریست
از ایران و وقتی منحوس بیفتد روز دوازده ساعت که بعد از سه شبانه روز بسلیل در می آید و بیدار آن از هنگام ابتدای اجتماع شمس و قمر است بهندی آنرا بهدرا گویند بفتح بای موحده مخلوط
بها و تشدید دال مهمله و رای مهمله و الف را بالکسر مخفف بیست ترجمه عدد عشرین **بسطت** بفتح اول و سکون ثانی و فتح طای بمعنی فراخی و کشادگی از مراح و کنز و کنایه از دوستی
و بالضم خطا **بسیج** بفتح اول و کسر ثانی و یای مجهول و جیم فارسی قصد و اراده و تیاری و آمادگی از برهان و رشیدی و جهانگیری **بسفایج** بالفتح و تحتانی و فوقانی مفتوح عربی نام دوا
که چوب و خنی باشد از سالار صربات صاحب رشیدی و منتخب **بسند** بفتحتین بمعنی کافی و کافی شدن از سراج و رشیدی **بسد** بضم اول و ضم سین مهمله مشدد و تخفیف سین نیز آمده بمعنی
مرجان که بهندی آنرا مونگا گویند از کشف و مدار برهان **بسته نگار** نوعی از سرود و در آنجا از چراغ هدایت **بسیر** بالضم خرمای خام که هنوز پخته نشده باشد از منتخب و بالفتح اول
و کسر سین نام وزیر نصرانی از لطائف **بستان فروز** گل تاج خروس که بهندی آنرا کلغا گویند از برهان و سراج اللغات **بس** بالفتح بمعنی بسیار و بمعنی کافی و یکی از حرف
تشبیه چون بسیر بسیط بالفتح بمعنی فراخی بالضم از مراح و منتخب و بسطا بکسر فرش و بسط بفتح فراخی میدان و بمعنی سرمایه و سرمایه و سرمایه و

[illegible] بسیط [illegible] بسیط [illegible] بسیط [

ذبیره روز بودن و اظهار رنجش نمودن **بسر شدن** آخر شدن از بهار عجم و **بسر بردن** الحاح و حاجت کردن و نام داشتن و گفتن **بسر کشیدن** از مصطلحات **بست شکستن** بالفتح از مصطلحات **بسر پا آمدن** از مرض شفا یافتن از مصطلحات **بسر کسی گردیدن** از مصطلحات **بسباسه** بالفتح بوی با موصه و دوسین مهمله سرخ بار بسعادت گویند از منتخب **بسمله** بالفتح مخفف بسم الله و معنی بسم الله الرحمن الرحیم گفتن از منتخب و قرآن **بسحاق طعمه** بالضم و حاء مهمله نام

[illegible]

[illegible]

[illegible]

بطانه بکسر اول و چهارم نوعی از آستر قبا و غیره و بمعنی اندرون شکم و سینه و مجازاً بمعنی اولاد و باطن و بمعنی دست و دامن لطائف و منتخب لبطی بفتحتین اول کوه ثانی و شد بیچ بر وزن میل و نمک کنده و بمعنی شراب خانه

فصل بای موحده مع عین مهمله

بعث بالفتح و ثانی مثلثه بمعنی برانگیختن از منتخب و کنز و گاهی ازین قیامت و بعد بعد بعد بضم اول و فتح چهارم مرکب نام دائره که بالاتر از همه افلاک حاوی همه هاست و نیز اهل هیئت بعد بعد هر خطی اطلاق کنند که از مرکز عالم خارج شده باوج کوکب مثل آن رسد بعث و نشر کنایه از روز قیامت که در آن وقت همه مردگان از زمین برانگیخته خواهند شد و بهر طرف پراگنده خواهند گشت بعیر بفتح اول و کسر ثانی بر وزن فقیر بمعنی اشتر از کشف و منتخب و کنز بعیر بفتح هر گرگین و گوسپند و آهو و بهار آنرا بشک گویند از منتخب و غیر آن بعوض بفتح اول و ضم ثانی و ضاد معجمه بمعنی پشه از کنز اللغات بعض بالفتح پاره از چیزی و در لفظ بعضی یای تحتانی ابدی صدا است اگر در حد نظر باشد آوردن یاد نیست بعلبک نام شهریست بشام که قوم الیاس علیه السلام در آنجا بعل نام بت را می پرستیدند از منتخب بعل بالفتح نام بت قوم الیاس علیه السلام و بمعنی صاحب و مالک از منتخب و کنز بعال بکسر اول بمعنی زیاد و بمعنی جماع کردن و جویبار و شوهران و نسبتها بلند و زمینها باران نارسیده از منتخب و لطائف بعد المشرقین بالضم بمعنی مشرق و مغرب و مشرق بمعنی دشتی و باعتبار افق ارض تقریباً یک هزار و چهل و شش فرسخ یا کم میشود و بحساب کرده سه هزار و یکصد و دو و هفت یا بالا میشود چنانکه بعد مطلع القمر الا بالا مطلع الهلال تقریباً چهل و هفت درجه است و هر درجه ارضی تقریباً بیست و دو فرسخ یا بالا میشود و بحساب کرده هر درجه ارضی تقریباً شصت و هفت کرده یا کم میشود و در تحقیق درجه ارضی شش کرده و در دو هزار و شش صد و شش گز و ده گز میگردد و پیمایش درجه فلکی باز ده لک هفتاد و هفت هزار و شش صد و شش کرده میشود و نزد بعضی مشرقین عبارت از مشرق و مغرب است گاهی بجای مشرق طلوع آفتاب از مشرق تعلیباً معتبر از مشرق گفته مثنیه آن مشرقین نمایند بعثر و بالفتح های مثلثه مفتوحه برانگیختن و برگیرنده شدن از کنز بعیره بالفتح یک شتر و گوسپند و آهو و بهار آنرا بشک گویند از منتخب و شرح نصاب لطائف بعینه بکسر اول و کسر نون بمعنی بحقیقت خود و ذات خود بعالمی بطرف افتاده کنایه از خود رفته و خود پسند که نسبت بکسی بد

فصل بای موحده مع غین معجمه

بغبر بالفتح و بین معجمه نام پادشاه خوارزم و نام آتشی است که ایجاد بغبر خان پادشاه خوارزم است و آن چنان باشد که مثل بهار آتش بلکه خورد تر از آن از رو و نخود و گلوله ها خاکستر آتش از آن درست میسازند و بغبر بمعنی خوک نیز آمده از برهان و غیر آن و در سراج اللغات بالضم نوشته که نوعی از آتش مرغ که در بغبر پادشاه بکثرت استعمال لفظ خان و بای نسبت شده و آئین اکبری نوشته بغبر اقسامی است از پیلها که از گوشت و سید بخود در روغن و قند و سرکه و زردک و غیره درست کنند بغضا بالفتح اول سکون غین معجمه و ضاد معجمه بمعنی عداوت سخت بغا بالفتح بمعنی خواستن بکسر و بمعنی ناگردن ناخوشه شدن از منتخب و سراج و بغا بمعنی هیز و خشت از لطائف و رشیدی بغاث بهر سه حرکات حرف اول و غین معجمه و ثانی مثلثه مرغیست تیره رنگ که مرادش سیخور را از منتخب کنز ظاهر اگر کس باشد و در ترجمه عربی نوشته که بغاث بکسر اول طائر شکاری است و در کنز بغیر خاکستری که از تلاش طعمه جا خورد باند و الله اعلم بالصواب بغداد بالفتح نام شهر در عراق عرب که در اصل باغ داد بود از آنکه پیش ازین باغی بود که هفته نوشیروان عادل در آن باغ میدید الحال الف را ساقط کرده بغداد گویند از کشف و برهان و خیابان و مصطلح بمعنی کهنه خراب و کنایه از پیاله خراب بر بالا بال باشد و بغداد باصطلاح لوطیان شکم را گویند از شرح گل گشتنی بغلمش بالفتح اول و سکون غین معجمه و فتح لام و کسر میم و سکون شین معجمه و فتح لام و سکون رای مهمله در ترکی بمعنی بسته اند بغاز بکسر اول و آخر زای معجمه چوبی که در تنگاب چوبی بکوفتن داخل کنند از برهان و در رشیدی برای مهمله منظر آمده والله اعلم بالصواب بغلطاق و بغلتاق بفتحتین بمعنی قبا اندر سیدی و در برهان کلاه فرنگی بلاق و بمعنی بمعنی جامه بغلینه نوشته و در سراج اللغات نوشته که بمعنی بغلبند و کلاه چین بلا و قاف در فارسی آید شاید که زبان دیگر باشد بغلق بالفتح نام طائر مجازاً بمعنی تیر بغلک گربی باشد که در بغل مردم پیدا شود و بدر بچه شود از برهان و رشیدی بغل بفتح و سکون ثانی بمعنی است که بندی از خنجر گویند و آن از خنجر بسیار میشود از منتخب و غیر بغچه بالضم بمعنی جنگ معروف است این لفظ اگر بیت ترکی باشد بغتمه بالفتح گاه و یکبارگی و دفعه از کشف و منتخب بغی بفتح اول و سکون ثانی مصدر است بمعنی بغیر آمده و از طاعت بیرون رفتن بفتح اول و کسر ثانی و یای مشدد بر وزن فعیل صفت مشبه بمعنی بیرون از منتخب بغداد و خراب بغداد و کهنه و بغداد خالی کنایه از ساغر شکم خالی از بهار عجم بغل گیری نام داد کشتی بغلی کنایه از قرآن کریم تعظیم که از السنه بغل در آن است

فصل بای موحده مع فا

بفر بسند این لفظ غلط است و بفر بسند صحیح چنانکه مصدرش فرستادن است پس زیاده کردن یای تحتانی بعد های مهمله وجهی ندارد و اسقاط تای فوقانی نیز درین لفظ از بعد سین مهمله یافته نشده بقری بالفتح کارگاه جولاهه از کشف و از رشیدی معلوم میشود که راچه جولاهه باشد

فصل بای موحده مع قاف **بقاله** بالفتح دهاء مهمله مفتوح و سکون میم و بعد قاف هاء خرفه و معنی لغوی آن ترهٔ نادانست چون با وصف لوائب بخشر
در راهها و جاها نسبس میروید لهذا این اسم نمی گشت از مدار و در شرح نصاب نوشته که چون ترهٔ مذکور با وجود دیگر بار از سیل خراب باد میرود و لیکن اکثر بر اسیل و گند آب میروید
بقایای زیر و یعنی بارهای شطرنج برابر باند **بقر** بفتحتین بمعنی مطلق گاو خواه نر خواه ماده بخلاف ثور که گاو نر را گویند و در قرهٔ تای دو حدیث برای تانیث ادمراج و شرح نصاب **بقمرا**
بالفتح نام حکیم از مداره کشف **بقلاع** بکسر اول بمعنی بهاهای جمع بقعه که بضم ستد بمعنی جاها و متجب و لطائف **بق** بالفتح و تشدید قاف بمعنی بیشه گاهی در قاموس بضرورت نظم بتخفیف
می آرند **بقل** بالفتح ترهٔ که بخته نا بخوش سازند **بقال** در هندوستان بمعنی غله فروش بسیار مستعمل شده است و با بمعنی بدال بالفتح و تشدید دال مهمله مکسور با و نزد اهل زبان بقال
بمعنی تره فروش است چه بقل بالفتح ترهٔ گویند اسم جمع است **بقم** بالفتح و تشدید قاف مفتوح نام چوبیکه از و رنگ سرخ حاصل شود از قاموس و در فارسی بتخفیف قاف مستعمل شده مجیبه بقاهم و بقم
عاجز شدن است از جهاد تیر بهار عمر کنایه از ننگ کرده عاجز آمدن **بقله** بالفتح ترهٔ که بخته نا بخوش سازند **بقعه** بالضم زمین که محدود و ممتاز باشد از زمین دیگر و بمعنی سرا و خانه مستعمل است از منتخب

فصل بای موحده مع کاف عربی و فارسی **بکا** بالضم بدون همزه بمعنی گریه که اشک ریختن باشد و بکاء بالضم و در آخر همزه بوزن فعال بمعنی گریه کردن با واز از منتخب و فرهنگ
بکارت بالفتح صحیح است و بضم و بکسر خطاست بمعنی دوشیزگی از فرهنگ اثاث و مراج و کشف و منتخب **بگر** در فت خراب و تباه شده از مصطلحات **بگر دست** بکاف فارسی بمعنی تباه
و ضائع است از مصطلحات **بگلر** بالفتح و کاف فارسی بر وزن اختر بمعنی امیر و بزرگ را گویند از لطائف **بکتر** بکاف فارسی بر وزن اختر جامه ایست که بر زنگ بوشند و آن بهای
آهنی باشد که بران مخمل یا بنات کشیده استعمال مینمایند از برهان و در بعضی **بکر** بالکسر زن دوشیزه و اول هر چیز و هر کاری که مانند آن پیشتر نشده باشد و بالفتح شتر جوان نام قبیله است و بالکسر
و بفتحتین با داد و لفظ باکره نیز با دال مشهور است بمعنی زن دوشیزه از مخترعات عوام است صحیح بدون الف است و بکر بالکسر بمعنی نازک و لطیف نیز آمده مگر بمجاز چون سخن بکر و مضمون بکر
و کلمه بکر و همچنین بکر و باده بکر بمعنی باده که هنوز از ان نخورده باشند از منتخب و مراج و بهار عجم **بکور** بفتحتین کاه بر خاستن در بامداد در فتن از منتخب **بکتاش** بالکسر و کاف فارسی نام
پادشاه خوارزم از برهان و مراج اللغات و مدار و در شرح بافته نشده و بعضی بنین نوشته اند که بکتاش بالکسر و کاف فارسی مرکب است از لفظ باک که مخفف بگ است بترکی بمعنی
امیر باشد و تاش بمعنی غلام پس بمعنی مجموع غلام امیر است و میتواند که بمعنی هم خداوند باشد چه در تاش لفظ تاش و اتش برای اشتراک آید **بگیارق** بالکسر و کاف فارسی در ای مهمله مضموم نام امیر و بعضی
غلامان یک صاحب از لطائف **بگ** بالفتح و کاف فارسی غوک بالکسر مخفف بیگ که بترکی بمعنی امیر است از لطائف **بگ** بدست **بگنگ** بالفتح و نون مفتوح و کاف فارسی بمعنی حیوان
دم بریده از برهان و در شعیری **بگلربگ** بفتح اول و سوم و کسر پنجم که بای موحده است و کاف فارسی بترکی بمعنی خانخانان و امیر امیران از لطائف **بگاول** بضم بای موحده بمعنی عز
و ضم واو بمعنی ربحه باد و چنانچه از مراج اللغات و در عجم بفتح اول و فتح واو **بگم** بالضم جمع بگم که بمعنی گنگ است و بفتحتین بمعنی گنگی از منتخب لطائف و کنز **بگران** بالفتح بمعنی گرانی
و برهان **بگتینان** بکاف فارسی بر وزن سکینان نام قوم از ملاطین ترک **بگذاشتن** از رساله عبدالواسع معلوم میشود که بکسر بای موحده است **بگار** بر وزن بعمل آوردن بمعنی آلایش
سرداران امراء و بزرگان ایران **بگه** بالفتح و تشدید کاف نام قدیمی مکه معظمه از منتخب و شرح نصاب **بگیره** بالضم صبح و بامداد و بالفتح چیزیکه بر سر بچه نصب کنند و بمعنی چرخ کوچک که
جولاهگان کلاوه را بران کشیده دیگر دش آورد و بر بسمان باشد و چند بهندی چرخی نامند از مراج و منتخب و غیره **بگلانه** ملکیست از اقصای شرقیه صوبه بنگاله **بگیرنگاه** شوفکر بنوزاری باشد
فصل بای موحده مع اللام **بلا** بالفتح بلاء رحمت از لطائف از کنز **بلا** بالفتح آزمایش کسی کردن خواه بآزار رسانیدن خواه نعمت دادن از شرح نصاب و مراج بمعنی رحمت و سختی
و در مهذب اللغات بمعنی نعمت و در کنز بمعنی نعمت و رحمت هر دو آمده و در منتخب از مودن و مکروهی رسانیدن و نعمت دادن و محاوره فارسیان بمعنی بسیار آید از چراغ هدایت و نیز در بهار عجم
نوشته بمعنی کاریکه بغایت عجیب باشد و کار عمده و فوق الطاقت **بلغا** بالضم اول و فتح لام و غین معجمه جمع بلیغ **بلاغت** جوان شدن و رسیدن بمنتهای کمال و ابراد کلام
بر رعایت مقتضای حال یعنی آوردن کلام مطابق اقتضای مقام بشرط فصاحت چراکه فصاحت جزو بلاغت است و فصاحت فقط را بلاغت شرط نیست از منتخب و چند شرح و رسائل و مجمع الصنایع
و در مناظر الانشا چنین تعریف کرده که بلاغت مطابق بودن کلام است مقتضای مقام را یعنی لائق حال غالب با مناسب مقام کلام کند و خالص بودن کلام از ضعف تالیف و
بعضی لغات چنین تصریح کرده اند که بلاغت کلام است که کلام بر وفق مقام و حال بود چنانکه بوقت احتمال ملال از طول مقال احتراز کند و آنچه اهم باشد تقدیم نماید و آنچه

که هم نبود و موخر کند و ذکر امور منوطه مرک سازد و امور مجبوره بخالب ایزاد نماید و علی هذا القیاس **بلیت** بفتح اول و کسر لام و تشدید تحتانی معنی تاریخ و بختی از منتخب الاسماء
بالکسر مثل بود و مرسوم دنیا از کتر و در منتخب و سراج بفتح نادانی بلادت بفتح کند و معنی انکشف مراد و کتر **بلوکات** بفتح تحتانی بکان عربی چند که باهم تعلق داشته باشد
سهند پرگنه گویند از مدار و فرهنگ معتبر نوشته که بلوکات جمع بلوک است بضم اول بمعنی قصبه و دیه باشد و این لفظ ترکیست **بلماج** بالضم جیم عربی نوعی از آش که قیمه و آب
و بی گوشت پزند مانند حریره از رشیدی و برهان و سراج **بلاجی** بکسر اول و فتح میم و در آخر های معلومه بمعنی بدون و کردن **ملخ** بفتح اول و سکون ثانی نام شهر از خراسان و منتخب بفتح
خواندن خطاست **بلیل** بفتح کند و پس از منتخب **بلند** بحرکات ثلثه لیکن فتح افصح است بر آن غالب و مدار رشیدی و جهانگیری نوشته اند که بلند بفتحتین بمعنی چهارم کاو و سوم
و دیگر دراز و بالا باشد و صاحب بهار عجم نوشته که بلند بفتح و ضم هر چیز دراز خواه بسوی فوق خواه بسوی تحت چون بلند یعنی زلف دراز و بمعنی دراز و بمعنی عظیم الشان و بزرگ نیز مجازاً چون آن
بلند و قیمت بلند و شهر بلند و در سراج اللغات و جامع اللغات نوشته که بلند بالفتح ضد پست و بلند بمعنی بضم اول و بمعنی دراز نیز آمده چنانکه شبها بلند و عمر بلند و دامن بلند و بسیار
کثیر و بسیار نیز آمده چنانکه لفاظ بلند **بلیل** بفتحتین در عربی بمعنی شهر و در فارسی بمعنی اسیر و پیشوا از فردوس اللغات و بهار عجم **ملجار** بالضم جیم عربی بمعنی دهه از لغات ترکی **ملبور**
بالضم و واو معروف و بر خلاف که در سیاه نوشته شکسته باشند و آنچه که از آن پزند از انیز ملبور گویند از رشیدی و برهان و مدار **ملبغار** بالضم شهریست نزدیک ظلمات آباد کرده
سکندر و بمعنی ترکیبی آن بسیار غارت چه در آن مرزبین بسیار غارت از سراج اللغات و بعضی گویند که در اصل بن خارست نون بلام بدل شده و لفظ ملبغار بمعنی جهم بوار نیز آمده
که از ادیم گویند و صاحب قاموس گوید که بمعنی شهر ملبورست بالضم و جامه ملبغار گویند و صاحب رشیدی نوشته که وجه صحت ملبغار ظاهر نمیشود و صاحب کشف و مؤید و برهان و رشیدی همه بمعنی نام
شهر ملبغار نوشته اند **بلا** بفتح اول و ضم دال مهمله نمر و خیست که بهندی آنرا بهلا نرا گویند حار در درجه چهارم و نام زیور پیرایه زنان که بصورت بلا سازند و زنان از ابریشم بندند از رشیدی
و لطائف و مدار کشف جهانگیری و برهان و بکسر اول و فتح دال غلطست **ملبور** بکسر اول و فتح لام سنگیست سفید و شفاف و با همین بفتح با و ضم لام مشدد و واو معروف نیز آمده از منتخب
و تخفیف لام نیز واقع شده **ملبعم باعور** بفتح اول و سکون لام و فتح عین مهمله موحده و عین مهمله و واو معروف یکی از علمای بنی اسرائیل که مستجاب الدعوات بود و بهوای نفس غرور بر موسی
علیه السلام دعای بد کرد که موسی بسبب آن چهل سال بیابان سرگردان ماند آخر بدعای شعیب پیغمبر علیه السلام ایمان مسلوب گردید و نام پدر او باعور بود و در لطائف و غیر آن **ملقبیس** بکسر
زنی بود جمیله فرمانروای شهر سبا که بنکاح سلیمان علیه السلام آمد **ملیناس** بالفتح نام حکیمی از ندیمان سکندر کشف مدار **ملاس** بفتح مجازاً بمعنی مکر و فریب و وجه تسمیه این در بهار عجم مسطورست
ملبوط بالفتح و تشدید لام مضموم نام درختیست که تخم از جنس ملبوط گویند که بهندی سیتا سپیا نامند و بدیه جبا و لیس و سوم مسک و تلخ از سکر الجلوم **ملبع** بالفتح بمعنی فرو بردن شیر را
بگلو و بضم با و فتح لام منزل بیست و سوم از منازل قمر و آن دو ستارهست یکی روشن و بزرگ و دیگر خفی و کوچک و آنچه روشن است گویا از کمال روشنی خود آن چک فرو میبرد و در اسد در اثر
برای هر دو معنی مذکور بفتحتین نوشته است **ملبل بوستان** **مازاغ** کنایه از پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم از مؤید **بلاغ** بالفتح رسانیدن و بمعنی کمال و کفایت نیز آمده از صراح
بلیغ رسا و رسیده در علم بمرتبه کمال و تیز زبان از منتخب و غیر **بلغ** بفتحات و عین بجهه علامتیکه در مقابله کتاب بر کنار ورق نویسند تا معلوم شود که مقابله صحت کتاب با اصل شده
ماضیست **بلاق** بالضم چشمه آب و حلقه بمعنی کندیو زنانست از بنات ترکی **بلک** بکسر اول و فتح لام چیزیکه در نقش خوش آید و بمعنی تحفه و چیز عجیب و غریب از بیان و رشیدی **بلل** بالفتح
عربیست که برای ترنی و مزاب آید و در میان اکثر زیادتکات در آخر استعمال کنند **بلال** بالکسر نام شخصی از اهل حبش که از زمره اصحاب کبار بود و موذن مسجد رسول صلی الله علیه و آله و سلم بود
میگفتند **بلابل** بفتح اول و کسر بای دوم جمع بلبل که طائر مشهورست و جمع بلبله بمعنی کوزه لوله دار و مرادی **بلبل آمل** بضم میم لقب طالب آملی که شاعر معتبرست **بلبل** بفتحتین نمو
تری از کنز **بلبال** بفتح هر دو با موحده بمعنی اندوه و غم شدید از منتخب کنز **بلعم** بفتح اول و فتح عین مهمله و ریشی بود مستجاب الدعوات که بر موسی علیه السلام بدعا کرد و موثر شد
تفصیلش عنقریب در بلعم باعور گذشت **بلاگردان** بمعنی قربان و تصدق کرده شده **بلاکردن** رعب بظهور آوردن از اصطلاحات **بلدان** بضم اول و سکون ثانی بمعنی شهرها و جمع بلد
بلبان بالفتح یک نام سازیست که با عشراک لب بست مینوازند و همین سبب بمعنی از اسنه جنگ گویند از بهار عجم و صاحب کشف **بلبان** بالفتح نوشته و بنا بر آنکه تعدد مستعمل بلبان را
بفتحتین بمعنی الغوزه نوشته و این لفظ در برهان و رشیدی یافته نشده **بلبسان** بفتحتین دختریست کوچک مانند درخت خرما که نمرده و بکردد قریه عین الشمس که در ملک مصر است

و در بیان نوشته که بفتح با و سکون لام و تحتیست معلک مصرع او بک آن بد رغن کرند و در بحر الجواهر گفته نیز بفتحتین نوشته که در تحتیست مصرع رغن از میجکه
بلند شنیدن بخبر کرد بلبل ای شهوت اشتهار شرح قران السعدین بلبیه بفتح اول و لام و تشدید تحتانی بمعنی آواز و رنج و نحوی از منتخب بلبله بالفتح در از ریش از لطائف بلبله بضم هر دو با
موحده بمعنی کوزه که او را نیز بهلوی گویند آن باشد و آواز مرغی و بمعنی مرغی نیز آمده و بضم هر دو با موحده بمعنی شست نمود و در سوانح از منتخب در شعر و برهان بلبله بفتح
اول و یای معروف یا دانه که بیای مجهول و نوعی که بهندی بهیرا گویند بار و بدرجه اول و یا بسین و دوم شعوب معدن از لطائف بلغه بفتحات و غین معجمه علامتی که در مقابله کتاب
ورق نویسند تا معلوم شود که مقابله صحت کتاب انجام رسید ظاهرا بلغه صیغه ماضی مؤنث است که تای زاد بمقام علامت بجهت اختصار در از نویسند و مصلح او نوشته بلغه بالضم
بسکون باشد و در شرح خاقانی نوشته که بلغه بالفتح مخفف بلاغت و بفتح اول و ثانی و ثالث جمع بالغ ست بلده بالفتح شهر و نام منزل بست و یکم از منازل قمر و آن بخش ست از برج
قوس و صاحب قاموس گوید آن پاره آسمان خالی از کوکب و بمعنی شهر و بضم نیز آمده و از منتخب و کشف و شرح بعضی اسفقات بلالانه بکسر نون بلال چون حضرت بلال و مسلم و تکلف بود
بلال بلالانه مراد صالحانه و بی تکلفانه باشد بلبل بالفتح با بسکون لام جمع آبله از منتخب و صراح و در کنز نوشته کم عقلان امور دنیا و معاش در امور آخرت و بلبله بفتحتین و ها مخفی بعضی
لغات محفف لفظ ملی که بمعنی آرزو ست بلکه بدون کاف لفظ غریب ست برای ترقی و اظهار فارسیان کاف استعمال کنند و در مقام ظن و ارم هم دارند از بهار عجم و مصطلحات نقیر مؤلف گوید که کاف را لفظ
ملکه در از باید نوشت چرا که کاف غیر در از که در حقیقت مرکب بهای مختفی ست بجای تو بسند که کاف با لفظ دیگر متصل نسازند در اینجا چون کاف بلفظ بل مرکب باشد حاجت باتصال بهای مختفی
فاهم ملی بفتح اول و کسر لام لفظی ست که برای تصدیق کلام آید و در اصل این لفظ عربیست بفتح لام مگر فارسیان بکسر لام استعمال کنند بلندی در از و رفعت بلفظ و دون و بافتن
مستعمل از بهار عجم بلاتحاشی بکسر اول و کسر شین معجمه بمعنی بیباک و بی اجتناب کی شیدن و بفتح شین معجمه و بجای یای تحتانی الف خواندن تصرف فارسیان ست چنانکه تمنی را تمنا نویسند و بخوانند
فصل بای موحده مع میم بم بالفتح بمعنی سرچنگ شیخ و درست زدن بر سر از جهانگیری و چراغ هدایت و لطائف بمعنی صدای بیرون بانگ بلند که از نعره و دوار رند مقابل بر بلند و بلغم
فصل بای موحده مع نون بنا بفتح اول و تشدید نون معمار و بسیار بنا کننده بکسر اول و تخفیف نون عمارت و بنج عمارت از شرح نصاب و لطائف و کنز و در بهار عجم نوشته که بنا بلفظ کردن و شدن
و نهادن و گذاشتن و بگذشتن و انداختن مستعمل منت العنب بکسر میم و فتح نون و موحده مطلق شراب چه عنب انگور را گویند و در عرب و فارس شراب از انگور میسازند بنت
بالکسر بمعنی دختر بنات بالفتح بمعنی دختران و این جمع سالم بنت و بنت در اصل بنوة بود و او را بر خلاف قیاس حذف کردند و تای فوقانی را عوض آن گردانیدند و نون را بسبب کسره
و بای موحده و کسره دادند خواستند که جمع سالم سازند الف و تا برای جمعیت آوردند و تای فوقانی را حذف کردند برای تخفیف با موحده و کسره اصل جمع سالم مفتوح خواهد بود
زائل شد خفتی که از سکون نون پیدا شده بود و بنوت بضمتین و تشدید واو بمعنی پسر و فرزند از منتخب بنج بالفتح معرب بنگ که بمعنی درخت خراسانی اجوین ست اگرچه قیاس
میخواهد که بنج معرب این بنگ تبریزی باشد که بهندی بهنگ گویند مگر چنین نیست در استعمال اطبا بنج درخت اجوین خراسانی ست و این بنگ را که بعض مردم بآب بیامیزند و میشوند اطبا
و نقها کتب گویند بنج از رساله معربات صاحب سید بند بالفتح بمعنی قید و بمعنی فکر و تدبیر و بمعنی فریب و حیله و پیوند اندام و قوانین کشتی پهلوانان و بمعنی بخیه و فصل بند
غیر آن و در اینجا بند بکسر و بند نمد زین و غیره و عهد و پیمان و حفیظ گاو که بقلبه را بهم بدارند و شرط و شکم گره و ریسمان و طومار کاغذ و بمعنی نوع و طرح و نام ولایت از
برهان و لطائف و بهار عجم و مصطلحات بنامیز و این کلمه بزرگ تیمنا برای دفع چشم بد استعمال کنند و بعضی گویند و محل تعجب و قسم آرند بسبب کثرت استعمال کسره اضافت حذف
کردند بلکه الف را بزدهم در رسم الخط نویسند از سراج اللغات و کشف و بهار عجم و بعضی گویند که اگر کسره میم را کسره اضافت قرار دهند نه برای رعایت یای تحتانی و حذف الف که بعضی
سبع کسر خروش بنداید بنداد شد بند بالفتح کناره دریا که جای بستن کشتی باشد از منتخب و بمعنی هر شهری که بر کناره دریای محیط واقع باشد مستعمل میشود مثل سورت و بمعنی علوم صحیح میشود
که بندر با بمعنی کدام زبان ست لیکن اکثر جمع آن در کتب بطور عربی بنادر می آید بنادر بالفتح جمع بندر که مذکور شد بنصر بالکسر انگشتی که میان وسطی و خنصر ست بنی نوع بشر
بمعنی فرزندان جنس انسان صبی در اصل بنین بود که جمع ابن ست چون بنین را اضافت کردند بسوی نوع نون جمع موافق قاعده نحوی ساقط گردید بنی آدم مانند بنی عامر قبیله ایست از عرب
بنگه تبر کنایه از برج جوزا بنگش بکاف فارسی بر وزن رنگش نام ملکیست قریب کشمیر و ساکنان آن ملک را نیز بنگش گویند از برهان و غیره بنفش بفتح اول و ضم فا و شین معجمه

بمعنی کبود رنگ و نیلگون از شرح سکندرنامه **بنات النعش** سه ستاره اند قریب پای شرقی شمالی نعش و نعش چهار ستاره دارد بصورت چهارپای و بنات و نعش مجموع هفت ستاره اند
قریب قطب شمالی و آن هر سه بر گرد قطب میگردند **بناگوش** بضم اول بزه گوش از رشیدی و بهار عجم و کشف و سراج اللغات و مؤید و صاحب مدار الافاضل از سکندری و شرفنامه
لغات همین بضم اول تحقیق کرده صاحب فرهنگ حسینی نیز همین ضمه صحیح گفته پس بکسر و فتح که مشهور است محض غلط باشد و نیز صاحب بهار عجم نوشته که بعضی بمعنی شقیقه گفته اند و بعضی بمعنی پس
گوش آورده اند **بنوماش** غله سبز رنگ که آنرا مونگ گویند از مدار و سراج اللغات **بناغ** بفتح و فتح معجمه باشد و ریسمان خام و نوعی از سبزه و چوب خشک و تار عنکبوت از لطائف ❖
بنادیق بفتح جمع بندق **بندوق** در اصل بالضم است مگر در استعمال فارسیان بفتح نیز جایز بمعنی تفنگ این ماخوذ از بندوق است که بضم اول و ثالث در عربی بمعنی غلوله باشد
چون از تفنگ گلوله آهن یا سرب اندازند لهذا مجازاً تفنگ را که آلهٔ انداختن آنست نامیدند چون ضمهٔ دال را اشباع کردند واو پیدا شد پس آن واو را نوشته بندوق گفتند و
بندق بالضم و دال مهمله نیز مضموم غلوله گلین که اندازند و بیو معروف که فندق گویند از منتخب **بنایان فلک عقول عشو بنگ** بالفتح و کاف فارسی بر وزن رنگ نام سبزه
معروف و نام ملک مشهور که آنرا بنگاله گویند و بفتحتین و کاف عربی بر وزن فلک نوعی از قماش که زمینش از اطلس باشد و گلهایش زردی و زرد از رشیدی شاید که همین نام صحیح باشد برای چیزی
که در ملک آنرا بنت گویند **بنی اسرائیل** اولاد یعقوب علیه السلام چه اسرائیل بزبان عبری لقب یعقوب علیه السلام است چه ایرا بالکسر بمعنی برگزیده و ئیل اسم خصوصی از لطائف و منتخب نوشته
که لفظ سریانی است و بعضی گفته که اسرائیل بمعنی بنده خدا است **بنی تمیم** قومی و قبیله است از عرب از منتخب **بنت الکرم** بفتح کاف عربی و سکون رای مهمله بمعنی شراب انگوری چه کرم بالفتح درخت
که درخت انگور باشد از کنز **بنایان** بفتح اول و تشدید نون معماران **بنا** آب ساییدن کنار از کمال استواری بنا و جهش ظاهر است و نیز کنایه از خرابی عمارت **بنه بستن** بضم اول و فتح
نون کنایه از سفر کردن **بنا انداختن** مرادف رنگ خانه ریختن از مصطلحات **بند کردن** دو معنی دارد یکی محکم گرفتن و اسیر کردن و دم گرفتن بر عضو کسی نهاده زدن کردن و جماع کردن از مصطلحات و جوامع
هدایت و شرح گل کشتی **بند بستن** قصد و طمع داشتن **بنون و بنین** هر دو بفتح اول بمعنی فرزندان و پسران از لطائف **بنکران** بالضم و کاف عربی مفتوح برنجی را گویند که در تنگ
بریان شده و مانده باشد از لطائف **بن دندان** بضم اول بغایت الحاح و عاجزی کردن در لطائف و در شیدی بمعنی کمال اطاعت و عجز و تواضع **بنیان** بالضم بمعنی بنیاد خانه از منتخب **بنان**
بفتح سرهای انگشتان و این جمع بنانه است از بحر الجواهر و کشف **بن** بالضم بمعنی درخت و بمعنی بیخ درخت و پایان هر چیز و تحتیت که آنرا قعر نیز گویند از لطائف **بندیوان** در اصل بندیان بمعنی
کسیکه نگهبان قیدیان باشد و عوام لفظ و معنی غلط کرده اند که بجای با موحده واو میخوانند و بجای بندی که بمعنی اسیر است بندوی آنرا بمعنی قیدی اسیر گویند **بنیامین** بر وزن اسرافیل
نام پسر یعقوب علیه السلام که برادر حقیقی یوسف علیه السلام بود و این با بین غلط است از منتخب و نام شاعریست **بنگو** بالفتح و کاف فارسی مضموم بمعنی اسپغول از برهان و سراج اللغات
بنگاه و بنگه بالضم جای خرید و اسباب خانه و خیلخانه از لطائف و برهان و بعض شروح و سراج **بنیه** بکسر و بضم اول و سکون نون بمعنی بنیاد و نهاد و آفرینش و وجود و سرشت آدمی از لطائف
و منتخب و بحر الجواهر و کشف و سراج و بفتح اول و کسر نون و تشدید تحتانی بمعنی کعبه از شروح نصاب **بنده** مرکب از بند و ها که کلمهٔ نسبت است و وضع آن در اصل برای عبید و جواری
بود زیرا که در بند اینها بفروخت میرفتند و بمرور ایام بر جمیع نوع انسان اطلاق یافته پس در حقیقت مخصوص بسوی حق باشد و جمع آن بالف و نون قیاسیست و بهاء آخر نیز آمده **بیت**
مصائب بندگی با خلاص میشود ❖ هر کس بیکطرف نهد امید و بیم را ❖ و چنانکه میگویند بنده این کار میکند همچنین بنده این کار میکنم نیز محاوره است سلمان گوید **بیت** بنده امروز هنر دارد گلاه
که برین در همیزنم فریاد ❖ از بهار عجم **بنفشه** بفتح اول و ضم نون گیاهیست دوائی و خوش بغایت پست باشد ساقهای باریک و گلش برنگ کبود میباشد از برهان و مؤید و مدار و کشف
بفتحتین **بنانه** بالفتح سر انگشت جمع آن بنان از منتخب **بنه** بضم اول و فتح نون ها ملفوظ بمعنی خرت و اسباب از سروری و سراج **بنی شیبه** بفتح شین معجمه نام قبیله از عرب
بنگ رسانی در آخر یای مجهول بمعنی بنگی که نشه کامل دارد **بنی طی** بفتح طا نام قبیله است از یمن که حاتم طائی منسوب بآنست از لطائف **بندی** بالفتح اسیر و گرفتار
فصل یای موحده مع واو و بو بالضم بمعنی خوشبو دار **بوعلی سینا** پدرش از ثقات بلخ و عمال آنجا بود در ایام نوح بن منصور در شهر بخارا آمد بوعلی سینا در آنجا تولد
در سنه سیصد و هفتاد هجری و در اندک سالی از اکثر علوم بهره گرفت و بعض علوم بعد آن بر او مکشوف گردید و وزیر شمس الدوله شد و هژده کتاب در علوم تصنیف کرد در سنه چهارصد و
بیست و هشت هجری از جهان درگذشت اشارات و حاصل و محصول و شفا و نجات و قانون از تصانیف اوست از سراج اللغات از قول مجد الدین عیسی قوسی باختصار منقول شد

بوالعلا کنیت پالوده و کنیت هیبق که در حقائق ضرب المثل بود و کنیت یکی از اولیاء کبار از لطائف نام او شاه پدر خاقانی که خاقانی را از و بخشی بسیار این بود از شرح خاقانی
بوالهیجا بفتح های هوز کنیت حضرت علی کرم الله وجهه اصل ابوالهیجا بود و فارسیان این قسم الف را اکثر حذف مینمایند **بوحنا** بفتح حای مهمله و تشدید نون کنیت یحیی علیه السلام
از موید **بوم طلا** چیزیکه زمین آن طلائی باشد و نقش و نگارش از جنس دیگر **بواب** بالفتح و تشدید بای ابجد بمعنی دربان **بولهب** بفتحتین لام و ها عم رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم
و نام او عبد العزی بود بواسطه عداوت و دشمنی او با آنحضرت نفرین مؤبد واقع شده لهذا بولهب نامش کردند از لطائف مولانا یوسف طبع و شرح نصاب نوشته که چون روی او بآن
بود مثل شعله لهذا بولهب کنیت یافت **بوالعجب** پدر تعجب یعنی صاحب تعجب بمعنی مشعبد و بازیگر نیز آمده **بوتراب** کنیت حضرت علی کرم الله وجهه چراکه روزی آنجناب در حالت غم
و غصه بر زمین مسجد استراحت فرمودند پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم آمده رخساره و اندام ایشان را از خاک گرد آلود دیده از راه شفقت برای بیدار کردن فرمود قم یا ابا تراب
از آن روز این کنیت مقرر گشت و باین کنیت جناب امیر تفاخر میکردند و بوتراب اصل ابوتراب است فارسیان الف را اکثر حذف میکنند **بوطالب** اصل ابوطالب است کنیت
والد حضرت علی مرتضی کرم الله وجهه که عم پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم بود **بواعث** جمع باعث از شمسی **بود** بواو معروف کنایه از هستی وجود **بویزید** یکی از اولیای کامل بود رحمة الله
علیه **بوسعید** اصل ابوسعید است کنیت مرشد حضرت شیخ عبد القادر محی الدین جیلانی رحمة الله علیه **بوذ** بواو معروف و ذال معجمه بمعنی بود که بدال مهمله است از لطائف و این موافق
قاعده است اگر چه در زمان متروک شده و تفصیلش در رسالهٔ ناجی مسطور است **بوتیمار** مرغیست سفید که بهندی بگلا نامند و گویند که مرغ مذکور بر لب آبها نشیند و از غم آنکه بسبب
آب کم شود با وجود تشنگی آب نخورد و بهمین سبب بوتیمار گویند یعنی صاحب غمخواری از رشیدی **بواسیر** مرض مشهور این جمع باسور و آن گوشت پاره باشد که در مقعد یا بینی پیدا شود
از صراح و منتخب **بوار** بفتح هلاکی و خرابی از منتخب و بحر الجواهر و زبدة القواعد و در مهاروانش لفظ بوار بمعنی مانند آمده است لیکن در منصوبات کلمه ها باشد و بای موحده زائده است و از
نفس کلمه نیست **بور** بواو مجهول اسپ سرخرنگ از رشیدی و کشف و سراج اللغات و لطائف و برهان ظاهر آنست که بهندی آنرا سرنگ گویند **بوعمرو** نام یکی از هفت استادان علم قرائت
بوذر بفتح ذال معجمه نام یکی از اصحاب که از زمره مهاجرین بود **بوی افزار** گرم مصالح مطعام مثل زیره و قرنفل و قاقله و دارچینی و غیره از برهان **بونا** بواو معروف و نون و
زای معجمه گیاهیست که هر جا بیخ خشک آنرا نهان کنند زود سبز شود **بوس** بضم با و سکون همزه و سین مهمله بمعنی بوسیدن و شدت احتیاج و سختی از منتخب و شرح نصاب لطائف
و کنز و بضم اول و سکون واو بمعنی بوسه از بهار عجم **بوفراس** بضم اول و کسر فا و سین مهمله کنیت شاعر قدیمی از عرب نام او قرزدق بود از منتخب **بوقبیس** بضم قاف و فتح بای موحده نام کوه در قرب جوار مکه معظمه
بوالهوس ترکیب لفظ بو که مخفف ابو باشد بمعنی پدر و صاحب الف و لام تعریف غلطست چراکه هوس لفظ فارسیست بمعنی آرزو پس داخل کردن الف و لام بر و جائز نباشد بخلاف بوالفضول و بوالعجب و امثال
آن که الفاظ عربیست پس حق آنست که بلهوس بهوا و الف است مرکب از لفظ بل بالضم و سکون لام که بمعنی بسیار باشد و از لفظ هوس بمعنی بسیار چنانکه بلکام بمعنی بسیار کام و بلخاک و بلغند بمعنی بسیار
خار و بسیار شور و بسیار پیچ شرح بوستان از میر عبد الواسع هانسوی فقیر مؤلف کتاب گوید که آنچه میر عبد الواسع در اینجا نوشته که هوس بفتحتین لفظ فارسیست بمعنی آرزو بتعصب نسبت خطا واقع شده
چراکه از قاموس و صراح و منتخب صریح معلوم میشود که هوس بفتحتین لفظ عربیست بمعنی آرزو و در هیچ صورت داخل کردن الف و لام بر و جائز باشد چنانچه بوالفضول و بوالعجب و امثال آن و آنچه در برهان
و جهانگیری نوشته است که هوس بالضم بواو مجهول بمعنی آرزو و امید است در هیچ صورت لفظ هوس غالبا فارسی الاصل نباشد بلکه نوعی از تفریس باشد که لفظ هوس را که بفتحتین است فارسیان
بواو مجهول خوانده اند یا آنکه اتفاقا ماده لفظ عربی و فارسی متشابه الحروف واقع گشته باشد پس بلهوس بدون واو و الف چنانچه عبد الواسع فهمیده بر وزن گل توش و گلندر ثابت
میشود و حال آنکه یکی از شعراء در کلام خود باین وزن نیاورده بلکه همه بزبان بوالعجب آورده اند فافهم **بوش** بالفتح و شین معجمه بمعنی کرد و فر و خودنمائی و قدر و رونق بسیار و بمعنی رام
مختلف در هم آمیخته و اوباش جمع اینست و هذا الجمع مقلوب از لطائف و جهانگیری و صراح و برهان **بونافع** نوعی از معجون و دوائی **بوخلاف** کنیت ابلیس **بوعلی دقاق** بفتح دال
و تشدید قاف اول نام شاعریست از موید **بوارق** بفتح اول و کسر رای مهمله جمع بارقه که بمعنی چیز درخشنده و روشنی باشد مشتق از برق که بمعنی درخشیدن است
شمشیرها **بوق** بواو معروف چیزی باشد از مس مانند شهنائی که از آن آواز مهیب مکروه برآید از کنز و صراح و در لطائف نوشته که بهندی بهیر گویند و آنچه در برهان نوشته که بوق نام
مهره سفید است که بهندی سنکه گویند درست نباشد **بورق** بواو معروف و فتح رای مهمله چیزیست مانند نمک معرب بورج و بهندی آنرا کچلون گویند کذا فی المنتخب بواو مجهول در ترکی

نوعی از آش ست که از شیر و خرات پزند **بوسحاق** نام طائفه ایست که ظاهر آن طائفه شریر باشد و یا مبغوض خواجه نظامی از شرح خان آرزو و صاحب برهان نوشته که ناکاه فرزند
نام شاعر که اکثر بیان طعام میکند **بوسلیک** بالضم و واو معروف و کسر لام و یای معروف و کاف عربی نام مقامی از دوازده مقام موسیقی از برهان و سروری و بدر چاچ در نظم آورده که وقت آن
بعد زوال ست و بعضی نوشته که بهندی آنرا اوڑی گویند و بعضی گفته که شیر بر نغمه بوسلیک عاشق ست **بولوک** بضم اول و لام و هر دو واو غیر ملفوظ و سکون کاف عربی در ترکی بمعنی شهر مجازا
بمعنی فلک نیز آمده **بوک** بواو معروف بمعنی شاید و بمعنی مگر **بورک** بالضم برفدن کوچک نوعی از طعام و بمعنی سبزه نوشته اند از برهان **بوزک** بالفتح و زای معجمه مفتوح آنچه سبزی یا
سپیدی بینی مانند چیزی که از سر و بزمان کهنه یا اچار نشیند از برهان و رشیدی و سروری **بونیک** بضم اول و تحتانی و سکون نون و کاف فارسی نام تره است مثل سرغم و آنرا بادرویه نیز گویند **بول**
بالفتح شاشه از منتخب **بوتم** بواو معروف و فتح فوقانی بمعنی بچه و طفل و این لفظ ترکیست از لغات ترکی نوشته شد **بوتمام** نام شاعر از عرب **بوالحکم** بفتح حای مهمله و فتح کاف قبل از انکار
اسلام کنیت ابوجهل بود چون از اسلام انکار کرد کنیت او ابوجهل مقرر کردند **بونجم** نام شخصی از شهر شهلاب که بر لب موسی سبلت بسیار داشت از شرح خانی **بوم** بواو معروف بمعنی زمین
که در آن قلبه رانی نشده باشد و نام طائری منحوس و بمعنی سرشت و طینت و بضم اول و فتح واو بمعنی باشم از برهان و رشیدی و لطائف و در سراج اللغات نوشته که بوم بالضم طائریست منحوس و بمعنی
عربیست و آن غیر جغد ست و کلان تر از و باشد و قوشی گوید که بوم در فارسی زمین که هنوز در آن زراعت نکرده باشند و در بمعنی زمینی که در آن زراعت کنند و بمعنی مطلق نزل و جا و مقام نیز
آمده **بوادن** بریان کردن تخمها و سفرها از چراغ هدایت **بوسه خوردن** بوسه گرفتن از چراغ هدایت و صاحب بهار عجم نوشته که بوسه ملفوظ کندن و چیدن و زدن و پیچیدن
و برافشاندن ریختن و افگندن و نهادن کردن و خوردن و دادن مستعملست **بوقلمون** بفتح قاف و فتح لام نوعی از دیبای رومی که هر لحظه برنگ دیگر نماید از منتخب و بهار عجم و برهان و سروری
مگر صاحب برهان نوشته که سوای معنی مذکور بمعنی حرباست و نام مرغیکه هر لحظه برنگ دیگر نماید ظاهرا این هر دو معنی اخیر مجاز باشد از معنی اول و در سراج نوشته که بوقلمون لفظ عربیست در اصل
ابوقلمون بود فارسیان الف او حذف نمایند چنانکه در ابوجهل و بولهب و در صراح معنی آن دیبا رنگارنگ نوشته و قوسی گوید که فارسیان بوقلمون بسکون لام نیز آورند و این نوعی از نظم است
و در خیابان چنین نوشته که بوقلمون مخفف بوقلمون چنانچه بوجهل مخفف ابوجهل میگویند و غیر حرباست از جمله مرغ برنگی و شام برنگی نماید مگر فارسیان بمعنی رنگارنگ مستعمل کنند **بوالحسن** کنیت حضرت علی کرم الله وجهه
بوی پیراهن بوی قمیص یوسف علیه السلام که قبل از ملاقات بیعقوب علیه السلام رسیده بود و گاهی از بن مراد باشد اندکی از آثار و مقدمات حصول وصل **بوالحکیمان**
بضم حای مهمله و فتح کاف بمعنی کم خردان و شعوران چه حکیم بضم حای مهمله و فتح کاف تصغیر حکم ست که بکسر اول و فتح ثانی جمع حکمت باشد از شرح خان آرزو و یا بمعنی بی دینان چه
ابوالحکیم بفتحتین حای مهمله و کاف عربی کنیت ابوجهل بود از انجهت آنرا بجهت حقارت مصغر کرده جمع ساختند **بوالحکمان** بفتح حای مهمله و فتح کاف بغیر تحتانی مراد از بیدینان چه
ابوالحکم کنیت ابوجهل بود قبل از انکار اسلام چون از اسلام انکار کرد کنیت او ابوجهل مقرر کردند **بون** بالضم و بالفتح جدائی و دوری و فرق میان دو چیز و بالفتح افزون آمدن از کسی و تفضیل
از لطائف و منتخب **بوستان** مرکب از گل و بو گلستان که بمعنی جای پیدا شدنست از سراج **بوغدان** چیزیست که قلندران در آن اسباب گدائی نگاه دارند از لطائف **بوسه بلب چوبش**
زدن در اصطلاح کشتی گیران آنست که دست بیاری خود زنند و آواز برکشند و دست در دست حریف کرده بزور رسانند **بو** بالضم سوای معنی مشهور بمعنی امید و طمع و سراغ
و محبت و خوبی و بمعنی کاشکی و بمعنی شاید و مخفف بود که بفتح واو ست و مخفف بوم که طائر منحوس ست و در ترکی بمعنی اینکه اسم اشارت برای قریب ست از رشیدی و سراج و لطائف
و شرح قران السعدین و مصطلحات **بوته** بواو مجهول نام ظرف کوچکی که از گل سازند و در آن طلا و نقره گداز مد و بترکی بچه اشتر را گویند و بواو معروف درخت کوچک که بسیار بلند نباشد از رشیدی
و سراج و لغات ترکی **بوزنه** بکسر زای معجمه جانور معروف ست که بهندی بندر گویند از برهان و صاحب بهار عجم نوشته که بوزنه بکسر زای معجمه مخفف بوزنه بتشدید نون کنیت میمون ست که آنرا
بفارسی کپی خوانند و بوزنه بکسر زای معجمه و تشدید نون بمعنی تهمت ست کما فی الصراح فارسیان تصرف کرده بوزینه بیای اشباع کسره زای معجمه استعمال کنند و میتوانند که بوزینه مخفف ابوزینه باشد و بای
تحتانی عوض نون اول باشد بر قیاس بنا کرده اصل دنار بتشدید نون بود و بر این تقدیر بیای اشباع بنا شده تخفیف نموده در فارسی شایع ست بخلاف زیادت **بوزینه** بکسر نون و تشدید تحتانی بمعنی
بوزنه آمده باشد **بوسیم** بمعنی کهنه و فرسوده و مندرس و اصل بیای فارسی ست و بیای عربی شهرت گرفته از شرع الشعراء **بوک** بواو معروف چیزیست مانند نمک تلخ
مزه بهندی سهاگه گویند از برهان **بوهره** کنیت ابلیس از لطائف **بوحنیفه** کنیت امام اعظم کوفی رحمة الله علیه و نام مبارک ایشان نعمان بود بالضم **بوشیم** بالفتح کرد فرا گرفته شده

از لطائف **بودنه** بضم دال و نون مفتوح جانوریست که بهندی بیر گویند از سراج **بولی** بفتح اول و سکون واو و لام بیای رسیده تیر کردن جانور شکاری بر جانور دیگر و در هندی باو
شهرت دارد از چراغ هدایت **بوتات نویسی** غلطست و صحیح بیوتات نویسی بزیادت تحتانی و ضم اول و ثانی و این جمع بیوت جمع بیت ست که بمعنی خانه باشد **بوکهی**
بفتح با تحتانی و سکون جای مهمله کنیت عزرائیل **بولسری** نام درختیست که آنرا مرزم مولسری میگویند چه بول بالفتح بمعنی پیشاب ست و سری بمعنی اسب چون این درخت مشابه
سلیمان علیه السلام پیدا شده است لهذا این اسم مسمی گشت **بواسحاقی** کان فیروزه است در نیشاپور منسوب به اسحاق و گاهی همزه مکسوره را از این لفظ حذف مینمایند **بواد** جمع بادی که بمعنی
فصل بای عربی مع های هوز **بهار** بفتح روشنی و رونق و زیبائی از منتخب و در فارسی بمعنی قیمت از لطائف **بهند رفتن حنا** بر سیاهی و حنا از مصطلحات بهت
بالفتح شادمانی و تازگی و زیبائی و خوبی و بضم چنانکه مشهورست غلطست از مدار و کشف و کنز و منتخب **بهت** بضم اول و سکون ثانی و دو تای فوقانی حیرت و تحیر از صراح
بهث بفتح با مخلوط الدال و سکون تای هندی قومی از برهمنان **بهج** بفتح اول بر وزن فعیل بمعنی شادمان از لطائف **بهراج** نام پادشاهی **بهرج** بالفتح و رای مهمله مفتوح و جیم
اهل اردو بهار و نیز بزیادت الف گویند بمعنی درم ناسره و هر چیز که زبون و باطل و بد باشد و این معرب بهره است از رساله معربات و شرح نصاب و کتر **بهرام چرخ** مریخ رنگ آن سرخست بر فلک پنجم تابد
بهرام آبدیده یعنی در غضب شد از رشیدی **بهزاد** بالکسر نام نقاشی که در عهد شاه اسمعیل صفوی در نقاشی ید طولی داشت از سراج اللغات **بهار عنبر** نقاط سفید زرد رنگ آمیزه که بعد از
شکستن عنبر شهب پدید آید از مصطلحات و بهار عجم و در چراغ هدایت نوشته انتشار بوی عنبر **بهاد** بضم دال بمعنی شجاع و این لفظ ترکیست و بفتح دال گفتن خطا است از موید لغات ترکی
و برهان **بهار** بفتح اول فصل ربیع و آن و بلاد اقلیم چهارم پنجم و ششم مدت ماندن آفتاب ست در حمل و ثور و جوزا و در اقلیم دوم و سوم مدت ماندن آفتاب در حوت
و حمل و هر گل عموماً و گل نارنج خصوصاً و نام آتشخانه و نام بتخانه و قسمی از جامه نفیس و بالکسر ملکیست معروف در هندوستان و بهار بفتح بلفظ روئیدن و دمیدن و جوشیدن و ریختن و افشاندن
آمدن و رسیدن و شکفتن مستعمل از رشیدی و بهار عجم و سراج و برهان **بهیر** بر وزن فقیر بازاریان لشکر ظاهراً لفظ هندیست که بتغریس واقع شد **بهگت باز** بفتح با عربی مخلوط التلفظ بها بفتح
کاف فارسی و سکون فوقانی و بای موحده و رای مهمله مرکبست از جزو اول هندی و جزو ثانی فارسی و آن هست در هندوستان که امرا آن را امیر قصا نامند **بهق** بفتحتین علتیست که اکثر باندام نوجوانان
پیدا آید بهندی چپ گویند از منتخب و موید و مدار و کشف **بهل** بکسرتین بمعنی بگذار و این امرست از هلیدن از موید و کشف و رشیدی و سراج **بهلول** بضم اول دو واو معروف مرد خندان و
پیشوای قوم که سردار باشد و نام خلیفه مشهور از منتخب و کشف **بهرام** بالفتح نام پادشاه عراق که بسیار عادل و سخی بود چون اکثر شکار گور خر میکرد لهذا او را بهرام گور گویند و در فارسی
نام ستاره مریخ که بر فلک پنجم ست و نام روز بستم از هر ماه شمسی و نام سرلشکر هرمز بن نوشیروان که روزی هرمز بر او غضب گرفته بود و بجهت تذلیلش چرخه پنبه پیش او فرستاد بهرام همان زمان
سلاح و اسباب سپاهگری بتاراج داد که چون من نزد پادشاه حکم پیرن پیدا کردم مرا السلاح چه کار از برهان و رشیدی لطائف و سراج **بهایم** بفتح چهارپایان مثل اسپ و شتر و گاو و غیره
جمع بهیمه **بهیم** بر وزن نسیم نام اسپ از شرح نصاب **بهرام چوبین** نام ندیم و امیر لشکر هرمز بن نوشیروان چون بغایت لاغر و خشک اندام بود لهذا بهرام چوبین مشهور شد از سروری و برهان
کشف و سراج **بهاران** بمعنی بهار الفندون آمده است **بهلستان** بالکسر نام ملکی که بهلسه مشهورست از فرهنگی نوشته شد **بهمان** بالفتح اسمیست برای شخص مجهول غیر معین
چنانچه فلان و این اسم در فارسی برای تمثیل استعمال کنند چنانچه زید و عمرو و بکر و در عربی از برهان و بهار عجم **بهرمان** بالفتح گل عصفر که در عرف آنرا گل معصفر گویند و بهندی کسنبه گویند و نوعی
از بافته ابریشمی و بمعنی یاقوت سرخ از سروری و مدار و سراج و برهان رشیدی **بهترین** منسوب به بهتر یعنی چیزیکه آنرا بهتر میتوان گفت و گاهی نون محض زائده باشد از بهار عجم
بهتان بالضم افترا بلفظ نهادن و کردن و بستن مصدر لفظ بر مستعمل میشود از بهار عجم **بهمن** بالفتح نام ماه شمسی و آن مدت ماندن آفتاب ست در برج دلو یا بهاگن
هندی باندک تفاوت مطابقت دارد و نام روز دوم از هر ماه شمسی و نام عقل اول که فرشته است و پادشاهی که پسر اسفندیار بود و او را نیز بنسبت آن فرشته این نام شده و نام
و آن دو قسم باشد یکی بهمن سفید و آن نوعی از زدوک صحرائیست و دیگر بهمن سرخ و آن بیخ درخت علیحده است و نام پرده از موسیقی از رشیدی و لطائف و سروری و برهان **بهشتی** نام
کنایه از ساده چرا که در بهشت همه مردان سوای پیغمبر صلی الله علیه و آله و اصحابه و سلم ساده و در حالت نوجوانی خواهند بود و در رشیدی بمعنی جزو نوشته **بهو** بفتح اول و سکون ثانی قصر و ایوان و شکر
از برهان و منتخب و شرح خاقانی **بهنانه** بالفتح و بدو نون بمعنی بوزنه از کشف و برهان **بهره** بالفتح حصه و نصیب بلفظ داشتن و برداشتن و بردن مصدر از مستعمل از بهار عجم **بهیدانه** با طب دوم

بسر و حار و تها مفید مضعف معده **بهیه** بفتح اول و کسر ثانی و تشدید تحتانی بمعنی روشن و تابان به بالکسر نام مین که آنرا بهی نیز گویند **بهیمه** بفتح اول چهارپایه از نعام **بهمن** بفتح اول و سکون ثانی و فتح میم و سکون نون و کسر جیم فارسی و فتح نون نام عیدی که بر دوم بهمن ماه کنند و روز دوم هر ماه شمسی را در پارسی بهمن نام است چون نام ماه و نام روز مطابق افتد در آن روز عید و جشن میکنند چون در روز بهمن ماه بهمن جشن کنند و اقسام طعامها پزند و گلهای بهمن سرخ و گلهای بهمن سفید چینند و بر طعامها پاشند بهمن جه جشن زردین بهمن چه گویند از رشید وطواط **بهله** بالفتح دستانه باشد از پوست که میر شکاران و غیره بر دست پوشند از برهان و در سراج و مدار و بهار عجم بالکسر است **بهمی** بفتح اول و کسر ها و یای معروف و کسر میم منسوب به بهیه که بمعنی چهارپایه است و قیاس میخواهد که بهمی بفتحتین بدون تحتانی باشد بقاعده نسبت حنفی در حنیفه **بهی** بفتح اول و کسر ثانی و تشدید یا در عربی بمعنی روشن و تابان و خوب و زیبا و فارسیان تخفیف خوانند و بهی بکسر تین فارسیست بمعنی نیکوئی و بهتری و صحت و ترقی و دولت و تندرستی مرکب از به و یای مصدری و نام میوه ولایتی که بهیدانه تخم اوست و آن دو قسم است شیرین و ترش شیرین معتدل رطب در درجه اول و ترش سرد در اول و یابس در دوم از منتخب بهار عجم و تحفة المومنین

فصل بای موحده مع یای تحتانی

بینوا بالکسر بیسامان و بی قوت و بی خوراک **بید** با بالفتح و حرف چهارم بای موحده نام حکیم زاهد که وعظ را تعلیم راجه هند بود **بیدا** بالفتح بیابان و دشت از کنز **بیضا** بالفتح بمعنی روشن و سفید بمعنی آفتاب و نام شهر فارس که تفسیر بیضاوی منسوب بانست از شروح نصاب **بیت الاقصی** عبارت از بیت المقدس و اقصی از این گفته که آن مسجدیست که دورتر است از اهل مکه از تفسیر حسینی **بیت الخلا** بفتح خای معجمه پایخانه **بیوراسپ** بکسر بای موحده و یای مجهول و فتح واو و سکون سین و فتح الف و یا لقب ضحاک است که بیور بمعنی ده هزار است چون ضحاک مالک ده هزار اسپ خاصه بود لهذا باین لقب ملقب گردید از برهان و شرح قصاید خاقانی **بیست** بر وزن چیست نام عدد معلوم از سراج **بیوت** بفتحتین خانها و این جمع بیت است که بمعنی خانه باشد از کنز **بینات** بفتح اول و تشدید یای تحتانی مکسور و بعد نون بمعنی رسیدگان و حجتهای روشن و گواهان صادق و این جمع بینه است و بینات نوعی از حساب اعداد حروف ابجد است و آن چنان باشد که اسم هر حرف باعتبار تلفظ گیرند یعنی حروف دو حرفی را دو حرف گرفته جزو اول که مسمی اوست ترک کنند جزو ثانی که الف است باقی ماند از آن یکعدد مراد باشد همچنین از حروف سه حرفی حرف اول را ترک کرده دو حرف که باقی ماند اعداد آنها گیرند باین حساب سین و شین و غین و عین هر یکی را شصت عدد باشد و الف را یکصد و ده و صاد و ضاد هر یک را پنج و علی هذا القیاس تا و ثا و را و زا هر یک را یک یک عدد باشد و سر حروف را که نوزده اند اعداد آنها از بر نامند **بینات** بفتح اول و ثانی و در آخر فوقانی نام شعبه از موسیقی و در ترکی نام طایفه است از ترکمانان و بعضی نوشته که تو میست از ترک و بعربی بمعنی شبانگاه و زمان شبیه از چهار شربت و نصاب ترکی و لطایف **بیخواست** بمعنی بی تلاش و بی فکر و بمعنی ناطلبیده **بیعت** بالفتح فرمانبرداری کردن عهد پیمان اخلاص خود را در دوستی فروختن و مرید شدن و گاهی مراد از عقد نکاح باشد از بهار عجم **بیتوتت** بالفتح و حرف سوم و پنجم و ششم تای فوقانی شب باشی کردن در جائی از کنز **بیت** بالفتح بمعنی خانه و این خودست از بیتوتت که بمعنی شب گذرانیدن باشد چون اکثر اوقات بیتوتت در خانه میباشد لهذا خانه را بیت گفتند شرح نصاب از یوسف بن نامع **بینونت** بالفتح و حرف سوم و پنجم نون بمعنی جدائی و مفارقت **بید** بفتح جمع بیدله که بمعنی بیابانست و بمعنی چوبند و هلاک شدن بالکسر در فارسی نام درختی گویند که بار ندارد و مولف این کتاب بار سرد و بار بید هر دو دیده است مگر قابل خوردن نباشد مگر بید ساده بجز شگوفه ثمر ندارد و صاحب لطائف و سراج اللغات و بهار عجم و دیگر اهل لغت نوشته که اند که بید هر سه نوع است چنانکه گربه بید و خز بید و بید مجنون و مشک بید و بید موش و بید طبری و بید ساده و سرخ بید و سیاه بید و بید تولد و غیره و بمعنی شوره گیاه است چنانکه بید در مقابل نقره از اینجاست و بمعنی بیهوده و نیز آن نام دیوانی از دیوان مازندران نام کرمی که قالیچه و کاغذ و پشمینه را خراب سازند و نیز نام کتاب هنود که برهمنان آنرا کلام خدا گویند و آن در اصل یکیست مشتمل بر چهار دفتر و بهمین سبب چار بید گویند اول رگ بید بکسر رای مهمله و سکون کاف مخلوط التلفظ بها دوم بجر بید بفتح جیم اول و ضم جیم ثانی سوم سام بید بکسر سین مهمله و فتح میم چهارم اتهربن بید بفتح الف و فتح تای فوقانی مخلوط التلفظ بها و سکون رای مهمله و فتح موحده و سکون نون و هر سه بید اول از امر و نهی و وعده و وعید و سایر احکام شرعیه است و در بید چهارم از اول آفرینش تا آخر دنیا بیان است **بیداد** بمعنی ظلم و ستم اگرچه قیاس میخواهد که بمعنی ظالم باشد از سراج و مصاحب بهار عجم نوشته که بیداد بمعنی ظلم و ستم مرکب از بید و داد که بمعنی چون و چرا است بیدادگر بمعنی ظالم و ستمگر و لهذا ظلم را که عمل بیدادگر است بدرخت بید منسوب و مشابه کرده و بیداد نام کرده اند و بمعنی ظلم مرکب از لقطی و داد **بیطار** بالفتح و طای مهمله بمعنی طبیب چهارپایان

از کنز و خیابان **بیروزگار** یعنی شخصیکه شغلی و کسبی نداشته باشد سالک یزدی گوید **بیت** دل آواره ام بس بیقرار است ٭ بهند زلف او بیروزگار است ٭ بدانکه لفظ نا برای
نفی بر مشتقات و صفات داخل میگردد چنانچه نابالغ و نامسموع و لفظ بی بر اسمای غیر صفت می آید چنانکه بیروزگار و بی هنر اما در بعض جا برعکس این نیز آمده چنانچه توان که اسم غیر
مشتق است بر لفظ نا داخل کرده نا توان میگویند از بهار عجم **بیدار** مرکبست از بید لفظ دار یکدال را حذف کرده اند یا آنکه مرکبست از بید و لفظ آر که کلمه نسبت و بید بمعنی سحر است
بیدار بلفظ کشیدن مستعملست از بهار عجم **بیت المعمور** مسجدیست بر آسمان چهارم از زمرد یا یاقوت مقابل کعبه بطوریکه از آنجا چیزی بیفتد بر بام کعبه آید و قبل از طوفان بر زمین کعبه بود
و معمور از آن نام شد که هر وقت از زیارت ملائک آباد است از مدارک و بحر مواج و کنز **بیدانجیر** درختیست که بهندی از آنرا گویند و بعضی اند گویند و این لفظ در اصل باد انجیر بود بمعنی
شکافته و شکسته باد چون چوبش کمال نازک باشد از شدت باد شکسته میشود بامالهٔ بیدانجیر شد از کشف و غیره **بیدر** بیای مجهول و فتح دال نام شهری در ملک دکن سیر بالکسر و یای معروف
در عربی بمعنی چاه از شرح نصاب و نظاد و سراج **بئس المصیر** بد بازگشت و بد جای بازگشتن و این کنایه از دوزخ باشد **بیله** و ریای مجهول و فتح واو دارد فروش آنکه دانهای
انگبین و غیره فروشد از مدار و در برهان بیای فارسی آمده **بی نوکر** بمعنی شخص نوکری پیشه که بجائی نوکر نباشد غلطست بجایش هیچ مانوکرست چه لفظ نا برای نفی بر مشتقات و
صفات آید چنانچه اسم فاعل و اسم مفعول و صفت مشبه مثلا نابالغ و نامسموع و ناخلف و بلفظ بی برای غیر مشتق و صفات آید چنانچه اسم مصدر و اسم جامد مثلا بی شعور و بی هنر
و بی زر **بیت المقدس** مسجدیست در ملک شام که حضرت داود علیه السلام آنرا بنا نهاده و حضرت سلیمان علیه السلام آنرا باتمام رسانیده و قبله اکثر انبیا همان بوده است **بیخویش**
بمعنی بیخود و بیهوش از سراج **بیاض** بالفتح سفیدی هر چیز و کاغذ ساده نانوشته و نام شکلی از شانزده اشکال رمل و آنچه در گلستان نوشته که اتفاق بیاض افتاد یعنی اتفاق نوشتن در
بیاض افتاد و لفظ نوشتن در اینجا مقدرست و صاحب بهار عجم چنین نوشته که اتفاق بیاض افتاد یعنی از سواد به بیاض آورده ای سوده را صاف کرده **بیض** بالفتح تخمهای مرغ جمع بیضه
و بالکسر و یای معروف زنان سفید و غیر نامی مونث که سفید باشد در اینصورت جمع بیضات و ایام البیض تاریخ سیزدهم و چهاردهم و پانزدهم از منتخب **بیاع** بالفتح و تشدید یا خریده
و فروشنده و دلال **بیع** خریدن و فروختن و این لغت اضداد است از شرح نصاب **بیت اللطف** کنایه از دل خانه از مصطلحات و صاحب بهار عجم بمعنی بیت الطف نوشته است بضم لام
که بعد لام است و فتح طای مهمله چه لطف جمع لطفه است **بیت الشرف** بفتحتین شین معجمه و رای مهمله خانه بلند و بزرگی و باصطلاح منجمین برجی که در آن یکی از هفت ستاره سیاره سعادتی
و شرف حاصل شود چنانچه شرف آفتاب در برج حمل است و شرف قمر در ثور و شرف مشتری در سرطان و زهره در حوت و عطارد را در سنبله و مریخ را در جدی و زحل را در میزان **بیت العتیق**
بمعنی کعبه و معنی لفظی آن خانه قدیم است چرا که اول برای عبادت آدم علیه السلام مقرر بود و بعد طوفان نوح ابراهیم علیه السلام تجدید آن کردند و عتیق بمعنی کریم و معزز هم آمده است یا آنکه آزاد
کرده شده است از غرق طوفان یا آنکه آزاد است از دست خراب کردن ظالمان از تفسیر مدارک و بحر مواج **بیدق** بفتح اول و فتح دال معجمه بمعنی پیاده شطرنج و آن معرب پیاده است
از مدار و در رسالهٔ معربات و بهار عجم و حالا آن پیاده را گویند که بمنتهای خانهای شطرنج رسد لیکن محققین شطرنج آن دو پیاده را گویند که روبروی شاه و فرزین نهند عالم از یکه بمنتهای
خانها رسد یا نرسد **بیرق** بالفتح بمعنی علم و نشان فوج و غیره که کوچک باشد از سروری برهان و لغات ترکی **بید مشک** درختیست که گلش زرد باشد مائل باندک سبزی و بسیار
بیشتر از طور برگ بشگفد بغایت خوشبو **بیلک** بالکسر و یای مجهول نوعی از پیکان تیر که پهن باشد از کشف و رشیدی برهان و بالفتح نام امیری از سپاه مغلان **بیجک** بالکسر و یای معروف
و فتح جیم عربی و کاف عربی لفظ هندیست بمعنی آنچه سوداگران قیمت خرید جنس با تمامی خراجات محصول و کرایه و غیره نوشته نزد خود نگاه دارند تا هنگام فروخت آن ملاحظه پیش نموده
و سود و منفعت سوای از جمیع سرمایه خود بگیرند **بیراک** بالکسر و یای مجهول و سین مهمله و کاف عربی بمعنی شتر جوان و بمعنی شتر بچه هم آمده از برهان و رشیدی و در رشیدی نوشته که بعضی گفته
شتر که مادرش نر و پدرش دو کوهان باشد و هم صاحب برهان نوشته که بمعنی استر که بهندی آنرا خچر گویند نیز آمده و در سراج اللغات نوشته که بیراک بیای موحده و یای مجهول و سین مهمله
شتر جوان پر قوت و آنکه بعضی بمعنی خر الاغ و استر نوشته صحیح نیست چرا که بدان معنی بیراک است بدون سین مهمله **بیرنگ** بیای مجهول و نون و کاف فارسی نمونه که پیش از بنای
عمارت کشند و بمعنی نقشه تصویر که هنوز بدان رنگ آمیزی نکرده باشند و بمعنی گروه نقاشان که بر کاغذ سوزن زده و ده یا سفیده میگذرانند و بر اثر آن آنچه مطلوب باشد میکارند
و بمعنی ظهور و حیرت و تحیر از برهان و رشیدی و سراج و بهار عجم و نظام و موید **بیدبرگ** نوعی از پیکان بصورت برگ بید باشد از رشیدی و برهان و شرح قران السعدین و سراج **بیگ** بالکسر و کاف فارسی بمعنی امیر از لغات

تنگ **بیگلربیگ** هر دو یای مجهول و هر دو کاف فارسی و فتح لام بمعنی امیر الامرا و سپه سالار این لفظ ترکیست **بیت المال** خانه که مال غنیمت و مال متوفی بعد از ضبط
دران نگاه دارند از بهار عجم و در نظام بمعنی آن مال که همه مسلمانان را دران حقی باشد **بیل** بیای مجهول آلتی ست آهنی که سر آن پهن باشد بدان زمین را کاوند و بمعنی چوبیکه بیک
سر آن قطعهای تخته وصل کنند و کشتی را بدان میرانند از برهان و رشیدی **بی سر و دل** بی پروا **بیت الغزل** بیت انتخابی و بهتر از بهار عجم **بیم** خوف بلفظ کشیدن
بردن و داشتن و کردن و دادن و آوردن مستعمل از بهار عجم **بیت الحرام** بمعنی کعبه و حرام مصدر ست یعنی منع در اینجا مصدر بمعنی اسم مفعول ست یعنی خانه که منع کرده شده است
نسبت بهر کسی از قتال که در و باشد یا از بعضی مباحات از تفسیر بیضاوی **بیرم** بالفتح و رای مهمله مفتوح بمعنی گرد بر یعنی برمه بخاران و بمعنی تیر بزرگ و نوعی از پارچه باریک ترکی
بمعنی عید و جشن از رشیدی و شرح نصاب مؤید سراج **بیگم** بکسر کاف فارسی زن عم و بفتح کاف فارسی بمعنی امیر زن از لغات ترکی **بیژن** بیای مجهول و رای مهمله مفتوح نام
نام پهلوانی پسر گیو که خواهرزاده رستم بود و بر منیژه دختر افراسیاب عشق داشت و در چاه محبوس ماند مصیبتها کشید از جهانگیری مدار و در برهان بزای فارسی ست **بیابان** بفتح از کشف
و بعضی محققین نوشته اند که بیابان بکسر اول اصح باشد زیرا که در اصل بی آبان بود بمعنی بی آب شونده یعنی صحرای بی آب چون بالف ممدوده آب که در حقیقت دو الف است
لفظ دیگر مرکب شود الف اول ساقط گردد چنانکه سیماب و گلاب الف و نون در آخر برای فاعلیت ست **بیستون** بالکسر نام کوهیست از رشیدی و در برهان نوشته که نام کوهی که فرهاد بحکم شیرین
آنرا میکند و دران دستکاریها کرده و بعضی گویند که تا از آن کوه جوی شیر برای شیرین روان سازد و در شرفنامه و جهانگیری نوشته که فرهاد بتمنای شیرین آن کوه را بگفته پرویز کنده بود و همین است
بیلقان بالفتح نام شهری بکسر از کشف و برهان و در مؤید نوشته که بالفتح و لام موقوف و در خیابان نوشته که شهریست از ایران ظاهرا معرب بیلگان باشد مؤلف گوید که در صورت تعریب بفتح اول
و فتح لام صحیح باشد و بسکون لام خطا چرا که در غیر اجتماع ساکنین نون و در ست نباشد **بیت الحزن** بضم حای مهمله و سکون زای معجمه و بفتح هر دو نیز بمعنی خانه و حجره یعقوب علیه السلام
که در ایام مهاجرت یوسف علیه السلام در آن بسر میبرد و بیت احزان بکسر اول و بفتح همزه و مجازا خانه هر عاشق مهجور را نامند از بهار عجم **بیگاهان** وقت شب بالف و نون آمده **بیقرین** بی مثل و بی نظیر **بی سکون**
بمعنی بیکسی از شوخی بیم بیاقرار گیر **بیراولان** بکسر اول و تحتانی غیر ملفوظ و سکون واو و ضم الف و واو غیر ملفوظ در ترکی بمعنی یکشنده **بیران** بیای معروف بمعنی ویران از رشیدی و برهان و در
سراج اللغات نوشته که بیران بیرانه بمعنی ویرانی و ویرانه و در مدار الافاضل نوشته که بیران نام پیر افراسیاب ست و او سر لشکر توران شده و در لشکر کیخسرو شبخون آورده هفتصد پهلوان بقتل رسانید **بیرون**
بالفتح بمعنی فرق و فصل میان دو چیز و جدائی و بفتح اول و تشدید و کسر ثانی بمعنی آشکارا از کنز و سراج و بیای معروف در هندی نام سازیست که بزیر چوبی که شکل گردن طنبور باشد و کدو ست و مثل
و بر آن چوب چند تار کشیده که مشابه بطنبوره میسازند و آن نیز از دیگر نوع مشابهت دارد **بیان** پیدا و ظاهر کردن چیزی و سخن پیدا و کشاده گفتن و فصاحت شرح نصاب از یوسف بن
مانع و سراج **بیلان** کنایه از دهقان و مزارع از شرح سکندرنامه **بیاغالیدن** بنیانیدن و آمیختن و برغلانیدن یعنی اغوا نمودن از برهان و رشیدی **بیس القرین** هم پیوند و
مصاحب بد **بید مجنون** نوعی از بید ست که برگهای باریک دارد و شاخهای نازک **بیرون** مقابل درون و برون بکسر اول مخفف آنست بلفظ شدن و افتادن و زدن و حسن و آن
و ماندن و دادن و کردن و کشیدن و آوردن و برون مستعمل از بهار عجم **بینی زدن** انکار کردن از بهار عجم **بیخبر شدن** بیمار شدن از بهار عجم و در چراغ هدایت بمعنی بی نیاز شدن **بیت غزل**
بیکس یک بیت یا دو بیت ضعیف المضمون که شاعر در چند اشعار برجسته و پر مضمون خود داخل نموده غزل با تمام رساند **بیوه داشتن** کنایه از اراده کردن بالجزم چه در زمانه سابق در سلاطین
هند رسم بود که پیش امرا بجهت انعام رسانیدن مهم بیژه پان انداختند هر کسی آنرا برداشتی انعام آن مهم بدو واجب شدی **بیضه در سر کسی شکستن** و **بیضه در کلاه کسی**
شکستن کنایه از مغلوب ساختن کسی از چار شربت و در سراج اللغات بمعنی رسوا کردن **بیضه افکندن** ترسیدن و هرزه جستن از مصطلحات بیرون **بیگانه** غیر و ناآشنا و بمعنی نادر
آمده **بی سکه** بیقید و بیمقدار از مصطلحات **بینی کوه** برآمدگی سر کوه از مصطلحات **بینه** بالفتح و بیای تحتانی مشدده مکسور و نون مفتوح بمعنی حجت روشن و گواه از منتخب و شرح نصاب
و کنز و بوده در سکندری مؤید بفتح نوشته و صاحب مدار گفته که بکسر صحیح است **بیجاده** بالکسر جوهریست سرخ که مانند کهربا جذب کاه کند و قسمی از آن باشد از رشیدی و کشف برهان
و سراج **بیضه** بالفتح خم مرغ و بمعنی خود آهنی که سپاهیان بر سر نهند و بمعنی جماعت و گروه و سختی گرا و میان هر چیز و میان شهر و نوعی از مدیر که بتمام محیط باشد از منتخب و نصاب و
شرح تحفة العراقین و شرح نصاب **بیاره** بفتح بر وزن شراره و خنگ که سلق آن را آشنه و شل کند و خیار از سراج **بیرانه** بالکسر بمعنی ویرانه **بیچه** بیای معروف بمعنی مشغولی

[illegible] مخفف بی بی **بیگه دیگاه** بالکسر بمعنی وقت شام از برهان **بی سرو دلانه** بمعنی بطور بی پروایان **بیله** بیای مجهول زمین خشکی را گویند که در میان آب یا در دو خانه واقع شود و بمعنی بیلک و بمعنی خساره و بمعنی حریطه آدو از جهانگیری و شرح خاقانی و بمعنی فساد و منشور نیز آمده و بیلو در ترکی بکسر بای موحده و یای تحتانی غیر ملفوظ و فتح لام و **بیرله** بالکسر و تحتانی غیر ملفوظ هر دو لفظ بمعنی بای معیت **بیکوتی** بالکسر مرادف بیکس بی رفیق از مصطلحات **بیحضوری** بیماری و ناتوانی زیرا که موجب قصور عبادات و معاش است **بید طبری** نوعی از بید که شگوفه سرخ دارد **بی اندامی** بی ادبی **بیوگانی** بفتح موحده و ضم تحتانی و کاف فارسی شادی که در خدائی که آنرا در ترکی طوی گویند چه بیوک عروس را گویند از مصطلحات **بی نمازی** کنایه از حیض از مصطلحات **بیضاوی** منسوب بسوی بیضا که شهریست در فارس از لب الالباب **بیت المالچی** کسیکه از طرف سلطان بر بیت المال متصرف باشد **بیغرنگی** نیاسخش چیزی بچیزی مراد از آن یکجائی داشتن و رکلدی از شرحی نوشته شد **بیضی** بالفتح و ضاد معجمه رطوبتی است سفید و شفاف مانند سفیدی بیضه مرغ در میان چشم مابین پرده عنبیه و عنکبوتیه **بیروئی** بمعنی بی توجهی و بی مروتی و بیرونقی از شرح زلیخا و قران السعدین **بیرنگی** بیچونی حق و نزد محققان ظهور احدیت است و اشاره وحدت که عبارت از مرتبه بیرنگی بود که استقلال اضافات ذات معرا از لباس اسما و صفاتست تعالی و تقدس از برهان **بید ماغی** بی التفاتی طبیعت که بعد از ضبط چشم بهم میرسد **بیجگری** بی باکی که بعد از [illegible]

باب بای فارسی

فصل بای فارسی مع الف **پا** ترجمه رجل و بمعنی بیخ و بنیاد و تمکین و استقرار و تاب و طاقت هم مجازست و بمعنی تحت که مقابل فوقست از بهار عجم **پارسا** پیاله شراب خوری **پارسا** مرکبست از پارس که مرادف پارسا است و الف که چون لاحق کلمه شود افاده معنی فاعلیت کند پس معنی ترکیبی پارسا باشد چون در نفس خود ست از منهیات لهذا باین اسم مسمی گشت و بمعنی پرهیزگار نیز بمعنی منسوب بملک پارس با همین معنی الف پارسا برای نسبت است **مصرعه** ساقی بده بشارت پیران پارسا یعنی پیران پارسا را از رشیدی و برهان **پالا** بمعنی اسپ کوتل از رشیدی و برهان **پاکوب** بمعنی رقاص **پاشنه کوب** کسیکه در پس پاشنه بدود و بمعنی متعاقب گویند **پا برکاب** مستعد رفتن **پای شلیب** مکانیست در راه مکه در آنجا عقبه است که چون شیطان بآنجا رسد در بندی اقتدا از شرح خاقانی **پان** حضرت در بعض بلاد هند رسم است که دست حضرت کردن پان بشخصی و زه میدهند **پابست** بمعنی بنیاد عمارت و بمعنی محکم و بمعنی گرفتار نیز آمده **پانصدی ذات** بدانکه صاحب منصب پانصدی ذات را هشت لک دام مقرر باشد چون دام ملک روپیه میشود بدین حساب هشت لک درم راست هزار روپیه شدند **پایکلات** بکاف عربی کشتی در آخر فوقانی نیست از کشتی که حریف را از کمر گرفته چنان بر دارد که پایش بند شود از بهار عجم **پای تخت** شهریکه پادشاه در آن سکونت دارد و بمعنی دار السلطنت گویند **پای رنج** انعام و زریکه بقاصد یا مهمان داده شود از برهان و رشیدی **پاسخ** بضم سین مهمله بمعنی جواب از برهان و کشف و رشیدی و موید مدار **پاید** بفتح یای تحتانی بمعنی قائم ماند **پابندی** رسن دام **پایمرد** برای مهمات مددگار که در کار کسی دوانه و آمد از لطائف و برهان **پازند** بفتح زای فارسی آتشی است آهنی که بدان آتش را بشکنند و بگیرند و بمناسبت همین معنی نام تفسیری که کتاب زرتشت است در بیان دین آتش پرستی از رشیدی و برهان و مدار **پازهر** زهر مهره در اصل پادزهر بود بمعنی پاک کننده زهر هر چه لفظ پا بمعنی شستن آمده است بمرور ایام واو حذف شد از جهانگیری و برهان و صاحب رشیدی چنان نوشته که پازهر مخفف پادزهر ست مرکب از پاد بدال مهمله که بمعنی پاسبانست معنی مرکب پاس دارنده زهر و فادزهر هر چه مرکب آن باشد **پالکیر** نام قومیست در ملک دکن **پاکار** پیاده تحصیلی و خدمتگار و فرد و در خاکروب **پای کار** بالفتح جای که مصالح فراهم آورده زیر عمارت انبار کنند **پاکیز** نام دو از کشتی که بیک دست پای حریف گرفته بدست دیگر زنند بر گردن آوردن **پار** بمعنی سال گذشته که پارسال باشد پار از سال گذشته را گویند **پالغز** جای لغزیدن پا و بمعنی لغزیدن پا نیز آمده و گاهی مراد باشد از این خرابی و جرم و خطا از برهان و بهار عجم **پاسبز** بیانجی و دلال و شوم قدم را نیز گویند از مصطلحات **پاکش انداز** یعنی تمامش انداز از حرف بالا بخوب جذب کردن از بهار عجم **پاافراز** بمعنی کفش از برهان **پائیز** بکسر همزه که حرف سوم ست و یای معروف و زای معجمه بر وزن تابیز بمعنی فصل خزان و آن مدت ماندن آفتاب ست در میزان عقرب قوس و بعضی معنی تیرماه نوشته از رشیدی و برهان و جهانگیری موید کشف و لغات **پارس** بکسر فا این لفظ که رای مهمله باشد اکثر از دزدان شعر زائد می آید و ساکن باشد بمعنی ملک فارس که موسوم بنام پارس بن هیلو بن سام بن نوح علیه السلام چرا که در تصرف او بود و در قدیم تمام ایران را پارس میگفتند و حالا چند شهر ست شیراز و یزد و کرمان و بیضا و اصطخر و فیروزآباد و کشف و برهان و رشیدی و صحاح و غیرها

و پارس در تنگ پلنگ در زند را گویند از فردوس اللغات **پابوس** بمعنی پا بوسیدن و پا بوسنده هر دو آمده **پاس** بمعنی محافظت و ربع روز یا شب چرا که نگاه داشت هر یک
بهر یک پاسبان تعلق دارد و بخاطر فقیر میرسد که چون این مقدار وقت را بشمار گرفته پهر پاس دارند لهذا مجازاً این وقت را پاس گویند از رشیدی و شمسی برهان در بهار عجم بمعنی
بخشی از روز یا شب **پاغوش** بغین و شین معجمتین و واو معروف غوطه از رشیدی **پالوش** کاف و نون مغشوش و بسین مهمله و بای موحده تیز آمده برهان **پاینده کیش** نام شهر است بمعنی
شاهین بوستان پابند بمعنی زمین گل و لای نوشته و کیش نام جزیره **پالیش** صاف کردن **پاداش** بشین معجمه مطلق جزا و جزای بدی از برهان **پای توغ** بضم تای
فوقانی و واو مجهول و غین معجمه منصب علم برداری چه توغ در ترکی علم فوج را گویند **پای کلاغ** بضم کاف عربی و غین معجمه مراد از قلم چرا که مثل پای کلاغ سیاه و خشک میباشد و نوعی
از خط ارباب دیوان که نهایت زشت باشد **پایک** بفتح تحتانی بمعنی پیاده **پاک** ترجمه طاهر و بمعنی همه و تمام نیز مستعمل است **پاونگ** بفتح دال مهمله و سکون نون و کاف فارسی
چوب شالی کوب بهندی دهنکی گویند و آن آلتیست چوبی که گلخن افروزان و کاغذ سازان که چون پاریک سر آن نهند سر دیگرش بلند شود و همین که پا بر دارند سر آن هاون خورد و مرکب از
لفظ پا و زنگ که نام چوب کوب است زیرا که بپا حرکت میباید از برهان رشیدی و غیر آن **پالهنگ** سنگی که بجام بسته اسپ کوتل را بآن کشند در محاوره هندی باگدور خوانند و تحقیق
آنست که پالهنگ مرکبست از لفظ پالا که بمعنی اسپ کوتل است و آهنگ و هنگ بمعنی قصد کردن و کشیدن بوقت ترکیب یک الف را بسبب اجتماع الفین حذف کردند پالهنگ
شد بعد از آن تخفیف نموده پالهنگ گفتند از خیابان رشیدی برهان **پای در گل** گرفتار و حیران **پایمال** بمعنی خراب **پاچال** بجیم فارسی گوی باشد که حواله بوقت
بافتن هر دو پا در آن می اندازند بهندی گاره گویند از برهان **پای دام** آدمی باشد یا جانوریکه جانوران پرنده را بآواز بسوی خود کشند از برهان در شرح نصاب نوشته که
پایدام بمعنی تله که نوعی از دام است **پاردم** بضم دال بمعنی دمچی زین اسپ از لطائف برهان **پاسن** بکسر سین مهمله و سکون نون بمعنی پاشنه از شرح قران السعدین **پاکوفتن**
رقص کردن از برهان **پالاتیدن** بمعنی صاف کردن از برهان **پابرنجن** حسن سوم بای موحده مکسور و نون و جیم عربی بمعنی خلخال از برهان **پالودن** صاف کردن
پارگین بکسر کاف فارسی بر وزن آستین حوض کوچک که در آن آب سر آوند غسلخانه و مطبخ و غیره جمع شود از مدار برهان **پاریدن** پرواز کردن از برهان **پایدان**
حرف سوم یای تحتانی صیغه فعال امر صیغه آخرین مجلس که در آنجا کفش از پا گذارند و بمعنی ضامن و کفیل و بمعنی رهن گیر و بمعنی دلجمعی نگهبان از برهان **پالان** پلاس
که بر پشت خر اندازند **پاتیدن** پایدار کردن از خیابان **پاعلم رنگین کردن** بحذف اضافت پا آنست که کسی از فوج دشمن گرفته زیر علم خود بطریق شگون کردن میزنند و
الا زیر علم دو گوسپندان ذبح میکنند **پادراز کشیدن** غلطیدن و دعوی کردن از بهار عجم **پاعلم خوان** کسیکه در ایام عاشوره بزیر علم چیزی خواند **پا بدور سر کسی گردانیدن** کنایه از
عاجز ساختن اوست چنانکه هندیان گویند تنگری تلی سی نکال دینا از شرح گل کشتی **پاچناریان** بفتح جیم فارسی و نون و رای مهمله جمع پاچناری و پاچنار بمعنی است در ایران سکان
آنجا از دل و نا مقید اند لهذا هر مردم کم قدر و فرومایه و خدمتگار را پاچناری گویند از مصطلحات و چهار شرب **پای ملچان** همیشه درویشان را که چون کسی نگاهی کند آنرا صیغه فعال که مقام
احتقارست بیکبار استاده کنند گوش او بدست او گیرانند از موید برهان **پای درشن** بفتح شین معجمه و نون بر غرقه شده نشین ایران سلطان و این لفظ هندیست اصطلاح شاهان دهلی
پای خاکی کردن پیاده آمدن و قدم رنجه کردن از برهان و بعض شروح **پا بقدر گلیم دراز کردن** بقدر دسترس و استعداد خود کار کردن **پا بالا نهادن** بدین قسم
از مصطلحات **پا جفت کردن** در تلاش کاری سعی فوق از مقدور بجا آوردن از مصطلحات **پا بسنگ آمدن** ضرب خوردن پا از سنگی که در راه باشد بهندی ٹھوکر گویند و این کنایه است
از پیش آمد **پاخلوه پا گرفتن** قیام گرفتن از مصطلحات **پاکیزه** منسوب بپاک زیرا که مرکبست از لفظ پاک و یزه که کلمه تصغیر و نسبت است و نظیر این آتشیزه بمعنی گرم شتاب و چون کلمه نسبت
را نگاه می آید میتوانند که پاکیزه و مزید علیه پاک بود یا مرکب از لفظ پاکی و زه بود بمعنی چیز پاکی زاده از پاکی باشد از بهار عجم **پاغند** بضم غین معجمه غلوله پنبه مستوش از جهانگیری **پاتله** دیگ دهن
فراخ از برهان **پاچاه گوی** باشد که حواله بوقت باختن بحر و پا در آن می اندازند بهندی گاره گویند از برهان **پالگانه** بلام و کاف فارسی و نون بام بلند و دیوار نهاده و پاسنگ تسازد
از برهان **پارینه** بمعنی کهنه و دیرینه که سالی تمام بر او گذشته باشد **پاگاه و پاگه** طویله اسپان که پاگه معروف است و گاه بمعنی جا که یعنی جای پای چهارپایان هم مخفف پاگاه بمعنی
پاسبان بمعنی نگهبان است **پاچه** بکسر جیم فارسی پاینه از مصطلحات **پادشاه** بیای فارسی صحیح
و در برهان بمعنی گدای نوشته

به بیای عربی و اینکه در هندوستان بیای عربی شهرت دارد ظاهرا از بیت اسکندر اجزا اول است از کلمه مذکور که بزبان هندی تصحیح است و لفظ پادشاه مرکبست از پا و شاه لفظ
اول که پا است بمعنی تخت باشد چه اصل پات بود تای فوقانی را بدال بدل کردند لفظ پات بمعنی پاسبانی و پاییدن نیز آمده و لفظ شاه بمعنی خداوند است از برهان جهانگیری
چراغ هدایت و رشیدی پایه سوای معنی مشهور بمعنی مرتبه و رتبه و بمعنی نون خوار نیز آمده از لطایف پاکی معروف و اشتر از مصطلحات پاچی بجیم عربی مردم اجلاف لیکن در کلام قدما نیافته شده
اینکه جمع آن پواج گویند از تصرف فارسی زبانان متعربست و میتوان گفت که مرکبست از پا بمعنی تخت که مقابل فوقست و بجی که کلمه نسبت است چنانکه میانجی برین تقدیر بمعنی تختی
منسوب بتخت باشد پس اطلاق آن بر فرومایه مجازست از بهار عجم پاچنار منسوب بپاچنار که معامیست در ایران که ساکنان آنجا قوم ازدل باشد از مصطلحات و صاحب بهار عجم نوشته که
اگرچه پاچنار آدم فرومایه را گویند مگر در محاورات بمعنی خدمتگار دائم الحضور مستعمل است پارگی بکاف فارسی کهنگی و دریدگی و حوض کوچک که آب غسلخانه مطبخ در آن جمع و پایین رستی
خدمتگاری پاکوبی کنایه از رقص پای کم آوردن از کسی کوتاهی کردن کاری بمقابله کسی پای نهادن بر چیزی کنایه از ترک کردن آن چیز است پالا صاف کننده و بیزنده از برهان
پارکابی بجیم عربی مهموز و یای معروف کنایه از مقدار قلیل چه پا بمعنی ذلیل و خوار و زبون و کابی طبقچه خرد از شرح خان آرزو و مستفاد از لطایف و برهان پالانی اسپ بردار
پایمردی بمعنی مددگاری فصل بای فارسی مع تای فوقانی پتر بفتحتین پارهای آهنی پهن کرده شده و این لفظ مشترک است در هندی و فارسی مگر در هندی تای فوقانی
را مشدد دارند از شرح خان پتنگ بضم اول و سکون تای فوقانی و کاف عربی آهن سطبر باشد چوب بدان آهن را میکوبند و بعربی آنرا مطرقه گویند و بهندی گهن نامند از برهان
شرح نصاب خصوصا از شرح حکیم از مولانا یوسف بن یار است پتوه بالفتح نوعی از کشتی که از چوب سازند و این لفظ هندیست پتیاره بالکسر آفت و بلا از برهان ٭٭
فصل بای فارسی مع خای معجمه پخ بفتح اول و سکون خای معجمه و جیم فارسی بمعنی کوفته و پهن شده و بمعنی پست نیز آمده و بمعنی پژمرده از برهان پخ بضم بای
فارسی و خای معجمه بزبان خراسان برادر را گویند یعنی هر کس آدمی و غیره از شرح گل کشتی و از لغات ترکی بثبوت میرسد که لفظ ترکیست پخته خوار مردم آرام طلب گران
جان و بمعنی گداهم آمده و بمعنی دانا نیز مستعمل شده از بهار عجم پخس بفتح اول و سکون خای معجمه و سین مهمله بمعنی پژمرده و گداخته از برهان پخشیده بالفتح پژمرده و برخیده از لطایف
پخته بالفتح پنبه که از دانه جدا کرده شده باشد از رشیدی فصل بای فارسی مع دال مهمله پد بالفتح در خست که ثمر دارد از برهان پدرود بالفتح و الکسر بمعنی وداع از رشیدی
و در بهار عجم بالضم و بالکسر وداع کردن و ترک گفتن پدیدار بفتح اول بمعنی ظاهر و آشکارا از برهان پدر بکسر اول و فتح دوم بر وزن پسر بفتح اول چنانکه مشهور است از مؤید پدرام
بالکسر آراسته و خرم و بیای عربی بمعنی اسپ کش از رشیدی و مؤید مدار و جهانگیری و برهان فصل بای فارسی مع ذال معجمه پذیرا بالفتح و بکسر بمعنی مقبول و بمعنی استقبال نمودن از برهان
پذیره بکسر بمعنی استقبال کردن و پیش کسی رفتن و بمعنی مقبول نیز آمده از مدار فصل بای فارسی مع رای مهمله پرسکنا بالضم مراد از معشوق و نیز میتواند که بمعنی عاشق باشد و الف
در آخر برای فاعلیت است از شرح قران السعدین پروا بالفتح بمعنی فرصت و التفات و توجه و فراغت و میل و رغبت از رشیدی و جهانگیری و چراغ هدایت و قوسی گوید که بمعنی بیم و خوف و بعضی اهل تحقیق
نوشته اند که لفظ پروا در عرف عام بمعنی احتیاج و التجاست اما بمعنی نیست بلکه بمعنی فرصت و فراغت است لهذا صاحب صراح فرصت را بمعنی پروا نوشته و حق آنست که لفظ مشترک است گاهی
بمعنی احتیاج گاهی بمعنی فرصت آید و انکار از این دو معنی و از حساب و چون در احتیاج از محتاج الیه خفی و رعبی خاطر میباشد بمعنی خوف و بیم نیز درست باشد از صراح اللغات و در بهار عجم
نوشته که نفی پروا بلفظ نادری هر دو آمده پرهما بالفتح اول و کسر رای مهمله و ضم ها بمعنی آتشه یعنی کلغی پرده سرا بمعنی خیمه و بمعنی مطرب از بهار عجم پرپا کبوتر پا و پر تاب
بالفتح بمعنی انداختن و نوعی از تیر که بسیار دور میرود و مسافتی که میان موضع ماندن تیر و محل افتادن تیر واقع باشد از برهان و سراج اللغات و غیر آن پرت بالضم بمعنی پردار راه
یکسو از لطایف پرند بفتحتین جریره بافته ابریشمی و بمعنی تیغ و جوهر تیغ و پروین که آنرا ثریا گویند از کشف رشیدی و برهان و جهانگیری و سراج اللغات و سراری پرستار بفتح اول
و ثانی بمعنی مطلق خدمتگار خواه غلام باشد خواه کنیز خواه مرد یا زن که بخدمتگاری نوکر باشد و اینکه بعضی مردم هندوستان مخصوص بمعنی کنیز دانسته اند از سراج چوبدار
دربان پردار بالفتح و هر دو رای مهمله خانه تابستانی که سر باشد و در آن جانوران چارپایه نگاه داشته پهدش میانبندند تا فربه شود و مجازا بمعنی فربه آید از رشیدی
و بهار عجم و سراج پرکار بالضم گاهی بمعنی دانا و عیار باشد و بالفتح قلم آهنی دو شاخه که بدان دایره کشند مجازا گاهی بمعنی دایره و حلقه و طوق نیز می آید از شرح قران السعدین

وغیر آن و بمعنی پیکار بالفتح که بدان ارّه میکشند بکاف فارسی خوانند بدلیل آنکه معرب این فرجار است چه کاف فارسی را در تعریب بجیم عربی مبدل کنند نه کاف عربی
را پروردگار بدال موقوف بکسر دال مرکب از پرورد که ماضی بمعنی مصدر است و کار بکاف فارسی فاعلیت کند پس پروردگار مجموع بمعنی پرورنده و اکثر اطلاق این لفظ بر باری تعالی
ست پر بالضم نقیض خالی و نسبت آن بظرف دیده شده چنانچه شیشه از شراب پر است و گاهی بمظروف نیز نسبت کنند و این کم ست در منصور حوض از آب پر ست و آب در حوض
پر است هر دو صحیح باشد و لفظ پر بمعنی بسیار نیز آمده و بالفتح بمعنی برگ گاه نیز آمده و بمعنی گوشه و کنار و هر چیز از چراغ هدایت و رشید پره زنبور قسمی از برقع جالی دار پر بر
بفتح اول و یای مجهول هر دو را مهمله بمعنی پریزاد از شرح نصاب و سراج در بهار عجم نوشته که پریزاد زن حریر پیش از روزگار گذشته پرویز بالفتح بر وزن ابریز نام بادشاه
که او را خسرو گویند و او عاشق شیرین بود و نام پدرش هرمز بن نوشیروان است او را پرویز از آن نام کردند که پرویز بزبان پهلوی ماهی را گویند و او شکار ماهی بسیار دوست میداشت و مصنف
مفتاح العلوم پرویز بمعنی عزیز و ارجمند نوشته و نیز نوشته اند که پرویز عربی باشد که بدان شکر ریزند چون او شکرین کلام بود لهذا پرویز نام کردند از برهان و سراج اللغات پرواز بالفتح و دال مهمله
و زای معجمه بمعنی تحریر باریک که گرد تصویر و نقوش مصوران میکشند چنانچه بر تصویر برگ بجای گیاهش خطوط سازند و بمعنی آرایش و مشغول شدن پرفن بفتح اول و سکون دوم و فتح واو و زای
زای معجمه فراوینه یعنی سنجاف دامن جامه و غیره از برهان پرطاس بالفتح و سین مهمله نام ولایتی است از حدود روس نوعی از پوستین روباه که از ملک پرطاس پیدا شود از کشف و در قاموس نوشته که نام
قومیست که رنگ اوشان سرخ باشد پرسیاوش و پرساوش شکلیست بر آسمان بطرف شمال منطقه مرکب از بیست و شش کواکب و آنرا حامل اس الغول نیز گویند از شرح جغمینی فارسی و شرح
تذکره نصیر الدین طوسی و غیره پریش بفتح اول و یای تحتانی مجهول و شین معجمه صیغه امر ست بمعنی پریشان بکن ترکیب اسم معنی اسم فاعل می بخشد چون خاطر پریش بمعنی پریشان کننده خاطر
از برهان و غیر آن و در سراج اللغات بکسر تحتانی و یای مجهول آمده پرخاش بالفتح جنگ و خصومت از برهان و در فرهنگ ابراهیم شاهی بجای موحده پرشکستن مرغ پر باهم جمع کردن
مرغ برای پریدن پرستک بکسر اول و کشانی و سکون سین مهمله و ضم فوقانی و کاف عربی طائریست کوچک سیاه که در سقف عمارات پخته از پرها آشیانه سازد و باسم ابابیل شهرت
دارد از برهان و جهانگیری پردل بهادر و شجاع پرتکال بالفتح و تای فوقانی موقوف و کاف عربی نام ملکی و قومی از فرنگ که پرتکش مبدل آنست و لوعی از شراب است که بعد از هفت بار
کشیدن حاصل شود پرچم بالفتح و جیم فارسی نیز مفتوح چیزیست که از ابریشم سیاه و طیار ساخته بر سر علم بندند و بمجاز موی دم گاو کوهی نیز گفته باشند از سراج اللغات و در برهان
نوشته که بمعنی موی دم گاو کوهی و بمجاز بمعنی زلف و کاکل نیز می آید پرسم بالفتح و ضم سین مهمله بر وزن گندم آرد خشک که بر برگ نان پاشند و بهندی بلیهن گویند از
برهان پرخم بضم اول و فتح خای معجمه کنایه از مبالغه در تحریرات دلاویز موسیقی از شرح خاقانی پرست زدن سر در گردن رفتار نمودن از مصطلحات پرچین بالفتح
حصاری که از خار و چوب گرد گشت و خانه میسازند و نیز محکم شدن میخ و غیره در چیزی از برهان و مصطلحات پریشان صاحب بهار عجم نوشته که بکسر تحتانی بمعنی پراگنده و در
جهانگیری برهان بفتح اول و یای مجهول مگر سهو و تصحیف ست پرداختن بالفتح مشغول شدن و پرداختن ساز و فارغ شدن و خالی ساختن و آخر رسیدن و رفع نمودن و ترک
کردن و تمام شدن و بمعنی آراستن از جهانگیری برهان پرچین شدن بالفتح محکم شدن چیزی در چیزی چون میخ آهنی در تخته فرو رفته محکم شود گویند که میخ پرچین شد از مصطلحات و سراج
پرباد گشتن و پرباد شدن هر دو بضم متکبر و مغرور شدن پرانیدن و پراندن لاف زنی کردن و مبالغه در مدح کسی و تعریف بیجا کردن از مصطلحات پریدن
تفاخر کردن و تکبر نمودن و جستن اندام چنانچه جستن چشم طلب از شرح پرهن بر وزن نسترن بمعنی تو خرد از برهان پرتابیان بالفتح تیر اندازان از برهان و رشیدی پری خوان افسونگر
از برهان پرنیان بالفتح حریری که منقش باشد منقول از شرفنامه پرن بفتحتین بمعنی پروین که بعربی ثریا گویند از سروری و برهان پروین بالفتح شش ستاره کوچک که باهم مجتمع اند
آن را ایام شتا از اول شب تا پاسی باشد پرزین بالفتح بمعنی غربال از سروری و برهان و مغانی پرستو بکسر اول و کشانی و سکون سین مهمله و ضم تای فوقانی طائریست کوچک سیاه که در سقف عمارات پخته از پرها آشیانه سازد
و باسم ابابیل شهرت دارد از جهانگیری پرتو بفتح اول و فتح تای فوقانی بمعنی فروغ و روشنی و عکس و شعاع که از جرم روشنی ظاهر شود و بمعنی سایه چنانکه مشهور شده و خطا است از برهان و کشف و بهار عجم پرسه بالضم عزا
از مصطلحات پرتازه بمعنی هر قلم نقاشان چه مصوران لایق پر باریک قلمدان درست مینمایند از مصطلحات پروانه نام جانور معروف و این مرکب است از پر که بمعنی ستاره و مجازا بمعنی نور چراغ و شمع
و لفظ آنکه [illegible] بمعنی رنگین و لفظ پرواز که [illegible] بمعنی رنگین و لفظ پرواز که [illegible] آواز بلند [illegible] حکم امیران و عمال و غیره نیز و [illegible] جمع آمدن

[illegible] فارسی زبان معرب ست چنانکه زبان که لفظ فارسیست جمع آن فراهین آرند از بهار عجم **پرکاله** بالفتح و کاف عربی بمعنی پارچه و حصه از برهان **پرگنه** بفتح اول و سکون ثانی و نون از برهان **پزره** بالضم آنچه بر سقرلات بهم رسد و آنچه زبان بخود برگیرند و لیقه و دوات از برهان **پره** بالفتح و تشدید ثانی صف لشکر و بمعنی برگ گاه و جزو کوچک از هر دو جزو قفل که بوقت بستن در آنرا اندرون قفل داخل کنند بهندی جهر گویند و بمعنی جانب راست و چپ نرمه بینی و یک سنگ آسیا و چرخ دولاب از برهان **پرده** بمعنی حجاب آنچه از روده یا برنج یا نقره بر دسته طنبوره و ستار و غیره بندند برای نگاه داشتن انگشتان بحفظ مقامات موسیقی و بسبب کثرت استعمال بمعنی مطلق آهنگ مستعمل شده و بمعنی مقامات نیز آمده چنانچه پرده عشاق و پرده خراسان و پرده عراق و پرده یاقوت و پرده دیرسال و پرده بلبل و پرده قمری و پرده چغانه و تحقیق آنست که حقیقت مقامات دوازده گانه جدا است و حقیقت پرده و شعبه جدا از بهار عجم و سراج اللغات **پریاد ولی** بالضم و حرف ثالث یای تحتانی لقب پهلوان محمود خوارزمیست و گاهی مراد باشد پهلوان کهن سال مشاق فن کشتی که سرآمد پهلوانان سر در خانه بود لهذا هر کسیکه از کشتی گیران وارد زورخانه میشود اول قدمبوسی پریاد ولی میکند از جهت گاهی از لفظ پریاد ولی مجازاً بمعنی معزز و مکرم گیرند از بهار عجم و چراغ هدایت و شرح گل کشتی **پرده غیبی** نام طبقه از طبقات هنگامه چشم است که ملتحمه و عنبیه و شبکیه و عنکبوتیه و شبیه و صلبیه و قرنیه است از مصطلحات **پرده زنبور** خانه جالی دار **پرده باز** مراد شب باز از مصطلحات **پروانی** بالفتح و حرف پنجم نون نام فنی از کشتی و آن گرد مریف گشته پایش ناگهان برداشتن و از جار بود است از بهار عجم و چهار شربت **پریاتی** بالفتح کبوتران پامنو **پری** بفتح اول و یای معروف بمعنی مطلق جن و سفر حال نوعی از زنان جن که نهایت خوبرو باشند استعمال نمایند و بیای مجهول بمعنی روز گذشته است که مخفف پریروز باشد و پریروز بیای مجهول است چون یای مجهول و واو مجهول در زمره عراقیان بلکه اکثر اهل ایران نماند و بمعروف شده بمعنی روز گذشته هم بیای معروف خوانند از سراج اللغات و بهار عجم و نیز در بهار عجم نوشته که پری نوعی از قماشست در نهایت طلای لسان مثل خوابگی هم در نگارنگ میباشد و از آن مسند و فرش سازند **پریخوانی** افسونگری عزیمت خوانی از لطائف **پردگی** بالفتح و دال مهمله نیز مفتوح منسوب بپرده مراد از آن محبوب پرده نشین باشد و گاهی بمعنی حاجب و پرده دار آید از سراج اللغات و بهار عجم **پرافشانی** ترک علائق کردن **فصل بای فارسی مع زای معجمه** + **پزار** است از پختن **پزشک** بکسر تین حرف ثانی زای معجمه و سکون شین معجمه و کاف عربی بمعنی طبیب از جهانگیری برهان در رشیدی بکسر تین و بای موحده **پژمان** بفتح اول و سکون زای معجمه فارسی بمعنی پژمرده و غمگین از سروری و کشف و مؤید در بهار عجم نوشته که پژمان مرکب از پژم که بمعنی کوه است و الف و نون نسبت بجهت ایجاد طبیعت و افسردگی بر سر داند و غمگین هر چیز افسرده و نی نشود و نما اطلاق کنند و برهان بهر دو حرکت حرف اول در جهانگیری و رشیدی بالکسر و بالفتح **پژوهیدن** بفتح اول و ضم زای معجمه فارسی جستن از کشف و در جهانگیری بکسر است و در سراج اللغات نیز بکسر اول بمعنی تفحص **پژاوه** دانش خشت پزان که در آن خشتها پزند عوام آنرا پچاوه گویند **پژولیده** بکسر اول و زای فارسی پریشان گردیده از برهان **پژمرده** بالکسر و ضم مضموم پژمرده و غمناک و مجازاً بمعنی بی طراوت از برهان و جهانگیری و سراج اللغات بالکسر و بالفتح هر دو آمده **فصل بای فارسی مع سین مهمله** + **پست** بالکسر آن دغله بریان کنند بهندی ستو گویند از برهان **پسر** اوف پور از شان آن که گاهی مقطوع الاضافت هم آید از مغز فطرت **بیت** دلم را بود باز از کف پسر مرحم باز آرد متاع آرزو از دان کنی مطلب کرا بسازی + ملک گوید بیت در بیت همی کرد دلم زخوار او است + مارا برادرست ترا گر پسر عمست + از بهار عجم **پس خیز** شاگرد و همشق کشتی گیران چرا که بعد از تعلیم همه شاگردان استاد بجهت تعلیم با کشتی گیر دار از بهار عجم و شرح **قیس** بالضم بمعنی پسر از لطائف و در بهار عجم نوشته که پس بالفتح ترجمه فاست گاهی برای تعقیب آید و گاهی برای تفریع تعقیب آنست که ثانی محض تا خر زمان اول شود و اول را دخلی در وجود ثانی نباشد و تفریع آنست که اول را بار خود تقدم ذاتی و زمانی دخل در وجود ثانی بود چنانچه گفته شود که زید با کل مستقر نیا مبارد شد و پس او را اسهال شد اکل مستقر نیا علت سبب اسهال و از خواص لفظ پس آنست که مقطوع الاضافت هم می آید چون پس چه و پس دیوار و پس نگاه **پسرک** لفظ کوچک بمعنی اسپ که از جنس خر زده اسپ پیدا شود از مصطلحات **پس آهنگ** بفتح پسین ترکی چند اول گویند از بهار عجم **پس خم گرفتن** و **پس سر کردن** رو گردانیدن از مصطلحات **پس خم زدن** گریختن از جماعت **پس کاری** ترک مقصر خود کردن از کار و گذشتن از سراج اللغات **پس آورده** ربیب یعنی پسران از مصطلحات **پسنده** بفتح اول و ثانی نوعی از انجاب آن قرصهای تنبه باشد که در وقت بیماری و گاهی بروغن بریان کنند پسندیده بکسر تین گزیده و صوید در بیان تحسین است **پس افگند** بمعنی چیزیکه از خرج باز گیرند و نگاه دارند برای آفت دیگر و بمعنی [illegible] از مصطلحات **پس آهنگ** [illegible]

فصل بای فارسی مع شین معجمه و پشم دین اقاتیست که در مقام تحقیر گویند از مصطلحات **پشت** معروف و بمعنی شخص کمر و هر چیز که برای تقویت و تشخیص
شراب کتان از چراغ هدایت **پشیز** بالفتح بروزن کنیز بمعنی فلس و پول بزه کوچک که از مس باشد ظاهرا آنست که در دیار عالمگیری مسعود است از مزدوری رشیدی و مؤید لغات و در بهار
بکسر تین **پشک** بالکسر و بالضم و کاف فارسی سرگین شتر و گوسپند و آهو و موش بهندی مینگنی گویند از برهان بالضم در ترکی بمعنی گربه در لغات ترکی برای معنی گربه بکسر اول و فتح
ثانی است **پشمک** قسمی از حلوای **پشنگ** بضم اول و فتح ثانی و سکون نون و کاف فارسی نام پدر افراسیاب از رشیدی و در برهان و سراج اللغات بفتحتین نام پدر افراسیاب
پشکال بالضم سرگین از برهان **پشکل** بالکسر و کاف عربی بکسر سرگین شتر و گوسپند و موش از برهان **پشت سر کسی دویدن** حال کسی را دیدن از مصطلحات **پشین** بفتح اول و ثانی
نام پسر کیقباد از سراج و موید و رشیدی **پشین** بفتحتین و در آخر نون نام مقامیست از مدار و رشیدی **پشم در کلاه داشتن** عزت و اعتبار داشتن از مصطلحات و در چهار شربت
بمعنی مزور و دولت کردن **پشم در کلاه نداشتن** بمعنی مفلسی و خواری از سراج **پشم در بغل** بغلیست که در وقت تحیر گویند **پشم کشیدن** بمعنی هلاک کردن **پشت دست بر زمین**
نهادن یا گذاشتن کنایه از کمال فروتنی نمودن و زاری و فروتنی کردن **پشت زدن** و **پشت پا زدن** بمعنی رد کردن چیزی از چهار شربت و سراج و مصطلحات **پشت چشم**
نازک کردن کنایه از تغافل کردن و نازک کردن از چراغ هدایت و در کتابی معتبر بمعنی آزردگی و ناز آمیز و بمعنی اظهار بیدماغی و رنجش و در بهار عجم بناز و غرور دیدن **پشت کمان بر کسی**
افگندن کنایه از تیر انداختن بسوی کسی و در حالت تیر انداختن پشت کمان جانب حریف باشد از مصطلحات **پشت دست خاییدن** افسوس و ندامت از سراج **پشت دین و پشم**
قلی بنا بر تحقیر و اهانت هم کسی مقرر کنند از بهار عجم **پشواره** مقداری از بار که به پشت توان برداشت و پشتواره و مخفف آنست از سراج اللغات **پشت ماهی** کنایه از شب از رشیدی **پشت گرمی** بمعنی
دلقوت **فصل بای فارسی مع فای** **پف** بالضم دهن پر بسته بزور باد بر آوردن **پفو** بالضم پف کردن از لطائف **فصل بای فارسی مع کاف عربی و فارسی**
پک بالفتح و کاف فارسی بمعنی دستار این لفظ هندیست **پکنه** بفتح اول و سکون ثانی و نون فرمه کوه قصه از جهانگیری **پگاه** و **پگاهی** هر دو لفظ بفتح اول و کاف فارسی بمعنی سحر و فجر از برهان و بیاض
عربی بمعنی زود از سراج و بهار عجم **پکلی** بالفتح و کاف عربی نام صلح مصطلحات کشمیر **فصل بای فارسی مع لام** **پلید** بالکسر و بیای تحتانی و دال ابجد فوقانی نوشته و گفته خطاست **پلاس**
بالفتح و بسین مهمله چیزیست مثل گرباس که از ریسمان پوست درخت سن بافند بهندی ٹاٹ گویند و نام درخت و ٹاک که گل آن را ٹیسو گویند و در لغات و سراج نوشته که نوعی از پشمینه سطبر و در بهار عجم
از جاجیم بمعنی کرد و جیله نیز نوشته اند **پلنگتوش** نام شخصی که بوکالت شاه توران از طرف شاه عباس رفته بود و بعضی از محققین نوشته که پلنگتوش بیای تحتانی است بمعنی پهلوان سینه پیل بمعنی
پهلوان انکه از حروف اضافت و توش بواو مجهول در ترکی بمعنی سینه **پلارک** بفتح اول و چهارم شمشیر و جوهر تیغ و نوعی از فولاد از رشیدی و سراج و جهانگیری و برهان **پلک** بفتحتین پوست گرد گرد
چشم و بمعنی موی مژه نیز آمده و در بهار عجم نوشته که پلک بفتح اول و سکون لام لحاف چشم و بفتحتین نیز آمده **پلنگ** بفتحتین نام درندهٔ است از رشیدی و جهانگیری و لغات و سراج و موید و بهار عجم و
برهان و کسانیکه بکسر اول و فتح لام خوانند یا بمعنی چیتا دانند غلط است و سراج الدین علیخان آرزو علیه الرحمه در شرح گلستان هم نوشته اند که اکثر مردم بی تحقیق هندوستان پلنگ جانور را دانند که
بهندی آنرا چیتا گویند و این خطاست زیرا که پلنگ جانور دیگر است که بعربی آنرا نمر گویند و چیتا را در فارسی یوز گویند نه پلنگ و در بهار عجم نوشته که پلنگ درندهٔ است غیر از یوز که بهندی
چیتا گویند و چارپائی چوبین و باین معنی هندیست که در اشعار بعضی اهل ولایت نیز واقع شده **پل** بالضم معروف و بمعنی فلس آن قرص مس مسکوک باشد از برهان و آنچه که مثل فلس
از پشت بعضی اقسام ماهی می آید **پل شکستن** محروم کردن از برهان و بهار عجم و بعضی گویند بمعنی غرق کردن **پلگان** بالکسر و لام مشدد مفتوح و کاف فارسی بمعنی دبان
و دهند چوبین از چراغ هدایت **پلاو** بالفتح بمعنی نعمت و طعام معروف نه بالضم از مزیل و موید و بهار عجم **پلیه** بفتحتین و تخفیف لام درخت ٹاک از برهان و سراج و بالفتح و تشدید
لام و بعد هر تبه و تراز و دو پایه نردبان از برهان **پلیته** بنبه باریسمان یا الته تابدان و فتیله معرب آنست تمام کلام مؤلف گوید که فتیله لفظ عربیست علامه خود از فتیل
که بمعنی ریسمان تافته ظاهرا پلیته مبدل فلیته خواهد بود و فلیته مشتق از فلتة که بمعنی ناگاه است و فلیته بمعنی ناگاه گیرنده باشد یعنی جلد و ناگاه گیرنده شعله یا آنکه فلیته قلب فتیله باشد
پلنگینه مشابه بپوست پلنگ و نوعی از جامه که در نقوش مشابه بپوست پلنگ باشد **پلغه** بفتحتین و سکون غا بمعنی آتشپاره که هوا آنرا سرد و بهندی آنرا چنگاری گویند
از رشیدی **پلخ** بالضم و بفارسی فلوس فروش و بمعنی خرده نیز آمده از رشیدی و اگر حرف اول یای تحتانی مضموم باشد در ترکی گذبان و گدائی نشین و

فصل پای فارسی مع نون **پنجیا** جانور آبی که بفارسی خرچنگ و بتعریف سرطان گویند **پنج دعا** کنایه از پنج نماز **پنج گشت** بفتح اول و ضم کاف فارسی است که
بهندی پنجهالو گویند از بریان **پنج نوبت** نوبت پنج وقت که بر در پادشاهان زنند و این از عهد سلطان سنجر مقرر شده است پیش از این سه نوبت میزدند و نیز عبارت از آن پنج چیز که میسازند
چون دل و دماغ و طبلک و نای و طاس و نیز کنایه از بانگ نماز پنجگانه از بهار عجم **پنج و چهار** کنایه از نه فلک یا پنج حواس و چهار طبع **پنهان شکنج** کسیکه پیچ و تاب او مخفی باشد
پنج گنج در سراج اللغات نوشته که کنایه از حواس خمسه و صلوة خمسه و بعضی خمسه نظامی گفته و بعضی نوشته که عبارتست از پنج خزانه از جمله هشت گنج پرویز و آن اینست اول گنج باد آورد که
آنرا شاهگان نیز گویند دوم گنج گاو سوم گنج عروس چهارم گنج شوخ پنجم گنج شاد آورد از بریان و غیر آن **پنج ارکان حج** نزد شافعی اول احرام بستن دوم سعی کردن
میان صفا و مروه سوم وقوف عرفات چهارم مزدلفه پنجم طواف کعبه و نزد امام اعظم سه ارکان سوای سعی و مزدلفه **پند** بالفتح نصیحت بلفظ بردن و کردن و پذیرفتن و شنیدن و دادن
پنداری بالکسر تصور و تفکر و خیال از بریان و جهانگیری **پنجر** هرچه مشبک باشد و آنچه از چوب و غیره جالی سازند **پنبه دور** بمعنی کهنه دور غلط است صحیح پنبه دور است بر وزن کینه ور بمعنی
کسیکه پاره کهنه و خرقه و امثال آن دور دارد از سراج اللغات **پنج حسن** بکسر حای مهمله و تشدید سین مهمله پنج قوتهای درک یا مدرکات سمع است و بصر و شم و ذوق و لمس و تفصیل این در تحقیق حواس
خواهم نوشت **پنجه الماس** پنجه فولادی که کشتی گیران برای زدن سازند و الماس در اینجا بمعنی فولاد است از بهار عجم **پنج نوش** نوعیست از ترکیب مرکب باشد از سیماب و
آهن و فولاد و طلق و زیم آهن و این را هندیان پنج امرت گویند یعنی پنج آبحیات و اطبای فرس فقط زیم آهن را گویند معرب آن فنجنوش است از شرح خاقانی **پنبه دهان** کنایه از کم گو
و کم سخن از بهار عجم **پنبه کردن** بمعنی نرم ساختن و عاجز کردن از لطائف **پنگان** بالکسر کاف فارسی کاسه مسین که آنرا در آب اندازند اندازه گهڑی گیرند و آن کاسه را نیز گهڑی گویند از لطائف
پنج ارکان عبارت از پنج بنای اسلام و آن کلمه طیبه و نماز و روزه و حج و زکوة است **پنج نوبت زدن** اظهار جاه و سلطنت کردن **پنجگاه** اوقات نماز پنجگانه و نام پرده از
موسیقی و گاهی کنایه از حواس خمسه باشد **پنجره** هرچه مشبک باشد و آنچه در بعض عمارات جالی سازند و خانه چوبین که برای مرغان طیور سازند **پناه** بلفظ گرفتن و کردن و بردن و آوردن و
داشتن مستعمل اند بهار عجم **پنجاه** بالفتح نام عدد معروف نه بالکسر چنانکه مشهور است از موید و بریان و مزیل **پنبه** در بهار عجم بالضم و در لطائف بالفتح **پنجپایه** بالفتح جانوری باشد دریائی برابر
عوک هندی آنرا کنگچه بالکسر و هر دو کاف فارسی و نون و جیم فارسی و کیکره نیز گویند و بعربی سرطان خوانند و نام برج چهارم از بروج فلک که آنرا سرطان نامند از بریان و غیر آن **پنجهزاری**
کسیکه منصب پنجهزاری ذات دارد بدانکه پنجهزاری ذات را یک کرور دام معین باشد چون دام چهلم حصه میشود پس کرور دام را دو نیم لک روپیه باشند و این منصب از دیگر منصبهای اعلی فرو نشست
فصل پای فارسی مع واو **پویا** بواو مجهول بمعنی دونده و روان چنانکه گویند که اسپ را پویا کردم از بریان **پورسینا** حکیم بوعلی که نام پدر او سینا بوده
پورسفا شیخ صنعان که در عشق دختر ترسا کفر اختیار کرده بود و باز هدایت یافت از شرح خاقانی **پوت** بواو مجهول دستانی بمعنی جگر و احشا یعنی آنچه در سینه و شکم باشد چون
قلیه از وی پزند آنرا قلیه پوتی گویند از لطائف **پوست تخت** بستر فقرا که از پوست شیر یا آهو و غیره باشد از مصطلحات و بهار عجم و سراج اللغات **پوچ** بواو معروف بمعنی خالی و بیمغز از
بهار عجم **پوخ** بالضم و بواو غیر ملفوظ و خای معجمه سرگین آدمی بلفظ ترکیست **پود** بالضم بواو معروف و آن رشته ریسمانی باشد که بعوض جامه آنرا می اندازند بهندی بانا گویند و تار و پود بمعنی
تانا بانا آید از بریان و غیر آن **پولاد** بواو مجهول نوعی از آهن که بغایت سخت باشد از موید و کشف و رشیدی **پور** بالضم پسر و فرزند بمعنی پسر از بریان و سراج **پورهاجر** کنایه از
اسمعیل علیه السلام چرا که والده آنحضرت هاجره نام داشت **پوز** بواو معروف و مجهول هر دو بمعنی بینی چهارپایان و چهره بهائم از بریان و سروری و لطائف **پورش** ضد و مخالفت از بریان
و سراج **پوش** بواو مجهول امر بپوشیدن از بریان و بعضی گویند که در اصل پوشیست یعنی بپوش است **پوشنگ** فراشیاب **پوشاک** پوش مخفف پوشش و ک لفظیست
مفید معنی نسبت از رساله معتبر **پوستین** فنا از حرم بعضی حیوانات و بمعنی عیب و مذمت از بریان **پوست کندن** کنایه از ظاهر ساختن و عیب کسی بیان کردن از مصطلحات **پوست**
کندم گفتن بر ملا و صریح گفتن **پوشیدن** لازم و متعدی هر دو آمده از مصطلحات **پوسیدن** بسین مهمله سخت سوده شدن از کهنگی و قریب بخشیدن از موید و شعر
در مردم بهای حسن شهرت گرفته **پویه** رفتار قریب بدوان از بریان **پوشانه** بواو مجهول و شین معجمه و نون نام جائیست در کوهستان سرراه کشمیر از سراج اللغات **پوست**
کندم صریح و آشکارا از بهار عجم **پول** سیاه مس سکه که بهندی پیسا گویند از بهار عجم **پوشیده** بمعنی خلعت و دام صیاد برد آمده **پولچی** بضم اول و واو معروف و سکون لام بمعنی

را بهر نوشته اند و این خطاست صحیح پیلی است بضم یای تحتانی و واو معدوله و سکون لام و جیم فارسی بمعنی گدای راه نشین چه پول بالضم بر وزن پل در ترکی بمعنی راه و کلبی بمعنی دارند

فصل بای فارسی مع های هوز

پهن چشم شوخ و بیحیا از چهار شربت و مصطلحات و بهار عجم **پهن** بفتح اول و سکون دوم بمعنی فراخ و عرض **پهلو تهی کردن** کنار کردن از کاری از لطائف و بهار عجم و برهان **پهلو زدن** برابر کردن از لطائف و برهان **پهلو کردن** بمعنی کناره کردن **پهلو دادن** کسی بمعنی از چراغ هدایت **پهلو بخیری زدن** برابر بان کردن از مصطلحات **پهلو خوردن** صدمه خوردن از مصطلحات **پهلو نهادن** خوابیدن از مصطلحات **پهلو دزدیدن** خویشتن را باز داشتن از چیزی بنهجیکه کسی بران مطلع نشود از بهار عجم **پهلو** بفتح اول و ثالث بمعنی شهر و زبان پهلوی منسوب بدانست چراکه این زبان در ایام قدیم بشهرها بود و بمعنی مرد شجاع و دلاور و مدعی جاه و مال و نام پسر سام بن نوح علیه السلام و پارس پسر او بود و بفتح اول و ضم لام هر دو طرف سینه و شکم و بمعنی نفع و فائده از برهان و رشیدی **جهانگیری** چه بالفتح کلمه تحسین است بمعنی خوشا و چندا از برهان **پهه** بفتح هر دو با فارسی مرادف وه وه که مخفف واه واه است و این برای مطلق تحسین نیست بلکه برای تحسین حیرت آمیخته است و در ترکی از بهار عجم **پهلوی** نام زبانیست از هفت زبان فارسی و آن زبان شهریست چه پهلو بمعنی شهر است و بعضی گویند منسوب بپهله که نام ملک ری اصفهان و پیوست و جمعی گویند که پهلویان پای تخت کیان بدان تکلم میکردند از برهان و در سراج اللغات نوشته که پهلوی منسوب بپهلو که بمعنی اعیان و ارکان است و مجازا بر محل اجتماع ایشان که اردو است اطلاق کنند پس پهلوی زبان اردو است و در مدری منسوب بمدینه بخارا باشد

فصل بای فارسی مع یای تحتانی

پیرا بیای مجهول امر از پیراستن و بمعنی پراینده یعنی کم کننده از چیزی برای بیائی از بهار عجم **پیلپا** نوعی از بیماری پا و صراحی بزرگ و گرز آهنی و حقه ادویه از رشیدی برهان **پیل بالا** یعنی بمقدار قامت پیل **پیر سر اندیب** کنایه از آدم علیه السلام چراکه از بهشت بزمین سراندیب افتاده بودند **پیدست** نائب پیشکار و نیز بمعنی غالب مددگار از سراج و بهار عجم **پیلپیچ** بکسر اول و یای مجهول و بعد لام تانی فوقانی و بای فارسی و یای مجهول و جیم فارسی چیزیکه مثل فتیله تاب یافته باشد و این از اصطلاح لوطیانست و نام دادو از کشتی که دست خود زیر بغل حریف برده بگردن او پیچیدن از شرح گل کشتی **پی سفید** شوم عدم از مصطلحات **پیلبند** تدبیریست در بازی شطرنج که در پس پیل خم و دو پیاده نهند تا این هر سه تقویت همدگر نمایند و مهره حریف را باین طرف آمدن ندهند و پیلبند حریف را به پیاده خود شکنند **پیش خورد** بمعنی چاشنی طعام و طعام اندک که نهار بدان شکنند از مصطلحات و بهار عجم **پیش آمد** سلوک و رعایت **پیش نهاد** بمعنی ارادو منظور خاطر **پیکار** بالفتح و کاف عربی بمعنی جنگ از کشف و در برهان بکاف فارسیست و در سراج اللغات نوشته که پیکار در برهان بکاف فارسیست و بکاف عربی شهرت دارد و در کلام و در بهار عجم نوشته که پیکار بکاف عربی و بکاف فارسی نیز در برهان واقعست علی التقدیرین بمعنی کسی آن امر که نسبت داشته باشد بیاد آن عبارت از اثبات قدم و افشردن پا که از لوازم جنگ است و بمعنی جنگ و جدل مجازست **پیرانه سر** بمعنی حالت پیری از سراج اللغات و در خیابان نوشته که لفظ آنه گاهی مفید معنی وقت باشد و معنی آن وقت پیری سر است که عبارت است از سفیدی موی سر **پیله ور** بیای معروف و واو مفتوح بمعنی شیشه گر و عطار و ابریشم فروش از برهان **پی سپر** بکسر سین مهمله و ضم بای فارسی بمعنی پایمال از برهان **پینه دوز** بر وزن کینه توز بمعنی کسیکه پاره بر کفش و جامه دوزد و امثال آن از سراج اللغات **پیشواز** و پیشباز در آخر هر دو لفظ زای هوز و لفظ دوم قبل از الف با مرحده است بمعنی استقبال کردن و بمعنی استقبال کننده از سراج و بهار عجم و مصطلحات **پیش خدمتگار** چالاک و نشید و آهنگ سرود از شرح نصاب **پیس** بیای مجهول بمعنی برص و بمعنی هر وصفی که بر اندامش داغهای سفید پیدا شده باشد از سراج اللغات و برهان **پیشرس** میوه که پیشتر از دیگر میوه جات موسم خود پخته شود **پیش** بمعنی ماضی و بمعنی حضور اکثر آید و بمعنی مستقبل شاذ و نادر است از سراج اللغات و صاحب بهار عجم آنچه بمعنی مستقبل آورده است سر بازار رسوا نشستم تا چه پیش آید ۰ بدیهاج گوید بیت پیش درین خاکدان جمع شدن روی نیست ۰ خاطر خود را چو زلف پیش پریشان مدار **پیشکش** بمعنی نذرانه از مصطلحات **پیش قبض** نوعی از اسلحه و نام فنی از کشتی و آن دست بر دست حریف کرده با وضاع مختلف بزور زدنست و در هندی آنرا کیلی مانند از بهار عجم و شرح گل کشتی **پیشطاق** بمعنی صحن خانه و دروازه بلند قصر امرا و ملوک و بمعنی صحن پیش دروازه از مصطلحات **پیسراک** بالفتح و سین مهمله و بای ابجد و کاف عربی اشتر خوان از رشیدی و صاحب نوشته که لفظ رکیست که بعضی اشتر و بهندی خچر نامند **پیش آهنگ** آنکه پیش پیش لشکر و قافله رود از بهار عجم **پیچاک** بیای مجهول بمعنی پیچ و خم و مدار بمعنی طره زلف **پیل بال** پایمال کردن کسی باندامش در تپیل از برهان باضافت بمعنی بال بسیار بمعنی پیل مجهول بال **پیچال** بیای معروف و خای معجمه سرگین میخان **پیلسم** بکسر اول و یای

مشهور و فتح سین مهمله نام پهلوانی برادر پیران که سرلشکر افراسیاب بود که از دست رستم کشته شده از برهان جهانگیری **پیام و پیغام** بلفظ گزاردن و کردن و دادن رسانیدن آن
و کردن بردن مستعمل از بهار عجم **پیراستن** بالکسر یای مجهول و نزد بعضی بفتح بمعنی کم کردن بریدن چیزی را بجهت آرایش و زیبائی آن مثلاً موی زیاده آدمی بریدن یا شاخ درخت
نامناسب از درخت قطع کردن تا خوشنما گردد از سراج اللغات و رشیدی برهان جهانگیری مؤید **پیرامون** بیای مجهول گرداگرد از رشیدی برهان **پیرامن** در مؤید بفتح است مطابق
رشیدی و برهان بالکسر و یای مجهول مضموم چرا که مخفف پیرامون است و در سراج پیرامن بالفتح بر وزن پیراهن بمعنی گرداگرد چیزی **پیش بین** دانا از برهان **پیش دندان** چیزی که بهانه
بدان شکنند از مصطلحات **پیش کشیدن** عتاب کردن از مصطلحات **پیش دامن** بمعنی خادم از مصطلحات **پیل افگندن** کنایه از عاجز کردن و غالب آمدن از سراج و برهان
پیشدادیان اولاد هوشنگ که او در فارس اول عادل بوده است و بعضی پادشاهان گفته اند کیومرث و هوشنگ و طهمورث و جمشید و ضحاک و فریدون و منوچهر و نوذر و افراسیاب و طهماسب و
گشتاسپ از برهان **پیل را هندوستان یاد دادن** کنایه است از مستی و شورش آوردن پیل را و این مثل مخترع اهل ایران و توران است از شرح خان آرزو که بر سکندرنامه است **پیلتن**
بیای تحتانی از برهان جهانگیری و معنی آن مشهور است **پیر کنعان** کنایه از یعقوب علیه السلام **پیمان پر شدن** عمر بآخر رسیدن **پیمان** بالفتح بمعنی عهد که در عرف آنرا قول و اقرار گویند
پی کردن بمعنی رگ و پی پا را از بالای پاشنه بشمشیر قطع کردن و از اینچنین قطع پا قابل رفتار نمی ماند اگرچه زخم بشود و پی کردن گاهی بمعنی عاجز کردن و بفنا کردن نیز آید **پیه گرگ**
بر پیرهن مالیدن مکر و فریب کردن از مصطلحات **پی سپران** بمعنی روندگان و مسافران و پایمال کردگان **پیگو** بیای مجهول و کاف فارسی نام ملکیست بجانب پیرآباد از مصطلحات
و آن در شرق هندست و بالفتح کاف فارسی قسمی از جواهرست **پینو** بالکسر و یای معروف و ضم نون و واو معروف بمعنی حنظل خشک کرده شده که غربا از آن نانخورش سازند و بترکی آنرا قروت
گویند و بمعنی مطلق حنظل نیز آمده از برهان و شرح نصاب و سراج اللغات **پیشرو** بفتح رای مهمله بمعنی خادم و بمعنی نشیدا آهنگ سرود از مصطلحات و بهار عجم **پیله** بالکسر و یای مجهول آرایش
و لباس بمعنی زیور از برهان و مؤید مگر مجهول را معروف خواندن فصیح است از سراج اللغات و بهار عجم **پیغاره** بالفتح بمعنی سرزنش و طعنه از سروری و سراج و برهان و مؤید و کشف و پیل
بالکسر یای مجهول **پیغوله** بالفتح بمعنی گوشه از برهان جهانگیری و مدار و مؤید و کشف **پیله** بالکسر و یای معروف کرمی باشد که از او ریشم حاصل شود از برهان و در لغات سوای بمعنی کرم
بمعنی پلک چشم نیز نوشته و در سراج اللغات نوشته که پیله بر وزن حیله بمعنی بیضه ابریشم که کرم تنیده در آن جای گیرد و بمعنی کرم ننس نیز آمده **پیشگاه** مسند مجلس و فرشی که پیش ایوان
پیش تخت و مسند سلاطین و امرا گسترانند و صحن خانه از سروری و برهان و رشیدی و بهار عجم و کشف و مصطلحات **پیشین گاه** وقت نماز ظهر و نماز ظهر را پیشین از آن گویند که جبرئیل علیه السلام
رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم را اول از همه نمازها نماز ظهر تعلیم کرده بود **پیاده** مرکب از پی بمعنی پا و آده که کلمه نسبت است برین تقدیر باید که بفتح باید شد لیکن مشهور بکسر است از بهار عجم
پیسه بالفتح و سین مهمله زر نقد و بدین معنی مشترکست در هندی و فارسی بالکسر و یای مجهول و سین مهمله بمعنی ابلق یعنی هر چیزیکه سیاه و سفید آمیخته باشد و بمعنی مرض از برهان و بهار عجم و سراج اللغات
بمعنی سیده پیر چهلساله کنایه از پیر جبرئیل علیه السلام و در سراج اللغات نوشته که کنایه از قوت عاقله که در عمر چهل سالگی تمام و کامل میشود **پیه** بیای معروف و های ملفوظ چیزیست سفید که بر گوشت پیه
روغن منجمد باشد آنرا بعرف چربی گویند **پیرافشانی** برای مهمله و شین معجمه کار کاهی جوانان هنگام پیری کردن از چراغ هدایت و مصطلحات **پی** بالفتح چیزیست سفید نرم در پیچیدن و سخت و در
گسستن که در بدن حیوانات بهم میرسد و آنرا در نحو عصب نامند و بهندی پیهاگویند و بمعنی رشتهای عصب مگر که بر کمان و غیره چسپانند و بمعنی پا و بمعنی نشان قدم و بمعنی دنبال و عقب
و بمعنی برای بمعنی بار و کرت و مرتبه و بمعنی تاب و تاب از جهانگیری برهان بالکسر حرفیست از حروف مخصوصه فارسی و این حرف در تعریب بفا بدل شود چون پیل و فیل و سپید و سفید
و بیای موحده چون پنبه و بزه و تب و تب و بجیم عربی چون پالیز و جالیز و بسین مهمله چون پدر و پسر و بزاء عربی بکاف تازی چون بنج و کنج بمعنی چرک چشم و بلام چون سراب و سراندیل و بمیم چون چهار و کم و سمارک بمعنی کتوبر و بواو چون چار یا و چار و ا **پیکانی** بالفتح جنسی از لعل و نوعی از نوشادر و قسمی از یاقوت از چراغ هدایت و برهان و سراج
پیلان معبری پیلان کلان که بر آنها نشسته از دریا عبور کنند **پیرانه سری** بمعنی حالت پیری از سراج اللغات و در خیابان نوشته که لفظ آنه گاهی مفید بمعنی وقت
باشد معنی آن وقت پیری سرست که عبارتست از سپیدی موی سر **پیکی** بکاف عربی بر وزن یکی بمعنی غمزدگی و مقدمه خواب از مصطلحات **پیشدشتی** بمعنی بیابت و سبقت
نمودن **پیشانی** در معنی وارد اول سر و مقدم بمعنی سخنی و پیشروی از لغات و در مصطلحات بمعنی لیاقت و شایستگی آمده و در بهار عجم بمعنی وسعت و فراخی و بمعنی نصیب و قسمت

باب تای فوقانی

فصل تای فوقانی مع الف ❊ تا در لغت عرب خاک نرم و در فارسی بمعنی عدد چنانکه یکتا و دوتا و بمعنی تعجب و غیره و بمعنی تخته کاغذ و مخفف تاکه بر سر تا بندند و بمعنی هرگز و زنهار چنانکه **بیت** زر صاحب غرض تا سخن نشنوی ❊ دگر کار بندی پشیمان شوی ❊ **مصرعه** تا درشتی هنر نپنداری ❊ و برای تنبیه یعنی برای آگاهی دادن چنانکه **بیت** تا چه خواهی خرید ای مغرور ❊ روز درماندگی بسیم و غل ❊ و بمعنی اگر که کلمه شرط است عرفی گوید **بیت** تا تیغ بکف ❊ یابی بر نفس دوستی زن ❊ تا سنگ بکف آید بر شیشه هستی زن ❊ و برای ابتدای زمان چنانکه **مصرعه** تا عشق تو در سینه مکان کرد کرا جاه ❊ و برای انتها آید کلمه بمعنی تا باشد چنانکه ع تا بزد جز اپیاپی باده ❊ و گاهی مکانی چنانکه ع تا شرق تا بمغرب ملتفی از زند ❊ و برای بطن قائم مقام کاف ربط آید ع بفرمود تا داغ شان بر کشند ❊ و برای اختصار آید چنانکه **بیت** بفرمود تا کاردانان دم ❊ سوگیند فرزندان بر زدم ❊ و برای علت آید **بیت** زین صحبت نه بندد معنی آزار خاطرها ❊ بیاد کس نیایم تا نباشم با خاطرها ❊ و برای بیان آید یعنی قائم مقام کاف بیانیه چنانکه **بیت** عمر گرانمایه در این صرف شد ❊ تا چه خورم صیف و چه پوشم شتا ❊ **بیت** دیدن نگر تا بر زد سفید ❊ قلم چون ترا شد از مشک بید ❊ و برای نتیجه و تربت فائده آید **بیت** چشم بر کرد بهر گوشه دوان سیل سرشک ❊ تا سهی سرو ترا تازه بآبی دارد ❊ **مصرعه** بیا تا بگریم بیدان خوشست ❊ و بمعنی همان دم و همین که یعنی برای شدت التزام بین الامرین سرعت تربت امر ثانی بر اول چنانکه بگوئی تا موش از سوراخ برآید گربه باش خود در نظم صائب گوید **بیت** تا ترا از دور دیدم رفت هوش و عقل من ❊ میشود نزدیک منزل کاروان از هم جدا ❊ و تای مسمی یعنی تای مدور الف برای خطاب احد آید و آن دو قسم است یکی تا که مضاف الیه افتد و آن در آخر اسما آید و بمعنی تو دهد چنانکه رویت خوبست و زعادت نیک و دوم مفعول واقع شود و آن در آخر افعال و اسما آید چنانکه اسپ را دوانیدم **مصرعه** نگویمت که همه سال می پرستی کن ❊ و بمعنی خود آید ع گیرم که غمت نیست غم ما هم نیست ع برامت سر سر ساکردی جهنم ❊ و زاید آید چون باشت و بالش و بمعنی تکیه و فراش و فراشت و دستبرس دوستست و تا در عربی هشت قسم آید تا تانیث که در آخر اسما واقع شود و در حالت وقف ها گردد چون ضاربه بمضروبه ناسقه و مستوره و تای مصدر چون ضاربه و مضروبه و رحمت و قناعت و غفلت و تای وحدت چون تمره بمعنی خرما و احدی و تای زائده چون تای تمرتین و تای مبالغه چون تای علامه و فهامه و تای عوض چون عدته که در اصل وعد و عدد و تای نقل ای تا که برای نقل کلمه از معنی وصفی بسوی معنی اسمی می آید چون تای کافیه و خلیفه زیرا که این هر دو لفظ در اصل مبدل تای بعد مدو معنی وصفی میدهند تا علاکه از آن معنی وصفی منقول گشته اسم شدند تا بجهت دلالت بر همین معنی آورند و تای قسم و این جز بر لفظ الله در نیاید چون تالله بمعنی قسم خدا و این حرف بجیم تازی بدل شود چون فارست و غارج چنانکه در فرهنگ قوسی است و لت و لج و بجیم فارسی چون تس و جس با اسفل که بی صدا باشد و بدال مهمله چون تست و تو و بسین مهمله چون سیر بوزن و معنی تیز که مقابل کندست و بکاف عربی چون چاشت و چاشتگ بمعنی اول روز و در تعریف بتای مثلثه و بطای مهمله بدل شود چون طهموث معرب تهمورث بدو تای فوقانی تا سا بسین مهمله اندوه و ملال و اضطراب بیقراری از بریان لطافت **تاب** بمعنی طاقت و توانائی و بمعنی رونق و بمعنی روشنی و بمعنی پیچیدگی و بمعنی گرمی امر بر پیچیدن و امر بر دویدن و امر بروشن کردن و این لفظ اکثر بقرینه مرادف افاده معنی میکند چنانچه تاب طاقت و پیچ و تاب آب و تاب تپ و تاب تنگ و تاب و لفظ تاب هرگاه که بمعنی پیچ باشد بکلمه خوردن و افتادن و افگندن و گرفتن و دادن استعمال از چهار عجم **تائب** بکسر همزه که حرف سوم توبه گشته **تاهب** بفتح اول و ثانی و تشدید ها مضموم ساخته و آماده شدن **تابوت** صندوق مرده **تارت** یکبار و یکرتبه اکثر و منتخب **تارات** جمع تارت و بعضی نوشته که در تارات بدل تا راج است **تامات** بسکون ثانی و تشدید میم بمعنی کاملات چه این جمع تامه است که مؤنث تام باشد و تام بتشدید میم اسم فاعلست از تمام که مصدر است **تاجیج** بدو جیم عربی زبانه زدن آتش **تاراج** غارت کردن لفظ فارسیست بکلمه دادن و کردن مستعمل **تاریخ** وقت چیزی پدید کردن از منتخب و در اصطلاح تعیین کردن مدتی را از ابتدای امر عظیم قدیم مشهور تا ظهور امر ثانی که عقب است تا که در یافته شود زمانه آینده و دیگر مدت ظهور این امر ثانی بلحاظ نسبت بعد مدت امر قدیم مشهور است اول تالد بکسر لام مال کهنه قدیم از کنز و منتخب **تابید** جاوید کردن از منتخب **تاشکند** بفتح کاف فارسی شهریست در توران **تاروپود** بسکون واو عاطفه و ضم بای فارسی و واو معروف تارهای طول و عرض جامه بهندی تانا بانا گویند تار معروفست و ریسمان جامه که بهندی تانا گویند بمعنی تار یک بمعنی بیان سر در منصورت مخفف تارک است و نام درختی مشابه بدرخت خرما با همین مغز تار است که برای تقبیل هندیست و در ترکی تار بمعنی تنگ است که ضد فراخ باشد

تاجر بکسر جیم سوداگر و کسانیکه بفتح و ضم جیم خوانند محض غلط تار مار بمعنی زیر و زبر و کج و مج و پریشان و پراگنده و گاهی بهمین معنی تال تال نیز می آید از کشف و سراج اللغات
و مصطلحات تالاب حاجب ستون زمین و بره بالای آن باشد تخت از چوب و تخته پوشند از رشیدی و سراج اللغات و مصطلحات جهانگیری و برهان ظاهرا همین است که بهندی آنرا تاند گویند تا بعد از
این لفظ غلط است چرا که لفظ تابع که صیغه اسم فاعلست ترکیب لفظ دار حاجت ندارد اگر اتفاق افتد بجایش بعد از بدون الف یا فرمان بردار باید گفت تاز مخفف تازه
از لطافت و لغت یا بمعنی تاختن و بمعنی چوب تاج خروس گلیست سرخ رنگ که در دیار ما آنرا کلغه گویند تالش خوگرفتن بچیزی تاسیس استوار کردن و بنیاد نهادن و نام
حرف از حروف قافیه از منتخب و شمسی تازش بکسر زای معجمه دویدن از برهان تاش بشین معجمه بمعنی خداوند و یار و شریک و در ترکی یکی از الفاظ شرکت است چنانکه کلمه هم
که برای شرکت مستعمل میشود چنانچه همراه و همسبق همچنین لفظ تاش در آخر اسمی آرند برای اشتراک پس خواجه تاش بمعنی هم خواجه باشد یعنی بندگان یک خداوند و بمعنی همدل و اش باشد
که لفظ ترکیست و بمعنی کلف که بر روی بعض مردم پدید آید و معنی یار و خانه و غلام نیز آمده و در ترکی سنگ را گویند از برهان و جهانگیری و کشف و مدار و لغات ترکی تالاش بر وزن
شاباش بمعنی سعی و جستجو ظاهرا غلط است چرا که در کلام اساتذه و کتب لغت نیامده مگر اینکه بگوییم این لفظ ترکیست و در ترکی حرکات را بحروف علت مینویسند پس الف اول فتح تای
فوقانی نوشتن این الف درست باشد و خواندنش نادرست تاج شمع شعله شمع از مصطلحات تاخ بفتح معجمه کوه از لغات ترکی و در سراج اللغات نوشته که تاغ و تاخ اول
بفتح معجمه و ثانی بخای معجمه درختیست که آتش چوب آن بر باند قوسی گوید که قریب بده ذرع و در سامانی نوشته که آنرا آزاد درخت نیز گویند چنانکه در قانونست تای تشریف یک خلعت از
مصطلحات تالیف دو چیز یا چند چیز را باسم به پیوستگی و ربط دادن و بمعنی جمع نمودن بترتیب گاهی تالیف که مصدر است بمعنی اسم مفعول نیز می آید در مصطلحات تخاجی باشد که در آن از
چند کتب مطالب شتی را جمع نموده باشند و این مستفادست از کتب لغت و شروح تالف بر وزن تاسف الفت و دوستی و سازگاری یافتن از منتخب و کنز و غیر آن تالف بضم
نون مشدد عار و ننگ داشتن از منتخب تالق بکسر همزه بمعنی شاق از نهایة تالق بفتح اول و فتح همزه و ضم تای فوقانی مشدد آرزومند شدن و بجوش شدن از مصطلحات
تاک بکاف عربی درخت انگور و نام قریه ایست در نواحی دهلی و گجرات از مدار و برهان تاجک بکسر جیم عربی و کاف عربی اولاد عرب که در عجم بزرگ شده باشند و اکثر ایشان سوداگر
باشند لهذا از تاجک گاهی سوداگر مراد باشد از برهان و سراج تارک بفتح رای مهمله بمعنی میان سر آدمی و فرق سر از برهان و مدار و این تصغیر تار است که بمعنی میان سر است
تاریک در استعمال این لفظ خاص است و لفظ تیره عام چرا که هر چیز که تاریک باشد آنرا تیره میتوان گفت و آنچه تیره باشد آنرا تاریک نمیتوان گفت از چراغ هدایت تاجیک عرب زاده که در عجم کلان
و نام ولایتی و طائفه که غیر عربی باشد از لغات و سراج و در لغات ترکی بمعنی اهل فرس نوشته تال و پیاله کوچک کم عمق باشند از برنج که هنگام رقص سرود باهم زنند و بصدای آن
اصول سرود نگاه دارند و این لفظ هندیست از برهان و بهار عجم تاویل بازگشت کردن از چیزی و تعبیر خواب و جمله شرعی و در اصطلاح گردانیدن کلام از ظاهر بسوی جهتی که احتمال
داشته باشد و نیز عاقبت پدید کردن گویند که تاویل مشتق از اول است پس تاویل گردانیدن کلام باشد بسوی اول و بیان کردن آن عبارتی بعبارتی دیگر از منتخب و مدار و فرهنگ
حسینی و زبدة الفوائد و این تحقیقات خانصاحب عبدالکریم خان منغورست تال مال بمعنی پریشان از برهان تامل اندیشه نمودن از منتخب تامل بر وزن خواهش و صاحب
عیال و اطفال شدن از منتخب تاجیل بکسر جیم بر وزن تفعیل مهلت دادن تاکید المدح بما یشبه الذم ستایش کسی بصفتی نمودن که اگر بعد از آن صفت دیگر که برای تاکید ستایش
صفت دیگر افزاید بلفظی آغاز کنند که سامع را تصور آن شود که بعد از این ذم خواهد کرد لیکن چون صفت کمالی دیگر موکد سازد سامع را انبساط افزاید بیت بلبش روح بیدا
ولی خوش بشبش صرف سادل روز پوش و تاکید الذم بما یشبه المدح خلاف اینست تالم درد یافتن از منتخب و شمسی کنز تام بتشدید میم بمعنی تمام کامل تامین بدست
چیزی شدن و بسپردن چیزی بکسی از سراج و منتخب و صاحب غرائب اللغات نوشته که این مصدر است بر وزن تفعیل بمعنی پیروی مگر استعمال این مصدر بمعنی اسم فاعل درست است بمعنی پیروی کننده
چنانچه جمع این را بیان تابیان آرند تابدان روزی که عمارت بسرای آمدن روشنی آفتاب گیرند تاردان ظرفی که در آن چیزی طبخ و حفاظت تار را نگاه دارند تاراج
بکار آید تازیان شتابان از لغات و بمعنی عربان عربی زبانان تابعین باصطلاح محدثین جماعه مسلمانان که یکی یا بیشتری از اصحاب رسول الله صلاة الله علیه و آله و شنیده باشند
تابعین آنانکه تابعین دیده باشند تاهوزی از شراب از برهان تاغه بفتح معجمه خانه از لغات ترکی تاسه بسین مهمله بمعنی اندوه و ملال و بمعنی اضطراب و بیقراری

و بهار عجم تابخانه بمعنی حمام و خانه که دران تنور باشد یا بخار از جهانگیری و بمعنی خانه جالی و آن مشبک جائیکه دران پیچ و تاب حاصل شود تابه قرص آهن که بران نان پزند و
بهندی توا گویند تافته قاش ابریشمی از بهار عجم تازیانه آنچه بدان اسپ زنند بهندی کوڑا مرکب از تازی که اسپ تازیست و آنه کلمه نسبت تاکه از باب تفعل جزئی
و تمالا بضم میم و فتح همزه و کسر لام مشدد عبادت و زاری کننده از فرهنگ اخلاق ناصری تاتوره بضم تای فوقانی و واو معروف نباتی ست که ثمر آن زهر باشد و سنگ و تتوره
گویند تادیه بکسر دال و فتح یای تحتانی بمعنی رسانیدن و گزاردن و ادا کردن از منتخب و سراج تاق بکسر قاف کلاه از لغات ترکی تازی بزای معجمه بمعنی زبان عرب و بمعنی اسپ
تازی و بمعنی سنگ شکاری از برهان و در سراج اللغات نوشته که تازی بمعنی عربی و این منسوب بتاز است چون لفظ تاز بمعنی تازنده نیز آمده و در اوائل اسلام عربان را تاز و تاراج بسیار
ایرانیان کرده اند بدین جهت نسبت بتاز کرده تانی بفتح اول و ثانی و تشدید نون مکسور بمعنی درنگ و دیر از کشف و کنز نوشته اند که این ماخوذ از انا است که بکسر اول باشد بمعنی درنگ
و دیر صدقت چیزی یافتن تاسی بفتح اول و ثانی و تشدید سین مهمله مکسور اطاعت و پیروی کردن از منتخب تای بمعنی جاه و بمعنی اندوه و نوکه آنرا تنه لا نیز گویند از برهان و جهانگیری
و مدار و بمعنی تخته کاغذ و بمعنی طاق که ضد جفت باشد نیز گفته اند تازه دماغی دانائی و خوشحالی تالی بمعنی دیگر و روز اسم فاعلست از تلو که بالکسر بمعنی پس چیزی
رفتن ست و گاهی بمعنی تام مقام آید و باصطلاح منطق بمعنی جزو ثانی قضیه شرطیه جزو اول آنرا مقدم گویند چنانکه در قضیه حملیه موضوع و محمول گویند در شرطیه مقدم تالی خواهند بود
انکانت الشمس طالعة فالنهار موجود جزو اول اگر انکانت الشمس طالعة باشد مقدم گویند و جزو ثانی فالنهار موجود باشد تالی نامند و این نیز ماخوذ از تلو ست و نام اسپ چهارم و تفصیلش در تحقیق
لفظ مجلی باید جست از شروح نصاب و غیر آن تاریکی مخفف تاریک از شرح نصاب و سراج اللغات تانیث معنوی باصطلاح نحویان آنکه دران علامات تانیث که تای
فوقانی در آخر و الف ممدوده و مقصوره است هیچ یکی نباشد مگر در استعمال عرب ضمیر مؤنث بسوی آن راجع کنند یا علم مؤنث باشد که دران علامات تانیث نباشد چون شمس و ارض و مقصود اینست تاجری نام مرزی
فصل تای فوقانی مع بای موحده تبر ابر وزن تمنا بمعنی بزاری از لغات تبالب بفتح هلاکت و در بانکاری از لغات تبت بر وزن ملت و شدت نام جائیست
مشک خیز در میان شرق و شمال کشمیر که مشک خوب از آنجا آرند و بتخفیف موحده نیز آمده از برهان و سراج اللغات تبعیت بفتحتین و کسر عین مهمله و تشدید تحتانی پیروی شدن
تبعات بفتح اول و ثانی پیران لوازم چیزی و گاهی مراد از عقوبات معاصی باشد و تبعات اقتحام کنایه از رنجها و مشقتها تبرزد قند سفید و نبات شفاف چون آن غایت
سختی قابل آنست که آنرا به تبر بشکنند تبرزد نام کرده اند و بطبرزد معرب آنست و در سراج اللغات نوشته که تبرزد شکر سفید سخت که گویا اطراف آن بتبر تراشیده اند تبلد بر وزن
تولد بمعنی کندی ذهن تباعد از همدیگر دور شدن از منتخب کنز تبر بالکسر بمعنی طلا که بفارسی آنرا زر گویند از لغات و کنز تبار بفتح و ضم بمعنی هلاکی و در بعضی بمعنی خاندان و اولاد از منتخب
و مدار تبختر بفتح اول و ثانی و سکون خای معجمه و ضم تای فوقانی بناز و غرور خرامیدن بر وزن تفعلل و باعی مزید تبور خسران و هلاک و کاهلی از لغات تبدیر بحرف سوم دال معجمه پراکنده
کردن و بدر آمدن گیاه از زمین بی اندازه خرج کردن از منتخب تبحر بر وزن تفکر بمعنی بسیار علم شدن از کنز تبادر باهم شتافتن و پیشی گرفتن در کاری از کنز تباشیر گیاهی
این معرب و طباشیر گویند و آن عقاقیست باشد سفید مثل پنبه که از میان نی پیدا شود و بمعنی روشنی اول صبح نیز می آید از مدار و جهانگیری و در سراج اللغات نوشته که
تباشیر بمعنی اول هر چیز و تباشیر صبح اول صبح و سپیده آن در منصوبست لفظ عربیست چنانکه قومی تصریح کرده و تباشیر دوای سفید که از نی پیدا میشود فارسیست و طباشیر معرب آنست تبریز بفتح نام شهریست در آذربایجان و معرب آنست و در سراج اللغات نوشته که تبریز شهریست در آذربایجان و معرب آنست تباغض باهم بغض و عداوت داشتن از کنز تبسط بر وزن تفاعل ماخوذ از بسط که بالفتح بمعنی گشادگیست تبع بر وزن
بیع در آخر بعضی جهانگیر یکسال از شروح نصاب و کنز تبع بفتحتین پیروی کردن و بمعنی پیروان پیروان احد و جمع هر دو آمده تبرع بر وزن تصرف بمعنی بخشیدن و پیروی کردن
کاری واجب نباشد از منتخب و گاهی مجازاً بمعنی عبادت نفل آید تبلیغ بمعنی رسانیدن تبوراک طبل کوچک که مزارعان دارند بجهت راندن طیور و نیز نام دو جزیره
مزارعان بگیرند تبرک بمعنی غربال و خوان و کفچه آهنی از لغات جهانگیری تبوک بفتح اول طبقی باشد مانند دف و نام موضع میان حجر و ناحیه شام که غزوه آنجا مشهورست از
لغات تبرک بر گشتن و مبارک گرفتن از کنز و گاهی بمعنی متبرک آید در هیچ صورت مصدر بمعنی اسم مفعول باشد تبت یدا اگر هلاک شود هر دو دست تو مبارک بضم میم و کسر

و مبارک کردن بلند شدن پاک گشتن بنده یا شدن بزرگ شدن بفتح را صیغهٔ ماضی معلوم از باب تفاعل بمعنی بزرگ شد چون اسم الهی حال واقع میشود لهذا بمعنی بزرگ ستاره باشد نام
سورهٔ قرآنی **تبجیل** بر وزن تفعیل بزرگ داشتن و عزت کردن و تعظیم کردن از کشف و منتخب **تبعل** بضم میم بهره مند شدن شوهر **تبتل** بفتحتین و تشدید تای فوقانی مضموم بلند آوازه شدن دل از دنیا بریدن
از لطائف **تبسم** آهسته خندیدن از منتخب و در اخیر بهار دانش لفظ تبسم بنون بمعنی نفس و دم بجود کشیدن گاهی از بینی دم زدن و اظهار لاف و گزاف مراد باشد **تبرم** بر وزن تبسم استوار
شدن بستوه آمدن ملول شدن و مانده شدن از منتخب و غیره **تبیان** بالکسر مصدر است از باب تفعیل بمعنی هویدا شدن معانی و آشکارا کردن از شرح نصاب و صراح و لطائف
و کثر نوشته اند که گاهی بر نفس کلام هم اطلاق کرده میشود **تبن** بکسر اول و سکون ثانی کاه خشک از کثر و منتخب **تبیین** بالفتح و دو یای تحتانی بر وزن تمییز و تفسیر بمعنی بیان کردن و آشکارا
ساختن از منتخب و صراح و غیر آن **تبرجون** و **تبرخون** چوبی باشد سرخ و سخت و گران از رشیدی و سراج اللغات و برهان و بعضی گویند که آن صندل سرخ است در برهان
بمعنی تبر **تباین** بفتح اول و ضم یای تحتانی بمعنی تفاوت و فرق بودن و جدائی میان دو چیز **تبرزین** نوعی از تبر باشد که سپاهیان و زرین اسپ نگاه دارند در برهان و سراج اللغات
تپیدن گرم شدن و بمعنی اضطراب و بیقراری مجاز است و بمعنی حطی نوشتن رسم متاخرین است از بهار عجم **تپاله** بالفتح و خای معجمه آبله های خرد که از گرمی تب بر اطراف لب
پدید آید و این علامت مفارقت تب است بلفظ افتادن و میدان زدن مستعمل و درین لفظ قلب صاحب است و تبدیل بای فارسی بجیم و زیادت هاء و بای فارسی بدون هاء نیز آمده
از بهار عجم و سراج اللغات **تپاره** تپ لرزه از لطائف و در بهار عجم نوشته که تپاره برای معجمه بمعنی تپ لرزه بلفظ گرفتن و افتادن زدن مستعمل **تتبعه** بفتح اول و ثانی و فتح عین مهمله
تابعان و پیروان این جمع تابع است و لوازم و لواحق چیزی و بفتح اول و کسر بای موحده کار بد و عاقبت بد از منتخب و غیره **تتقیه** بر وزن تصفیه باقی داشتن از کثر **تبارک الله**
بفتح رای مهمله بزرگ شد و پاک شد الله تعالی و استعمال این در مدح بوقت تعجب باشد **تتبیره** بفتح اول و کسر بای موحده و دو های معروف بمعنی طبل و کوس و دهل از کشف و رشیدی **تتبر** بفتح اول و سکون
ثانی و کسر بای موحده بنیاد کردن و مراد از عنکبوت نیز داشته اند از شمسی و منتخب و کثر و غیره **تبتی** بکسر اول و تشدید موحده مفتوح و کسر فوقانی منسوب به تبت که شهریست در کوهستان جنوب هندوستان
فصل تای فوقانی مع تای فوقانی **تتماج** بالضم و جیم عجمی نام قسمی از آش است در کثر از لطائف و سراج و مدار کثر بفتحتین مخفف تاتار که شهریست در کوهستان
تتابع بضم بای موحده پیاپی شدن از منتخب **تتبع** بفتح هر دو تای فوقانی و بای موحده مضموم در پی چیزی رفتن طلب آن از منتخب و مدار کثر بمعنی تفحص و تلاش و مدار کثر بر روی کردن **تتق** بفتح
بمعنی سراپرده از بهار عجم و موید و مدار کشف و نیز صاحب کشف نوشته که این لفظ عربی نیست **تتمیم** بر وزن تعظیم بمعنی تمام کردن **تتن** بضمتین ترکی تنباکو را گویند **تتمه** بفتح تای اول و کسر تای ثانی
و تشدید میم مفتوحه بمعنی بقیه و آخر هر چیز و کسانیکه بکسر اول و فتح ثانی خوانده اند خطا است از کشف **تتری** بفتح هر دو تای فوقانی منسوب به ترک مخفف تاتار و آن ملکیست از ترکستان که ساکنان آنجا در سابق کافر بوده اند
فصل تای فوقانی مع ثای مثلثه **تثریب** سرزنش و ملامت کردن از منتخب **تثاوب** بفتح اول و ثای مثلثه و ضم هر دو که بصورت واو است و بای موحده بر وزن تفاعل کسی طبیعی
است که بجهت دفع نجاسات دهن باز میکرد و بفارسی فاره و دهن دره گویند و بهندی جماهی نامند **تثلیث** باصطلاح منجمین بودن قمر با سعدی بمقابله پنج برج یا نه برج چنانچه قمر در حمل باشد
و مشتری در اسد بالانکه مشتری در قوس باشد و در صورت از حمل تا اسد پنج خانه است و از حمل تا قوس خانه و این نظر تمام دوستی باشد و این نظر را سعد ناظر و خادم باشد و قمر و این را تثلیث ثانی
گویند که در میان قمر و سعد حساب جا سوم حصه فلک باشد و آن چهار برج بود باینطور که سه برج سالم و بقدر یک برج از جمیع کردن جات برج قمر و برج سعد حاصل آنکه میان قمر و سعد مقابله صد و هشتاد
درجه حاصل باشد و اگر مقابله سه برج یا یازده برج باشد و این را نظر تسدیس گویند و این نیم دوستی باشد و اگر مقابله چهار برج یا ده برج باشد این را نظر تربیع گویند و نیم دشمنی باشد
و اگر مقابله یک برج یا هفت برج باشد این را مقابله گویند این نظر تمام دشمنی است و اگر دو کوکب در یک برج باشد آنرا قران گویند نظر تربیع و تسدیس و مقابله و مشتری
بنای مسجد و کندن چاه و جوی بهتر و تربیع ماه با عطارد برای تعلیم خوب و از شرح قران السعدین موید و مدار و دیگر رسایل **تثمیر** میوه چیدن بمعنی نفع یافتن **تثاقل** گرانی نمودن و سستی
فصل تای فوقانی مع جیم **تجارت** بر وزن تفاعل بهمدیگر را آزمودن و بکسر رای مهمله جمع تجربه **تجنب** دور شدن و یکسو شدن از منتخب **تجدید** از سر نو ساختن و نو کردن
تجرید برهنه کردن چیزی را از زر و اما تجرید بر آن باشد و پیراستن و اصلاح نمودن و نام کتابی از منتخب **تجوید** نیکو کردن و سره کردن حروف بمخارج ادا کردن **تجرد** برهنه شدن
و مجازاً بمعنی ترک دنیا و قطع علائق **تجلد** بضم لام مشدد جلدی و چالاکی نمودن در مقابله دشمن **تجبر** بر وزن سوم بای موحده مضموم مشدد گردن کشی کردن

از کنز و منتخب تجاسر بضم سین مهمله دلیری کردن و شوخی و گستاخی کردن از کشف و کنز و منتخب تجار بالضم تشدید جیم سوداگران و همین جمع تاجر است تجهیز بروزن آمیز
ساختن اسباب مرده و ساختن اسباب عروس تجهز آماده شدن از منتخب تجسس جست و جو کردن و خبر پرسیدن از منتخب تجشم بروزن تفعل از جشم
که بالفتح است و در منتخب نوشته که جشم بالفتح ستبر و آواز باریک بازی و عشق ورزیدن کسی تجرع بفتحتین و ضم رای مهمله مشدد و عین مهمله بمعنی جرعه جرعه
دادن که اندک اندک نوشیدن از منتخب و غیر آن تجویف خالی کردن در محاوره آنچه که در میان چیزی خالی باشد تجفیف خشک کردن از کنز و منتخب تجاهل با وجود دانستن
خود را نادان نمودن و انمودن تجمل شان و شکوه و جمال و آرایش خود نمودن از کنز و منتخب تجشم بسین مهمله برگزیدن کسی را از میان قوم و قصد کردن بچیزی و تناول نمودن
و بکار بزرگ شدن از منتخب تجشم بشین معجمه رنج و مشقت کشیدن از کنز و منتخب و مدار تجربه بفتح اول و سکون جیم و کسر رای مهمله بمعنی آزمایش و بالفظ گرفتن و کردن مستعمل
از بهار عجم و منتخب و تذکره و تفرقه نیز بروزن تجربه است که مذکور است تجزیه برای معجمه پاره پاره کردن و تقسیم کردن چیزی را از منتخب و غیر آن تجلیه بروزن
روشن و آشکارا کردن تجلی آشکارا شدن از کنز و منتخب روشن و آشکارا کردن و جلوه کردن و باستعمال فارسیان کنایه از غلبه نور الهی که موسی علیه السلام را بطور
ظاهر شده بود و موسی علیه السلام از آن بیهوش شدند پس تجلی بلفظ داشتن و شکستن و تراویدن و میدان کردن مستعمل از بهار عجم و گاهی فارسیان تجلی را تجلا میخوانند
اگرچه یای قبل مکسور را الف خواندن خلاف قاعده عربیت لیکن این تصرف نوعی از تفریس است چنانکه تمنی را تمنا و تماشا را تماشا میخوانند تجنی بنون مشدد مکسور و جیم بمعنی

فصل تای فوقانی مع حای حطی

تحت الثری عبارت از زیر زمین چه ثری بفتح اول و ثانی خاک نمناک را گویند تحارب بضم رای مهمله باهم
جنگ کردن از کنز تحیت بفتح اول و کسر ثانی و تشدید یای تحتانی مفتوح سلام گفتن و دیرماندن پادشاهی و ملک از صراح و منتخب تحمید بنیک ستودن بی در ستایش
کردن از منتخب تحدید تیز کردن و حد چیزی پیدا کردن از منتخب تخدیر بالفتح و ذال معجمه کسو بمعنی رسانیدن از کشف تحریر آزاد کردن غلام و کنیز و بمعنی نوشتن و پاکیزه گفتن و نوعی
از نغمه که پیچیده آواز باشد بهندی گنگری گویند و بمعنی خطهای باریک که از موقلم بر نقوش و تصاویر کشند و نام کتاب علم اشکال هندسه از اقلیدس از کنز و کشف و بهار عجم و مصطلحات
تحشیر بشین معجمه تنگ داشتن نفقه بر اهل و عیال از لطائف تحجر بفتح اول و فتح حای مهمله و ضم جیم مشدد مثل سنگ سخت گردیدن چیزی تحریر بهر دو رای معجمه تیز کردن از صراح
تحریر بروزن تصرف و تقدیم رای مهمله پرهیز کردن و خویش را نگاه داشتن از منتخب تحریص برای مهمله و ضاد معجمه کسی را بر جنگ برانگیختن از کشف و مدار تحت الشعاع کنایه
از دور روز یا سه روز که در آخر هر ماه میباشد که جرم قمر در آن ایام از غایت باریکی از باعث قرب شمس بزیر شعاع و روشنی شمس از نظر معدوم میگردد و آن ایام منحوس است تحف
بضم اول و فتح ثانی جمع تحفه مستفاد از فصول اکبری تحریف گردانیدن سخن و چیزی را از وضع و حالت خود و موضوع خود از منتخب تحت الحنک حرف ششم حای مهمله
مفتوح و فتح نون معمول زنان است که یک سر عمامه از تحت حنک گذرانند و بسر پیچند و حنک بفتحتین بمعنی کام و زیر زنخ از مصطلحات تحریک حرکت دادن و گاهی مجازا بمعنی غلبه دادن
و ورغلانیدن آید تحرک جنبیدن تحلیل از هم کشادن چیزی را و حلال کردن و بجای فرود آمدن و خالی کردن چیزی را گداختن و باصطلاح معما و بخش کردن لفظی را با زیاده از
هر بخش معنی علیحده گرفتن و بعضی را بحال خود گذاشتن چنانکه در معما اسم اسد لفظ اسباب تحلیل و جزو کرده یکی اسم دوم باب هجر و لفظ مراد اند و معنی ایشان چنانکه لفظ
اسم بحال خود ماند و از لفظ باب مراد اوکه درست خواسته شد و از لفظ در حرف را بعمل اسقاط که کلمه لا نهایت اشارتست بدان حذف نمودند پس لفظ اسم اسد که از کلمه مدار ماند ملحق کنند اسم اسد
حاصل شد تحویل برگردیدن و برگردانیدن لازم و متعدی هر دو آمده و مستعمل بمعنی سپردن حواله نمودن و داخل شدن از کشف تحکم حرف ثالث تای فوقانی بروزن تکلم بمعنی واجب
شدن از کشف و کنز و منتخب تحکم دعوی کردن و غلبه کردن و حکومت بزور و در خیابان نوشته که تحکم خواه نخواه حکم کسی را روا کردن تحجم بیرون برآمدگی هر چیز و حجامت نمودن و مکیدن
و باز داشتن و برآمدن پستان از منتخب تحشم بفتحتین و ضم شین معجمه مشدد غضب نمودن و صاحب چاکران و خدمتگاران شدن تحزن بفتح تا سف و اندوهگین شدن از منتخب
تحصن در حصار شدن تحفن بضم نون مشدد مهربانی کردن تحریمه تکبیر اولی یعنی تکبیری که بعد نیت نماز گویند و این تکبیر از همه تکبیرات نماز اول میباشد و معنی اصلی این احرام گردانیدن خود و غلام
و دنیا و دیگر حرکات و مباحات تحیه بفتح اول و کسر حای مهمله و فتح یای مشدده بمعنی سلام و درود و بمعنی زندگانی دادن ملک پادشاهی از صراح و کنز و منتخب تحلیه شیرین کردن و پوشیدن و کسی را صندوق

بستن و کسی را صفت کردن از منتخب **تجاشی** بکسر شین از کشف و کنز **تحری** بر وزن تسلی بمعنی صواب جستن و سزاوار دیدن و رنگ کردن و مصدر بسوی طلب از لطائف و منتخب **تجاهل** بر وزن

شدن و جدا شدن از لطائف **فصل تای فوقانی مع خای معجمه تخم خنا** از مخزن معلوم میشود که مفتاح التحریب خراب کردن **تخت حساب** بمعنی اتحه حساب شاه که بر آن

خاک افشانده نقوش حساب طالع درست کنند **تخت** معروف و چاق شدن و باغ از نشه از مصطلحات و حساب بهار عجم نوشته که تخت بمعنی آنکه شکست و ریخت و **تخالج** بضم لام

و بجیم شک و سوسه در آمدن از کنز **تخرج** بیرون آوردن و ادب الکاتب **تخته بند** بمعنی حبس و قید و بمعنی چوبهای کوچک که بر سر و پای شکسته بندند و بمعنی

دست و پای شکسته که بر آن چوبها بشکنند نیز آمده از رشیدی و برهان **تخته نرد** و تخته که بر آن بازی کرده باشند **تخسیر** بمعنی کمی از لطائف و منتخب و صراح بمعنی هلاک کردن **تخش** بالفتح و بالضم

معجمه کمان تیر ناوک از بهار عجم و در برهان نوشته که نوعی از کمانست که تیر کوچک دارد و قسمی از تیر است در مصطلحات و قوم ست که نوعی از کمانست که تیر از آن تعبیه اندازند و در صراح

اللغات آورده که تخش بالفتح و بالا و صید مجلس و تیر و تیر آتشبازی را گویند چون تخشیدن بمعنی بالا شدن است تیر آتشبازی را بهمین سبب تخش نامند که در هوا بسیار بلند میرود و نیز

نوشته که بعضی گویند که نوعی از کمان است **تخلیط** آمیختن و آمیزش کردن با طبل و کلام از مدار **تخمش** بر وزن تکلف فروتنی و عجز کردن از کشف **تخویف** بمعنی ترسانیدن **تخاوف**

با همدیگر خوف نمودن **تخالف** بضم لام مخالفت و دگرگونی **تخلف** بر وزن تصرف خلاف کردن و روضه **تخاق** بضم بمعنی میخ کوب آن چوبی باشد که بدان میخها

خیمه کوبند این لفظ ترکیست از مصطلحات و لغات ترکی **تخریق** پاره کردن از لطائف **تخلق** بر وزن تملق خلق گرفتن و خو کردن و خوشخو شدن از منتخب و غیره **تخته شلنگ**

و ورنش کشتی گیران است که هفت هشت تخته بدیوار قائم کرده و نگهبانه بوضع معهود بر آن شلنگ زنند از مصطلحات و بهار عجم **تخته اول** لوح محفوظ از شرح تحفه اسرار

تخلل رخنه شدن و خرابی و تباهی **تخلیل** بر وزن تفعیل خیال کردن و کسی را در خیال انداختن **تخیل** بر وزن تکلف در خیال آوردن از منتخب **تخلخل** بدو خای معجمه اول مفتوح دوم

مضموم بهم ابشدن اجزای چیزی از یکدیگر ضد تکاثف از منتخب **تخافوتیل** بفتح اول و ضم فاء و کسر هر دو سال مرغ چه تخافو در ترکی بمعنی مرغ و تیل بمعنی سال چنانکه دوره دوازده ماه

را سال باشد همچنین تخافو را دوره دوازده سال تیر مقرر است و هر سال را نامی علیحده هم جانور است پس تخافوتیل نام سال دهم است از جمله دوازده سال و کسانیکه نام ماه فهمند اطلاع

تخم گل گر باشد سرخ رنگ که بعد از انطراف شدن گل درخت گل پیدا میشود **تخوم** بضمتین نشانها و حدود میان زمین و نام شهر **تخته بر سر شکستن** خراب و سوا کردن مصطلحات

تخته زدن هم نصاری است که هنگام پرستش بضرب اول تخته بر تخته زنند از شرح گلشن **تخم چیزی را افتادن** کنایه از نابود و معدوم شدن آن از مصطلحات

تخشیدن بالا نشستن از برهان **تخمین** اندازه کردن **تخت سلیمان** نام مقامیست در کشمیر **تخت روانده** کنایه از اسب **تخنده** در ترکی بمعنی تخت

نون آمده است و لفظ دهای منتق بمعنی **تخمه** بضم اول و سکون ثانی در فارسی اصل و نژاد و اولاد و بضم اول و فتح دوم و سوم در عربی بمعنی بدهی طعام که از متلاشی

معده پیدا شود از برهان و رشیدی و لطائف و سراج و سراج **تخلیه** خالی کردن از کنز **تخطیه** بر وزن تصفیه بمعنی خطا گرفتن در کار کسی از کنز **تخافوی**

بفتح اول و ضم فاء بمعنی مرغ و این مرکبست از لغات ترکی نوشته شد **تخم بازی** روز نوروز و روز عید کودکان بیضه های رنگین بازی کنند از مصطلحات

فصل تای فوقانی مع دال مهمله تدریج درجه بدرجه و پایه بپایه چیزی را بسوی چیزی بردن بمعنی آهسته آهسته کاری کردن **تدبیر** بر وزن تفکر بسر کار

اندیشیدن از منتخب **تدبیر** در پس کاری در آمدن و در عقب کاری غور کردن از کشف و در صراح پایان کاری نگریستن **تدمیر** هلاک کردن و بهلاک افگندن کسی از منتخب

تدویر بمعنی گرد گردانیدن چیزی و در اصطلاح علم هیئت فلک کوچک میان فلک دیگر باشد از منتخب بدانکه هر فلکی از افلاک نه گانه مرکبست از چند افلاک یعنی از چند اجزای آمده و

و همه اجزا نیست مثل دائره و تدویر و خارج المرکز حامل و تدویر پس حامل و خارج المرکز تفاوت همینست که در فلک شمس خارج المرکز نامند و در افلاک دیگر حامل گویند و مثل دائره

و تدویر هر سه بر یک شکل باشند یعنی هر یکی از این هر سه بعد مرکوز شدن حامل آنچه باقی ماند بدو متمم مختلف الثخن نامیست میگیرد یکی حاوی حامل و دیگر محوی حامل و فرق حاوی و غلط محوی بجانب

اوج بسوی حضیض همچنین بر خلاف یکدیگر فلک مرکبست از چهار اجزا یکی مائل دوم حامل سوم متمم و چهارم تدویر که محیط هر سه اجزا آمده کوریست و فلک عطارد مرکب از چهار فلک یکی مثل دوم تدویر

سوم حامل چهارم تدویر و فلک شمس مرکب از دو فلک یکی مثل دوم خارج المرکز و تدویر دارد و شمس در تخن خارج المرکز خود دیگر تدویر دارد کوریست و فلک زهره و مریخ و مشتری و حامل یکی از نیمه مرکبست

از سه فلک یکی مشتمل دوم حامل سوم حامل هر دو بخش یکی ستاره در کنار قدر و برخویش مرکوز هشت و بر دو بخش حامل خود و بنا شکل فلک قمر نوشته شود که از آن سه فلک عطارد و زهره
پنج فلک دیگر بقیاس متعارف آورده چون از جوهر هر مطلع نظر کنند صورت فلک سه و پنج مشتری فصل مشتمل میشود چون جوهر هر دو را از نظر انداز شکل فلک شمس ظاهر میگردد

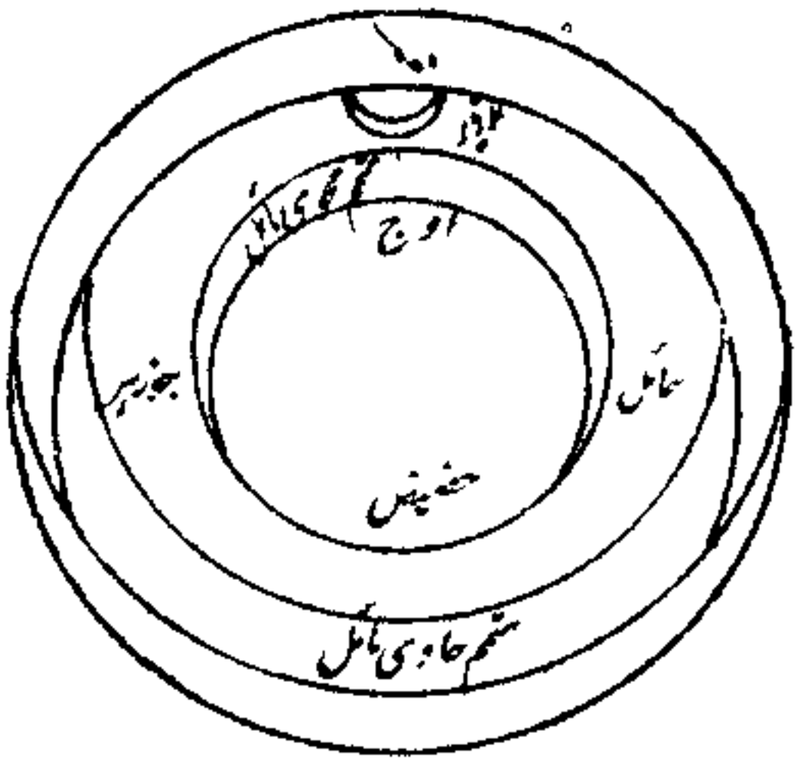

تدریس سبق دادن **تدنیس** نون و تحتانی و سین مهمله بچه کشتن آلودن **تدقیق** باریک کردن و نیک کوفتن از کنز و منتخب **تدارک** بضم رای مهمله دریافتن چیزی که فوت شده باشد و
بهمدیگر رسیدن از کنز **تداخل** بهم در شدن و بیکدیگر از منتخب و اصطلاح اطبا در غذای منهضم غیر منهضم آمیختن **تداول** بضم واو از یکدیگر بدست فرا گرفتن و
بنوبت از یکدیگر گرفتن از کشف و کنز و منتخب **تدوین** جمع نمودن و تالیف کردن از منتخب **تدین** بفتح اول و ثانی و ضم تحتانی مشدد دیندار شدن از کنز و منتخب **تدهین** روغن
مالیدن و چیزی کردن **تدسیه** بفتح دسین مهمله مکسور و تحتانی تباه کردن گمراه کردن از منتخب **تداوی** دوا کردن و درمان نمودن از کنز و منتخب

فصل تای فوقانی مع ذال معجمه تذنیب بر وزن تقریب دنبال پیدا کردن چیزی از منتخب **تذبذب** بفتح اول و ثانی و سکون معجمه و ضم ذال معجمه
دو دل شدن متردد بودن و جنبیدن چیزی که بهوا آویخته شد از منتخب **تذهیب** اندوده کردن از منتخب و کنز **تذکار** بالفتح و کسر نون بالخطاست چرا که سوای بیان و تلفظ بمعنی
بر وزن تفعال بالکسر یاد مذکور هم جنس و صفات بر نمودن اکثر می آید چنانچه تمثال و تمساح و تماخاب بمعنی بسیار گرنده از رساله ابن حاج **تذکیر** گردانیدن و بمعنی یاد دهی کردن **تذکر** شنید
کاف مضموم یاد کردن و بیاد آمدن **تذلل** ذال و نون و مجهول کردن خود را خواستن از صراح **تذو** بفتح اول و ثانی ذال معجمه بمعنی خروس صحرائی و بدال مهمله نوشتن و خواندن و
کبک گفتن تعلق از جهانگیری و فرهنگ حکیم نورالدین و سراج اللغات از فرهنگ قوسی نقل کرده که تذرو بدال معجمه مخفف خبل کبان خروس و پیشه استرآباد و مازندران
پند و بغایت خوشرنگ و بسراج الدین علیخان آرزو و قوامی سابق نموده شود که اعتماد قول قوسی است که تذکره بکسر کاف بمعنی یاد آوردن پند دادن از کنز و منتخب

فصل تای فوقانی مع رای مهمله ترسا بفتح نصاری و آتش پرست و این لفظ بیست از بهار **ترطیب** تر کردن و تری و مزاج در آوردن **ترتیب**
کردن چیزی و نهادن چند چیز را بمقام و مرتبه خود **ترتب** بر وزن تصرف است و دست شمال **ترکیب** بنوعی از اصول نوختن ساز **ترسیب** ته نشستن از لطائف
تراب بضم خاک خشک از شروح نصاب **تربا** کلب بسوده یعنی هم عرکه بفارسی هرلو گویند از صراح و فرهنگ **ترائب** بفتح اول و کسر همزه که حرف چهارم است
استخوانهای سینه و این جمع ترییه است و مجازا بمعنی سینه آید از منتخب و صراح **ترحیب** خوش گفتن از لطائف **ترحیب** بنظم از لطائف **ترقیب** چشم داشتن از کنز
ترهیب ترسانیدن ترکیب بمعنی ترسانیدن از منتخب **تربت** بضم بمعنی خاک و بمعنی قبر از کنز **ترت** و **ترت** بفتح اول و فتح ثانی و سکون هر دو رای مهمله بمعنی بخیه از لطائف
ترات بضم اول و رای مهمله و تحتانی بالا هوا آنچه ترت کنند بالا از صراح و کنز **ترتیت** بمعنی جست و چالاکی از رشیدی و بمعنی بخیه از لطائف نوشته اند

سوای ابن بحر الجواهر کشف و منتخب کنز و زیل الاغلاط به فتح جیم هست یکنت **ترقوه** بالفتح و قاف مضموم استخوان حنجر گردن که [illegible] گوید از منتخب کنز **تریاق اربعه**
نوشت دافع زهرها و مفید صرع و لقوه و اجزایش چهار است بنطیانا حب الغار زراوند مر تراشه بفتح الف ست آنچه که از دست را مشهور که بفتح اول و کسر رای مهمله و فتح کاف عربی
آنچه مال و متاع از دزد ماند از مؤلف و منتخب **ترنامه** بالفتح و بدون نون بمعنی نان با ناخوش از لطائف **ترنجیده** بفتحتین بمعنی پیچیده و شکسته و از جهانگیری و برهان و رشیدی نوشته
که این لفظ از ترنج با خود است بواسطه چیدن و تخلیج کردن پوست آن باشد **ترفیه** بالفتح و کسر فا و سکون تحتانی و های ملفوظ بر وزن صحیح بمعنی آسودگی و آسایش
دادن و خوشوقت گردانیدن **ترفه** بفتحتین و های مشدد مضموم و های ملفوظ آسودگی و دولتمندی **ترانه** بمعنی سرود و نغمه و نوعی از شعر در سراج اللغات و رباعی را نیز ترانه گویند **ترفانی** گناهگاری
و فاسقی **ترجی** بفتحتین و کسر جیم مشدد و بدانستن بچیزی که ممکن باشد **تریاکی** کسی که بافیون خوردن عادت دارد و نام شاعری **ترانهای خزانگی** مراد ترانه‌های عمده و ترانهای که
آنها را بادشاهی یا امیری تصنیف کرده باشد **تربی** بالضم و سین مهمله هر چیز که بصورت سپر شباهت دارد **ترد** حالت عقل و شعور بمعنی حرکت و مستی معتدل و بمعنی تازگی
نیز آمده **تراجی** باهم مراد داشتن **تریاق لاری** پادزهر لاری و لاری نام کوهی ست از بهار عجم و منتخب **تراخی** بر وزن فراخی بمعنی کاهلی و تقصیر نمودن از کشف و کنز و منتخب **تراکردن**
تراهی بالفتح نوباوه و میوه نورسیده از برهان و جهانگیری و رشیدی و سراج **ترخانی** بالضم و خای معجمه منصب ریش سلاطین ترکستان که صاحبش از جمیع تکالیف دیوانی معاف باشد
و مجازاً بمعنی سخنگی نیز آمده از چراغ هدایت **ترکتازی** بمعنی طلق تاخت و بمعنی ناگاه تاختن بر سبیل غارت مثل تاختن ترکان و بمعنی مردجالاک و سپاهی با نیمچه یا
نسبت باشد از بهار عجم **ترمی** بیدلی و ناخوشی و ظرافت از مصطلحات و در چراغ هدایت بمعنی درشتی و از زدگی **ترنوازی** خوشخوانی مطرب از مصطلحات ترا
از همدیگر رضامند و خوشنود شدن از کنز و منتخب **ترمذی** بحرکات ثلاثه و کسر میم هم آن دو قول ذال معجمه منسوب بترمذ که آنطرف جیحون است از لب اللباب سیوطی

فصل تای فوقانی مع زای معجمه تزویج جفت کردن و قرین کردن و مردی را زن دادن و زن را شوهر از منتخب **تزاید** بفتح اول و ثانی و ضم بای تحتانی از زیدن
منتخب **تزاید** بفتح بمعنی چیزها شکنها که مشابه بافتن زره باشد **تزویر** مکر و فریب کردن و بیاراستن دروغ از صحاح و کنز **تزغرغ** بزای معجمه و بدو عین مهمله و حرف چهارم مضموم بمعنی جنبش از منتخب
تزئیف بر وزن تصریف بمعنی زبون و ناچیز کردن و ناسره گفتن از لطائف **تزعیف** بعین مهمله هلاک کردن از سراج **تزریق** ریا و نفاق و رنگی ریا و نفاق
و دروغ نسبت کردن **ترک** بفتحتین و کاف عربی بمعنی ترتیب و انتظام و مضابطه لشکر و مجلس و انتظام و کیسه گاهی و ترک بزیادت واو نویسند مطابق رسم خط ترکی از مصاب
ترکی و شمسی لغات **ترلزل** بفتحتین و حرف چهارم زای معجمه مضموم لرزیدن و جنبیدن **ترلل** بر وزن تامل لغزش و لغزیدن **تزاحم** بزای معجمه و ضم حای مهمله بمعنی
انبوهی و انبوه کردن از کنز **تزمین** زینت دادن و آراستن کردن از منتخب **تزریق بیان** بمعنی کاذب و دروغگو **تزاد** بفتح تای فوقانی و فتح زای معجمه فارسی و در آخر
دال یکی از سپاهیان و نام سردار از شرح خان آرزو بر سکندرنامه **تزکیه** پاک گردانیدن و زکوة دادن از کنز **تزکی** بفتح اول و فتح زای معجمه و تشدید کاف بلند نام پسر است از امرای سلطان معز الدین از شرح

فصل تای فوقانی مع سین مهمله تسحب بفتح اول و ثانی و حای مهمله مشدد مضموم و های موحده بمعنی ناز که معشوقان را بعاشقان باشد از شرح نصاب و منتخب
و کنز **تسوید البیوت** باصطلاح منجمین است که شکل دوازده خانه بروج بر تخت یا کاغذ کشند مطابق بودن کواکب و سیر فلکی در هر خانه آن اسم کوکب نویسند و آن شکل نظر
کرده نحوست و سعادت طالع مولود دریافت نمایند **تسبیح** سبحان الله سبحان الله گفتن و بپاکی خدا را یاد کردن از منتخب و مجازاً بمعنی یکصد دانه در رشته کشیده نیز آمده
از بهار عجم **تسامح** بضم میم و حای مهمله آسان گرفتن از کنز و کشف و جوانمردی کردن **تسلیخ** در آخر خای معجمه پوست کندن **تساقد** بضم قاف و دال مهمله جماع کردن بهار و کنز
تسدید راست و درست نمودن و در معنی دراستوار **تسوید** سیاه کردن و کنایه از نوشتن از کنز **تسخیر** رام کردن و فرمان بردار کردن از منتخب **تستطیر** بمعنی نوشتن از منتخب
تستیر پوشیده کردن و پرده بستن **تسیر** سیر کردن **تسییر** سیر دادن و روان کردن و از شهر بدر کردن **تساکر** بکسر کاف خود را مست وانمودن بغیر مستی و نشه **تسویس**
وسواس کردن **تسدیس** شش گوشه کردن و باصطلاح اهل تنجیم اگر میان دو ستاره تفاوت بسه برج یا یازده برج باشد چنانکه قمر در حمل باشد و مشتری در جوزا یا آنکه قمر در جوزا باشد و مشتری
در حمل و این نیز دوستی ست از مدار و این را تسدیس از آن گویند که میان قمر و کوکب دیگر مفاصله شصت درجه یعنی شش حصه فلک باشد واقع بود **تس** بالضم در بهار